

R-9596

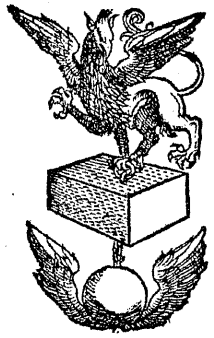
APOPHTHE

GMATVM, SIVE SCITE
dictorum Libri Sex, ex optimis quibusq; utri-
usq; linguæ autoribus Plutarcho præsertim ex-
cerptorum, cum breui commodaq; explicatione
quæ tum lucem addit obscuris, tum dicti sensum
argutiâq; nonnunquam & usum indicat, per

DES. ERASMV ROT. Opus
non minus bonæ frugis quàm
uoluptatis allaturum
studiosis.

*Auctorem tam
nati: opus ut ex
beo
papat - permissu
X 5*

VIRTUTE DVCE.

COMITE FORTVNA.

APVD GRYPHIVM
LVGDVNI,
1531.

R-9596

APOPTHE

GMATVM, SIVE SCITE
dictorum Libri Sex, ex optimis quibusq; utri-
usq; linguæ autoribus Plutarcho præsertim ex-
cerptorum, cum breui commodaq; explicatione
quæ tum lucem addit obscuris, tum dicti sensum
argutiamq; nonnunquam & usum indicat, per

DES. ERASMV M ROT. Opus
non minus bonæ frugis quàm
uoluptatis allaturum
studiosis.

*Auctorem tam
nati: opus uis ex
hoc
pauca - permissa
S*

VIRTUTE DVCE.

COMITE FORTVNA.

APVD GRYPHIVM
LVGDVNI,
1531.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI IUNIORI GVILHEL

mo, Duci Cluensi, Iuliacensi, Montensi, Comiti Marchie & in Rauenspurgo, &c.

Des. Erasmus Rot. S. D.

QVONIAM priores libellos quos
mei erga te animi ueluti arrabone qua-
lemcunque miseram, tam comiter acce-
pisti Gulhelme Princeps Iunior Illu-
strissime: nec tu modo, sed & ambo cla-
rissimi parentes tui, usum est aliquid
& tua nobilitate dignius, & tuis stu-
dijs ni fallor, utilius adiungere. Proin ex optimis quibusque
autoribus collegi, quæ Græci uocant Apophthegmata, hoc
est, egregie dicta, quod uiderem non aliud argumenti genus
Principi præsertim iuueni magis accommodum. Sunt illa quidē
scitu dignissima, quæ philosophi de moribus, de Repub. admini-
stranda, deq; bello gerendo literis prodiderūt. Sed quotocunq;
uel priuato tantum est ocij, ut apud Platonem Socraticarum ar-
gutationum, ironiarum & Isagogarum ambages ac labyrinthos
euoluere uacet? Aristoteles autem copiose quidem scripsit
de moribus, sed philosophis scripsisse uidetur, non principi. Di-
lucidiora sunt quæ tradidit de re œconomica & politica, sed is
uir nusquā non requirit lectore & attentum, & ociosum: ad
hæc quoniam affectibus caret, nō perinde retinet animū princī-
palibus curis intentū. Iam in philosophicis & M. Tullij de phi-
losophia libris pleraq; sunt eius generis, ut non admodum re-
ferat principem ea scire: quod genus sunt quæ disputantur ab
illis de finibus bonorum ac malorum, maiore subtilitate quàm
fructu. Conueniunt hæc illorum instituto, qui de honesto per-

140. Heprita
Desiderij Erasmus

4
 omnem uitam nihil aliud quam disputant. At ei qui dittoni nascitur, statim expedienda uirtus est, non per ocium disputanda. Restat historia, quae quoniam res praecclare secus uel gestas uelut in tabula spectandas representat, nec id absque uoluptate, magnatibus uiris aptior esse uidetur: sed hic ut infinitam uoluminum uim principi uacat euoluere, quis possit meminisse? Atqui quemadmodum ij qui certant in palestra, certos quosdam praehendendi elabendiq; modos ad manum habent, ita qui in pacis belliq; negocijs uersantur certas rationes in promptu habere conuenit, quibus admoventur, quid pro re nata facto opus, quid non. Hac in parte uidemus eruditissimos uiros principum curas sua diligentia subleuare conatos, quorum alij scripsere sententias, ueluti Theognis et Isocrates, alij celeberrimorum uirorum stratagemata et apophthegmata, uelut Valerius Maximus, et Sextus Iulius Frontinus, qui indicat idem ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocri ocij res est aurum scrutari in uenis, aut gemmas in harenis mari ue querere. Is demum occupatissimo principi gratum praestat officium, qui aurum purum factumq; exhibet, qui selectas ac repurgatas gemmas, auro inclusas, aut poculis additas offert. Id officium quum a multis tentatum sit, mea tamen sententia, nemo felicius praestitit, quam Plutarchus, qui post editum egregie frugiferum opus de uitis uirorum illustrium, in quo permixtim facta simul ac dicta illorum referuntur, Traiano Caesari laudatiss. collegit insignia diuersorum apophthegmata, quod in his uelut in certissimo speculo representatur animus singulorum. Nam in factis bonam laudis partem sibi uindicat consiliarius dux ac miles, maximam fortuna, per quam uidemus interdum optime consulta pessimum habere exitum: rursus quorundam inconsultam temeritatem felicissime cedere. Nam quemadmodum dixisse fertur Sirannes Persa. Dux ut opinor, interrogatus quare facta praecclaris eius dictis non responderent,

5
 quid loquar mihi in manu est, quid conueniat in arbitrio fortunae et regis. Nec tamen ideo sua laude frustrantur honesta consilia. Plutarchus autem non tantum in delectu ceteris praestat, uerumetiam in explicando. Habent enim apophthegmata peculiarem quandam rationem, et indolem suam, ut breuiter, argute, false, et urbane cuiusq; ingenium exprimant. Si quidem ut singulis hominibus, ita singulis etiam nationibus suis quidam genius est: unde fit ut alia conueniant Alexandro, alia Philippo aut Antigono, alia Phocioni, alia Alcibiadi: rursus alia quadrat in Laconem, alia in Scytham aut Thracem, alia in Atheniensem, aut in Romanum. In his igitur exprimentis mihi dilutior uidetur Xenophon, suffrigidus Herodotus, loquacior Diodorus et Qu. Curtius, ne pergam de ceteris dicere. Plutarchus omnes impleuit numeros. Eoq; uisum est huc ex omnibus potissimum sequi. Quicquid igitur erat in huius opere quod inscripsit, de apophthegmatibus, hic insolidum reperies. Comperimus hoc opus bis Latine uersum, primum a Francisco Philadelpho, deinde a Raphabele Regio, quem Patavij nouimus. Philadelphus in nonnullis locis fuerat lapsus, quae restituit Raphahel, sed ipse rursus impingens alicubi: nimirum homines erant ambo. Sed uterq; nihil aliud esse uoluit quam interpres, nos Plutarchum multis de causis sequi maluimus quam interpretari, explanare quam uertere. Primum ut dilucidior esset oratio, quippe minus ascripta Graecis uocibus. Non enim haec Traiano scribuntur, uiro tum utraq; literatura, tum longo rerum usu exercitatissimo, sed adolescenti principi, imo per te pueris et adolescentulis omnibus liberalium studiorum candidatis. Nec illo seculo, quo dicta gestaq; eiusmodi uulgi fabulis celebrabantur, in balneis, in conuiujs ac circulis forensibus. Dein ut mihi iceret indicare dicti argutiam, si quod occurreret obscurius, qualia nunc sunt permulta, non solum rudibus, uerumetiam

ultra mediocritatem eruditus. Me certe in multis torſit diuina-
tio, & haud ſcio an alicubi ſeſellerit etiam. Nec paucis in lo-
cis luſta fuit cum mendis codicum, in quas neceſſario impege-
runt etiam interpretes. Vix enim credibile eſt quantum ſibi per-
miſerint uel librarij, uel ſcioli quidam in hunc autorē, cui ſum-
ma debebatur religio. Nullus enim extitit inter Græcos ſcripto-
res Plutarcho præſertim quod ad mores attinet, ſanctior aut le-
ſtu dignior. Atqui hoc ipſum quod abſterrere debuerat inuita-
uit, gloriæ quaſtusq; ſitientes ad deprauandum, addendū, de-
trahendum. Etenim quo quiſq; ſcriptor eſt plauſibilior ac ce-
lebrior, hoc magis ad quaſtum corrumpitur. Arguit hoc ipſa
Græcorum codicū uarietas. Nam ut alijs omiſſis, de hoc opere
quod eſt in manibus loquar, quædam habet Philclphus quæ Ra-
phahel non attigit, & contra. Deinde quum Plutarchus in præ-
ſatione, profiteatur ſeſe in uitis, dicta factaq; uirorum illuſtriū
promiſcue retuliſſe, ſed in hoc opere compendij gratia tantū
apophthegmata contexuiſſe, per multa tamen admixta uidemus,
quæ nihil aliud ſunt quàm ſtratagemata. Iam eodē in opere to-
ties eadem repetita, nonne palam clamitant, argumentum hoc
ab alio contaminatum? Ut iam ignoſcamus apophthegma refer-
ri ſub eius nomine cui dictum eſt, non à quo dictum eſt, ut de
Lyſimacho & Philippide. Maioris erat audacia, quod ex uno
opere fecerūt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laconicis quæ
plurima ſeruntur, ea duntaxat attigiſſet quæ uidebantur occu-
patiſſimo Cæſari futura ſatis, ille quiſquis fuit, ſi modo fuit
unus aliquis, Lacedæmoniorum dictis proprium uolumen dedit,
idq; ſecundum ordinem literarum Græcarum, quem Rapha-
hel uertit in ordinem Latinarum. At hic erat è tribus omnium
deterrimus. Nam ordinem ſententiarum ſequuntur Valerius
& Frontinus, quæ ad religionem, pietatem in patriam, ad fi-
dem, ad fortitudinem ac inſultiam pertinet, & item de cæteris,
in ſua

in ſuam quæq; claſſem digerentes. Eruditiffimus eſt quem ſe-
quutus erat Plutarchus, ſeriem regionum ac regnorum obſer-
uans, & in ſingulis ætatum ordinem, unicuiq; regum ſuos ad-
iungens duces, & cuique ducum ſuos collegas. A Perſis uenit
ad Aegyptios, ab Aegyptijs ad Thraces, à Thracibus ad Scy-
thas, à Scythijs ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad
Athenienſes, ab his ad Lacedæmonios, in horum ſingulis tem-
porum non literarum ordinem ſequens : à Lacedæmonijs ad
Thebanos, à Thebanis ad Romanos, ut lector è paucorum di-
ctis hiftoriae totius agnoſcat ſeriem, quam miſere confudit is
qui Laconica ſeparauit, repetens interim eadē quæ ad Traia-
num collegerat Plutarchus: quanquam id ſi equentius in altero
deprehenditur opere, ſed in utroque toties, ut ea dormitatio
non cadat in Plutarchum ſcriptorem exactæ diligentie. Adde
quod hæc pars nullam habet præſationem, nec illa prior ad
Traianum quadrat ad utruq; opus. Iam quid gratie debca-
tur his, qui celebrium autorum libros ad hunc cõtaminant mo-
dum in præſentia non diſputo, mihi ſacrilegij genus eſſe uide-
tur. A me tamen, exceptis aliquot Laconicis, quod eadē in alte-
ro catalogo repetuntur omnia, nihil eorum prætermiſum eſt,
quæ Plutarchi titulo ſeruntur, partim ne quid hic deſideraret
lector auidus magis quam elegans, partim quod nihil illic ui-
derem non dignum cognitu, licet non ſuo dictum loco. Sed to-
tum opus quodammodo meum feci, dum & explanatiuſ eſſe-
ro quæ Græce referuntur, interiectis interdum quæ apud
alios autores addita comperiſſem, additis item permultis quæ
in hoc opere non habebantur, ubique ueluti ſcholijs indi-
cans uel ſenſum uel uſum apophthegmatis, in his duntaxat
quæ lucis aliquid deſiderabant, ſed hoc ipſum breuiter, ne
ab apophthegmatum natura degenerarem. Ordo uero no-
bis etiam conſiſtor eſt quàm illic inueni, quod quum initio
a 4 ſtatu

statuissimus paucos duntaxat eximios recensere, calor operis incitauit, ut mutata sententia longius prouheremur, nec erat futurus finis, nisi rerum sese offerentium uelut immensum pe-
lagus, receptui canere compulisset. Nam ut Quintilianus in-
ter grammatici uirtutes collocat, quaedam nescire, ita in hoc ar-
gumenti genere, diligentia pars esse uidetur quaedam prae-
sere. Itaque lautus conuiuator esse malui, quam molestus, prae-
sertim quod si quid in hac coena pratermissum est, potest in
alia proponi, posteaquam haec erunt concocta. Porro ordinis
neglecti incommodum indice pensauimus. De titulo nihil refert
anxium esse, quum in his quae collegit Plutarchus sub apophthe-
gmatum nomine, multa sint, quae alius mallet σκώμματα,
λοιδορία, ἀσέβεια, ἐπιπτελα, siue γελοία dicere. Ceterum
posteaquam in his distinguendis frustra sudauit M. Tullius,
nec Quintiliano satisfecit Marcius homo doctiss. atq; adeo nec
ipse Marso doctior sibi, non arbitratus sum operae precium in
hoc anxiam operam sumere, sat habens alicubi dicti, iocū ue spe-
ciem obiter indicasse. In his certe quae nos adiecimus, sedulo
cauimus, ne stratis gemata cū apophthegmatis confunderemus,
tum ne quid omnino poneremus, nisi ex probatissimis utrius-
que linguae scriptoribus ijsq; uetustis decerptum: non quod
nesciam à recentioribus permulta referri salte, lepideq; dicta,
sed plus habent auctoritatis quae consecrauit antiquitas, &
adhibendus erat operi modus. Ne illud quidem quenquam mo-
uere debet, quod idem dictum ab hoc ascribitur huic, ab illo
tribuitur alteri. Nec enim tam refert à quo quid dictum sit,
quam quid dicatur, etiamsi celebris & gratiosus autor, non ni-
hil ponderis & gratiae dictis adiungit. Fit hoc interdum huma-
nae memoriae lapsu, quanquā nihil uetat eandē sententiā à diuer-
sis autoribus proficisci, siue id faciat imitatio, siue casus quē ad-
modū hunc senarū, σοφοὶ τῶσαννοι ἀπὸ σοφῶν σωμασίων, cō-
stit

stat esse Sophoclis, & tamen citatur à Platone ex Euripide.
Rursus hic uersus, γέγραμ γέγοντα πάλαι ἀγαγώνω δ' ἐγώ,
quum sit in Philoctete Sophoclis, tamē idem reperitur in Bac-
chis Euripidis. Similiter hic uersus, σιγῶν δ' ὄσων δ' ἔτι ἰλέ-
γωντα κολίβια, quum sit in Aeschyli Prometheo, deprenditur
apud Euripidem, duabus literulis immutatis σιγῶν λέγειν. Illa
frigidissima sunt, quae personis fabulosis affinguntur, quod genus
sunt Philostrati sophistae, quum Palamedi Ulyssi, ac similibus
affingit quod libet, eaq; fiunt bis frigida tractando, quorum
omnino nihil attigimus. Proxima sunt quae uarijs personis attri-
buntur in dialogis, non ad ueri fidem, sed ad delectandum con-
fictis. Minus illa frigent quae dicuntur in comedijs aut tragœ-
dijs, habentq; magnam gratiam in loco adhibita, tametsi sub a-
pophthegmatis appellationem non cadent, nisi quum ab auto-
re nobili, ad rem presentem accommodantur, gratiora si non
nihil etiam ad alienum sensum detorqueantur. Veluti quum
Aristoteles Calisthenem liberius cum Alexandro quam expe-
diret agentem, Homericō uersu admonuit, ὠκύμοσθ' ἴμμοι
τέκος ἔασου, οἱ ἀγορεύεις. Nec ex Herodoto libuit multa
colligere, quod pleraq; uideantur à scriptoris ingenio reperta.
Eiusdem farinae sunt, quae incidunt in orationibus quas histo-
riographi, pro suo quisque ingenio solent attexere personis,
licet & illa plurimum conducant, & ad iudicium, & ad
dicendi facultatem. Optimum apophthegmatis genus est,
quod paucis uerbis sensum non uulgarem significat potius-
quam exprimit, quale nemo facile possit studio fingere,
quoadq; quò propius ac diutius contemplare, hoc magis ac ma-
gis delectat. Vniuersum autem hoc genus quod prouerbia, sen-
tentias, insigniter dicta factaq; complectitur, accommodatissi-
mum est principibus uiris, quibus ob reipublicae negocia non
uacat magnā uitae partem libris impendere. Haec autem ut cum

uoluptate discuntur, facileq; insidunt animo, ita longe plus habent philosophiæ in recessu quam prima fronte præ se ferunt. Legimus Cæsarem Augustum, quicquid usquam talium præceptorum nactus esset, describendum curare solitum, & ad uaria loca mittere. Videmus autem priscis illis sapientibus hoc præcipuo fuisse studio, ut res dignas cognitu, uoluptatis illecebra teneris ingenijs infererent, ac rudis ætas nondum matura scrijs philosophiæ præceptis per lusum disceret quæ per omnem uitâ magno forent usui. Hoc consilio cosmographiam, astrologiam, & musicam, naturalem ac moralem philosophiam scite confictis fabulis & apologis asperserunt. In his uero nostris uidentur esse quedam, quæ nihil faciunt ad bonos mores, sed risum modo commoueant. Ne id quidem uitio dandum existimo, risu nonnunquam relaxare animum curis fatigatum, modo risus sit argutus & liberalis. Hæc enim exhilarat ac uegetant iuuenum ingenia, nec mediocriter faciunt & ad uitæ comitatem, & ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat M. Tullij diuisionem, quam quod eam huiusmodi dictis subinde cõdit? Quid porro sunt Plutarchi moralia, nisi aula huiusmodi coloribus picturata? Iam illa quæ maxime uidetur ridicula, tractando sũt seria. Quid enim magis ridiculũ quam Diogenes in meridie cũ lucerna obambulans, & hominẽ se in frequẽti foro querere dicẽtans? At interim ridendo discimus nõ esse statim homines qui speciem habent hominis, quam habet & statua, sed ut inuenias hominem, inuestigandus est animus. Is si recta ratione ducitur potiusquam affectu, tum demum repperisti hominẽ. Item quid eque ridiculũ, atq; quod Phryne, stipulata prius ut quod ipsa prior faceret, idẽ catera mulieres in conuiuio facerent omnes: manum bis aquæ immerfam admouit fronti, hoc commento magno omnium risu prodens caterarũ fucos, quum ipsa uideretur etiam formosior? Sed hic risus nos docet idem quod serio dixit

dixit Socrates, ut tales esse studeamus quales haberi uelimus, ne detracto fucos pro gloria male affectata reportemus ignominiam. Docet & illud, ne nitamur bonis externis fluxisq; quæ uarijs casibus facile eripiuntur homini, sed pareamus ueras opes animi, in quæ nullum ius habet fortuna. Tantum serie philosophiæ docet nos illud ridiculum meretricule factum. Proinde, quanquam alioqui seueris rationibus institueret ciues suos Lycurgus, tamen liberales iocos illis non solum permisit, sed etiã præcepit. Instituit enim exercitamenti genus quod λέγας appellabat, ad quod conueniebant seniores iam a publicis functionibus emeriti, lepidis dictis liberalibusq; iocis tempus cum uoluptate transmittentes, sed quæ uel ad honesti laudem, uel ad uitiorum uituperationem conducerent. Quin & signum collocat ut γέλωδὺ deo, id est, Risui, quod utilissimum iudicaret modestis facijs animorum uigorem recreare, & ad honestos labores alacres reddere, quando in rebus humanis, quod caret alterna requie durabile non est. Quin & Cleomenes adeo seuerus, ut nec mimos, nec psaltrias, nec tibicines unquam admisit in rempub. probauit tamen ut ciues iocis liberalibus, salisq; dictijs inter se decertarent. Deniq; quoties datur a negotijs uacuum tempus, aut ipsa res postulat hilaritatem, quanto decetius est huiusmodi dictis ludere, quam illiberalibus, indoctis, & obscænis fabulis oblectari. Mihi uidetur aliquanto cõsultius pueros in ludis literarijs huiusmodi thematis exerceri quam uulgaribus istis, quæ ut sensiculos habet frigidos, ita nõ indicat linguæ Latine mysteria, modo præceptor indicet rationes quibus quod breuiter dictũ est queat dilatari, & quod ridicule dictũ est, possit ad usum seriũ accommodari. His addam & illud: in sacris concionibus fortasse non cõuenit scripturis diuinis admiscere iocos humanos, sed tamen excusatius hæc adhiberentur ad excitandos dormitantes, quam aniles fabula, quas nonnulli

nulli solent ex abrupto interponere, prorsus è media vulgi se-
 ce hausas. Iulius Cæsar tot ciuilia bellicaq; negotia sustinens
 argutis dictionibus quibus adeo delectabatur, ut etiam in ipsum
 torta probaret, modo scita, solet curarum lassitudinem discute-
 re. Vix alius imperatorum fuit Augusto Cæsare uel sanctior
 uel occupatior. At rursus quis in hoc genere urbanior? De M.
 Tullio nihil dicam, qui nonnullis uidetur in iocando, nec modi
 nec decori satis meminisse. Xenocrates philosophus ingenij
 fuit tristioris, uir alioqui magnus, sed hunc Plato subinde iube-
 bat litare Gratijs. Zenon totus Stoicus, Socratem ob perpe-
 tuam sermonum urbanitatem, scurram Atticum solet appella-
 re, nullus tamen est quin fateatur Socratem utroq; sanctiorem.
 Ne cōmemorem quod nullorum dicta magis celebrantur quàm
 que leporibus condita sunt, certe pueris instituendis utilior
 esset Socrates, Diogenes aut Aristippus, quàm Xenocrates aut
 Zeno. Quod si recte uisum est sapientissimis uiris primam æta-
 tem oblectamentis quibusdam ad amorem sapientiæ seuerioris
 allicere, multo magis id conuenit tum inueni tum Principi,
 quem ut uigilantem esse decet, ita non oportet nec ipsum im-
 quam esse tristem, nec quenquam à se tristem dimittere. Ani-
 mus autem amcenioribus studijs educatus, fit ad omnes curas
 ferendas uegetior, & ad omnem hominum consuetudinem fe-
 stiuior. His rationibus me tueri poteram, si nihil collegissem
 nisi facetias, nunc serijs hæc duntaxat admixta sunt, ueluti
 conuiuij condimenta. Quo si te sensero delectatum, haud
 me pœnitebit huius operæ licet humilioris, ut aliqui fortasse
 iudicabunt. Scribunt alij prouectioribus, nos principis ætatem
 teneram laelianus. Quo si hæc infra tuos profectus fuerint,
 certe optatim esse, tamen scio tibi non ingratum fore, per te
 communibus adolescentulorum studijs hoc utilitatis accessisse.
 Et nos fortasse dabimus aliquando seueriora, posteaquàm hæc
 edidice

edidiceris. Nam ediscenda sunt omnino, quo semper ad manum
 præsto sint. Quamquam quid meis opus, quum domi habeas,
 Conradum Heresbachium, uirum omni genere literarum ab-
 solutum, quem sic in te uideo affectum, ut quod optimo præ-
 ceptore dignum est, alumni sui commodis & ornamentis im-
 pensius gaudeat quàm suis. Is ut tuam pueritiam formauit lite-
 ris, ita grandiozem ætatem poterit fidelibus prudentibusq; con-
 silijs adiuuare. Mibi quoq; non minus iucundum quàm hono-
 rificum fuerit quantulacunque ex parte felicissimam indolem
 tuam, nostra promouisse industria. Quod superest deum Opt.
 Max. precamur, ut sua dona que largissime in te contulit, ser-
 uare, tueri, & augere dignetur, quo simul & laudatissimo-
 rum parentum uotis respondeas, & clarissimis maiorum tuo-
 rum imaginibus dignus euadas, & luculentæ ditioni, cui natus
 ac destinatus es, par esse queas. Desinam, si uerbum ad-
 didero: dum in his uersaris, memento te non
 Christianorum, sed ethnicorum apo-
 phthegmata legere, uidelicet ut le-
 gas cū iudicio. Apud Fribur-
 gum Brisgoiæ IIII
 Cal. Martias,
 Anno M. D.
 XXXI.

Apopb

A P O P H T H E

GMATA, AC LEPIDE DICTA, PRIN-
cipum, philosophorum, ac diuersi generis hominum, ex Græ-
cis pariter ac Latinis autoribus selecta, cum interpretatione
commoda, dicti argutiam aperiente, per DES. ERAS-
MVM ROTERODAMVM.

APOHTHEGMATA LACONICA
secundum ordinem literarum Græcum,
Liber primus.

A G A S I C L E S.

ACEDÆMONII quoniam se-
ueriores erant, ac moribus incorruptio-
ribus, belliq; gloriam potissimum specta-
bant, contemnebant omnes artes que
cuium animos uidebantur emascularē,
et à uera uirtute ad ociosam ostentatio-
nem traducere. Nam et Roma quum

adhuc spiraret germanam illam austeritatem, græculos profes-
sores urbe exegit. Hoc genus studijs nulla Græciæ pars corru-
ptior erat quàm Attica, ubi Gorgias, Lysias, Isocrates, Pro-
dicus, aliq; innumeri Sophistæ, magno cum applausu populi,
nec mediocri mercede garriebant.

Cum igitur Agasili Lacedæmoniorum regi diceret quidā,
admirari sese quod quum esset audius discendi, non adiungeret
sibi Philophanem Sophistam: regali prorsus indole respondit,
Generose. Eorum, inquit, uolo esse discipulus, quorū sum et filius: signi-
ficans non minus interesse quos nactus sis parētes, quàm quos
asciscas præceptores. Etenim ut liberi fermè referunt maiorum
unde

unde prognati sunt ingenium, ita præceptorum uita demigrat
in eos quos instituit. Et honesta uita institutio potissimum ab
illis petenda est, qui uirtutē ipsis factis præstiterunt, non ab ijs
qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi
orbis monarchæ futuri, deum immortalē, quibus interdū uirū à
teneris annis formadi instituendiq; creduntur, quū principi nō
minus tum perniciosum sit tū indecorū, ab inhonestis institui,
quàm nasci. Nec quælibet artes discendæ sunt principi, sed hæ-
duntaxat quæ tradūt rationem recte administrandi regnum.

Rursus quum alius quispiam ab eo sciscitaretur, quo pacto
posset aliquis tuto imperare, nullo stipatus satellitio, respondit:
Si sic imperet suis, quæadmodum pater imperat liberis. Nemo
plura dixit unquam maiore compedio. Domini tantū timentur
à seruis, quo mali metu coerceantur, quos nō corrigit pudor.
Pater quoniam liberis consulit potius quàm sibi, diligitur ab
illis, sic ut auctoritatem comitetur reuerentia. Aduersus hos non
est opus satellitio, sed non aliud est satellitium fidelium illorum
stipatu. Quod si rex beneuolentia ac benefactis adiungeret si-
bi cuium animos, non esset opus barbarico conductitioq; satel-
litio, sed nullos haberet corporis sui custodes tutiores, quàm
ciues erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet
hoc dictum, Oderint dum metuant, nullos magis habent suspe-
ctos, quàm quibus oportebat maxime confidere: ac multos me-
tuat oportet, quem metuunt multi.

Gratiter ac
moderate.

A G E S I L A V S.

Agasilus ille magnus Lacedæmoniorum rex, quū in com-
potatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps
conuiuij: huius autem partes erant præscribere quantum quisq;
biberet: rogatus à pincerna, quantum cuiq; uini deberet ap-
ponere, Si multum, inquit, uini paratum est, dato cuique
quantum possit, Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac de-
xterita

xteritate mire prospexit, ne uel parata uini copia deesset quibus placeret largior potatio, uel ad bibendum cogerentur quibus placeret sobrietas. Rursus in maligniore uini copia, per aequalitatem exclusit occasionem murmuris. Etenim quum singulis aequa uini portio distribueretur, nihil deerat his qui bibe-
bant moderatius: & qui largius fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ satis esset, queri non poterant, si deerat libidini, eo quod nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque aequis animis se illi quoque ad moderationem compone-
bant, quibus alioqui placebat luxus. Porro Lacedæmonij præter cæteros Græcos uiculus frugalitatem probabant.

Graviter. Quum uero narraretur apud eum maleficum quempiam ac scelerosum hominem, constanter pertulisse tormenta, ut insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem: sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis laudem qui tolerat, sed hoc miserior est ac uir peior, quo constantius se gesserit. ὄρνυός enim Græce & malum sonat; & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ uim, in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno usui poterat esse reipublicæ.

3 Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quod mirifice res exiguas uerbis amplificaret. Ego, inquit, ne futorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. **Salte.** Veritas in dicendo maxime probanda est: & is optime dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius quam ex artificio.

6 **Iuste & urbaniter.** Quum quidam irgeret illum improbe postulando, dixissetque ei promissisti, atque idem crebro repeteret, quasi iam fas non esset

esset negare quod petebatur: Recte sanè, inquit, si quidem iustum est quod petis, promissi: sin minus, dixi, non promissi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille uero quum nondum faceret flagitandi finem, sed subijceret, Atqui decet reges præstare, quicquid uel capite annuerint. Nihil magis, inquit, quam eos qui reges adeunt decet ea petere loquique, quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatē & quid regibus conueniat, decorumque sit. Sunt qui principes uelut ex insidijs adoriuntur, & à bene potis aut alioqui aliud agentibus, ut non uacet quale sit quod petitur considerare, postulant quod iniquum est. His merito negatur quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidē à promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

7 Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut uituperari, existimabat non minus esse discendos eorum mores qui loquebantur, quam eorum de quibus loquebantur. Sensit uir prudenter. **Prudenter.** tiffimus, qui auidè obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum suum quam detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles uituperant, indicare stultitiam suam peruersumque iudicium.

8 Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atque is qui negotio præfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidē, tamen si iam rex designatus, ac dixit, Bene sanè habet, ostendam enim, **Magnanimitè.** non locum uiris, sed uiros loco conciliare dignitatē. Nimirum uox ea declarabat in puero, miram animi celsitudinem, cum pari moderatione coniunctam. Nec alij magis sunt administrando regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo.

9 Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeque simplicem, qualis esse solet apud Lacedæmonios. Per geminos, inquit, sumam quæ præscribis, si **Argute.** mihi prorsus est in fatiis ut non uiuant, etiam si non omnia sum-
b pfero

psero. Significabat eiusmodi curatiōes citius acceleraturas mortem, quā depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumenda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas.

10 Quum astantem arē Palladis, cui apud Spartanos ab aereo delubro *χαλκεοῖκα* cognomen est, ut bouem immolaret, mordisset pediculus, nō auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit. Per deos, inquit, equidem insidiatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet declarauit animum nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium: tecteq; significauit, insidias molientibus nullam aram aut asylum oportere tutum esse.

11 Quum puer quidam eo uidente murē captum ē cauo protraheret, nusq; conuersus momordisset tenentis manum, atque effugisset, Agesilaus indicauit his qui aderant, dixitq;. Postea quam minimum animalculum sic ulciscitur eos à quibus leditur, quid uiros oporteat facere cogitare. Ita dux fortissimus undecunq; captata occasione animum addere studebat suis, ut audentiores fierent aduersus hostem. Sed idem exemplum magis eō ualet, ne quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmoerem. Fit enim sepe numero, ut qui, sicut ait Flaccus, fragili querit illidere dentem, infringat solido.

12 Quum in animo haberet mouere bellum aduersus regem Persarum, quo Græcos Asiam incolentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraq; gerebat. Is quum inisset, ut pro suo arbitratu, bellum institueret, Agesilaus dei responsum renuntiavit Ephoris. Hi erant quinque iudices, quorum autoritati reges quoque parere cogebantur. Illi uero suaserunt, ut adiret & Delphicum oraculum, iisdem de rebus sciscitaturus. Eò profectus hoc pacto proposuit consultationem: Apollo, num idem tibi uidetur, quod patri? Quum Apollo comprobasset Iouis oraculum

lum, ita demum delectus Imperator, bellum apparat, unico factō non unan rem nos docens, Primum moderationem animi, qui quum rex esset, non grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneam imperantibus. Deinde declarauit, quā nō temere sit bellum capessendum. Illis non sat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter inconsultis uel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremo demonstrauit quā religiosam haberet de dijs opinionem, qui si inter se dissentiant, non sint dij, obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrociam dissidia, & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, ascribit suis numinibus.

13 Tissaphernes Persarum dux cum Agesilao foedus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, ut Græcas ciuitates sineret libere suisq; uiuere legibus: mox ingentibus copijs à rege suo accersitis bellum illi denuntiavit, ni Asia decederet. Hoc foedus uiolatum libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari uultu respondens, se magnam habere gratiam Tissapherni, qd' perurio suo & deos & homines sibi infensos reddidisset, aduersæ uero parti propitios. Recte sensit absque prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidendum diuino fauori, quā humanis consilijs aut uiribus. Cæterum exercitum mouit uelut in Cariam impressionem facturus. Quò quum Tissaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agesilaus repente copias mouit in Phrygiam, ubi quum multas cepisset urbes, magnamq; pecuniarum uim abstulisset, dixit amicis, Foedera quidem uiolare præter causam impium iuste est, cæterum hostibus imponere, non modo iustum est, & laude dignum, uerum etiam & iucundum & lucrosam. Vir bellandi audius, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare uoluit, datam feliciter arripuit, nec turpe putauit doli in illū uti, qui uiolato foedere perurio

sefellisset et deos et homines.

14 Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephesum sese
 recepit: ibi opulenti denuntiant, ut quisquis pro se uirum et
 equum praeberet, à militia esset immūnis. Hac arte factum est,
 ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret et equos
 et uiros strenuos ac bello idoneos. Qua quidem in re dice-
 bat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quod is accepta
 Callide. equa generosa uirum diuitem, sed ignauum militia liberasset.

Locus autem est apud Homerum Iliados
 Τὴν ἀγαμέμνονι Δῶν ἀρχισιάδης ἐχέτωλως
 Δῶξί νιν αὖ μὴ οἱ ἔποιθ' ὑπὸ Ἴλιον ἐνεμόεσσαν
 Ἀλλ' αὐτῷ τέρετρο μένων, μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
 Ζεὺς ἄφενθ'. v. αἴερ Δ' ὃ γ' ἐν εὐρυχόρῳ σικυῶνι.

De equa loquitur,

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atride
 Dono, ne huic comes iret ad alta moenia Troiae,
 Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret. *U. f. a. m.*
 Nam uiro opes pater alittonans donarat optimas. *l. o. b. t. m. a. s.*
 Incoluit uero praediuitem agris Sicyonem.

Hæ sunt artes excellēti principe dignæ, quibus efficitur, ut quod
 ad reipub. dignitatē incolumitatem ue necessarium est, non per
 uiolentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret,
 ut nec tenues grauet, et à ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quum edixisset ut captiui nudi uenderentur. La-
 phyropola, quorum munus erat res prædaticias diuendere,
 quod erant iussi faciebant: ac uestium quidem quoniam iuxta
 barbaricum morem splendide multiq; pretij, complures exti-
 terunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusq; te-
 nera ac delicata, nec quicquam uirile præ se ferentia, quippe in
 umbra, otio, ac uoluptatibus educata, adeo nemo concupiuit eme-
 re, ut deriderent etiam hoc mercium genus, uelut inutilium,
 nec

nec ullius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus, qui au-
 ctioni præsidebat, et hunc casum torfit ad animandos ad for- Sole: ter.
 titudinem milites. Hæc, inquit, sunt pro quibus pugnatis, orna-
 menta captiuorum ostendens: hi quibus cum pugnatis, nuda ca-
 ptiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumen-
 to addidit suis animos, amplissima spe præuorum, et hostium
 imbellium extremo contemptu.

Idem quum in Lydia Tisaphernem uertisset in fugam, ac
 quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incur- 16
 sionem, rex Persarum per legatos quorum præcipuus Titra-
 stes ingentem pecuniarum um ulro ad illum misit, petens ut
 à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respondit, pacis
 quidem tempore reipub. uigere auctoritatem, ut ius habeat de-
 cernendi quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem consuerit
 conducere. Belli uero tempore non item. Sibi uero iucundius
 esse, si milites suos ditet, quam si ditefeat ipse: præterea se pul-
 cherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hosti-
 bus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non
 aliud uirtutis premium ambiret, quam gloriam, nec pacem ho-
 sti uenderet, fraudato milite.

Quum Megabates Spithridatis filius eximia forma adole- 17
 scens, Agesilaum adisset aliquando salutandi gratia, ac iuxta Per-
 sarum morem osculum offerret, quod ab eo uideretur admodum
 amari: Agesilaus auertit uultum refugiens osculum. Cæterum quum
 erubisset ille ratus se contemptum fuisse, iamq; salutaret cum emi-
 nus: rex poenitens uitati osculi, finxit se mirari, quid accidisset
 Megabatae, quod ipsum non salutaret osculo: familiares respon-
 derunt, ipse fuisti in causa: rex qui uenientem non exceperis, sed
 formosi basium exhorrueris. Alioqui nunc quoque persuaderi po-
 terit, ut tibi ueniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic
 posteaquam Agesilaus aliquandiu tacitus suo cum animo cogitaf-
 Continēter.

set, non est, inquit, opus ut illi reditum persuadeatis. Nam ego mihi sic uideor affectus, ut malim huiusmodi rebus superior esse, quam aduersariorum urbem fortibus uiris instructissimam per uim capere. Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suam libertatem, quam ut alijs libertatem adimat. O uirum gerendo in alios imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium. Intellexit neminem esse liberum, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse imperium speciosius, quam si quis animo suo posset imperare. Hoc exemplum temperantia multo pulchrius uidebitur reputanti, quod Græcorum leges formosorum adolescentium amorem concedant, citra turpitudinem tamen aut uim. Quamquam hoc apophthegma Plutarchus in uitis paulo secus refert. Ego, inquit, denuo malim illam de osculo pugnare pugnam, quam omnia quæ uiderim mihi fieri aurea. Quo uir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

18

Humaniter.

Cum ceteris in rebus esset rigidior, & exacte iusti legumque tenax, tamen in amicorum negocijs existimabat inhumanitatis ac seuitiæ prætextum esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quædam perbreuis, quæ fertur ad Hydrieum Carem scripta, qua cuidam amico ueniam deprecatur, in hunc modum: Nicias si nihil peccat, dimitte hominem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire scelus est, culpam interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quæ enim iustitiæ semper oporteat esse clemētia temperatam, quoties nata est grauem interpellatorem, & minus habet inuidiæ & plus impetrat gratiæ. In plebisque igitur amicorum negocijs ad eum modum se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur reipub. utilitatem per occasionem oblatam, quam indulgebat amicitia.

Quodam

Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem cuius amore tenebatur relinquebat ægrotum: quumque is & blâdis precibus & lachrymis illi remorari conaretur, uersus ad eum, quod difficile est, inquit, simul & misereri & sapienter. Saperet: malens sequi, quod id temporis expediebat, quam quod dicebat in amicum affectus. His animi dotibus ceteris præcelebat Agesilaus.

Ceterum quod ad corporis curam attinebat, nulla in re melius habebat, quam hi quibuscumque uiuebat: à saturitate quidem & crapula intotum abstinens. Somno uero sic utebatur, non ut ille dormiret, sed ut seruiret negocijs. Aduersus æstus autem & frigus sic erat instructus, ut quatuor anni temporibus unicus tantum uestibus uteretur. Ceterum quum in tentorijs inter milites ageret, uelut unus quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram habebat quam ceteri: illud assidue habens in ore, principis esse, non mollicie delitijs uic, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. O uere regiam uocem, si addidisset, sapientia. Nam ea uox omnes principis uirtutes complectitur.

Sciscitante quodam quid Sparte fructus attulissent Lycurgi leges, uoluptatum, inquit, contemptum, uidelicet indicans, non alia magis ex re nasci reipub. corruptelam, quam ex delitijs.

Alij cuidam qui se dicebat admirari, quod Agesilaus cum ceteris Lacedæmonijs, tam frugali cibo uestituque uteretur, At qui, inquit, o hospes, pro hac uite frugalitate opimam messem metimus, libertatem: sapienter admonens nullam esse uoluptatem uiris ingenuis libertate suauiore, nec ibi diu libertatem esse posse, ubi regnat luxus.

Rursum quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de uite rigore remitteret, causam addens quod quæ est fortune uolubilitas euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliam uiuendi rationem: at ego, inquit, me consuefacio, ut

b 4 quæcum

Continenter quaecumq; inciderit fortunæ mutatio, ne queram ipse mutatio= et cōstāter. nem. Mira animi cōtinentia, qui nec in austriore uita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

24 Quin ne senex quidem factus quicquam de uictus uitæq; ratione et corporis exercitijs remisit. Itaq; contanti quur per acrem hyemem solo pallio tectus obambulet absq; tunica, homo tam prouecta etatis: Ut, inquit, iuuenes hanc uitæ rationem inuitentur, quum exemplum habeant et extreme senectutis hominem, et principem: sapienter admonens senibus ita uiuendum esse, ut adolescentibus exhibeant recte uiuendi formam: et uulgus nihil imitari libentius, quàm quod à uiris principibus conspexerint scilicet.

Graviter,

25 Thasiorum gens ut copia rerum abundabat, præcipue uini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior: per horum agros cum exercitu proficiscenti Agesilao, Thasij honoris gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, et item omnis generis alia maximi precij tum esculenta, tum poculenta: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domum referri iussit ab his qui attulerant, tanquam sibi suisq; prorsus inutilia. Caterum quum illi precibus et obtestationibus urgerent omnino ut acciperet xenia, iussit ea inter Helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, non decere qui uirtutis ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediasq; recipere: propterea quod istiusmodi res quibus inescerentur ingenio seruili nati, oporteret à liberis procul abesse: graviter taxans Thasiorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent nec liberos: et sapienter ostendens, nihil esse seruilius abiectionisq;, quàm gula uentrisq; uoluptatibus obnoxium uiuere.

26 Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit

dedit. Aduersus inanem gloriam non minus insuperatum fuisse declarat quod dicturus sum. Thasij quoniam intelligebant Agesilaum de ipso optime meritum, templis ac diuinis honoribus illum dignati sunt: atq; hac de re legationem ad illum miserunt. Is ubi legitur honores quos legati ad illum detulerant, percontatus est, num illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciendi deos: quum illi respondiissent habere, agendum inquit, primum uos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum uobis credam, quod me quoq; deum facere poteritis. Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnens oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam coniecit, quodq; tot eruditi principes tot artibus et impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, qua Thasij uel summam stultitiam, uel abiectam adulationem suam in oculos iniecit.

Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes quæ id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusq; ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modum: mei nulla sit imago, neq; picta, neq; ficta, neq; ullo alio artificio parata. At principum uulgus hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumq; rerum bene gestorum premium arbitratur. Agesilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulationes uerius quàm glorias, malens insculpi prudentum ac bonorum hominum pectoribus, quàm in foro æreus aureus ue stare. Eximiam uirtutem sponte suum consequitur decus. Nec ulla speciosior statua, quàm honorifica bene actæ uitæ memoria.

In Asia quum ades quasdam conspexisset, quarum tectum quadratis trabibus contextum esset, rogauit edium dominum, num apud illos ligna quadrata nascerentur: qui quum negasset talia nasci, sed ex rotundis, arte quadrari, quid inquit, ergo ne si quadrata nascerentur faceretis rotunda? Immane quantum

Libere et

graviter. 1. Agel. Gerli u. Octa.

27

Magnanimitè.

28

Temperate.

b 5

abfu

fa. de. ro. si. em. m. a.

Frugaliter.

u. len. fa. co. ro. a. be. ber.

fer. fe. ca. g. u. a. s. p. e.

o. bla.

u. s. a.

o. w.

u.

absuit illius regis animus à nostrorum adificiorum delicis, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulteratum.

29 **Fortiter.** Quum aliquando quidam percontatus esset, quinam essent fines Laconica ditionis, ubrata lancea, quousque inquit, hæc ualeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum non nisi iustum susciperet, imperiumq; uirtute partum uirtute tueretur.

30 **Fortiter.** Rursus alij cuidam percontanti, quam ob causam Sparta nõ cingeretur mœnibus? ostendit ciues armatos, hi inquit sunt Spartane ciuitatis mœnia, significans respublicas nullo munimento tutiores esse, quam uirtute ciuium.

31 **Sapienter.** Similiter quum alius quidam hoc idem percontatus esset, respondit ciuitate non saxis lignis ue, sed pro uallis ac mœnibus, incolentium uirtute muniri oportere: quos si iungat concordia, nullus esse potest murus inexpugnabilior.

32 **Sapienter.** Aduersus pecuniarum studium, quo uitio pleriq; laborant, amicos admonere consuevit, ne tam pecunijs quam fortitudine ac uirtute studerent ditescere, quod frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat.

33 **Impigre. Exempli.** Si quid autem esset quod per milites celeriter cõfici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit.

34 **Grauiter.** Illud sibi cum primis ducere solet gloria, quod quum rex esset, cæterisq; consilio prospiceret, nihilo sectus in laboribus obeundis nemini cederet: quodq; sibi ipsi imperaret, suiq; ut ita loquar, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quam quod regnum obtineret in alios.

35 **Facete.** Quidam conspiciens Lacedæmonium quendam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quere

quereret, non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiant, sed qui loco maneant? Significans eos demum esse bello utiles milites, quibus decretum est in prælio aut uincere, aut mortem oppetere.

Percontanti cuidam qua ratione sibi pararet eximiam gloriam, si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello præclaræ rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem Vitæ contemptus in omni uita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare solet.

Roganti quam ob causam Spartiatæ ad tibiæ cantum initari prælium excernerentur, ut quum ad numerum, inquit, incidunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes. Nam anapæstorum idus strenuis addebant animu, uehemeter meticulosi pallorem ac tremorem incutiebant. Itaq; quum pes nõ responderet ad modulus tibiæ, prodebaturn ignauium imbecillitas, Magni siquidem refert, ut dux perspectos habeat militum suorum animos, quo norit qui sint à prælio submouendi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Val. Maximus lib. 2. putat tibiæ adhiberi solitas ad incitandos militum animos: contra Thucydides apud A. Gellium tradit, pro tibiis & cornibus Lacedæmonios, ad prælium tibijs uti solitos, ad moderandam uim & impetum militum: ne sparsi dispalatiq; proruerent in hostem, sed compositè incederent suo quisq; ordine, proditum est literis Cretenenses cithara præcinente prælium inire solitos.

Quum quidam apud Agesilaum admiraretur regis Persarum felicitatem, quod admodum iuuenis esset: Ne Priamus quidem inquit, quum hoc esset ætatis, erat infelix: indicans neminem appellandum beatum, nisi ad supremum uitæ diem peruisset, quod nec Priamo, nec Cræso contigit.

Quum maximam Asiæ partem armis sibi subegisset, constituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, ut eum compereret: qui

Moderate.

qui sic erat quietus à bello, ut interim Græcorum duces pecunia corrumperet: cæterum reuocatus domum ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam (Nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit, dicens bonum imperatorē legum imperatis parere oportere, citraq; cūctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorum affectus ut instituta perageret, sed rex à tyrannide alienissimus legum auctoritatem existimabat omnibus anteponendam.

Facete.

Quoniam uero Persarum nomisma sagittariū habebat insculptum, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagittariorū milibus à rege ex Asia depelli. Tot enim Daricorum aureorum milibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderato res distributis, Timocrates effecerat, ut populus hostilem animum aduersus milites susciperet. Ephoris autem rescripsit in hunc modum: Agesilaus Ephoris salutē. Asiam magna ex parte subegimus, barbaros expulimus, frequenter in Ionia constitimus, attamen quoniam pro magistratus auctoritate iubetis, ut isthuc ad diem præscriptum adsum, consequor hanc meam epistolam, ac fortassis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, sed tum reipub. tum socijs & amicis reipub. Atque ita demum qui potitur imperio uere legitimeq; imperat, quum & ipse pareat imperio legum & Ephorum, aut quicumque sint illi, qui in reipub. magistratu funguntur. Quid huius ducis animo moderatius? At quid eodem excelsius?

Moderate.

41

Fidenter.

Dein quum transmissio Hellepontō iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorum supplex fuit, ut daretur transitus, sed missis ad singulos nuncijs, rogabat utrum per hostium an amicorum regionem iret. Ac cæteri quidem illum amice recipiebant uenientem, ac discedentem deducebant. Cæterum qui Troadenses appellantur, à quibus ut fertur Xerxes datis muneri-

neribus transeundi copiam emerat, transitus mercedem postulabant ab Agesilao, centum argenti talenta, totidemq; feminas. At is irridens eos, rogauit quur non protinus uenissent ac cepturi quod postulabant. Admouit exercitum, & congressus cum his qui se obiter collocarant in acie, omnes uertit in suam, compluribus trucidatis, itaq; sibi ferro uiam aperuit.

Itidem & ad Macedonum regem nuncios misit, rogans utrum per hostium solum irent an amicorum. Quum ille respondisset se consultaturum, Fiat inquit igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam sibiq; metuens, satius esse censuit illum ut amicum excipere.

Thessalorum qui hostibus tulerant suppetias agros depulatus est. Virtus sic erat æquitate temperata, ut nec amicos læderet, nec inimicis parceret, ubi fortuna dedisset ulciscendi occasionem.

Ad Larissæos autem qui non iuuerant res hostium, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitia conciliandæ gratia. Hos quum Larissæi comprehensos asseruarent in custodia, cæteri quidem id factum grauiter ferentes censuerunt, ut Agesilaus admoto exercitu Larissam urbem obsidione uallaret. At ille negabat se uel uniuersam Thessaliam hac conditione uelle capere, ut ex his quos miserat alterius faceret iacturam, amissurus utrunque si illos bello lacepsisset. Itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumiliarum impatiens. Dicat illum suos affectus in sua habuisse potestate.

Feliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo prælio quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterum è Corinthijs, & Atheniensibus alijsq; socijs ingentem numerum interisse, adeo non gauisus est, nec elatus ea uictorio

- Clementer.** uictoria, ut grauius ingemiscens deploraret Græcia uicem: heu inquit Græciam, quæ tot uiros intestino bello perdidit, quot uniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo uictoria erat optabilis, sed charior erat sociorum incolumitas. Quo animo tulisset ille si plurimorum ciuium interitu fuisset empta uictoria? Non paruum laudis promeretur hic affectus in duce Lacedæmonio tum natura bellaci, tum ethnico. At Christiano principi nulla non debet esse lugubris uictoria, quæ plurimorum etiam hostium exitio contigit.
- 46 Feliciter.** Cæterum quum Pharsali urgerent, latrocinijq; uexarent ipsius exercitum, sexcētis equitibus uertit illos in fugā, moxq; trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia uictoria magis letatus est; quod ipse per se constituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset, qui de re equestri præcipue gloriabantur. Pulchrum est uincere lacescentes, præsertim his præsidijs, quibus hostes potissimum sese iactant.
- 47 Modeste.** Nunc accipe geminū in gloriæ cupidissimo duce temperantiæ exemplum. Quum Diphridas illi è patria nuncium attulisset ut omnis quæ tum agebat protinus in Bœotiam irremperet, quanquam destinarat hoc ipsum postea maiore aggredi apparatu, tamen magistratibus obtemperans, accersitis ad se uiginti milibus eorum qui apud Corinthum militabant, inuasit Bœotiam: ac iuxta Coroneam congressus cum Thebanis, Atheniensibus, Argiuis, et Corinthijs ambas acies superauit, licet ipse multis acceptis uulneribus corpore esset grauius affectus. Quæ pugna quum esset inter res ab illo gestas omnium maxima, quemadmodum scripsit Xenophon, tamen domum reuersus nihil de pristino uictu uiteq; modestia mutauit, ob tantos rerum successus, totq; uictorias. Multo dignior erat triumpho uictoria, qua uir ille primum suis consilijs anteposuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus ni-
hilo

hilo factus est insolentior.

Annuaduertens ciuium nonnullos qui in precio habebantur, ac sibi placerent quod equis alendis intenderent animum, sorori Cyniscæ persuasit, ut consensu curru certaret in Olym Facete. pijs, hoc pacto Græcis ostendere cupiens, id genus exercitamentum nullius esse ueræ uirtutis, sed nihil aliud habere quàm opum et impendiorum ostentationem, eoq; sceminis esse digniora quàm uiris.

Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, eumq; plurimi faceret, iussit ut filios suos accerferet Lacedæmonem, docendos artem omnium pulcherrimam, uidelicet imperare et parere imperio. Athenis florebat omnium liberalium disciplinarum genus, sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquam melius disci quàm apud Lacedæmonios, ubi non uerbis disputabatur de bene administranda Repub. sed ciuium moribus honestissimæ rei exemplum exprimebatur. Simul indicans eos non esse gerendo magistratui idoneos, qui legibus ac magistratui nescirent obsequi.

Proinde rogatus abs quoquam, quam ob rem Spartanorum respublica præ cæteris, secundis rebus floreret, quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, ut pariter et imperare et parere sciant. Quæ duæ res à ciuibus excludunt seditiones, et tuentur concordiam.

Cum uita defunctus esset Lysander, Agesilaus numerosam familiam aggregatam comperit, quam ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat. Id indigne ferens Agesilaus, destinabat omnibus palam facere, cuiusmodi ciuis fuisset Lysander dum uiueret. Ac perlecta quadam oratione, quam Lysander in libro descriptam reliquerat, compositam quidem à Creonte Halicarnasseo, sed in hoc, ut hanc

hanc Lyfander ediceret, atq; apud popularem multitudinem recitaret: Tractabat autem oratio de nouandis rebus deq; mutando reipub. statu: Hanc quoniam arguebat Lyfandrum fuiffe ciuem perniciosum ac feditionis auidum, Agefilaus uoluit euulgare. Ceterum ubi fenex quidam orationem perlegiffet, metuens dictionis grauitatem ac uehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum ftudium excitaret, confuluit Agefilao, ne Lyfandrum feptulum refoderet, fed orationem premeret. Senis confilio paruit & a coeptis conqueuit Agefilaus, doctus non folum obtemperare publicis legibus ac magiftratu, uerum etiam priuato fenioris confilio. Vir excelfi animi plus apud fe ualere uoluit publicam utilitatem, quam priuatum odium, fimulq; perfpexit indecorum fimultatem exercere cum feptulo. Hac moderatione ufus eft aduerfus manifeftum inimicum.

Moderate.

52
Callide.
Ceterum fo. b. a. eo
u. 107

Moderate.

Porro qui clanculum ipfi aduerfarentur, eis palam quidem non exhibebat negotium, fed efficiebat ut ipfum in militiam fequerentur, atq; ex his nonnullos duces exercitus ac magiftratus factos euehebat: qui quum fe in magiftratu improbe & auarere gefiffent, eoq; in ius uocati periclitarentur, rurfus Agefilaus illis patrocinabatur, & ab ipsis stabat: atq; hac arte reddebat eos ex clancularijs hoftibus amicos, & ad fe reuocabat. Quibus rebus factum eft, ut iam neminem haberet aduerfariu. Quid hac prudentia ciuilius, qua mcederi maleuolis maluit quam ulcifci?

53
Iufte.
Humaniter.

Quidam petijt ab Agefilao, ut fe fcriptis ad hoftes & amicos fuos Afaticos literis commendaret, quo apud illos ius fuum confequeretur: refpondit nihil efle opus literis commendatricibus. Nam mei, inquit, hoftes fuam fponte que iufta funt faciunt, etiam fi illis non fcripfero. Apud bonos in bona caufa fuperuacua eft commendatio, quum ipfa res impetret quod precibus exoraretur. Dux egregius non nifi cum fui fimilibus hoftium

fpitium coniunxerat.

Oftendebat illi quidam ciuitatis cuiufdam muros bene tutos ualideq; extructos: cumq; rogafset uiderentur ne pulchri, Pulchri, inquit, per Iouem: uerum apparet in hoc paratos, ut mulieres inhabitent non uiri: fentiens non alijs moenibus reftius communiri ciuitatem, quam ftrennuis ciuibus.

Megarenfi cuidam multa iuueniliter de fua ciuitate aduerfus Agefilauum iactanti, Adolefcens, inquit, tui fermones opus habent magnis uiribus. Significans indecenter cum magnifice loqui, cui uires non fuppetunt orationi pares.

Tantum & ceteris in rebus aberat a uulgi iudicio uir prudentiffimus, ut que cernebat alios admirari, ipfe in tantum contemneret ut ne noffet quidem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragcediarum actor, multi nominis, fameq; celebris apud Græcos, & a cunctis in pretio habitus. Primum quidem occurrit Agefilao, eumq; eft allocutus: post improbe femet admifcuit his qui fimul cum rege ambulabant, fe feq; oftendebat, ratus futurum, ut rex prior ipfum comiter appellaret. Id quum non fieret, tandem no, inquit, agnofcis me o rex, nec audifti qui fim? Agefilaus autem intuitus illum, An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua fignat munum, hoc eft imitatorē, δεικνολογ enim illis fimulachrum fonat, aut effictam imaginem. Adeo uir prudentus eft hiftrionem quamuis infignem, cuius ars ad folam paratam uoluptatem, corrumpendis ciuium moribus eflet accommodatior quam erudiendis.

Huic fimile eft, quod rogatus ut uellet audire quendam, qui mira fimilitudine lufcinia uocem imitabatur, recufauit. Frequenter inquit ipfam audiui lufcinia. Significans ineptam efle uoluptate, magis delectari ipfa fimulatione, quam natura.

quem

38 Quemadmodum autem ipse singulari modestia praeditus erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum desperatae quaedam curationes ipsi feliciter cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomen=

Facete.

Modeste.

to uir arrogantis ingenij delectatus insolentius usus est eo titulo. Tandem & quum Agesilao scriberet, nec ueritus esset hac uti salutatione, Menecrates Iupiter Agesilao regi salutem. Rex hoc offensus proemio, praeterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modum, Rex Agesilaus Menecrati sanitatem, χαίρειν Graeci dicunt quibus bene precantur, ὑγιαίνειν ambiguum uerbum ferè in malum sonat, quum significamus abesse sanitatē mentis. Eo uerbo quidam Caesari exprobrauit insaniam.

59 Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Conon & Pharnabazus per classem regiam mari potius obsidebant maritimas Lacedaemoniorum regiones, quum inter Atheniensium ciuitas moenibus esset cincta. Itaque Lacedaemonij Pharnabazo donante pecuniam pacem ineunt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Graecos Asiaticos pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi. Unde pessime euenit, ut huius ignominiae portio recideret in Agesilaum. Antalcidas enim inimicus erat Agesilao: eo pacem quacumque occasione consecit, inuidens illius gloriae, quem uidebat bello crescere, reddique maximum ac maxime celebrem, nec tamen haec infelicitas deiecit illius animam, quin etiam cuidam dicenti quod Lacedaemonij Medisarent, ita respondit, imò Medii potius Laconisant: Significans indolem suae gentis corrumpi fortuna non posse.

Fortiter.

60

Iuste.

Quodam tempore rogatus, utra uirtus esset praestantior, fortitudo an iustitia, grauius respondit, Fortitudinis nullum esse usum, nisi adsit iustitia. Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animum summo dignum duce, qui nihil

hil ui praeter aequum iudicari facendum, recteque perspexerit plurimum interesse inter audaciam & fortitudinem.

Quum Graeci qui Asiam incolebant Persarum regem ex more re magnum appellarent, Quae, inquit, re ille me maior est, nisi fit iustior ac temperantior? Contempsit uir egregius externa bona, quae uulgus praecipue suspicit, totamque hominis felicitatem animi bonis metiebatur. Ea sententia philosophis esse consuevit in ore, sed hanc bellator expressit affectu.

Notans praeposteram licentiam eorum qui Asiam incolebant, eius gentis corrupti moribus, dicere solet: inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contra qui probi, eos esse seruos: quod ibi uicij licerent omnia, uirtus haberetur odio.

Interrogatus qua ratione potissimum quis assequi posset, ut apud homines honestam haberet famam: Si loquatur inquit, quae sunt optima, & faciat quae sunt honestissima. Quid dici poterat breuius, at rursus quod absolutius? Itidē Socrates idem percontanti, si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uis. Siquidem fucis parta gloria, ut non est uera gloria, ita nec diuturna est.

Celebratur & hoc illius dictum principibus ediscendum. Imperatoris officium esse, erga rebellates audacta, erga subiectos beneuolentia uti: quod idem Maro nobili carmine docuit, Parcere subiectis & debellare superbos.

Neque enim uere uictor est, qui iracundiae uindictam flagitanti frenum nescit imponere.

Cuidam sciscitanti, quae potissimum pueris essent discenda, Ea, inquit, quibus usuri sint, & quum ad uirilem peruenerint aetatem. Recte censuit uir prudens, solam uirtutem primum ac statim à teneris unguiculis disci oportere, nec ullam aui portationem artibus frivolis dandam: quae ut in pueris habent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decore futurae sint, nec ad seria uocatis utiles.

66 Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is qui accusabat quidem recte dixisset, patronus contra male, subinde tamen repeteret inter dicendum, Agesilae, decet regem opitulari legibus, perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso starent leges: hominis improbitatem interpellans Agesilaus, Si quis, inquit, tibi domum perfoderit, aut uestem abstulerit, num expectaturus esses, ut architectus, aut qui uestem contextuit tibi sit auxilio futurus? Subindicabat regem esse ueluti legum architectum, nec conuenire ut is opituletur ei qui contra leges aliquid admiserit.

Salse.

67 Cum pax coisset, eiq; à rege Persarum essent allatae literae, quas Perse una cum Callia Lacedaemonem perferebat, de hospitio deq; amicitia tractantes, non recepit: sed iussit illos regi renunciare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: ceterum si perspicuum foret, illum bene uelle Lacedaemonijs & Graecis, ipsum quoque illi pro uiribus futurum amicum. Quod si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quod me sit habiturus amicum, etiamsi uehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc animo sublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat scopus, consulere rei publicae commodis.

Pie, urbane.

68 Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, una cum pueris lussisse domum. Id quum forte uidisset ex amicis illius quidam, rogabat ne diceret quod uiderat, priusquam ipse quoq; liberorum parens esset factus: festiue subindicans eum lussisse non esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc quod agebat uideri posse ineptum ei, quod modo expertus esset quam ingens sit affectus charitatis parentum erga filios.

69

Quum assidue belligeraretur aduersus Thebanos, ac in praelio quodam uulnus accepisset, Antalcidas, ut fertur, ait, Praeclarior doctrinae tuae praemia recipis à Thebanis, quos quum nec

Salse.

uellet

uellet bellare nec scirent, bellare docueris. Nam autem re uera, Thebanos crebris Lacedaemoniorum aduersus ipsos expeditionibus, multo bellicosiores esse factos quam antea fuerant. Eoq; Lycurgus ille priscus legum conditor in legibus quae uocantur Rhetrae, uelut oracula à dijs profecta, uetuit sepius eosdem bello lacepsi, ne hostes usu bellare discerent. Quanquam hoc apophthegma non est Agesilai.

Audierat socios moleste ferre tam crebras expeditiones, praefertim quum ipsi permulti, Lacedaemonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaq; uolens ostendere, quanta esset Lacedaemoniorum multitudo, iussit uniuersos socios simul confidere permixtos inuicem, Lacedaemonios item separatim solos. Mox per praekonem edixit, ut primi omnium surgerent figuli. Hi quum surrexissent, secundo loco per praekonem iussit surgere fabros ararios. Deinceps architectos, ac domorum opifices, similitur & aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socij surgerent omnes, Lacedaemoniorum uero nullus, eod quod Lacedaemonijs, qui militiae parantur, interdictum sit, opificium aut artem sedentariam uel exercere, uel discere. Hoc facto risit Agesilaus, Videtis, inquit, o uiri, quanto plures nos educimus quam uos. Hoc stratagemate dux inclytus demonstrauit, non perinde referre quam numerosum militem adducas in praelium, ut quam fortem & exercitatum.

70. 17. 12. 10

Solertez:

In pugna Leuctrica quum Lacedaemoniorum multi fugissent, ijq; legibus poenas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem uiris desertam, egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulq; seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum legum conditorem. Is prodiens in suggestum, Ego, inquit, alias leges haudquaquam laturus sum. Neq; enim his quas habetis aut additurus sum aliquid, aut detracturus, neque quicquam omnino mutaturus. Sed mihi restum uidetur, ut leges

71

Solertez.

Quum fugerent

quas habetis à die crastino robur habeant & auctoritatem. Eo commento uir solers simul & presenti ciuitatis necessitati consuluit, & periculosum mutandarum legum exemplum exclusit à repub. uno tantum die legibus abrogatis.

72 **Fortiter.** Exemplum erat presentis & imperterriti animi, quod quæ Epaminondas cū admirabili impetu ac procella irrueret, adeo ut Thebani socij q; iam de uictoria gloriarentur, nihilo minus Agesilaus obtinuit Spartam ciuitatem: in qua tametsi perpauci erant, tamen hostes coëgit domum reuerti.

73 **Prudenter.** Ut hoc erat fortitudinis, ita quod dicturus sum consilij prudentiæq; laudē habet. Cū pugnaretur apud Mantineā, admonuit Lacedæmonios ut cæteris omiſſis omnibus, in unū Epaminondā intenderent uim prælij, dicens solos cordatos esse uiros fortes, hosq; solos esse autores uictoriae. Itaq; si hunc, inquit, ceperimus, facillime cæteros in potestate nostrā redigemus, ut uecorum nulliusq; precij, quod & euenit. Nā inclinante ad Epaminondam uictoria, quā nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi suos & à fuga reuocāti Lacedæmonius quispiam letale uulnus inflixit. Eo prostrato qui erant cum Agesilao à fuga reuerſi, iam ancipiti Marte cum hoste depugnarunt, sic tamen, ut multo inferiores Thebani, multo præstantiores Lacedæmonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorum, qui fuerant haud dubie perituri. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti unum uere prudentem & cordatum, quam turbam imprudentium.

74 **Pie in patriam.** Quum Spartanos pecuniæ deficerent ad bellum, eo quod acerent externum militem, Agesilaus in Aegyptum profectus est, ab Thaco Aegypti rege accitus stipendio. Cæterum Agesilaus ob corpus incultum ac uestis utilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decemtissime

tissime ornatum, perperam sanè de regibus sentientes, quos externo cultu putarint astimandos potius quam animi uirtutibus. Nihil ille quidem de cultus ac uictus simplicitate mutauit, sed interim ostendit maiestatem dignitatemq; regiam, non uesium splendore, sed prudentia ac fortitudine parari oportere. Grauiusq; taxauit uulgares monarchas, quibus si diadema, purpuram, aurum & gemmas detrahas, nihil uideas præterea regium. Quin eodem factio declarauit insignem erga patriam pietatem, qui ob publicam utilitatem non grauatius sit in Aegyptum proficisci: nec ætatis iam seræ ac uergentis ad annū octogesium excusatione uti uoluit, quo minus apud barbaros stipendium faceret, modo reipub. subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat. Agesilaus in Aegyptum profectus Tacho regi uolens supplicat, quoniam corpore erat pusillo, his uerbis à rege contemptus est, Parturijt mons, Iuppiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agesilaus, at ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam post, quum illi nō adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Persas.

Cæterum ubi quos educturus erat in aciem conspiceret ob imminens periculum formidolosos, partim propter hostium multitudinem, erant enim numero ducenta milia, partim ob ipsorum paucitatem, decreuit ante conflictum rem diuinam facere, ueluti captaturus auspiciū ab extis, idq; fecit non consocijs cæteris. Ac leuæ manus uolæ literis inueſtis uictoriam inscripsit, deinde iccū ab aruspice acceptum, subposuit manu quæ clam scripturam habebat, diuq; tenuit iungens interim se deliberabundū, ac dubitantis speciem præ se ferens, donec literarum figuræ iecinori imprimerentur: moxq; militibus quos in aciem educturus erat ostendit, dicens deos his literis certò portendere uictoriam. Illi uero existimantes sese certū habere signum futuræ uictoriæ, uehementer animati sunt ad pugnam.

Hic dolus multo plus ualuit quam oratio, quamuis prolixa ac meditata.

76 Cum hostes Agesilai exercitum fossa cingerent, id quod facile poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppeditas ferebat censeret erumpendam, et cum hoste conferendas manus, ne quod instituerant perficerent, ille negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa utrisque adimebat confligendi copiam. Porro quum parum abisset quin fossa coiret, per hoc angustum interuallum instruxit quod erat reliquum militum: ac inter pares commissa pugna uertit illos in fugam, hostiumque ingentem stragem edidit paucis militibus quos secum habebat, atque ex praeda magnam pecuniarum uim misit Spartam.

77

Modeste.

Deceffit ab Aegypto patriam repetens morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem, aut alias imitam sui corporis imaginem facerent. Si quod, inquit, praclarum facinus gessi, hoc erit monumentum mei. Sin minus, ne omnes quidem statuae, quum sint uilium ac nullius rei opificum opera, illustrabunt mei memoriam. Quis non miretur in bellatore pectus tam philosophicum?

78

Humaniter.

Crebro solet in concione admonere milites suos, ne captiuos ut facinorosos cruciarent, sed ut homines seruari. Infantibus etiam in bello captis prouidit ut in unum locum comportarentur, ne mutatis castris relictis perirent. Eandem curam impedit se nibus captiuis, ne quoniam sequi non possent, a canibus lupis ue discernerentur. Haec autem humanitas illi non solum aliorum, uerum etiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit. Et nunc homines sibi uidentur qui trucidatis infantibus ac senibus, eam aetatem abducunt, quae uel libidini apta est, uel labori, uel utriusque. Quo progressa est immanis illa feritas?

Ex

EX PROBO AEMILIO.

Apud Coroneam Athenienses ac Boeotios cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos graui praelio uicit. Ei uictoria per se magnifica multum laudis apposuit religionis exemplo. Multi è praelio confugerant ad templum Mineruae. De his rogatus est quid uellet fieri. Agesilaus uctuit illos uiolari, quum in eo praelio uulnera aliquot accepisset, uidebaturque uehementer iratus omnibus qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamen plus apud illum ualuit religio quam ira. Neque hoc solum in Graecia fecit, ut templa deorum haberet sancta, uerum etiam apud barbaros summa religione simulacra arasque conseruauit, quasi in haec nullum esset ius belli. Itaque praclare solitus est dicere, se uehemener admirari, eos non haberi sacrilegorum numero, qui lederent ipsis supplices, ac per deos obtestantes, nec grauiore sumi poenas de his qui religionem minuerent, quam qui templa spoliarent: recte iudicans dijs esse chariorem hominum salutem quam muta templorum ornamenta.

Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatae. Posteaquam ingenti strage fregisset Corinthiorum uires, eosque intra moenia compulisset, multis hortantibus, ut urbem oppugnaret, negauit id suae uirtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Graeciae urbes subuerteret. Ut hoc est eximia cuiusdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem uiri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere uoluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus, uel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio quando uolent nos opprimant.

Diuinitatis cuiusdam esse uidetur quod adiciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quae Lacedaemonijs fuit letu-
tiosissima: Agesilaus quum à plerisque urgeretur ut exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecuperabilem

c 5 animo

animo presentiret.

82 Rurſus accipe ſolertia reipub. ſalutaris argumentum. Cum Epaminondas incredibili impetu Spartam urbem inuaderet, ac ciuitas caveret mœnibus, aliquot adoleſcentes hoſtium aduentu territi ſtatuert ad Thebanos transfugere, iamq; locum extra urbem aditum occuparant. Ageſilaus perpẽdens actum fore de ciuitatis incolumitate, ſi ſenſiſſet populus aliquos ad Thebanos transfugere conari, diſſimulans cum ſuis ad adoleſcentum turmam peruenit, ac perinde quaſi id bono animo ſeciſſent, collaudauit conſilium quod eum locum occupaſſent, ſibiq; in animo fuiſſe dixit idem facere. Sic adoleſcentulos ficta laudatione temperauit, & adiunctis ſuis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui tranſfugiendi conſilium clam ceperant, uidentes maiorem adiunctum numerum eorum qui eius conſilij fuerant expertes, non auſi ſunt ſeſe commouere: eoq; libentius conuenerunt, quod latere arbitrabantur, qua cogitarant. Abſq; dubio Sparta non erat futura Sparta, niſi tum Ageſilaus celeritate conſilij ſalutem attuliſſet. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro ſupplicio.

Solerter.

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

83 Ageſipolis Cleombroti filius, quum quiſpiam apud ipſum ceu rem magnificam prædicaret, quod Philippus Macedonum rex intra pauculos dies ſubuertiſſet Olynthum: Atqui per deos inquit, talem ciuitatem longe maiore temporis ſpatio non exſtructurus eſt, ſignificans multo regalius eſſe condere urbes, quam conditas demoliri.

Clementer.

84 Cum alius quidam dixiſſet ipſum cum rex eſſet cum aquaeſtibus ſuis fuiſſe obſidem, non liberos aut uxores eorum, uelut hoc eſſet regi dedecoroſum dari in manus ac ius aliorum, quum alij reges ſoleant uxorem ac liberos pro ſe dare obſides: Et inſte. quidem iure, inquit, optimo: par eſt enim, ut nos noſtra ipſorum fera

ſeranus errata. Subindicans ſiquid calamitatis accidit in bello aut in repub. regum uitio accidere eoq; iuſtum eſſe, ut hi potiſſimum puniantur per quos uenit calamitas. Ceterum morem iniquum eſſe quo receptum eſt, ut coniuges ac liberi qui nihil commeruerint dedantur obſides.

Idem quum eſt Sparta iuſiſſet mitti catulos, ac reſpondiſſet 85 aliquis, nõ educari apud Lacedæmonios catulos: Ne uiros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri coepit. Feſtiuiter indicabat, Argute. in repub. bene inſtituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægre ſua tuebantur, poſt auſi ſunt reges ac gentes procul ſemotas bello laceſcere. Quemadmodum autem recta inſtitutio uiros reddit bello & reipub. utiles, ita canes ad uentatum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS PAUSANIAE.

Ageſipolis Pauſania filius, quum Athenienſes querimoniarum 86 quas cum ipſo mutuas habebant, arbitrum delegiſſent Megarenſium ciuitatem, qua controuerſiam inter eos componeret, Turpe, inquit, ſi Megarenſes melius norunt quid iuſtum ſit, quam hi qui ſe Græcorum duces ac rectores præſtituſſent. Megarenſes apud Græcos male audiebant, de quibus iactatum eſt, quod neq; primi eſſent, neq; ſecundi, neq; tertij, neq; quarti, neq; ullo in numero, quum Athenienſes pleræq; Græciæ imperarent. Ab ipſis igitur quibuſcumq; litem habebat rex uolebat finiſtri diſſidium, ſimul declarans, & quam ſua fideret cauſa, & quam aduerſarijs non diſſideret, malens clariffima ciuitatis iudicio uinci, quam Megarenſium arbitrio uincere.

Generoſe.

AGIS PRIMVS.

Agis Archidami filius, quum Ephori quodam tempore di- 87 cerent, Proſiciſcere iuuentutem tecum ducens ad huius patriam: nam is ipſe te perducet in arcem. Et qui conuenit, turpis, inquit, o Ephori, tot iuuenes ei credere qui ſuam ipſorum patriam

- triam prodidit? grauer admonens nihil illis tuto credi, qui in patriam perfidi fuerint.
- 88 Interrogatus à quodam quod disciplinæ genus potissimum exerceretur apud Spartanos: Scire: inquit, et imperare, et ferre. *Hoc ante dixi pag. 31.* re imperium. Athenis enim complures disciplinæ colebantur, apoph. 49. curiose magis quàm ad recte gubernandam remp. necessariæ. et 50. Fortiter et illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percontari quot sint hostes, sed ubi sint, Significans non Animose. à militum numero pendere uictoriam, sed à fortitudine, rei que gerendæ celeritate. Statim enim congredi uult, qui querit ubi sint hostes.
- 90 Apud Mantinæam quibusdam dissuadentibus ne cum aduersariis quod numero plures essent confugeret, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis uelit imperare, Animose.
- 91 Cuidam sciscitanti quot essent Lacedæmonij, quot satis sunt, Argute. inquit, ad propulsandos malos: ostendens magis referre quàm fortes uiros habeat ciuitas, quàm multos.
- 92 Idem quum præteriret Corinthiorum moenia, conspiceretque uehementer excelsa munitaque, et in longum porrecta spatium, quæ sunt, inquit, mulieres huc locum incolentes? inuens fortibus uiris non esse opus moenibus. Salse.
- 93 Cum sophista quispiam apud eum dixisset, orationem esse rerum omnium præstantissimam, uidelicet prædicandam artem quâ profitebatur. Ergo, inquit Agis, tu quum taces nullius es præcij: significans multo præclarius esse res magnificas gerere, quâ habere linguam ad magnifice loquendum expeditam. Salse.
- 94 Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis uiribus rursum ferociores illi occurrebant. Agis itaque conspicatus multos esse socij turbari. Sitis, inquit, bono animo uiri. Cum enim nos qui uicimus trepidamus, quid facere censeas eos qui à nobis uicti sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis. Solerter.

Pecu

Peculiaris erat Lacedæmonijs uerborum paucitas, unde et ab ea regione breuiloquentia Laconismus dicitur. Cum igitur Abderitarum legatus apud Agidem multa loquutus, uix tadem dicendi finem fecisset, rogaretque quid ciuibus suis esset renunciaturus: Agis illud, inquit, renuncia, quatum temporis tibi fuit opus ad dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto exprobrauit stolido oratori inanem loquacitatem, responso indignam. 95

Quibusdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quod in certaminibus Olympiacis essent iustissimi, Quid, inquit, magni mirum faciunt, si intra quinque annos uno tantum die se iustos præstant. Non putabat uir sapientissimus in eum competere iustitiæ laudem, nisi qui per omnem uitam, in omnibus actionibus iustitiam coleret. Iuste. 96

Quum quidam apud illum dicerent, esse nonnullos alienæ familie qui ipsi inuiderent. Geminum igitur, inquit, habebunt inuidia malum, quos et sua ipsorum mala discriuiant, atque insuper tantum meis, tum amicorum meorum bonis torquebuntur. Magnifica uox declarans eos quos habet inuidia, magis esse misericordia dignos quàm ira, propterea quod inuidus abunde det pœnas, etiamsi nemo ulciscatur. 97

Cuidam consulenti ut hostibus fugientibus daret transitum, Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his qui ob fortitudinem manent, si non pugnemus cum fugientibus? Existimabat uir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem. Argute. 98

Cum de Græcorum libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidem, sed factu perquam difficilia, Tua, inquit, uerba hospes opus habent uiribus et pecunia: perquam scite de clarans frustra de his uerba fieri, ad quæ perficienda non superba petit facultas. In consultationibus enim non solum spectandum est quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit. apoph. 55

Quodam dicente, Philippum effecturum, ne Lacedæmonijs Pecunia pateat 100

Moderate. pateat iter in Graciam. Nobis, inquit, ô hospes nostra patria sufficit ad illic uiuendū. Pectus ad utrumq; paratū, & ad profectum impertū si contingat, & ad boni consulendū fortunam licet mediocrem, quum principum uulgus nec quod obtigit sapienter administrant, nec ullis satientur ditiois accessionibus.

Loquacitas. 1 Perinithiorum orator in Lacedæmoniam missus, quū apud Agidem dixisset admodum prolixè, ubi perorasset rogauit eū, quid esset Perinithijs renuntiandum: quid aliud, inquit, nisi quod tu uix dicēdi finē feceris, ego uero tacuerim. Hoc Apophthegma si nullum est illi, quo Abderitæ legati multiloquium taxarat.

Simpliciter. 2 Cum legationem suscepisset, solus ad Philippum profectus est. Is ubi admirans dixisset, quid hoc rei est? Solus uenisti? Agis, quid ni, inquit, ad unum? Grauius taxauit aliorum principum ambitionem, qui sumptuosus ac splendidi legationibus exhauriūt ærarium, quum unus uir cordatus possit totum hoc præstare, quod reipublicæ interest.

Lepide. 3 Quum è senioribus quidam uidens priscas leges & instituta uetera aboleri, & alia praua succedere, atq; ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant in innum dieclis, & conteri: hæc quum apud Agidem iam senem deploraret, ioco respondit: Si sit, inquit, quod narras, recto ordine res procedūt. Siquidem ego puer à patre audiui, quod iam tum illius temporibus res inuenterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in locum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Cæterum serio dicebat se puerum hoc quoq; accepisse à patre, nihil esse mirum, si præsentibus succedant deteriora, sed mirandum si succedant meliora, aut similia. Notauit peculiarem senibus querelam de rebus in deterius prolapsis, simulq; rerum humanarum hanc esse naturam, ut usq; in peius degenerent.

4 Rogatus à quodā, quo pacto quis libertatē suā tueri possit, Et hoc antea si mortem, inquit, cōtempserit. Hic metus qui cadere dicitur inconstans

constantem uirum multos deterret à pulcherrimis facinoribus. habetur pag. Hoc qui caret, potest ubiq; quod rectū est sequi, nec est quod timeat improbos, qui ut extrema moliantur nihil aliud possunt quam occidere.

AGIS SECVNDVS.

Agis iunior, Demadi dicenti quod enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus ac præstigijs imitantibus deuoraretur: Atqui his, inquit, ensibus Lacedæmonij asequuntur hostes longioribus armatos gladijs: declarans non referre quo paratu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc spectosior uictoris gloria, quo minus habuit præsidij præter uirtutem.

Quemadmodum ad improbum subinde percontantem quis esset inter Spartiatis uir optimus, qui tui, inquit, est dissimilimus. Indigne tulit uir generosus eum de uirtutis præstantia loqui, qui ipse esset uitij oblitus.

AGIS VLTIMVS.

Agis Laconicorum regum ultimus, per insidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus, quum ad laqueum duceretur, conspiceretq; quendam è lictoribus stentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ô homo meam uicem flere. Nam sic moriens præter ius & æquum, melior feliciorq; sum his qui me occidunt. Loquutus ultro colatum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortium, hoc ille iuuenis non uerbis, sed re præstitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosq; iudicans infeliciores qui faciunt iniuriam, quam qui patiuntur.

Parentibus rogātibus ut sibi in re quapiam iniusta adesset, recusauit illis aliquandiu. Cæterum quum instarent, hunc in modum respondit: Donec essem apud uos, nullam omnino tenebam iustitiæ scientiam. Verum ubi me patriæ tradidistis, patriæq; legibus, insuper & iustitiam & honestatem pro uiribus docui

Iuste. docuistis, conabor hic magis obtemperare quam uobis Et quæ
Grauit. doquidem hæc est uestra uoluntas, ut quæ sunt optima faciam:
 optima uero sunt quæ iusta sunt, quæ homini priuato, tum præ-
 cipue principatum gerenti: quæ uultis faciam, quæ dicitis nega-
 bo. Narrant Agidem puerum in summis delicijs fuisse educa-
 tum: sed simul atq; adolescens etiamnum ad reipub. gubernacu-
 la admotus est, incredibili mutatione, reiectis pristina uite uo-
 luptatibus huc totum animum adiecit, ut Spartam barbarorum
 ac Græcorum moribus corruptissimam ad pristinam frugalita-
 tem reuocaret: quæ res illi fuit exitij causa. Utinam autem cæ-
 teri principes quorum prima ætas ferè luxu delitijsq; corrup-
 titur, saltem cum Agide tum animum uertat ad bonâ frugem,
 quum regni habenas accipiunt: atq; hanc formam sequantur,
 quam præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod legi-
 bus & honesto aduersatur. Nec tamen egregius iuuenis moro-
 sa atq; aspera recusatione contristauit parentum animos, sed
 mira ciuilitate respondit, se magis hoc pacto obtèperare paren-
 tibus, si faceret quod illorū perpetua uoluntas optabat quodq;
 semper essent probaturi, quam si præsentij affectui indulgisset.

9 Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num pœnite-
Ex Plutarchi ret eorum quæ gessisset: impauide respondit se nulla tangi pœ-
uitis. nitentia consilij cum prudentia honestoq; coniuncti, tametsi
Constanter. non ignoraret se mortem præmij loco relaturum. Sciens ipsam
 uirtutem abunde magnum esse sui præmij, quicumq; sequatur
 euentus.

10 Agesilaus Ephorus quum ipsius suasu factum esset ut fieret
 omnium debitorum solutio, iamq; tabulis in forum clarium com-
 portatis ignis esset iniectus ac flamma exurgeret, cæteris credi-
Improbe. toribus mœstis, insultabat dicens se nunquam clarius lumen aut
 ignem uidisse puriorem. Debebat enim ipse plurimum, & erat
 agrorū prædiues, nihil tamē cuiquā soluere habebat in animo.

Extre

Extrema improbitatis est linea, etiam illudere quos afflixeris.

ALCAMENES.

Alcemenes Telecri filius cuidam precontanti, quo pacto **11**
 quis optime regnum seruare posset, si lucrum, inquit, non ma-
 gni fecerit: longe lateq; dissentiens à uulgo principum, qui nō **Grauit.**
 alia magis ratione principatum constabilire student, quam at-
 tenuandis ciuium, suis augendis opibus, quum iustitia & æqui-
 tas maxime reddant diuturnum imperium.

Alio quodam rogante quur à Messenijs oblata munera re- **12**
 cussisset, quoniam si recepissem, inquit, cum legibus pacem ha- **Integre.**
 bere non poteram. O mentem regno dignam, quæ magno ob-
 uioq; lucro legum autoritatem anteposuit. Et ubi sunt interim
 qui clamant, quod principi placuit, legis uigorem habet, &
 principem dare quidem leges, at non teneri legibus?

Cum quidam illi obijceret quod parce frugaliterq; uiueret, **13**
 quum facultates amplas possideret. Decet enim, inquit, eum qui **Continenter**
 multa possidet pro ratione nō pro libidine uiuere, significans
 perniciosas esse diuitias, ni adsit animus diuitijs superior, qui
 possit earum usum non ex copia, sed ex necessitate moderari.

ANAXANDRIDAS.

Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbe ferenti, quod **14**
 cogeretur urbe exulare, ne, inquit, uir optime exhorrescas exu-
 lare ciuitate, sed à iustitia exulare horrendum est. Sensit nō esse **Sapienter.**
 miseris quibus præter meritum incolumiq; innocentia accidit
 aliqua calamitas, sed eos uere deplorandos, qui sua sponte di-
 scesserunt ab honesto, etiamsi nulla sequatur calamitas.

Cum quidam Ephoris opportuna quidē loqueretur, sed plu- **15**
 ribus quam sat erat: Anaxandridas, hospes, inquit, re necessa- **Loquacitas.**
 ria in non necessario uteris: significans quod per se rectum est
 & utile, non egere proluxa oratione, quod ipsa cause bonitas
 facile seipsam commendat. Quod si usquam locus est loquacita-
 ti, eā

ti, eam oportet ad inhonestas causas adhibere.

16 **Argute.** Percontanti cuidam cur Lacedemonij Helotibus (sic apud illos dicebantur quorū conditio media erat inter seruos & ingenuos) cōmitterent colendos agros, ac nō ipsi potius eos cōlerent: quoniā, inquit, non ipsorū causa, sed nostra illos nobis comparauimus: uidelicet stultitiā eorum taxans, qui mācipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac ministros uoluptatum habere malunt, quā frugiferis operis occupatos.

17 **Salse.** Alius quidam quum dixisset gloriam ac celebre nomen nocere, eoq; felicem esse qui illud effugerit, Ergo, inquit Anaxandridas, si uera loqueris, qui nefaria perpetrant felices erunt. Nam qui fieri potest, ut qui sacrilegium committit, aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriæ curam habeat? Notauit eos, qui sic contemnunt laudem, ut interim per ignauiam nihil gerant laudabile: quum eximiam uirtutem honesta fama comitetur ultro, ac generosis animis amor laudum ueluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.

18 **Prudenter.** Alij cuiquam percontanti quam ob causam Spartani impauide semet exponerent periculis: quoniam, inquit, pro uita timere consuescimus, non aliorum more expauescere. Significans moderatam uitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis detertere.

19 **Prudenter.** Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem seniores apud Lacedæmonios plures dies sumerent ad cognoscendum in causis capitalibus, & si quis fuerit absolutus, nihilo minus obnoxius sit legi: Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigendi consilij potestas: oportet autem à causa liberatum obnoxium manere legibus, quod fieri potest ut secundum eandem legem liceat aliud quid rectius de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne uel occidatur innocens, uel effugiat nocens: qui quamuis errore

rore iudicum sit absolutus, potest eadem lege denuo conueniri poenasq; dare legibus.

ANAXANDER.

Anaxander Euricratis filius, roganti cuidam quur Spartani non colligerent pecunias in ararium publicum, ne, inquit, corrumpantur, qui facti fuerint illarum custodes. Quam male cōsulunt integritati suæ, qui priuatim pecuniarū uim in arcam recondunt, si uir prudens ciuium suorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantum erant custodes futuri non donum.

ANAXILAS.

Cuidam admiranti quod Ephori regibus non assurgerent præsertim à regibus constituti: ob hoc ipsum, inquit, Anaxilas, quod Ephori sunt. Magistratus est apud Lacedæmonios quo qui funguntur, Ephori dicuntur. Eos præsci reges in hoc instituerant, ut essent regū ministri. Quorū potētia postea eo creuit, ut ipsis etiam regibus imperarent, demum & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod ille contumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorum: id prohibitori quum insurrexisset simile habere quidam ob cruris utium, ille, imò, inquit, non fugientem, sed tur superius manentem oportet bellare cum hostibus, perquam lepide hoc ipso uitio ob quod reiciebatur se colligens utiliorē prælio, quā essent cæteri pedibus integris.

ANTALCIDAS.

Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote quid egregium patraisset in uita, si quid, inquit, mihi tale peractum est, sciunt ipsi dii: existimans ineptum commoratione suorum gestorum se dijs commédare, qui siue prædicaret siue sileret, nihilominus nouerant. Nam apud sacerdo-

tem poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplum ac de deo præclare sentientis.

24 Grauer. Quum Atheniensis quidam Lacedæmonios appellaret in doctos, Soli igitur nos, inquit, nihil mali à uobis didicimus. Sensit artes quibus se iactabāt Athenienses, magis ad ostentationem, ocium, ac uoluptatem accōmodas, quàm ad rempub. gubernandam, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

25 Salse. Alteri cuidam Atheniensi sic apud ipsum glorianti: uerum tamen nos sæpenumero uos à Cephiso propulimus: Sed nos, inquit, uos nunquam ab Eurota submouimus: significans hoc ipsum esse fortitudinis argumentum, quod Lacedæmonij frequenter ausi fuissent usq; ad Cephisum flumen Attica progredi, quum Athenienses nunquam sustinissent accedere ad Eurotam Spartæ fluiuium.

26 Sapienter. Rogatus à quodam, quo pacto quis maxime placere possit hominibus, si inquit, loquatur illis iucundissime, præstet autem utilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis spectandam utilitatem. Reprehendendi sunt qui quum re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt qui sermone benigni, re ledunt: pessimi uero qui quum uerbis molesti sunt, tum factis noxij.

27 Salse. Cū sophista quispiā appareret recitare librū, & Antalcidæ percōtanti quod esset argumentum, respondiisset, Hercules Encomum: quis, inquit, illū uituperat? superuacaneū existimās in eo laudando sumere operam, quem uno ore prædicarēt omnes. Hercules autem apud Spartanos religiosissime colebatur.

28 Est superius inquit, doctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare docueris, quū ante pugnare nec scirent, nec uellent. Videbantur enim Thebani crebris Agesilai aduersus ipsos expeditionibus euasisse bellaces

bellaces. Significabat inutile frequenter cum iisdem bello confligere, ne usu colligant bellandi peritiam.

Idem muros Spartæ, dicebat esse iuuenes Spartanos: fines autem Spartanæ ditionis, esse lancearum cuspides, Sentiens ciuitatem non egere moenibus quæ iuuetem alat bellis idoneam: Et hoc ante eo usq; porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quousq; pertingerent armis: significans uirtute non dolis aut pecunia propagandum imperium.

Cuidam roganti quamobrem Lacones in bello, breuibus pugionibus uterentur, Quonian, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepide torsit in argumentum fortitudinis, quo ille uolebat illos uideri minus utiles bello.

A N T I O C H V S.

Antiochus Ephorus quū audiisset quod Philippus Messenijs dedisset agros, percontabatur nū uires quoq; dedisset per quas aduersus pugnantem pro agris, tueri possent quod erat datum. Argute.

A R G E V S.

Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorundam uxores prædicantibus, per deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temere loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari, præterquam solis maritis quibus cum uiuunt. Tam insignis erat apud præscos uirginum & uxorū pudicitia, ut eas ab alijs quàm à parentibus aut suis maritis conspici, gradus aliquis ad impudiciā haberetur: tantaq; cautione consuebatur illarū famæ, ut parū pudica uideretur de qua rumor quāuis uanus oriri potuit: sed ea demum summa matronalis pudicitie laus haberetur, si mulier adeo domi conclusa uiueret, ut nullus esset qui de ea uel bene, uel male loqui posset: propterea quod hoc ipsum matronā uersari in fabulis trahiq; per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim quæ laudat alienā uxorem, uidetur habere cognitā cuius laudes prædicat, quod ipsum

ipsum aliquid detrahit pudori foemineo. Quid igitur uir ille
praclarus sentiret de matronis, quae sine maritis interesse gau-
dent iuuenum conuiujs, quae curfant ad alienarum ciuitatum
dies festos & emporia, quae ducunt choreas ex uiris ac foemu-
nis alterne mixtas, quae in balneis corpus nudum ostendunt
quorumlibet uiuorum oculis?

33

Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in mo-
numento quodam hoc Elegiacum carmen uidisset inscriptum,
Hosce tyrannida dum extingunt Mars sustulit atrox:

Pone Selinuntis moenia conciderant.

Iure peristis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati sitis ex-
tinguere: contra magis oportuit illam sinere, donec tota defla-
graret. Arripuit iocum ex occasione uerbi extinguere. Extin-
guitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

A R I S T O .

34 Aristo cuidam laudibus uehenti dictum Cleomenis, qui roga-
tus, quid oporteret bonum regem facere, respondit, Amicis be-
Humaniter. nefacere, inimicis male: At, quanto praestantius est, inquit, uir
optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hac
sententiam citra controuersiam primus omnium Socrates pro-
didit, & ad illum autorem refertur.

35 Alij cuiusdam roganti, quot essent numero Spartiae, quot,

Et hoc antea inquit, ad arcendos malos sufficiunt.

habetur pa. Cum Atheniensis quida apud illum recitaret funebrem ora-
44. apop. 91 tionem conscriptam in laudem eorum qui fuerant a Lacedaemo-

30 nijs in bello casti, quales igitur, inquit, nostros esse putas, qui

Ar. gte. istos uicerunt? Mos erat apud Athenienses, ut qui in praelio ce-
cidissent publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epi-
taphum. In hac magno artificio amplificabantur, & ciuitas
Atheniensis & populus: postremo peculiariter hi qui fortiter
in bello mortem oppetissent. At uir generosi animi, non inuidit
arte

arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suae gentis
gloriam retorfit. Itaq; recitator ille, magis illustrabat uirtutem
Lacedaemoniorum, quam Atheniensium: Quandoquidem hoc
consilio Homerus multis modis attollit uirtutem Hectoris, ut
Achillis uictoriam reddat illustriorem.

Archelaus regni socius Charilao, solitus est de illo dicere, 37
quo pacto non sit uir bonus Charilaus, quae ne sceleratis quae mole-
stus est. Fertur enim Charilaus mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc
mox in catalogo commemoratur in diuersam sententiam, ac meo iu-
dicio argutiorem. Et haud scio an in uita Lycurgi, super sit syl-
laba ouu. Ad haec nescio an Charilaus & Charillus idem sint.

A R C H I D A M I D A S .

Archidamas cuidam in laudem Charilli praedicanti quod 38
pariter erga cunctos fuisse mitis ac mansuetus: Et qua fronte
laudetur aliquis, inquit, qui erga sceleratos se mitem praebet. Iuste.
Persepsit uir egregius mansuetudinem cum iustitia coniunctam
esse oportere. Alio qui principis in facinorosos leuitas, quod aliud
est quam in bonos crudelitas?

Idem cuidam qui uitio uertebat Hecateo rhetori, quod ad- 39
hibitus ad ipsorum conuiuium nihil dixisset: Uideris, inquit, mihi
nescire quod is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit op-
portunitate. In senatu, in foro, in concionibus, in legationibus.
alijsq; reipub. negocijs locus est oratori: in conuiujs temulen-
tis, maiore cum laude filet eruditus quam loquitur. Sic periti
bellatoris est non minus scire fugiendi artem quam pugnandi.

A R C H I D A M V S .

Archidamus Zeuxidami filius, rogati quinae essent Spartanae 40
ciuitatis praefecti, leges, inquit, ac legitimi magistratus. Graui-
ter censuit in reipub. bene instituta supremam auctoritatem esse Legum au-
legibus deferendam, nec ulli magistratum fas esse quicquam con-
tra leges publicas tentare.

- 41 *Artes inuiles.* Apud hunc quum quidā prädicaret citharœdum, eiusq; in canendo facultatem admiraretur, heus, inquit, uir optime, quid honores ac præmij abs te ferent boni uiri, quū tantopere prædices citharœdum? Recte taxauit non uulgi modo, uerum et principum præpostera iudicia, qui plerūq; pluris faciūt Mimū aut Morionem, quā sapientē fidiq; consilij uirum: citharœdū uero cuius ars non reipub. sed uoluptati seruit, adeo non iudicat ut prædicandum, ut nec inter bonos uiros habendum duceret.
- 42 *Ars inutilis.* Ad eum qui ipsi cantorem commendare uolens dixit, hic est bonus cantor. At apud nos, inquit, hic est bonus condimentorum artifex, perinde quasi nihil referret, utrum quis musicorum instrumentorum sono, an obsonijs et condimentis uoluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non habeatur idem honos. Lacedæmonijs uero nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis quā ad uirtutem accenderet.
- 43 *Continenter.* Quodam illi pollicente uinum suaue, Quorsum, inquit, opus? Quando quidem et plus absumentur, et quæ fortes decet uiros reddet inutiliora. O uere masculinum animū et omnium deliciarum contemptorem.
- 44 *Solertes.* Cum Corinthiorum urbem obsideret, uidit è solo mœnibus proximo exilire lepores, moxq; uersus ad commilitones, habemus, inquit, hostes expugnati faciles: quod fortuitu acciderat, ueluti in omen rapiens. Molles enim ac parum uiros Græci leporis uocabulo notare solent, argumento est illud è comedia, Tute lepus es et pulpamentum queris?
- 45 *Solertes.* A duobus inter se dissiidētibus delectus arbiter, ambos duxit in Lucum Mineræ cognomēto Chalciœæ sacrum: ibi exegit ab illis iusiurandum, ut starent arbitri iudicio. Id ubi iurassent, pronatio, inquit, ne prius hūc locum exeatis, quā quod inter uos est dissiidij deponatur, et inuicē recōciliemini. Reperit uir inge

ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineræ templo promissum esset.

Cum Dionysius Sicilia tyrannus filiabus Archidami uestes splendidas multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere dicens, Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari, quā simplici. Porro sericis, gemis, et auro deonestari magis quā ornari: propterea quod uestium luxus arguit animum parum sobrium, et intuentium animos ad libidinem sollicitat citius quā ad honestam opinionem. Decet autem ut uirgo tota et undique uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationem.

Conspectiens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter ac temere congregientem, aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosa esse audaciam, si uires non suppetant ricolosa spiritibus.

ARCHIDAMVS ALTER.

Archidamus Agefilai filius post conflictum apud Cheronæam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsit. Si metieris umbram tuam, haudquaquam reperies illam factam maiorem, quā erat ante uictoriam. Grauius admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihil maior. Aequum autem est, ut homo se suis ac proprijs bonis metiatur, potius quā externis, quæ fortuna cum libet dat, quum usum est eripit.

Percontanti quā spatiosam regionē obtinerent Spartiatæ, Hoc ante diquantam, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autē ad men cū pag. 53. fores agrorum, qui decempedis aruorum spatia metiuntur. apoph. 29.

50 Periano qui cum esset arte medendi celebris & in pri-
Degene- mis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid, inquit, tibi acci-
ratio. dit Periander, ut pro eleganti medico, malus poeta uocari con-
cupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi
degenerant ad sordidiora, quum consultum sit unumquocunq; in
ea se arte exercere in qua ualet plurimum.

51 In bello quod gerebatur cum Philippo, quibusdam suaden-
tibus, ut procul à patria pugnaretur: haud istud spectandū est,
Fortiter. inquit, sed bene pugnantis hostibus erimus superiores. Signifi-
cans non perinde referre ubi conflagas cum hoste, ut quam
strenue se gerat dux aut miles in praelio.

52 Cū Arcathas bello superasset, ob id laudatus à quodam, præ-
Victoria spe stantius erat, inquit, si illos prudentia quam uiribus superasse-
ciosa. mus. Intellexit dux egregius nullā esse speciosiorē uictoriā, q̄
uirtute uincere, cū uiribus superemur & à brutis animatibus.

53 Cum irrupisset in Arcadiam, audito quod hostibus Elei fer-
Breuiter. rent auxilium: scripsit illis hunc in modum, Archidamus Eleis,
quies bona. Non potuit breuius & suadere quod erat illis cō-
modum, & minari malum si quid perperam aggredierentur.
Decet hæc breuiloquentia & Ducem & Laconem.

54 In bello Peloponesiaco, socijs rogantibus, quanta pecunia
Bellum incerta. futura esset satis, ac postulantibus ut tributorum certum modū
prescriberet. Bellum, inquit, nō quærit definita. Significās eos
qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli ne-
cessitatibus, quarum nullus est certus modus, quod uariae sint
bellorum præter expectationem occasiones.

55 Vbi uidisset iaculum catapultæ mitendum id temporis pri-
Fortiter. mum ex Sicilia aduectum, exclamans inquit, Hercules periit uir
virtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur quæ misso
telo saxo uel procul feriunt, minimum interest inter fortem uir-
tutem & ignauiam. Verum ubi cōtinuis res geritur, tum appa-
ret

prope. tujs
in stari uisest
otinus. i. longe
ber. ita

ret qui uiri sint, qui non.

Quū Græci nolent rescindere pacta quæ cū Antigono & 56
Cratero pepigerant, & amplecti libertatē quā offerebat Archi-
damus, ueriti ne grauiores essent habituri Lacedæmonios quàm Vastre.
Macedonas, Ouis, inquit, semper eandē adit uocē. Cæterū ho-
mo multas ac uarias emittit uoces, donec quod decreuit conse-
cerit: hoc dicto significans fallendam esse fidem, si qua magna
inuitet utilitas. Nullum autem est animal cui tam uaria uox sit
quàm homo. Hoc apophthegma uideri possit indignū Lacone,
nisi post integritas eius gentis, barbarorum cōmercio degene-
rasset. Dicti potest honestus aliquis usus esse, ueluti si quis ad-
moneat pro tempore proq; re nata uariandū esse Termonis ha-
bitum. Est ubi loquendum sit seuerius, est ubi blandius, est ubi
magnificentius, est ubi submissius, est ubi iucundius, est ubi du-
rius. Id si fiat citra perfidiam, prudētia est. Porro ouilli mores
dicuntur hominū stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac perso-
nis accommodare. Græcorū igitur constantiā Archidamus stulti-
tiae tribuit, qui proposita libertate nolent mutare uocem.

ASTYCRATIDAS.

57 Astycratidas posteaquam Agis superatus est apud Megalo-
polin in praelio aduersus Antigonum, cuidam dicenti, Quid nūc
facturi estis o Lacedæmonij? An Macedonibus seruituri? Quid
tandem inquit? Num Antigonus uetare potest quo minus in pu-
gna pro patria mortem oppetamus? Generosa uox, sentiens Generose.
libertatem urbis esse uita chariorem, nec turpiter occumbere
qui pro patria pugnans moritur. Quoniam moriendū pote-
statem nullus hostis potest eripere, quisquis mortem contemnit
habet quo quū uult, semet in libertatem asserat. Ea uox arguit
egregie fortem animū, sed cuius exemplum nulli bono sit imi-
tandū. Fortius est diutinam seruitutem quamuis duram perfer-
re, quàm morte finire dolores. Multoq; sanctius est quod do-
cet

cet Socrates, non esse fas animam de corporis praesidio decedere, iniussu imperatoris.

BIAS LACEDAEMONIVS.

- 58 **Fortiter.** Bias Lacon insidijs circumseptus ab Iphicrate Atheniensiu duce, quum illius milites rogarent quid in eo rerum statu esset faciendum, Quid aliud inquit, nisi ut uos seruemini, ego pugnando moriar. Talis erat animus Catonis Uticensis, qui caeteris suasit ut suae salutis consulere, ipse spontanea morte turpem effugit seruitutem.

BRASIDAS.

- 59 **Solenter.** Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morsus ab eo dimisit captum: moxq; ad eos qui aderant, ut nullum, inquit, est animal tam minutum, quin seruari possit, modo ausit ulcisci inuadentes. Hoc dicto fortis et animosus dux suis animum aduersus hostes addidit.
- 60 In praelio quodam per clypeum uulneratus, eduxit hastam è uulnere, et eadem hostem interemit qui uulnerauerat. Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est.
- 61 **Lepide.** Cuidam percontanti quomodo uulnus accepisset, perquam festiuiter respondit, Prode me scuto. Ita crebro malum per illos uenit, quorum praesidio credimus nos esse tutos.
- 62 **Fortiter.** Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephorus, Quicquid erit malorum in bello, aut profugabo, aut moriar: testatus animum fortissimo duce dignum. Nam euentus homini non est in manu. Ceterum ubi cecidisset in praelio dum Graecos Asiam incolentes liberat, et id nunciaturi oratores Lacedaemonem missi matrem eius Archileonidem adissent, illa nihil prius rogauit, quam an Brasidas honeste occubisset. Thracibus illius uirtutem collaudantibus, dicentibusq; non esse apud Lacedaemonios alium illi parem, ignoratis, inquit, hospites quales sint

sint Lacedaemonij. Erat quidem uir bonus Brasidas, ceterum Sparta multos habet illo praestantiores. Vtrum in hac foemina magis admirari conuenit, animi ne generositate, quae de filij morte quod obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantum abest ut muliebriter defleuerit: an modestiam et in patriam affectum, quae non passa sit ita filium praedicari, ut reliquorum Spartanorum gloria decederet aliquid.

Damonidas quum à chori magistro postremum in choro locum accepisset, Euge, inquit, Chorage reperisti quo pacto et hic locus quum per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Generosus adolescentis animus, qui fiducia sui, non metuit ne loci abiectione esset dedecori, sed citius futurum arbitratur, ut per ipsum locus fieret honoratior. Id enim saepe numero factum legimus, ut hominis uirtus magistratui per se contempto et humili dignitatem conciliarit.

DAMIS.

Damis quum Alexander Magnus per literas petisset, ut Lacedaemoniorum decreto decernerentur ipsi diuini honores, et in deorum numerum referretur: age, inquit, concedamus Alexandro si uelit appellari deus: ut despectum risit stultam principum ambitionem, qui putarit ab ijs posse creari deos, qui ipsi nihil aliud essent quam homines: aut si hoc non putauit, insigni stultitia falsi nominis umbra gloriaretur.

DAMINDAS.

Damindas, quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, et quidam ita loqueretur, periculum est, ne acerba patiantur Lacedaemonij, nisi Philippo reconciliantur: O semiuiri, inquit, quid temptus nobis poterit acerbe accidere, qui mortem contemnimus?

DERCILLIDAS.

Dercillidas orator missus ad Pyrrhum, qui iam exercitum induxerat in terram Spartanorum, ut cognosceret quid sibi uellet

uellet: quum Pyrrhus præscriberet, ut regem suū Cleonymum recipere, alioqui futurū ut intelligerent se nihilo ceteris esse fortiores, hunc in modum respondit, Si deus est Cleonymus, nō metuimus eum, quippe qui nihil sceleris commisimus, Sin homo est, nihilo nobis est præstantior. Hoc dilemmate taxauit superbas regum minas. Dij qui quos uelint possunt ledere, nec à quoquam ledi uicissim, non nocent nisi improbis: homines hominibus ex æquo metuendi sunt, proinde qui superbe minantur alijs, aut dij sibi uidentur, aut non cogitant id quod minentur alijs in ipsos posse recidere.

DEMARATVS.

67 Demaratus posteaquā cum ipso colloquium Orontes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum egit Orontes ò Demarate. Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidē q̄ ad gratiā colloquuntur hi ledunt, nō qui durius cumq; maleuolentia uer

Blandilo= ba faciunt. Intellexit uir prudens nihil esse nocentius blandilo= quium. quio, quod ut non fallat, reddit hominem insolentiosem. At qui ex odio durius loquitur adeo nō ledit, ut interdum profit etiā ei qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

68 Cuidam percontanti quam ob causam apud Spartanos, qui scutum abiiecissent, notarentur ignominia, & infami uocabulo Rhipaspides appellarentur, qui galeas aut thoracas, nō item. Quoniam, inquit, hæc sua ipsorum causa gerunt, scutum uero cōmunis ordinis gratia: significans unicuiq; pluris esse faciendam communem utilitatem, quam propriam. Qui galeam aut thoracem abiicit seipsum prodit tantum & exarmat, qui scutū abiicit prodit uniuersam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est: aduersus hostium iacula.

69 Cum audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, Ars inutilis. nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait, mihi uidetur nō male nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet essent ope= rose

rose, tamen solummodo delinirent aures, nullam seriam utilitatem adferrent reipub.

In confesſu quodam rogatus, utrum ob stultitiā an ob sermo nis inopiam sileret: Atqui stultus inquit, ne possit quidē filere. Siletium op= Quidam hoc præclarum existimant si nunquam sileant, quum portunum. id sit certissimum fatuitatis argumentum: ut contra silentium ubi loquendi tempus non est, prudentiæ signum est.

Cuidam percontanti quur exularet Sparta quum esset rex, 70 quoniam, inquit, leges sunt ea potentiores: significans regem apud Lacedæmonios esse principem ciuitatis: at non legum do= Moderate. minum, sed his non minus obnoxium regem quā cines, hoc ipsum laudabat in suæ gentis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderationis specimen, æquo animo ferens exilium autoritate legum indictum, nec de patria male loquens, nec de legum iniquitate querens.

Cum Persa quidam crebris muneribus puerum quem ama= 72 bat Demaratus, tandem abduxisset, atq; id iactans apud illum dixisset, O Lacon uenatus sum amasium tuū: per deos, inquit, Moderate, non tu sanè uenatus es, sed mercatus: in iocum uertens contumeliam, ob quam alij solent cælum miscere terræ.

Persa quidam à rege defecerat. Is suasu Demarati mutatus, 73 quum reuertisset ad suos, tentaretq; eum rex interficere: Turpe, inquit, fuerit ò rex, si cum hostis esset non potueris ab eo Clementer. defectionis pœnas sumere, nunc amicum factum uelis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationem temperauit, & eius cui reditum persuaferat incolumitati consuluit. Vtriq; consultor utilis, alteri ne quid indignū regia mansuetudine cōmitteret, alteri ne pœniteret ab errore reuocanti paruisse.

Ad eum uero qui apud regē Persarum parasitū agebat, ac 74 subinde in Demarati exilium diſterijs luderet, Non, inquit, tecum amice pugnaturus sum. Nam uitæ aciem absumpsi. Lu= Moderate. dens

dens ex ambiguitate uocis, τᾶξις enim Græce, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies, & ordinem uitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul.

EMEREPES.

75 **Frugaliter.** Emeres Ephorus, ex Phrynidis musici cithara, noue habente chordas, duas incidit, noli inquiens, deprauare musicam. Prisci cantores non nouerant nisi septem chordas, quibus aliquid addere, ac musicam pro simplici reddere operosiores, iudicabat artis esse corruptelam. Adeo Lacedæmonij nulla non in re placebat simplicitas ac frugalitas.

EPAENETVS.

76 **Mendaciū.** Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat à literis Hebræorum, quæ narrant serpentis mendacio primum fores apertas omni uitiorum generi. Mendacium autem nomine continentur, assentatores, calumniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferè malorum omnium quibus sursum deorsum turbatur uita mortalium.

EVBODIDAS.

77 **Habetur p. gi. 53. ap. phth. 32.** Euboidas audiens à quibusdam prædicari uxores alienas, non approbauit id factum, dicens de moribus ingenioque uxorū non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret uituperantibus? Prima laus pudicitie matronalis est, nulli notam esse præterquam suo uiro, qui cum cubat.

EVDAMIDAS.

78 **Argute.** Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audisset Xenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percontatus est, quis esset ille senex, Vbi responderat aliquis illum esse uirum sapientem, & ex eorum numero qui uirtutem

quererent. Et quando, inquit, ea usus est, si adhuc querit? Visum est Laconi ineptum, per omnem uitam de uirtute disputare ueluti de re controuersa, quum oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto impressa animo, & secundum uirtutem exerceri, non querere quemadmodum faciunt philosophi, qui magna contentione inter ipsos de summo bono ac malo digladiantur, ne in hoc quidem satis consentientes quid sit uirtus aut beatitudo.

Idem audito philosopho qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem, Sermo quidem, inquit, mirificus est, at qui eum dicit fide caret, eò quod illum nuquam circumsonuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum fide loqui de re quam nullo modo sit expertus.

Die quodam quum Xenocrates argumentum quod tractabat disserendo absoluisset, iamque finem dicendi fecisset, superuenit Eudamidas: cui quum comitum quispiam dixisset, posteaquam nos adsumus, tum ille desijt dicere, Recte, inquit, siquidem ea dixit quæ uoluit. Rursus quum alter diceret, bonum erat audire, putans fore ut sua causam iuberet Xenocratem eadem de integro disserere: Quid, inquit Eudamidas, si uenissemus ad iam cenatum, num postularimus ut cenaret iterum? Ciuitatis erat quod philosophum ad iterandam disputationem percellere noluit, quod ea res non caruisset tedio dicentis: Laconica uirtutis erat, quod magis admirabatur præclara facinora designantes, quam de uirtute differentes.

Cuidam percontanti quæ ciuibus bellum aduersus Macedones suscipere uolentibus, ipse autor esset quiescendi. Quoniã, inquit, nolo illos mendacij arguere. Tecte significans Spartanos gloriose magis quam serio bellum poscere. Eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoque bellum approbasset. Tum enim fore putabat, ut ciues bellum detrectarent. Nunc efficit, ut per ipsum

e

stictisse

79
Experientia.

80

Vrbane.

81

Ciuiliter.

stetisse uideretur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuib. fortitudinis gloriam reliquit integram, qui promptos haberet ad bellandum animos.

- 82 Cum quidam commemorando laudem ac trophaea quae Lacedaemonij ex rebus cum Persis praecclare gestis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus suscipiendum: Ignorare mihi uideris, inquit, istuc idem esse, ac si quis deuictis mille ouibus, pugnaret cum quinquaginta lupis: significans Persas et delictis effoeminatos, et ob id imbelles non fuisse difficile uincere. Sed aliud est cum Macedonibus bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob uictorias a Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellum item suscipiendum: nihilo probabilius diceret, quam si quis ei qui uicisset mille oues diceret, aude cum quinquaginta lupis congredi, qui tot oues deuiceris.

Argute.

- 83 Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qualis ipse uideretur, Magnus, inquit, in re parua delinctor. Contempsit operosam artem, cuius nullus erat fructus, praeter inanem ac temporariam delectationem aurium.

Ars inutilis.

- 84 Cum quispiam praedicaret laudes urbis Athenarum, Quis, inquit, eam ciuitatem merito laudet, quam nemo dilexit, factus seipso melior? Non iudicauit eam urbem esse dignam ulla laude, quae sic esset corrupta delictis ac uitijs, ut nullus in ea libenter uiuens euaderet melior, sed deteriores omnes: tacite praefrens Spartam Athenis, in qua qui uixisset, efficeretur melior.

Integre.

- 85 Argiuo cuidam dicenti Lacedaemonios peregrinationibus reddi deteriores, quod interim degenerent a maiorum legibus et institutis: At uos, inquit, quum Spartam uenitis non deteriores, sed meliores euaditis. Dictum retorsit in Argiuum, Nam hoc dicens magis suam gentem uituperauit quam Lacedaemoniorum, simul indicauit quantum referat inter quos uiuas.

Argute.

- 86 Cum Alexander in Olympijs praenotio ius fecisset omnibus exili

exulibus in suam cuique patriam redeundi, praeterquam Thebanis, Infortunatum quidem inquit praenotium, sed nobis o Thebanum gloriosum. Solos enim uos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est uir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, non metuit ne moliantur uindictam. A Thebanis igitur solis metuebat.

Rogatus a quodam quam ob causam Lacedaemonij priusquam irent in praelium Musis immolarerent, quam illis nihil uideretur esse cum Marte commercij, ut rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta commemoratio. Bene gerendae rei laudem sibi tribuebat: ut autem egregia gesta splendidis uerbis celebrarentur, hoc a Musis eloquentiae praesidijs petendum iudicarunt, quod ipsi ne gligerent eloquentiae studium: simul admonebat non expetendam honorificam memoriam, nisi recte factis promeritam.

87

Generose.

EVRYCRATIDAS.

Eurycratidas Anaxandridae filius, percontanti quomodo Ephori per singulos dies de conuentis et contractibus ius diceret, ut inter hostes etiam, inquit, mutuum fidem inueniamus. Maiore reipub. discrimine pacta uiolantur in bellis, sed illic quoque uiolantur ab his qui domi consuerint fallere.

88

HERONDAS.

Herondas quum esset Athenis audissetque quendam iudicum sententia damnatum de crimine occij, qui maestas incederet, et ab amicis maestis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum qui in causa liberali reus perageretur. Lacedaemonij quicquid erat fordidarum artium, non per ciues, sed per Elotas mancipia exerceri uolebant: eoque mirabatur Herondas, ob id quinquam uocari in ius, quod seruitia non exerceret, ibique pro crimine haberi, quod Lacedaemone iudicaretur honestum ac liberale.

89

Generose.

THEARIDAS.

Thearidas quum gladium cote acieret, rogatus a quopiam

90

e 2 num

Calumniæ. num esset acutus, acutior, inquit, calumniæ: grauius inueniens rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam.

91

THEMISTEAS.

Humilis. Themistæas quum esset uates prædixit Leonidæ regi futuram apud Thermopylis internecionem, tum ipsius tum commilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmonè mitteretur, hoc quidem titulo, ut nunciaret euentura, sed re uera ne simul cum alijs periret, non sustinuit ire, dicens, ut pugnarem huc missus sum, non ut ferrem nuncia. Quis non admiraretur in uate tam præsentem animum? Præuidit exitium, nec euitare uoluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiã fuit Leonidæ moderatio, qui uari tristia nunciante nõ tantum non successit, ut principum uulgus solet, sed et uitæ et famæ illius consultum uoluit.

THEOPOMPV S.

Moderate. Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto possit tueri, Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro uiribus interim aduulgis ne subditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil non permitterent, ciues iniuria affectos negligerent. Hic temperantia adhibenda est, ut princeps nec amicos alienet tyrânica seuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium iriati sepe reges suos excusserunt.

93

Argute. Hospiti cuidam iactanti quod apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est Laconum amans diceretur, præstaret, inquit, si φιλοπολιτης, id est ciuum amans dicereris, potiusquam Laconum. Alter expectabat ut sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quam suæ, quum prima charitas debeatur patriæ. Porro quisquis alienam rempub. uehementer adamat, suam quodammodo uituperat.

94

Huic simile est illud, Cum legatus ab Helide missus diceret sibi

sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quod unus Laconicam uitam admiraretur. Rogauit hominem utrum meliorem duceret uitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cum is respondisset Argute suam ipsius, Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, unus tantum bonus est? Salse taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios ac sese laudari cū suorum ciuium uituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensium, restabat ut apud Helidenses nõ esset nisi unus uir bonus, cui placerent honesta.

95

Grauius. Dicente quodam ideo seruari remp. Spartanam, quod reges scirent imperare, Imò potius, inquit, quod ciues sciant parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

96

Modeste. Cum Pylis decretum ædidissent quo Theopompo tribuebatur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij aut uindicant arroganter, aut ambiunt inepte, hoc ultro delatum reiecit, simul et suam declarans modestiam, et amicos admonens, in omni re modum esse optimum. Quum et illud acute persequitur, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna, quod genus sunt betæ et cucurbitæ: ceterum quæ paulatim augescunt, ea ferre ætatem, ueluti quercum et buxum.

97

Philolaphus. Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mœnia, ac percontanti, num ualida et alta uiderentur, minime inquit, siquidem sunt mulierum: sentiens ciuitatem satis munitam esse si uiros habeat: sin minus, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta.

98

Sapienter. Vxori obiurganti, quod regnum humilium ac minus esset si uertit, lijs traditurus quam accepisset: hætenus igitur, inquit maus, quod diuturnius. Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quæ modera sunt in longum tempus durant, et hoc ipso meliora sunt.

THECTAMENES.

99 Thectamenes posteaquā Ephori capitis sententiā in ipsum pronuntiasset, abiit ridens, Rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges, Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, quod hæc mihi multa soluenda est, quum eam nec indixerim cuiquam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quod mori iuberetur, qui neminem ad mortē adegisset, nec cuiquam deberet uitam nisi sibi. Facete mortis poenam uocauit multam, rem atrocem molliore uocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniam, qui eam uel extorsit ab alio, uel mutuo sumpsit. M. Tullius hoc apophthegma sic uertit Tuscul. quæst. lib. 1. Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tantopere contempserit, ut quū ad eam duceretur, damnatus ab Ephoris, & esset uultu hilaris atq; leto, dixisset eiq; quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? responderit, Ego uero illi maximam habeo gratiam, qui me ea poena multauerit, quam sine mutuatione & sine uersura possum dissoluere. O uirum Sparta dignum, ut mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse uideatur. Pro ΔΙΑΤΗΚΩΝ Cic. uertisse uidetur, uersuram. Luffit autem contemptu mortis Thectamenes, quasi mors leuior esset multa, quàm pecuniaria, quod illam quisq; de suo possit soluere, ob hanc multi cogantur usuram aut uersuram facere.

THERYCION.

100 Therycion è Delphis rediens quum uideret in Isthmo angustias à Philippi copijs occupatas, Malos inquit, ò Corinthij portarum custodes uos habet Peloponnesus: Allusit eò, quod grauius animaduerti solet in ciues quibus urbis portæ commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthij, qui totius Peloponnesi portas Philippo prodidissent.

lippo prodidissent.

HIPPODAMVS.

Hippodamus quo tempore Agis aduersus Archidamū aciem instructam habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartam, curaturus illic ea quibus erat opus. An non inquit, honestius est ut pro Sparta fortem bonumq; uirum præstans mortem optem? Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dextrā pugando tempta. interijt. Consultum uolebant illius senectuti, quæ uiribus deflata in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnulli usui, excefferat enim annum octogesium, ipse sibi non indulsit.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ satrapa in quibus continebatur, Lacedæmoniu quēdam quū fuisset conscius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant, non indicasse rem, sed silentio texisse, simulq; rogabat satrapas quid de illo facturum esset, respondit hunc in modum, Si quo magno beneficio illum affecisti, interfice: sin minus, eijce è regione, ut ad uirtutē formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum censuit morte Moderate. plectendam. Caterum quod esset non per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exitium. Non enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Huic quum aliquando fuisset obuius adolescens quem amator sequebatur, erubescenti adulescentulo, Cū his inquit, oportet ambulare, cum quibus conspectus non nutes colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus, nisi probrum & ignominiam.

CALLICRATIDAS.

Callicratidas classis præfectus, à Lysandri amicis sollicitatus, ut unum quendam ex inimicorum numero permitteret ipsi

Iuste. interimere, & acciperet talenta quinquaginta, tamen si uehementius opus haberet pecunijs ad soluendum nauis stipendiū, haud tamen concessit. At quum Cleander qui erat illi à consilijs dixisset, accepisset si fuisset Callicratidas. Et ego, inquit, si fuisset Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia licet necessaria uel ad hoc corrumpi quierit, ut in unum hominem pateretur aliquid iniquum fieri, simulq; monuit in omni actio ne spectandum esse decorū personae. Quod forte decuisset Cleandrum, non decuisset Callicratidem. Quod deceret plebeium, non semper decet principem.

5 Idem profectus Sardaīs ad Cyrum iuniorem, quo tum Lacedaemonij in bellicis socio utebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias, primo statim die iussit renunciari se cum Cyro uelle colloqui. Quem ut audiit bibere, expectabo inquit, donec biberit. Ac tum quidem abiit, quoniam intellexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne parum ciuilis haberetur. Postero uero quū iterum audisset illum bibere, nec se admittere ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum: moxq; inde recessit Ephesum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à barbaris fuissent ludibrio habiti, eosq; sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarum alijs illudere. Iurauitq; apud comites sese ut primum Spartam redisset, nihil non facturum ut Græcos inter se conciliaret, quo barbaris fierent magis formidabiles, desidererentq; illius regis uiribus inter sese pugnantibus egere. Quid non & faciunt & patiuntur homines ubi pecuniarum urget inopia? At generosa Spartani mens maluit pecuniā negligere, quam effœminatū regis tertio pati fastidium, quum alij leuiores de causis æquo animo ferant, si uel post totos sex menses admittantur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus est ipsis barbaris aut regi, sed ijs indignabatur, qui primi sua tolerantia

Animose.

rantia docuissent eos ob opulētiam tantas cristas sumere. Nam si fuissent omnes quales erant Spartani, opum ac uoluptatum contemptores, nunquam ad tantam insolentiam uenissent barbari. Postremo singularis erat prudentiæ, quod perpexit Græcos non alia ratione posse barbaris reddi formidabiles, quam si postis intestinis simultatibus, mutuam inter se concordiam sancirent.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones, Liberi, inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare ac libertate uti, sed seruitutem æquo animo ferre: uidelicet referendi ad secundum hominum genus iuxta distinctionem Hæstodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent recta sapienti.

Cum Cyrus stipendiū misisset militibus, Callicratidi seorsim xētia, amicitia monumenta: Stipendium quidem accepit, xenia uero remisit, negans sibi cum ipso priuatam habendam amicitiam, sed quam habere publicam cum Lacedaemonijs omnibus, eandem illi secum quoq; intercedere. Quid hoc animo incurrit, qui totus ad reip. commoda spectabat?

8 Apud Arginusas quum esset nauale pugna conflicturus, atq; Hermon nauclerus diceret, bonū esse ab eo loco soluere, quod Atheniensium triremes numero lōge plures essent. Quid, inquit, tum postea? At qui fugere, ignominiosum est Sparta ac dānosum, contra manentem aut mori, aut uincere honestissimū. Gloriam uitæ anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

Ante cōsuctum per actio sacrificio, quum aruspex nuntiaret ex incensis, exercitui quidem portendi uictoriam, sed imperatori mortem, nihil expauescētus. Haud penes unum, inquit, sunt res Sparta: Me si quidem mortuo nihilo deterius habitura est patria, sed si cesserō hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum Cleandrum pro se ducem designasset, naualem pugnam aggressus est ac pugnando interijt.

e s Clear

Prudenter.

6

7/mzuzuzuzul
Simile ante
habetur pa.
36. apop. 67

8

plolo fo de la na

Mors con-
tempta.

ga lera q uo r

ter ad ene

Mors con-
tempta.

CLEARCHVS.

- 10 Clearchus militum auribus subinde solet inculcare, Militi magis esse metuendum imperatorem quam hostem: quæ uox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter se gessisset in prælio. Honestius autem est cum laude uitam impendere patriæ, quam cum dedecore poenæ. Hoc dictum non quiuus milites latuiri sint, sed hi facile ferebant, quibus matres domi solent adicere, ut aut uictores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTVS.

- 11 Cleombrotus Pausaniae filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cū patre de uirtute, tantisper, inquit, pater est te præstantior, quoad tu quoq; genueris. Ciuilitate deterruit hominem à cōtentione, quod pater uel hoc nomine superior esset, quod filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset.

CLEOMENES.

- 12 Cleomenes Anaxandride filius, dicere solet Homerum esse poetam ciuium Lacedæmoniorum, Hesiodum uero Helotum, hoc est seruorum, quod ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri. Nam ut ante dictum est, Lacedæmonij tantum ad bellicas res instituebantur eoq; humiliores operas, et artes manuaris seruis committebant quos illi uocant Helotes.

- 13 Idem cum Argiuis septem dierum pactus inducias, quum obseruans deprehendisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia uidelicet induciarum, adortus est eos, et alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterum quum illi probro daretur uiolata iurifurandi fides, De diebus, inquit, pactus sum, noctes non additæ sunt in iureiurando. Quanquam et alioqui, quicquid mali quis fecerit hostibus, id et apud deos et apud homines habetur iusticia præstantius. Verum huic magnificæ uoci non

non respondit euentus. Nam et urbe cuius gratia uiolarat conuenta, frustratus est, eo quod mulieres detractis è templis decorum armis illum ultæ sunt: perinde quasi dijs, ipsis quos contempserat poenas de ipso sumentibus. Postremo uersus in demerentiam, ipse sibi gladiolo quodam fodit et incidit corpus à talis usq; ad loca uitalia, itaq; uitam finijt, ridens et ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, utile tamen exemplum ad uitandam iurifurandi uiolationem.

Cum augur illum dehortaretur, ne exercitum educeret ad urbem Argiuorum, alioqui reditum illinc fore turpem: postea quam admouisset ciuitati copias, ac portas uideret clausas, et mulieres in moenibus, hic, inquit, reditus tibi turpis uideatur, in quo uris mortuis, uxores occlusere portas? Fortis animus si cum æquo bonoq; fuisset coniunctus.

Argiuis nonnullis illum conuicio laceſcentibus ut periurum et impium, Vobis, inquit, potestas est mihi maledicendi, at mihi potestas est uobis faciendi male. Admonet non esse tutum eos maledictis iritare, quibus in manu est quum uelint re ipsa laedere: ad hæc non oportere potentes humiliorum dictis admodum commoueri. Satis enim uindictæ est, quod licet quum libet ulcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit, quam male loqui.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi ut cum Polycrate tyranno bellum susciperet: id quum fecissent oratione plus æquo proluxa, respondit in hunc modum. Que primo loco dixistis non memini, et ob id ne media quidem intelligo, quæ uero dixistis omnium postrema non probo. Admonet multiloquium non solum molestum esse auditori, uerum etiã ad persuadendum inutile, præsertim apud principes, tum uarijs curis occupatos, tum auribus fastidiosos.

Pirata quidam populabundus discurrerebat per agros Lacedæmoniorum. Is ut captus est, rogatus quid id ausus esset; Quonia

17 *uoluntate*
deseruit

Audacia. Quoniam, inquit, dedit mihi comitatus quem militibus praebere, ad eos ueni, qui et habebant, nec sponte dabant, ut eripiturus. Ad id Cleomenes, Compendiosa, inquit, malitia. Detestatus praedonis nefarium scelus, probauit tamen orationis ex-peditam breuitatem.

18 **Moderate.** Cum improbus quidam ipsum conuicijs incesset, Num ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si uelimus respondere ocium habeamus uicissim de tua dicendi malicia? Ut est sublimis contemptus maledicium, nec ullo responso, nec alia poena dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset praesidij praeter maledicam linguam.

19 **Urbane.** Cum est ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes nitentem et placidum esse oportere, Sed haecenus, inquit, ne sit contemptui: significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati, notansque quorundam mores, qui principes uehementer bonos et clementes, quum impensius amare debuerint discunt habere contemptui. Est quidem praecipua uirtus in principe comitas ac mansuetudo, uerum ob malorum ingenium haec ita temperanda, ut principis sua constet autoritas.

20 **Argute.** Cum diuino morbo uexatus, expiatoribus ac diuinis auscultaret, ante non solitus id facere, quodam id admirante, quid miraris, inquit? Non enim idem sum nunc qui tunc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadem. Elusit ille quidem inconstantiae reprehensionem, uerum tamen est, non eadem placere seni, quae iuueni placuerant.

21 **Decorum.** Sophista quodam de fortitudine multa disserente risit Cleomenes. At sophista dicenti, quid rides Cleomenes, audiens de fortitudine disserentem, praesertim quum sis rex? Quoniam, inquit, o amice si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio. Sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est

est ineptum quenquam de fortitudine magnificis uti uerbis, qui ipse nihil fortiter gessisset unquam, nec aliud posset quam hirtundinis in morem garrire.

Arguius proflentibus se prioris conflictus fortunam in qua uicti fuerat, iterato praelio sarcire uelle, demoror, inquit, si duarum syllabarum uel accessione facti estis meliores quam eratis prius. Facete. Huius apophthegmatis argutia Latine reddi non potest. Nam Graecis μάχεσθαι pugnare est, ἀναμάχεσθαι redintegrare pugnam. Inter haec duo uerba nihil interest, nisi quod posterius superat prius duabus syllabis ἀνα.

Quidam per conuicium illum dixerat delitijs deditum. At hoc, inquit, satius est, quam iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est possideas. Argute significauit neminem esse posse iustitiae tenacem, qui supra quam satis est congerendi studio tenetur: ad haec stultum esse, qui alteri leuius exprobrat uicium, quum in ipsum ilico grauius crimen possit retorqueri. Belle retortum. 1. q. p. Cur q. scilicet. e. i. teneat. ut q. exend.

Quidam ut Cleomeni cantorem quendam commendaret, quum alijs multis nominibus praedicabat hominem, tum illud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Graecos praestantissimum. At Cleomenes ostenso quodam ex his qui aderant, at apoph. 42. per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempsit artem ad solam delectationem utilem. Habetur ante pag. 56.

Meander Samiorum tyrannus ob incursionem Persarum profugerat Spartam, ostenditque quanta pecuniarum uim secum apportasset, et quantum Cleomenes uellet largiretur: nihil Integre. quidem accepit, sed ueritus ne quid alijs ciuibus donaret, adiit Ephoros, dixitque satius esse in hospitem suum Samium e Peloponneso submouerent, ne cui Spartano persuadeat ut fiat melius. Ephori uero Cleomenis consilio parentes, eodem statim die promulgauerunt edictum ut Meander Peloponneso discederet.

Quam

Quantus in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus non secus atq; à præsentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum pleriq; non aliter existiment beatas ciuitates quam si quam maxime abundant opibus.

26 *Industrie.* Quodã interrogãte, quur Argiuos cũ Lacedæmonijs bellũ gerentes, quũ sepe numero uicissent, nõ deleuerint. Ne optaueri mus quidem, inquit, illos deletos, ut habeamus qui iuuenes nostros exerceant. Perस्पexerat egregius dux corrumpi iuuentutem si permittatur octo, luxus ac malorũ omnium magistro.

27 *Fortites.* Percontãti cuidã, quã ob causam Spartiatã nõ dicarẽt dijs spolia ab hostibus detracta, quoniã, inquit, à timidis uenerũt. Porro quæ parta sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello aut uincendum aut fortiter occumbendum, adeoq; rem ignominiosam iudicabat metum mortis, ut alienæ quoq; timiditatis monumenta putarit ab iuuenum oculis submouenda.

28 Cleomenes quum amicus quidam hospiti in phiditijs nihil apposisset nisi unum nigrum, et panem igni duratũ, succensit homini dicens erga peregrinos non oportere nimium λακωνικὴν. Seueritas est si quis à seipso exigat uictum duriorẽ, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

CLEOMENES ALTER.

29 *Lepide.* Cleomenes Cleombroti filius, cum quispiam ipsi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans uerbis, diceret illos ob uictoriam pugnando interire, da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torfit omnia. Quisquis laudat uictum, illustrat uictoris gloriam.

LABOTVS.

30 *Loquacitas.* Labotus cuidam apud ipsum prolixiore utenti sermone, Quid mihi, inquit, de re pusilla, longa texitis proœnasia? Quanta

res

res est, tantam oportet et orationem esse qua uteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quam causa postulat, longiore, adeo nusquam non placebat frugalitas. Nam ad causam non magnam adhibere superuacua uerborum comam, luxuria genus est.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijciẽti quod facile mutaretur, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, nõ ut uos proprio morbo. Prudentis est pro re nata nouare consilia. At sine causa subinde alium fieri, inconstantie uitium est.

Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adsunt tueri ualeret, Si non omnia, inquit, fortune crediderit. In animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam seposuerimus, nec fortune uolubili commiserimus. At sunt principes qui proferende ditionis studio, semet in periculum conijciunt, ne hoc ipsum quod habent imperium amittant: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent totum committunt nauibus.

Interrogatus quid potissimum oporteret pueros ingenuos discere, quæ illis, inquit, ubi ad uirilem ætatem peruenerint usui sint futura.

Percontanti cuidam quamobrem Spartiatæ parcissime biberent, ne, inquit, pro nobis alij, sed nos potius pro alijs consulte mus, Salsissime notans uinosos non esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

Leontychidas unus è seniorum numero, quos ferunt Lacedæmonijs fuisse uiginti octo, cum Corinthi cœnaret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quanquam hoc alibi refertur alterius nomine.

Leonty

31
Non habetur
in Græco.32
Prudenter.33
Habetur ante
pa. 35. ap. 6534
Sobrietas.

35

LEONTYCHIDAS ALTER.

36 **Leontychidas** Aristone natus, cuidā ipsi dicenti, quod Dea marati amici, male de eo loquerentur, Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quoquam bene loqui **Maledicētia.** posset. Docuit contemnendam esse maledicentiam quæ non iudicio, sed ab animi morbo proficiscitur. Qui uero passim maledicunt omnibus, eos palam est id naturæ uitio facere, non ex eorum merito quibus obtrestant.

37 **Cum** portæ illi proxima clauem draco circumuolutus esset complexus, idq; augures affirmarent esse portentum. Mibi, inquit, nequaquam uidetur, sed si clauis fuisset circumplexa draconem, portentum erat. **Lepide** irrisit hominum superstitionē, qui terrentur his quæ casu, nec præter naturam accidunt. Hunc mortalis ingenij morbum alunt augures, arioli, aruspices, ac diuini. Verum ubi quis præter rectum & honestum instituit nefaria consilia, non oportebat horrere portentum, & aliquid magni momenti futurum expectare.

38 **Philis** quidam erat profitens Orphei mysteria, & his aliis in re solitus. Is quum esset extreme paupertatis, tamen **Superstitio** nulla. apud Leontychidam diceret eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati sunt post obitum fore beatos. Quin igitur, inquit, o demens, quomodo hocysime uitam abrumpis, ut desinas infelicitatem tuam deplorare? O animum ab omni superstitione liberum, hanc uitam felices erunt, qui hic pie iusteq; uixerint, & factis ceremonijs fuerit initiatus. Hoc persuasum erat Leontychidam, q̄ hic pie uixissent, eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

39 **Leon** Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandem urbe aliquis possit tuto uitam agere, In ea, inquit, quam qui incolāt, neq; plus possident, neq; nimus, & ubi iustitia uigeat, iniustitia **Aequalitas.** sit imbecillus. Grauius admonuit equalitatem esse pacis & tran-

tranquillitatis altricem, inæqualitatem seditionis esse seminarium, nec ibi locum esse iustitiæ, ubi ut quisq; potentior est, ita licentius opprimit imbecillioem.

Idem quum uideret in Olympijs cursores sollicitos de emissione, ut aliquid lucri haberent ad occupandam uictoriam, Quāto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate quā de iustitia. Vir integræ mentis etiam in ludis uolebat haberi rationem iustitiæ, nec tantum agendum, ut prior quis ad metam pertingeret, sed ut iuste uinceret.

Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestiue loquenti, O hospes, inquit, re opportuna non opportune uteris. **Habetur ante simile pa. 49** Nihil oratione melius si parce promas lingue thesaurum. **apoph. 15**

LEONIDAS.

Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita loquenti, excepto regno, nulla re nobis prestat, At inquit, ni uobis fuisset melior, non essem rex. Moderatissimo dicto & refellit conuicium, & suam dignitatem sibi defendit. **Moderate.** Etenim ubi reges non nascuntur, sed ciuium suffragijs eliguntur, hoc ipso publicis calculis princeps iudicatus est ceteris melior, quod ad regnum ascitus est.

Cum ad Thermopylas proficisceretur, cum Persis confistaturus, uxori Gorgoni roganti, si quid ipsi mandaret, Ut bonis, inquit, nugas bonosq; liberos parias. Hæc uox testabatur **Grauius.** illum animo presagisse interitum, nec hac presensione deteritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens pro patria pugnantem occumbere.

Ephoris dicentibus quod ad Thermopylas proficiscens pauca eos secum educeret, ad hoc, inquit, negocium ad quod proficiscimur? Indicans satis multos educi ad moriendum in bello.

Rursus quum Ephori percontarentur, si quid præterea rei facere statuisset, nihil aliud, inquit, quam uerbotenus impedire **Mors cōtem** f **rus pta.**

rus barbarorum transitum, sed re uera pro Graecis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in causa honesta piaque, nec certam mortem horrescere.

- 46 Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est, Aiunt barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terminum. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut uincamus oportet, aut uicti moriamur.
- 47 **Lepide.** Quodam ita dicente, praeter iaculis barbarorum nec solem uidere licebit, An non, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub umbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit, Sed ludens interim metum exemit suorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tusc. quaest. lib. 1. ueluti de ignoto, E quibus, inquit, unus quem Perses hostis in colloquio dixisset gloriam, sole praeter iaculorum multitudine, et sagittarum umbra non uidebitis, in umbra igitur, inquit, pugnabimus.
- 48 **Animose.** Cum alius quidam militum de hostibus dixisset, Sunt prope nos, et nos, inquit, prope illos: significas ob id non minus imminere discriminis hosti quam ipsis.
- 49 **Fortiter.** Cuidam dicenti, Sicine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc uenisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc uenisse, ne Graecia quidem omnis satis sit, Siquidem ea ad barbarorum multitudinem collata exigua portio est: Sin uirtute, et hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quam quam multos.
- 50 Alteri cuidam dicenti quod cum paucis aduersus multos conflaturus iret, Imo multos, inquit, duco ut morituros. Hoc conuenit cum eo quod ante respondit Ephorus.
- 51 Xerxes Leonidae scripserat, Si desinas θεομαχῆν, id est, cum dijs bellare, sed meis te copijs adiunxeris, potes Graeciae fieri monarcha. Huic ita respondit, Si nouisses quae sint in uita honeste

honeste, abstinuisset a concupiscendis alienis. Mihi uero potius iuste est pro Graecia mori, quam in populares meos gerere monarchiam. Quid tam impium est, quod mortalium uulgus non admittat ampli principatus gratiam? At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis optetere, quam monarcha factus eos seruitute premere, a quibus uenerat depulsurus seruitutem barbarorum.

Rursus quum Xerxes scripisset, mitte arma, rescripsit, ueni et cape. Maluit in armis mori, quam traditis armis turpiter de uita cum hoste pacisci.

Ceterum ubi iam adornaret cum hoste configere, belli duces admonuerunt, expectaret reliquos socios. Non adfuit, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges uerentur ac metuunt? Non putauit eos expectandos, qui ad praescriptum ab imperatore tempus non adessent. Reliquos etiam si adsint non pugnare.

Milites sic adhortatus est, Ita prandete commilitones mei tanquam apud inferos cenaturi. Haec uox ignauis ademisisset animum, at uiris fortibus addidit, admonens ne cibo uinoque graues uenirent ad praelium, aut certe pro patria fortiter occumberent.

Idem percontanti quam ob causam fortes uiri gloriosam mortem ingloriae uitae anteponant, Quoniam, inquit, alterum naturae proprium, alterum peculiariter suum esse ducunt. Nam naturae beneficio uiuunt et ignauissimi, at honeste mori non contingit nisi uirtute praeditis.

Cum cuperet iuuenes coelibes, ut essent incolumes, abesse a belli periculo, sciretque illos id minime laturos, singulis illorum tradidit scytalas, id est epistolarum Laconicarum genus, cumque his misit illos ad Ephoros. Cum uero treis etiam ex his qui grandiores iam duxerant uxores optaret saluos, ac simili praetextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non

sustinuerunt accipere scythalas. Quorum unus ita se excusauit, non præco, sed pugnator te s. quutus sum. Alter uero hic, inquit, manens ero melior. Tertius porrò, non postremus, inquit, horum, sed primus inibo pugnã. Vtrum hic potius admirari conuenit, ducis ne animum, qui de se nihil sollicitus, eorum incolumitati prospexit, quos adhuc uiuere referebat patriæ, an in ætate florenti tantum uitæ contemptum?

LOCHADVS.

37 Lochadus Polyænida filius, Sironis pater, nuntianti quod è filijs ipsius alter interiisset, Olim sciebam, inquit, illi morientem esse. Nihil illi uisum est nouæ rei, si mortalis natus more retur, nec magni referre paulo serius citius ue uita decederet, cui omnino breui foret decedendum.

LYCVRGVS.

38 Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges condidit, quum conderetur ciues suos à moribus præsentibus ad temperantiorem uiuendi rationem traducere, eosq; uirtutis & honesti studiosos reddere: nam erant corrupti delitijs: duos educauit catulos, eodem patre eademq; matre progenitos, quorum alterum passus est domi lautioribus uesci cibis, alterum eductum uenatibus exercuit. Dein quum ambos produxisset in forũ apud multitudinẽ, posuit illic spinas, simul & escas aliquas deliciores: mox emi sit leporẽ, Quum uterq; raperetur ad assuetã, alter ad escas, alter leporem inuaderet, An non uidetis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis, tamen ob diuersam educationem admodum dissimiles inter sese euasisse, plusq; ad honestatem momenti habere exercitationem quàm naturam? Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non qui ex iisdem parentibus essent nati, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam, alter ex his qui aluntur ad uenandum. Deinde qui erat ex ignobiliore genere exercuit ad uenatum, alterum

alterum qui erat ex præstantiore genere tantum delitijs exercuit. Dein quum uterq; ferretur ad ea quibus assueuerat, at que hoc pacto palam omnibus fecisset Lycurgus, quantum institutio ualeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde ne nobis quidem ò ciues nobilitas quam miratur hominum uulgus, ductumq; ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus extitit, ac per omnem uitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus. Reperit uir ingeniosus uiam, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idonea, Virtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quàm quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patrifamilias in sua domo, cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit & uertit in bonam. Quales nascantur liberi nulli in manu est, at ut res ista institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem, & in singulos ciues æquam portionem distribuerat. Fertur itaq; quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum aceruos ordine positos & æquales, delectatus eo spectaculo cum risu dixisse comitibus, Ut tota Lacedæmon uidetur multorum esse fratrum, qui nuper inter se diuiserint hereditatem. Bono principi nihil iucundius est ciuium concordia, rursum tyranno nihil formidabilius.

Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisq; priuatim in ædibus habebat ex æquo partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleretur Diuitiarum men opum & inæqualitatem: Sed quum cerneret eos ægre latere contemptus,

tuos manifestam rerum ablationem, idem occultiore uia facere aggressus est, Monetam auream simul & argenteam abrogauit, instituitque ut ciues ferreo duntaxat nummo uterentur, & ad huius permutationem, totius substantia modum prescripsit. Hoc facto omnis iniustitia exulabat ab Lacedaemone. Neque enim iam furari, neque largitionibus corrumpere corrumpiue, neque fraudare dolo, neque rapere per uim quisquam poterat, quod nec celari ualeret, nec parare magnificum esset, nec uti periculo uacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi studium negociandi que materiam ademit.

61 *Artes super uacuae.* Ad haec quicquid erat rerum superuacanearum è ciuitate eiciendum curauit, adeo ut nec negociator, nec sophista, nec uates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neque enim passus est illic esse pecuniam talibus utilem: tantum ferream monetam cudit, quae pondere Aeginetico aequabat minam, ualore aereos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiam.

62 *Comunitas.* Ceterum quum statuisset inuadere delitias luxumque, & in his quoque tollere diuitiarum admirationem, instituit syssitia, hoc est conuiuia publica. Percorantem uero cur ea statuisset, sic ut in singulis conuiujs pauci cum armis discumbirent, ut inquit, expediti sint ad parendum imperatis, & si quid tum ultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitque inter omnes potus ac cibi aequa portio, denique non solum in esculentis ac poculentis, uerum ne in stratu quidem aut uasis, aut alia re quacunque, plus haberet diues quam pauper. His rationibus quum diuitijs detraxisset admirationem, posteaquam nemo erat, qui uel uti posset illis uel ostentare, dicebat amicis, quam praclarum est o amici ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiae, si quando caecae

caecae sunt, caentque spectatoribus & admiratoribus. Interim *τυφλός δ πολὺτ* obseruabat, ne quis prius domi sumpta coena ueniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, alio ue potu. Quod si quis cum ceteris non biberet ederet ue, eum uituperabant, ut qui alijs eduljijs delinitus abhorreret à uictu communi. Porro qui palam conuiuialis esset id fecisse, ei multa dicebatur. Unde Agis qui multo post Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Atheniensibus domum reuersus, quum uellet unum diem coenam capere cum uxore, missus è syssitijs poscenti, praefecti militiae non misserunt. Ea res quum postero die innotuisset Ephorus, multam illi dixerunt. In eodem facto genuinum exemplum nobis est proditum, primum frugalitatis, deinde severitatis, quum in causa non graui leges nec regi pepercerint.

63 *Moderate.* Sed Lycurgo euenit, quod ferè solet his qui cum corruptis populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc genus constitutionis indigne ferebant, coortique sunt in illum, & non solum conuiujs insectabantur, uerum etiam saxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. Verum quum irgerent persequentes, dilapsus est per forum, ac reliquos quidem fugiens anteuertit. Alexander autem pertinacius insequens fugie respicienti in tergum, extudit oculum. Hunc Alcandrum quum noxae deditum publico decreto accepisset puniendum, nec ullo affecit incommodo, nec incusauit, sed quum sui instituti socium haberet, effecit ut & ipsum Lycurgum, & uitae rationem quam cum eo egerat praedicaret: nec uictum modo, sed uniuersam ciuium educationem amaret, quam Lycurgus induxerat. Porro mali quod acciderat monumentum locauit dicatum in templo Mineruae, cui ab aere delubro nomen Chalciceae, deaque cognomentum addidit ut optiletis diceretur: nam Dores Lacedaemone incolentes oculos optilos uocant, ab opto quod Graecis sonat uideo.

Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absq; discrimine mores ciuitatis corruptæ uicijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantia, quæ ex hoste capitali reddidit amicum ac propugnatorem: quem etiam si necasset, ut ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisse luscus, & uno legum suarum defensore minus habuisset.

64. **Prudenter.** Percontanti quam ob causam non uteretur legibus scriptis, quoniam, inquit, eruditi qui sunt, recteq; educati, probant quid pro ratione temporis expediat: significans scripturam non mutari, quum pro uarietate occasionum uir probus & sapiens se penumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim præscribi non potest. Satis est ciues honeste fuisse institutos. Hi sua sponte uidebunt quid pro tempore factò sit opus.

65. **Frugaliter.** Rursum alijs percontantibus quam ob rem statuisset, ut ad adium culmen imponendum fabri securi uterentur, ad fores uero addendas sola ferra, nec ullo alio instrumento, ut, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnibus quæ in ædes inferunt, neq; quicquam habeant earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si per ostium rude ac uile supellex inferretur exotica, precio chara, arte operosa. Id Habetur ante ne fieret, ipsæ quodammodo fores admonebāt. Hinc aiunt acci-
p4. 25. apo. disse, quod Leotychidas primus apud Lacones rex, quum coe-
28. naret apud quendam, cerneretq; tectum domus sumptuoso apparatus factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hospitem, num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeo luxum esse putabat, naturam artificio corrumpere.

66. **Habetur ante pag. 36.** Rogatus aliquando Lycurgus quam ob rem uetuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere, ne, inquit, dum crebro sese defendunt, bellandi peritiam usu colligāt. Vnde & Agefilaus grauitè accusatus est, quod crebris in Bœotiam expeditionibus ac bellis, Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad
rcpm

repugnandum instruxisset. Nam cum Antalcidas uidisset illum faucium, exprobrauit quod Thebanos præliandi artē docuisset, quum ante nec scirent bellare, nec uellent, Præclaram, inquit, doctrinæ tuæ mercedem habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, uel inuitos consuefeceris docuerisq; bellum gerere. Hoc stratagema latius etiam patet, uidelicet ne sæpius cum iisdem litigemus aut contendamus, ne tandem absueti, uel contemnant nos, uel superent.

67. **Fœmine masculæ.** Alio quoque percontante, quam ob rem uirginum corpora cursibus, ludis, discorum ac telorum iactibus fatigaret: ut, inquit, foetuum profeminatio ab ipsa statim radice, ualidum in ualidis corporibus inuitū sumens, recte germinet, Simul ut ipsæ in perferendis partibus, facile simul & generose certent aduersus pariendi mixus doloresq;: postremo si qua incidat necessitas possint & pro se, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit uir prudens quanta rerum publicarum pestis sit ocium atq; ignauia. Contra moderatos labores etiam corpora reddere tum firmiora, tum salubriora, unde nec uirginibus permittitur in ocio uiuere, sed has quoq; masculinis exercitijs quodammodo uertit in masculos, quum in plerisq; ciuitatibus per delicias ac luxum masculi transformarentur in fœminas.

68. **Additum ex** Cæterum quum essent qui uitio darent, quod uirgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamq; cur id instituisset requirerent, ut iisdem inquit, cum masculis rationibus instituta, nihilo sint illis inferiores uel robore, uel salubritate corporum, uel animorum uirtute ac generositate studioq; ueræ laudis, uulgarem autem gloriam contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore. Cum quædam ut probabile est, extera mulier illi dixisset, Solæ Lacedæmonie uiris imperatis, respondit: Nimirum solæ uiros parimus. studioſū quæ Hoc exemplum nec in masculis, nec in puellis imitandum cen-
piam.

suerim: haftenus tamen conducit, ut stupidum pudorem qui frequenter obstat honestis actionibus ab aetate tenera excutiamus, statimque discant nihil esse uere pudendum praeter turpitudinem. **Pudor praeposterus.** Innumeras uero reperias quae nudata uehementer erubescant, si quid praeter honestum dixerint fecerint ue non mutet colore. Sunt item innumerae, quibus amictus uilior cultusque simplicior genas rubore tingat, contra gloriosum esse ducant si splendido uestitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum quae uerum probrum ueramque laudem adferunt.

69 Ciues qui a nuptiis abhorrerent, coelibesque uiuere mallent, a spectaculis quibus nudi pueri incedebant arcebat Lycurgus, aliasque addebat ignominias, hac arte prouidens diligenter, ut ciues creandis liberis operam darent. Quum enim mos esset apud Lacedaemonios, ut iuniores senioribus multum honorem cultumque praestarent, hoc honores ademit qui coniugibus ductis nolent augere ciuium numerum. Vnde nec illud in Dercyllidam dictum reprehendit quisquam, quum tamen belli dux esset probatissimus. Cum enim aduenienti iuuenis quidam non assurgeret, atque ille diceret, non mihi assurgens cessisti: nec tu, inquit, mihi cessurum genuisti. Tam procax iuuenis dictum in seniore, eumque bellica laude celebrem nunquam tulisset populus Spartanus, nisi pro pessimis ciuibus habuisset, qui sponte steriles esse statuissent, nec agnoscerent quid patriae deberent. Nam rem propius intuentibus non ita magnum discrimen est, inter eum qui ciuem occidit, et qui ciuem reipub. dare quum possit recusat.

70 Cuidam percontanti quam ob causam lege cauisset, ut sine **Vxor eli** dote uirgines elocarentur, ut, inquit, neque propter inopiam **genda.** uille relinquerentur innumpta, neque ob diuitias expeterentur, sed ut iuuenum quisque ad puella mores respiciens, ex uirtute faceret electionem. Eadem de causa fucos et ornamenta quibus

bus alia formam uel fingere uel commendare solent, ex urbe submouit. Ut ubique uir egregius studuit aequalitati.

Idem quum certum tempus praescripisset quo puellae nubere, iuuenes ducere deberet, interrogatus quid id statuendum putarit, ut, inquit, soboles ex adultis perfectaque aetatis parentibus nata, ualida sit et uegeta. Ex coitu praepropero non solum leduntur corpora gignentium, uerumetiam proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos autoritate quam aetas conciliat: qui uergente iam aetate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad perfectam institutionem perducere, morte senioque praeventi.

Altero quodam admirante, quam ob rem uetuisset sponsum cum sponsa simul dormire, sed statuisset, ut uterque cum suis aequalibus maximam diei partem uersaretur, cumque his totas noctes quiesceret, cum sponsa uero surtim ac uerecunde congrederetur: primum, inquit, ut corporibus essent ualidi, si non uterentur congressu ad satietatem, Dein ut illis amor mutuus semper maneret recens ac uigens, denique ut foetus aderent robustiores. Hoc hoc demum est patriae patrem agere, nusquam non aduigilare ad reipub. utilitatem ciuiumque tum animis, tum corporibus undiquaque consulere. At multi sunt qui sibi legitimi magistratus uidentur, si quamplurimum tributorum ac uectigalium e ciuibus extorqueant, et interdum puniant immania scelera, quum alioqui scelerum iramamenta praebant suis.

Quin et unguenta eiecit e reipub. tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus uitiatum nullum habet usum, nec ad esum, nec ad membrorum unctionem: atque dum rem necessariam ad delicias corrumpunt, fit ut minor sit copia.

Submouit et tingendi artificium, ueluti sensus adulationem. Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur. In unguenta.

summa

summa, cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartana urbe interdixit, ut qui malis artibus bonas artes corrumpent: propterea quod huiusmodi delictijs ciues à salubribus ac serijs exercitamentis auocarentur.

75 **Additum.** Tanta porrò erat illis temporibus uxorù pudicitia, tantumq; aberant ab ea facilitate quæ post inuasit, ut prius esset incredibile adulterij crimen apud Spartanos inueniri: Ferturq; dictum cuiusdam uetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab **Adulterium.** hospite quodam, quid poenarum darent apud Spartanos adulteri, neq; enim uidere se, quicquam super hac re sancitū à Lycurgo, Nullus, inquit, ò amice apud nos adulter est. Cum ille subiecisset, Quid igitur si existat? Dabit, inquit, bouem tantum ut porrecto ultra Taygetum montem collo, bibat ex Eurota: cumq; ille ridens dixisset, fieri non potest, ut tantus bos inueniatur, Et quo pacto, inquit Geradas, Sparta existat adulter, in qua diuitie, delitie, & corporis ascititius cultus probro habentur: contra uerecundia, modestia, ac obedientie magistratibus debita obseruatio, decori laudiq; dantur? Prudenter intellexit Geradas ibi non posse nasci uitia, ubi non admittuntur uitiorum seminaria, eaq; ubiq; tacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atq; hæc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandiq; uirtutis studium.

76 **Argute.** Cuidam postulanti ut in ciuitate pro aristocratiâ constitueret democratiam, hoc est popularem gubernationem, Tu fac, inquit, prius domi tuæ democratiam instituas. Compendio docuit eam reipub. speciem non esse utilem ciuitati, quam nemo uellet esse in sua familia. Ciuitas autem nihil aliud est quam magna domus.

77 **Sacrificia frugalia.** Percontanti cur instituisset ut minutis ac uilibus rebus sacrificaretur, ne unquam, inquit Lycurgus, deficiat nos quo magis men honoremus. Quis non diceret in solenni deorum cultu magis

gnificentiam ac splendorem adhibendum? At uir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate, quam opimis uictimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet, aut certe rerum penuria. Deus enim non eget nostris impendijs, amat autem homines, quorum necessitati poterat illis impendijs succurri.

E certaminibus ea sola cõcesserat exercere, in quibus manus nō extenderetur in altū. Eius cõstitutionis causam percõtanti, **Exercitatio.** ne quis, inq; illorū laborādo cõsuescat defatigari. Siquidē exercitia ad confirmandū corporis robur adhibētur, nō ad exhauriēdas uires. Qui uero subinde delasantur in exercitamentis, quomā imbecilliores ueniūt ad labores necessarios, facilius deficiūt.

Cuidam percontanti quam ob rem crebro mutari castra iuberet, Ut magis, inquit, ledamus hostem. Lacedæmonij quoque **Stratagemæ.** niam erant expediti, non magno negotio transferebant exercitum: uicium idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorum uim secum trahentibus, præsertim qui castra ferè, fossis, aggeribus ac uallis solent communire.

Roganti qua de causa uetuisset oppugnari turres, ne, inquit, à foemina, puero uel aut ab alio quopiam homine puero ac foemina non dissimili, uiri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus in quo uirtuti locus non esset. E turribus uero **Stratagemæ.** puero aut mulier deiectu saxorum potest uirum quantumuis fortem interimere. Quis igitur locus uirtuti in bellis nostris in quibus præcipuas partes agunt bombardæ?

Cum Thebani cõsulerent Lycurgum de sacrificio luctuq; quem illi Leucothææ solent facere, Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominē, ne ut deæ rem diuinam faciatis. Mi re taxauit Thebanorum ritus secum pugnantibus. Non enim conuenit simul lugere & sacrificare, hoc est ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

Ciu

82 *Ciuius quibusdā interrogantibus, quomodo liceret hostium insultum effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alio alio plus requirat. Ad opulentos & onustos prædæ spes innuit hostem, nec facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores sunt ab hostium incurſu, inter quos est æqualitas, & ex æqualitate concordia.*

83 *Iisdem percontantibus cur prohibuisset urbem cingi muris, quoniam, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ nõ lateribus, sed uiris cincta esset. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quàm fortitudinem.*

84 *Spartanis studio est alere comam, & super ea quoq; re narrant Lycurgum reddidisse rationem, Quoniam inquit coma, formosis addit decorem, deformes uero reddit hostibus terribiliores. Ut enim decet coma speciosos, ita minus felici specie præditis horrorem ac ferinum quiddam conciliat. Capillitium naturalis est ornatus, minimoq; constans: hoc genus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate luxum induceret. Adscititium cultum magnoq; paranda lenocinia non probauit. Quo magis detestanda est quorundam præpostera cura, qui corporis eas partes uellunt raduntq; quibus natura pilos dedit, non tantum ad decorem aut uerecundiam, uerumetiam ad tuendam ualetudinē. Contra illic eliciunt syluam artificio, ubi natura uoluit esse glabritiem.*

Præcipere solet, ut posteaquàm in bellis hostem uertissent in fugam, ac superaissent, tam diu fugientes insequerentur, donec certa esset uictoria, moxq; retrocederent. Neq; enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui cecissent, idq; nõ solum honestius, uerumetiam utilius esse dicebat. Siquidem hostes, quibus cum res est, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere uero qui loco non cedunt, sibi conducibilius existimabunt fugere quàm persistere. Frequenter enim despera

speratio magnum robur addit animo, non minus quàm spes uictoriæ. Decet autem Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiã in bellis meminisse clementiæ. Barbaricæ feritatis est seuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia ne nobis sit exitio. Fit enim non raro ut hostis fugam simulet, aut redintegris uiribus acrior insurgat in uictorem.

Percontanti quam ob rem hostium cæſorum cadauera spoliare uetuiſſet, ne, inquit, dum spolijs incumbunt pugnam negligant, sed paupertatem unã cum ordine seruent. Ut uir ille sapiens ubiq; ciuibus suis metuit à diuitijs, tanquam à fonte plurimorum malorum, quũ apud hominum uulgus nihil exspectatur audidius, quasi in his sint præcipua felicitatis humane præſidia.

LYSANDER.

Lysander preciosas uestes quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit, dicens: Vereor ne his amicæ turpes uideantur.

Idem quũ aliquanto post idem Dionysius ipsi misisset stolas duas, iubens ut utrã elegisset eã mitteret filiæ, ipsa, inquit, rectius eliget, itaq; accepit ambas & abiit. In hoc exẽplo nihil est imitandũ, nec uiro Lacedæmonio dignũ, nec aliud ab hoc duce expectandũ ferẽ præter malitiosam ingenij uafriciem.

Is quũ egregius simulandi artifex euasiſſet, ac pleraq; quæ crudeliter & auare gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quàm utilitate, & honestum cõmodo metiens, fatebatur quidem ueritatem mendacio præstantiorem esse, sed utriusq; dignitatem ac precium utilitate æstimandũ. Inuertit uir improbus philosophorum dogma, qui quod honestũ est, idem uolunt utile esse: hic quicquid esset utile, idem ducebat honestum.

Ad eos uero, qui ipsi probro dabant quod pleraq; dolo ac fraude gereret, non palàm uirtute conficeret, hac parte Hercules generis autore indignus, ridens dixit: ubi quod uellet non asse

86

Stratagema.

87

Hoc ante habetur, nec est

i Græco, pa.

17. ap. 46.

88

Vafre.

89

Vtilitas uirtute potior.

90

Vafre.

assequeretur leonis exuium, ibi vulpinum applicandum esse, sentiens quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisq; perficiendum.

Perfidiose.
Carum est.
Tegeuse.
91 Rursus alijs illi uitio uertentibus, quod foedera quae cum iureiurando fecisset in Mileto uiolasset, ait pueros talis esse fallendos uiros iureiurando, quasi hoc ipsum esset uiro dignum per iurio fallere.

Gloriose.
92 Cum Athenienses non uirtute sed insidijs uicisset iuxta flumen Aegis, eisq; fame pressis urbem in fidem suam accepisset, scripsit Ephoris, Captæ sunt Athenæ, perinde quasi ui re gessisset, gloriam aucupans mendacio.

Violente.
93 Cum Argiui de ditiosis finibus ambigerent cum Lacedæmonijs, asseuerarentq; se iustiores habere causam, Lysander stricto ense, qui hoc, inquit, superior est, is optime de finibus disputat. Ab æquo et bono uir insolens ad uim prouocauit.

Animose.
94 Ad Bœotos ancipites, nec huic, nec illi parti addictos, quum per illorum confinia faceret iter, legatos misit, qui percontarentur, utrum rectis an inflexis hastis per illorum agros proficisci deberet, significans siue amici essent Bœoti, siue inimici nihilo minus se cepto itinere perrecturum, nisi quod per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandum si quis obfisteret, per amicorum inuerfis, ueluti nemini nociturus. Hoc dictum non nihil respicit indolis Laconicæ, qui nec inimicis supplex esse uellet, nec amicis grauis.

Libertas in dicendo.
95 Megarensi cuidam in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti, Tua uerba, inquit, amice opus habent ciuitate, significans in ciuili consensu cuiq; liberum esse quae uidentur dicere, in bello non esse eandem libertatem.

Habetur an- de simile pa-
96 Cum ad Corinthiorum qui defecerant muros peruenisset, uidens Lacedæmonios contantes aggredi, ac forte accidisset, ut lepus conspiceretur exciatus transilire fossam, non pudet, inquit

inquit, o Spartani huiusmodi formidare hostes, quorum moenibus ob ipsorum ignauiam lepores indormiunt? Casum fortuitum phtheg. 44 solertia ducis torfit ad animum addendum militibus.

97 Eidem in Samothrace oraculum consulenti sacerdos iussit, Simile dictum ut quod in uita maxime sceleratum commississet, diceret, Ille scilicet est pagus. 51. cerdotem rogauit, utrum hoc tuo an deorum iussu facere oportet? quum sacerdos respondisset, Deorum iussu, Tu igitur hinc discede, ac dijs dicam si percontentur. Hic cuique liberum est, utrum malit laudare animum ab omni superstitione liberum, an prudentiam, qui senserit sacrifici fucum, hoc agentis, ut ex conscientia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis. At Lysander quum nulla religione teneretur, hinc quoq; solitus est suis uitijs honesti speciem petere, tamen si parum successit.

Interroganti Persæ, quam rem publicam maxime probaret, eam, inquit, in qua fortibus uiris ac meticulosis, congrua utrisq; red duntur. Sensit uirtutem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis ac fortibus. Ea sententia præmia uir non solum habet locum in re publica, uerum etiam in priuatis famulatus. Sunt enim hæc duo præcipua, ad conseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim non solum alit artes, ut habet prouerbium, uerum etiam uirtutem. Nec tam refert monarchia sit an aristocratia, an democratia, an aliqua reipublicæ forma ex his temperata, quam ut in quacumq; gubernatione discrimen habeatur publicum, inter uiros utiles reipublicæ. Et suo uiuentes abdomini.

Cuidam apud Lysandrum iactanti, quod ipsum et laudibus ueheret, et aduersus obtrectantes tueretur, duo, inquit, mihi laus ab hominibus sunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen cepto noui, uter sit numbus, ignauus, uter ad laborem strenuus. Sensit ueram uirtutem non

egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam lucem ac decus. Ceterū qui nihil gerit in præclari, his opus est præconibus.

100 Moderate. Ad quemdam à quo conuicijs impetebatur, dic, inquit, assistue o amicule, dic dic, nihil ornatis, si qua tuum animum malis quibus uideris plenus ualeas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicum, quum in promptu esset ultio.

1 Aliquanto post defuncto iam Lysandro, quum de societate belli nata esset controversia, Agesilaus adiit Lysandri domum. Hoc ante habetur in Age inquisitione super hac re literas, quas Lysander apud se detulit, licet aliter narratum de nouando reip. statu, quod oportet regnum ab Eurymionidis pag. 31. apo & Agide ablatum (Nam ex his tantum familiaris fas erat creare phtheg. 51 reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo uidelicet hoc honoris decerneretur, non his qui genus duxissent ab Hercule, sed ijs qui tales essent uirtute, qualis fuisset Hercules: quando quidem uirtute non generis commendatione & ille ad diuinos honores subuectus est. Hanc orationem Agesilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eā ostendere, qualis cuius clanculum fuisset Lysander, nō sine calumnia eorum qui Lysandro fauerant. Sed ferunt Cratidem qui eum inter Ephoros primas tenebat, ueritum ne lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo consilio Agesilaum, ac dixisse, non solum non esse refodiendum Lysandrum, sed ipsam potius orationem cum illo defodiendam, quod callide & ad persuadendum accommodate composita uideretur. Hoc factum declarat Lysandri peruersam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adipiscendum: si idem arguit Agesilai moderationem, qui priuatam similitatem posuit utilitati reipub.

2 Ceterum qui filiarum illius nuptias prius ambierant, mox post obitum eius, quod repertus esset pauper, eas recusabant, ijs

ijs Ephori dixerunt multam, eò quod quem diuitem esse credentes coluerant, eundem iustum ac probum ex paupertate agnitū, Seuere contemnerent. Hoc ut apophthegma nō est, ita salubre est exemplum seueritatis, quod admonet in conciliandis matrimonijs magis spectandam uirtutē quàm censum: eosq; perfidos & inconstantes esse amicos, qui amicitiam cōmodo metiuntur, cuius spe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honestius esse fama quàm pecunia ditescere.

NAMERTES.

Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis ad quam erat missus, beatus predicaretur, eò quod multos haberet amicos, interrogauit quomodo qui multos haberet amicos periculum faceret, an amicum haberet syncerum ac probum? Id quum alter falsus se nescire cuperet discere, per aduersam, inquit, fortunam.

3 Videtur adiectum. Amici exploratio.

NICANDER.

Nicander cuidam dicenti, quod Argiui male de ipso loquerentur, num igitur, inquit, dant poenas qui de bonis loquuntur male? significans reipub. male moratam, ubi liceret impune male dicere nihil mali commeritis.

fasus ab fca

Idem percontanti quare Lacedæmonij comam ac barbam alerent, quoniam, inquit, hic ornatus quum sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio. Simile pag. 94. apo. 84

Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium o Nicander amplectimini ocium, uerum, inquit, prædicas, sed non quemadmodum uos, quocunq; modo nobis parare studemus. Sensit ocium honestis rationibus partum non esse reprehendum, sed eos ut uuperio dignos, qui per fas nefasq; sectarentur ocium. Ocium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

Zeuxidamus cuidam percontanti quam ob causam Lacedæmonij

monij leges de fortitudine citra scriptum seruaent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legēdas. Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, ut praclaris gestis potius quam scriptis intendant. Inertiae genus est de fortitudine philosophorum more disputare, sed protinus factis exercenda uirtus, quae paucis dogmatibus tradi potest.

8 Aetolo quodam dicente, quod qui studerent probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace: non per deos inquit, sed his mors uita potior esse debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello, nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

9 Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi murrum probe munitum, per deos, inquit, o hospes, bellum conueniunt. Habetur aetate 69 simile pa. 69 apoth. 98

10 Idem quum in academia philosophos audisset multa de uirtute differentes, interrogatus cuiusmodi uiderentur eiusmodi sermones, quid aliud, inquit, quam probi, sed prorsus inutiles uobis, qui illis non utimur. Salse tetigit mores Atheniensium qui uirtutem habent in labris, non in factis. Salse.

PAVSANIAS.

11 Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum Atheniensibus haberent controuersiam, atque inter cetera dicerent, quod ex more regionis, neque mulieres in insula parerent, neque mortui sepelirentur, quomodo igitur inquit, haec insula erit uobis patria, in qua neque fuit quisquam uestrum, nec futurus est? Argute notauit ineptam Deliorum consuetudinem, qui suos in patria, neque nasci sinerent uiuos, nec humari mortuos, quum ut mulier, ita nec regio mater sit, nisi gignat. Alienum autem sit a materna pietate nolle sepeliri quos genuit. Argute.

12 Cum Atheniensium exules hortarentur illum, ut aduersus Athe

Athenienses moueret exercitum, dicerentque, quod quum in Olympijs praeconis uoce pronuntiaretur uictor, soli Athenienses ipsum exhibissent. Cum hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid facturos creditis, si illis malefecero? Insigne moderationis exemplum nihil tam atroci commoueri contumelia; at idem ingenij mire solertis argumentum quod adferebatur uelut instigaturum Pausaniae animum, ad suscipiendum bellum, id in partem diuersam retorquere. Moderate.

Percontanti quum Tyrtaeum poetam Sparta ciuem fecissent, ne quis, inquit, externus nobis dux fuisse uideatur. Poeta apud Lacedaemonios non erant in precio, nec hoc nomine Tyrtaeus meruit apud illos honorem, sed quoniam strenuum ducem in bello praestiterat, putarunt eam laudem patriae uindicandam. Argute.

Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem ut cum hostibus terra marique experiretur, Vis, inquit, igitur positus uel saltem te ipsum ostendere, qualis sis qui nobis bellandi es auctor? Salse risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset. 14

Quibusdam in spolijs barbarorum mirantibus preciosas uestes praestiterat, inquit, ipsos esse multi precij, quam possidere re preciosa Correxerit suorum admirationem, eosque ad uerorum bonorum admirationem reuocauit. Sapienter.

Post uictoriam a Medis apud Plateas reportatam, praecipit suis ut apponerent coenam Persicam, quam sibi barbari prius apparauerant. Ea quum esset opipera ac sumptuosa, Lurco, inquit, eras o Persa, qui quum tantas haberes delicias, ad nostram ueneris mazam: id erat panis genus contemptum ac uulgare. Lepide. Admonuit stultissimum esse, locupletes pugnare cum his quibus non multum est quod eripiat. Etenim si feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est: sin secus, ingens est damnum. Dicti uero argutia in hoc est, quod fastidiose delicatus uidetur, qui in-

ter uarias delicias, appetit cibū uilem ac plebeium. Nā id solēt interdum diuites quibus assidua copia lauticiarū parit nausēā.

PAVSANIAS ALTER.

17 Pausanias Plistonactis filius, cuidam roganti, quam ob rem Legum auto apud Spartanos nefas esset, ullam priscarū nouare legū, Quo- ritas. niam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges.

18 E patria profugus, quum Tegeæ laudaret Lacedæmonios Salse. cuidam dicenti, Quin igitur mansisti Sparta, sed fugere maluisti? Quoniam, inquit, nec medici apud sanos, sed apud ægrotos uersari solēt. Salsissime conuicium exilij retorsit in Tegeaten, quod eius gentis corrupti mores egerent Spartana disciplina.

19 Alteri percontanti quo pacto possent debellari Thraces, si Dux bonus. inquit, qui uir optimus est, cum belli ducem d. legerimus. Admonens plurimum ad uictoriam momenti esse in imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales sint qui bus gerendæ rei creditur autoritas.

20 Medicina cō Non enim, inquit, te medico utor. Hoc ipsum quod nihil habe tempta. bat mali, adeo non acceptum ferebat medicis, ut eos solos iudic-

caret prospera esse ualetudine, qui medicis non uterentur. Hoc ut perpetuo uerum non sit, tamen extra controuersiam est, maximā malorū partē à medicis proficisci, uel quia sunt imperiti, uel quia negligentes, uel quia ambitione quæstu ue corrupti.

21 Cum ab amico argueretur, quod de medico quodā male lo Medicorum queretur, à quo nec ulla re laesus esset, nec cuius fecisset pericu ofor. lum, Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam uiuerem.

22 Medico cuidam dicenti Pausaniæ, ad senectutem peruenisti, Medicorum ob id, inquit, quod te medico non sum usus. Medicus existima ofor. bat arti suæ deberi, si cui cōtigisset senectū: at ille credebat uix unquam ad senectutem pertingere, qui medicis utuntur.

EUM

Eum uero medicum censibat optimū, qui non sineret ægro 23 tos extabescere, sed quā primum sepeliret. Inhumanior quidē Medicus op- uidetur hæc sententia, sed tamen à Socratis opinione non mul- timus quis. tum abhorrens, qui uult admodum ualetudinarios nec ulla iam ex parte utiles reip. æquo animo debere è uita decedere, sic tamen ut nemo sibi uim adferat, sed honestis actionibus immortalitur. Certe non apparet quid magni faciant quum quatuordecim medici multo tempore immodicus impendijs admittuntur, ut anni iam præmortuæ uitam in unum alterum ue mensem proferrant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortē reddūt longiorem: quasi hoc cuiquā sano sit optabile, diu mori. At uiri sapientes mortē inopinatam ac breuem iudicant optimam.

PAEDARETVS.

Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum hostiū, 24 Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interfi- Fortiter. ciamus. Quod alter adferebat ad persuadendam ignauiam, ille uertit in calcar fortius agendi, Eodem telo repelli possunt qui cunq; difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

Idem conspecto quodam qui natura mollis, tamen ob huma- 25 nitatem laudabatur à ciuibus, dixit, nec uiros qui mulierum si- Decorum. miles sint oportere laudare, nec mulieres quæ uirosum sint similes, nisi si qua mulierem urgeat necessitas. Sensit aliud decere bonum uirum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in uirum transfigurata, accipit necessitatis excusationem: in uiro degenerante in mulierem, nullam recipit excusationem. Ita nō eadem laus decora principi est quæ plebeio, non eadem magistratui quæ priuato.

Cum in trecentorum uirosum ordinem nō esset ascriptus, 26 qui honos apud Spartanos primam dignitatem obtinebat, re- sum xcs. di pulsus discessit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, terat quidq; rideret percontantibus, gratulor, inquit, huic reipub. Candor.

g 4 quæ

quæ trecentos habeat ciues me meliores. Quid hoc pectore magis philosophicum? Nec moleste tulit repulsam, nec questus est de Ephorum iudicio, sed plus uoluptatis capiebat ex publico reipub. bono, quam sensurus erat ex honore impetrato.

PLISTARCHVS.

27 *Moderate.* Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorum non à præcis regibus cognomen sortirentur, Quoniã, inquit, illi ducere quam regnare maluerunt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictum est à ducendo, quoniã clementer imperabant, & regum est imperare potius quam persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem.

28 *Stultiloquii.* Cum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit, Non tu cauebis amice perpetuo risu digna dicere, ne quemadmodum qui assidue palestricã exercent palestritæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sensit uir egregius raris lapsibus dandam esse ueniam: ceterum quum error transsit in habitum & consuetudinem, fit malum immedicabile. Expedit autem hac Plistarchi interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, ne peccandi colligant usum, & utium transeat in naturam.

29 Cuidam referenti ipsum à maledico quodam laudari, demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse. Nam ille de uiuo bene loqui possit nemine. Non delectatus est uir generosus laude, quæ à uiro illaudato proficisceretur.

PLISTONAX.

30 *Habetur pa. 52. apo. 24* Plistonax Pausaniæ filius quum rhetor quidam Atticus Lacedæmonios dixisset indoctos, Nos enim inquit, Græcorum soli nihil à uobis didicimus mali. Lacedæmonij malum existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

Poly

POLYDORVS.

Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus, non intelligis, inquit, te maximam uindictæ partem frustra consumere? Qui statuit inimicum ulcisci, minis nihil aliud efficit, nisi ut præmonito inimico sibi minuat ledendæ facultatem. Fortium autem uirorum est male facere ijs qui malo digni sunt, non maledicere.

32 *Moderate.* Cum in Messenensium regionem eduxisset copias, roganti cupiã, num aduersus fratres essent pugnaturi: Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum sortito diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans consilium suum. Sit hoc quoque exemplum celandi propositum, si quem cupias ledere.

33 *Moderate.* Cum Argiui post illam trecentorum pugnam rursus essent prælio superati, socij Polydorum adhortabantur, ne eam oportunitatem præteriret, sed aggressus hostium muros ciuitatem illorum caperet. Id enim factum fore facillimum, quum interfectis uiris solæ mulieres essent reliquæ. His in hunc respondit modum, Mibi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est, ceterum quum pro agris pugnarim, urbem uelle capere, non arbitror esse iustum. Siquidem huc ueni, agros recepturus, non urbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus quam postulabat æquitas, quum hominum uulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum ut si de frigido oppidulo fuerit concertatio, uictor existimet sibi ius esse, regnum uniuersum uicti occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant parua ad bellum præsidia. Talis enim uictoria nullam habet uirtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

34 *Moderate.* Percontanti quid esset in causa quod Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerent, quoniã, inquit, duces reuereri didicerunt potius quam timere. Reuerentia cum amore cõiuncta est, Sapienter.

g s metu

metuimus autem illos maxime quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quam qui metu mali.

POLYCRATIDAS.

35 Polycratidas unus cum ceteris missus orator ad duces re-
Patrie studium. gios, quō ab his interrogaretur, utrum priuatim uenissent, an publice missi, Si impetramus, inquit, publice: sin minus, priuatim. Vox pij candoris in patriam index, Si cessisset ex sententia legatio, gloriam uolebat reipub. cedere: sin minus, ignominiam repulsa ad patriam non pertinere.

SOEBIDAS.

36 Soebidas cū essent Lacedemonij in pugna Leuctrica Mar-
Argute. tis aleam experturi, cuidam dicenti, Hic dies declarabit uirum bonum: praeclarus, inquit, dies, qui possit declarare uirum bonum inculumē: praesagiens in eo praelio plurimos egregios uiros fortiter occubituros, quos ipse patrie maluisset incolumes.

37 Idem cum esset loco iniquo praeterea nullam habere aquam, obsessus ab hostibus, dicitur pactus cum hostibus, ut ipsis ter-
Callide. ram bello partam cederent, si milites unā cum ipso ē uicino fonte bibissent, Nam eum hostes obsederant. Icto foedere congregatis ad se omnibus pollicitus est se daturum eius regionis imperium ei qui non bibisset. Porro quum nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fontem: et aqua conspersus, hostibus etiam num praesentibus, abiit, ac regionem occupauit, ut qui non bibisset. Eodem stratagemate et exercitum à sitis periculo liberauit, et hostem elusit, et regnum sibi uindicauit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex foedere, quia non omnes cum ipso biberant: nec milites se felicit, quia nemo praeter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes uoluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnae commo-
diorem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par.

Tele

TELECRVVS.

38 Telecrvus ipsi nuntianti patrē de eo male loqui, nisi, inquit, illi dicendum esset, haudquaquam diceret. Maluit in se transferre culpam, quam committere ut pater quicquā temere loqui uideretur. Habes et pietatis simul et modestiae exemplum.

39 Iam fratri suo querenti, quod ciues erga se non perinde afficerentur atq; erga illum, sed inhumanius tractarent, nondum ab illis creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego scio. Significans ei qui uelit uti fauentibus ciuibus ad multas iniurias esse commuendum.

40 Percontanti quare mos esset apud Spartanos, ut iuuenes assurgant senioribus, Ut, inquit, assueti honorē habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitū officium, si ultra quā debetur doceamus praestandum. Veluti si quis assuescat cum uxore uerecunde ca-
steq; conuiuere, multo minus improbus erit apud alienas.

41 Percontanti quantum possideret facultatum, non plus, inquit, quam sat est. Diuitias non cupiditate, sed usu metiebatur.

CHARILLVS SIVE CHARILLAVS.

42 Charillus interrogati quā ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedemonijs, quoniā, inquit, pauca loquentibus, Loquacitas. paucis etiā legibus est opus. Sensit nimirū pleraq; mala ex multiloquio nasci. Laconis autem peculiaris erat breuiloquentia.

43 Alteri percontanti quam ob rem Lacedemonij uirgines nudas producerent in publicum, uxores uero tectas, quoniam, inquit, uirginibus mariti sunt inueniendi, uxores uero seruandae ijs qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea consuetudo, ut nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia, praeter aliarum gentium consuetudinem, ubi uirgines uideri nefas est, uxores oculis hominum exponuntur.

44 Seruo cuidā audacius agenti cū ipso, ni iratus essem, inquit, occide

Moderate. occiderem te. Adeo putabat nihil recte dici fieri^{ue} ab irato, ut ne in feruum quidem animaduertere uoluerit commotior.

45 Interroganti quam arbitraretur optimam rempub. in qua, inquit, plurimi ciues de uirtute inter sese decertant, citra sedi-

Sapienter. tionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus, de uirtute qui certent penè nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honesto debet haecenus seruere, ne prorumpat in seditionem. Iam enim non est concertatio uirtutis, sed ambitionis. Qui uera uirtute praeditus est, nihil spectat nisi ut proficit reipublicae. At seditio praesens uenenum est ciuitatis.

46 Percontanti cuidam quam ob rem omnium deorum statuam

Ocium. apud Lacedaemonios ponerentur armatae, ne, inquit, probra quae ob ignauiam iaciuntur in homines, ad deos referamus, ne uel iuuenes nisi armati deos comprecantur. Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere studebant, dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam: simulque iuuentutem armis ferendis debere assuescere, quo simul & minus indulgerent delicijs, & utiliores bello euaderent, si ne religionis quidem causa fas esset arma ponere, cuius obtentu ferè solet ocium & luxus in ciuitates irrepere.

Liber

LIBER SECVNDVS.

LACONVM ALIQVOT ANONYMORVM
apophthegmata.

SAMIORVM legatis prolixiore utentibus oratione dixerunt Spartani, prima sumus Habetur pa. obliui, postrema non intelleximus, quia prima 75. apop. 16 non meminimus.

Ad Thebanos item qui de quibusdam perstinacius contradicebant Oportet, inquit, aut minus habere Habetur pa. spirituum, aut plus uirium. 45. apop. 99

Lacon quidam senex interrogatus cur barbam gestaret syluam ac promissam, ut, inquit, intus canos pilos nihil committam Canicis. illis indignum Vir bonus undecumque uenatur stimulos ad uirtute.

Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos, apud Troiam, inquit. Significans tales olim fuisse, sed hoc Argute. genus hominum iam olim desisse inueniri.

Alius quidam Lacon quum audisset quosdam à coena cogi ad bibendum, num, inquit, coguntur etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem in conuiujs compellendum ad certum Cyathorum modum, quum id reuera nihilo absurdius sit quam hominem qui non esuriat ad certum escarum modum compellere, nisi quod alterius absurditatem eleuat consuetudo.

Recitato quod scripsit Pindarus, Græcie fulcimentum esse Athenas, Lacon dixit ruituram Græciam si tali futura nitetur. Taxauit Atheniensem molliciem, quae poëtae elogio non responderet: aut certe poëtae uanitatem, qui tali praconio celebrasset indignos.

Quidam

7 Quidam conspecta tabula, quæ picturam habebat, quomodo
 Salse, do Lacedæmonij trucidarentur ab Atheniensibus, dixit: fortes
 Atheniensēs. Id Lacon audiens subiecit, In tabula: significans
 ridiculum esse de pictura gloriari, quod ea non minus mentiri
 soleat quàm poëta.

8 Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata, solet
 Maledici, facile admittere, Lacon, desine, inquit, aduersum me præbere
 aures. Sensit non solum eos uituperio dignos qui calumniaren-
 tur alios, uerum etiam qui calumniantibus accommodarēt au-
 res. Et iniuriæ genus est aduersus nihil male meritum audire
 maledicam linguam. Non enim essent maledici, si nullum inue-
 nirent auscultatorem. Proinde Lacon exposulauit etiam cum
 illo qui præbuerat aures de ipso male loquenti.

9 Quidam seruo qui dum puniretur dicebat, non uolens erra
 Argute, ui, non uolens igitur, inquit, pœnas dato. Vulgaris quidem, sed
 frigida excusatio est, insciens feci: uigilandum erat ne quid cõ-
 mitteret imprudens.

10 Alius quum in peregrinatione uidisset homines in sellis cu-
 Seure, rulibus sedētes, absit, inquit, ut in talibus sedeā sellis unde non
 liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati porrectis
 cruribus, ac cœli immunens capiti prohibebat exurgere. Apud
 Lacedæmonios uero scelus erat iuuenem non assurrexisse seni.

11 Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna uomuerant in
 Ephorum curia, dein etiam in sedes in quibus sedere solent
 Ephori uentris onus deiecerant. Ac primum quidem acris in-
 Licentia, quisitio facta est, quinam hoc designassent, ne forte ciues essēt.
 Ut uero compertum est fuisse Chios, adixerunt se Chijs per-
 mittere, ut agant intemperantius. Excellentium uirorum est
 negligere contumeliam, quæ à palam improbis profiscitur, à
 quibus etiam laudari turpe est.

12 Alius quidam Lacon quum duas amygdalas duras duplo
 uendi

uendi conspiceret, Sunt ne hic, inquit, rari lapides? Quasi nihil Lepide.
 interesset inter silicem & duram amygdalam. Adeo Lacon de-
 litarum erat rudis, ut nesciret sub gemino cortice latere nu-
 cleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regio-
 nibus fuisse notum, quando Plinius dubitat an atate Catonis
 fuerit in Italia.

Alius quū in Luscinia plumis reuulsis minimum repperisset
 carniū, Vox quidem, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici po-
 test qui præter garrulā linguā ac magnificauerba nihil habēt. 13 *Luiscin*
Loquacitas.

Alius quidam quum uideret Diogenem cognomēto canem,
 in uehementi frigore statuam æream amplectentē, rogauit num
 algeret: illo negante, Quid igitur, inquit, Lacon, magni facis?
 Philosophus gloriæ mancipium hoc ipsum existimabat magni-
 ficum, quod sic haberet corpus ad omnes iniurias duratum, ut
 in rigore frigida statua complexum ferre posset absq; dolore.
 Id Laconi nihilo pulchrius uidebatur, quàm si quis in ætate
 simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo.

Quidam Metapontinus Laconi obijcanti ignauiam, at qui,
 inquit, non parum alienæ regionis possidemus. Ergo, inquit, 15
Argute.
 Lacon, non solum ignaui estis, uerum etiam iniusti. Significans
 non posse fieri, ut quis meticulosus & imbellis multum teneat
 alienæ ditionis, nisi fraude partum.

Hospes quidam apud Lacedæmonios, quum ipsi stanti in-
 terim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cui-
 dam, Non arbitror te Lacon tantum temporis uni pedi posse
 insistere, quantum ego possum. Lacedæmonius excipies, fateor,
 inquit, at tamen nullus est anserum qui isthuc non possit. Iure
 derisit hominem, qui longo usu didicisset artem quæ nihil utili-
 tatis adferret reipubl. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum,
 funambulatorum, & similibus. 16
Ridicule.

Cuidā iactāti se de arte rhetorica, at per geminos, inquit, 17
LACON

Graviter. Lacon, ars nisi uerū attigerit, nec est, nec unquam erit. Notauit rhetores qui se profitētur uerisimilia dicere licet uera nō sint.

18 **Arguo** quodā dicente, multa Spartanorum sepulchra apud

Argute. nos sunt, Lacon excipiens, Atqui apud nos Arguiorum nullum est sepulchrum: inuens quod Spartani frequenter inuasiſſent Argos, Argiui uero Spartanos nunquam. Solerter Lacon quod ille dixerat in gentis ſue laudem, retorſit in ignominiam.

19 **Lacon** in bello captus quum sub hasta ueniret, ac præco diceret, Laconem uendo, obtinuit illi os, Captiuum, inquit, prædica te uendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducendæ.

20 **Ex his militibus** qui sub Lyſimacho ſtipendium faciebant, quidam quum ab eo rogaretur, num eſſet quiſpiam ex Helotum, id eſt ſeruatorum Laconicorum numero: tu ne, inquit, exiſtimas Laconem ad te uenturum, ut abs te ferat quatuor obolos? Maluit ſe fateri ſeruum, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

21 **Cū Thebani deuiſis** apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipſum ueniſſent Eurotam, & quidam gloriabundus dixiſſet, Vbi nunc **Generoſe.** Lacones? Spartanus quidam ab illis captus, non adſunt, inquit, alio qui nos huc nō ueniſſetis. Ne uictus quidē & captiuus potuit obliuiſci indolis Laconicæ, nec tulit uictoris iactantiam.

22 **Athenienſibus** quum tradita ciuitate poſtularent, ut Samum **Argute.** tantum ipſis relinquerent, ita reſponderunt Lacones: Hoc tempore quo ueſtri non eſtis, alios habere poſtulat. Vnde natum eſt prouerbium:

Qui ſemetipſum non habet, Samum petit.

23 **Cum Lacones** ciuitatem quandam armis cepiſſent, Ephori **Habetur ante** dixerunt, periit iuuentutis lætamen. Non enim poſthac habebunt aduerſarios. Gaudebant quidem de uictoria, ſed iuuenibus exercendæ uirtutis materiam ereptam dolebant.

Cum

Cum Lacedæmonioꝝ rex polliceretur ſe funditus euerſurum alteram quandam ciuitatem, quæ ſepenumero Lacedæmonijs exhibuerat negocium, non permiſerunt Ephori dicentes, nequaquam abolebis neq; ſubvertes iuuenum cotem. Urbem inſeſtam appellabant cotem iuuentutis, quod per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Lacedæmonij non præficiabant pædotribas qui pueros ad lætiam excercerent, ut uirtutis eſſet certamen nō artis. Vnde & Lyſander interrogatus, quo pacto à Charonte uictus eſſet, reſpondit uario artificio. Non exiſtimabat ea gens in quauis re ſpecioſam eſſe uictoriam, quæ callidis conſilijs contigiſſet, potiusquam animi corporiſq; robore. Ars autem omnis, ut à naturali ſimplicitate recedit, ita dolo affinis eſt.

Philippo quum perueniſſet in agros Lacedæmoniorum, ſcripſiſſetq; utrum uellent ipſum uenire hoſtem an amicum, reſpōderunt, Neutrum. Vnico uerbo abſoluerunt ſententiam, quod erat Laconum, ac ſimpliciter negantes regi tranſitum, quod erat uirorum fortium.

Lacones legatum quem ad Antigonom Demetrii filium miſerant, quoniam acceperant quod Antigonom appellaiſſet reſpōderunt, Neutrum. Vnico uerbo abſoluerunt ſententiam, quod erat Laconum, ac ſimpliciter negantes regi tranſitum, quod erat uirorum fortium.

Cum improbus quidam ſententiam dixiſſet optimam, ipſam quidem ſententiam approbarunt, ſed eo qui dixerat amoto, alteri cuidam inculpatis moribus eandem ſententiam tribuerunt. Adeo in repub. nihil honoris habendum putarunt his qui ſtigitiſe uiuerent. Autorem mutarunt, ne eſſet dedecori reip. conſilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicā

forte non uenerit.
non ſi uerum uiderit.

utilitatē neglexisse uideretur. Meminit huius & A. Gellius.

29 Cum duo fratres inter sese dissidium haberent, Lacedæmo-
Factum. nij multam dixere patri, quod filiorum discordiam dissi-
lasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quicquid illi per ca-
Pater pro fi lo rem ætatis peccassent, parēti imputabāt, cuius autoritas pro-
lio punitus. uidere debuerat, ne quid inter filios oriretur similitatis.

30 Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixere multā, quod
Factum. citharam digitis pulsaret, non eборе. Adeo non patiebantur in-
Seuere. nouari publico usu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouem
chordis duas incidit Lacedæmonius ille.

31 Duo pueri inter se pugnant, quorum unus alteri letale
uulnus infixit. Puerorum autem sodales quum saucius ille mo-
riturus esset, polliciti sunt illi uindictam, seq; uulneris autorem
interfecturos. At ille nequaquam, inquit, per deos. Non enim
æquum est, quandoquidem & ipse hoc facturus eram si ante-
uertissem, siq; strenuus fuisset. Indolem uere Laconicam, qui
uictus ac moriens iusto tamen uictori fauebat, quod uirtute non
dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs felicius, si
à teneris ad ueram uirtutem fuissent instituta potiusquā ad
militarem duriciem?

32 Alter quidam puer eo tempore quo mos erat apud Sparta-
nos, ut pueris ingenuis fas esset, quod quisq; posset suffura-
ri, sed hæcenus ut deprehendi turpe esset, quum illius sodales
Fortiter. uinam uulpeculam essent furati, sibi ab eis traditam seruaret,
uenissentq; qui eam perdiderant inquirendi gratia, uulpeculam
sub ueste abditam tenebat. Cæterum quum efferata bestia latus
pueri usq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne prode-
retur furti. Mox uero quum digressis illis pueri uidissent quod
acciderat, obiurgabant illū dicētes, Præstiterat aperire uulpe-
culam, quā ad mortem usq; celare, Nequaquam, inquit, imō
præstat doloribus immori, quā uitam hac nota traduci, ut ob-
mulli

molliciem dicar lucrifecisse uitam ignominiosam. Quid absolu-
tius si tam feliciter natis ingenijs accessisset philosophia?

Cum quidā forte obuij Laconibus dixissent, Fortunati estis 33
ō Lacones, nam modo hinc abiēre latrones. Non nos, inquit,
per Enyalidū, sic enim illi Martem uocat, sed illi potius fortu- Animosē.
nati sunt, qui in nos nō inciderunt. Adeo gens ea gerebat ani-
mos ad omnia impauidos quæ uulgus hominum formidat.

Lacon quidam interrogatus quid artis sciret, liber, inquit, 34
esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opificijs exer-
cebatur. Tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec ho-
minibus, nec uicijs seuire docilis.

Puer Spartanus captus ab Antigono rege ac sub hasta uen- 35
ditus, in cæteris omnibus, quæcunq; putabat ab ingenuo decen- Generose.
ter fieri posse, obsequens erat ei qui ipsum fuerat mercatus.
Cæterum iussus adferre matulam, haud sustinuit dicens, non Fortiter.
seruiam. At quum instaret herus, puer conscenso tecto dixit,
senties cuiusmodi mercatum feceris, moxq; sese è sublimi præci-
pitum dedit ac periit. Captiuus esse poterat, seruilium facere non
poterat, ac semet in libertatem morte asseruit.

Alter quum uenderetur rogatus à licitatore, eris ne frugi si 36
fuero mercatus, etiam si non fueris mercatus. Ne fortuna qui-
dem seruilis docere potuit illum seruilium loqui. Qui enim na-
tura probus est, ubiq; & apud omnes probus est.

Alter quidam captiuus quum uenderetur, ac præco diceret 37
se mancipium uendere. Scelestē, inquit, non tu dices captiuum? Simile ante
Non puduit duræ conditionis, sed puduit tituli seruilis. Tantus pag. 112.
erat libertatis amor. 4pop. 19

Lacon quidam in clypeo pro insigni gerēs muscam, eamq; 38
non maiorem uera, quibusdam irridentibus dicentibusq; quod Salse.
id studio fecisset quo lateret, imō, inquit, ut sim conspi-
cuius. Tam enim prope accedo ad hostes, ut ab ipsis insigne

cuiusmodi sit uideri possit. Salsissime conuicium ignauia uertit in argumentum fortitudinis.

39 **Seuere.** Lacedaemonius alter, quum super conuiuium esset illata lyra, non est, inquit, Laconicum nugari, longe dissentiens à ceteris Græcis, quibus nullum conuiuium suauè uidetur absq; musica. Id Laconi nugale uidebatur, qui lautius existimabat honestis ac festiuis fabulis condire comotationem quam inani lyrae strepitu.

40 **Argute.** Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spartam iter, refert, inquit, qualis eò descendas. Nā leones illuc cuntes plorāt, lepores autē in umbraculis uenamur: significauit nec ferocibus, nec uiolētis esse tutū proficisci Spartā, nec mollibus & effœminatis, quod hostili animo illuc proficiscētes male acciperētur à fortioribus, delicatos hoīes illic nō sinerēt lasciuire in tenebris.

41 **Argute.** In luctandi genere quod illi chirapsiam appellant, quum is qui collum alterius urgebat frustra præterq; legem palestræ pulsaret undiq; & in terram detraheret, posteaquàm corporis uiribus desitueretur qui in hærenti cedere cogebatur, brachium urgentis momordit: cumq; alter diceret mordes o Lacon, foeminarum more, Non, inquit, sed more leonum. Vt solerter obiectam ignauiam detorsit in laudem fortitudinis. Nullum enim probrum apud illos detestabilius quam muliebris imbecillitatis. Iure autem se morsu liberauit, qui præter ius certaminis urgebatur à uictō.

42 **Simile ante non opus est fugientibus, inquit, sed qui subsistant, locumq; in pa. 51. ap. 22 acie tueantur.**

43 **Generose.** Alius sagitta percussus cum animam ageret dicebat, non me mouet quod morior, sed partim quod ab inbelli sagittario ac muliercula simili, partim quod nullo facinore edito morior. Victus solet esse solatio, uirtute præstantis uiri dextra cadere, Lace

Lacedaemonij uero quoniam ensibus pugnare solent cominus, non putabant esse uirtutis procul missa sagitta quempiā interficere, quod idem possunt & foemine. Tū æquiore animo decedunt è uita, qui recte factorum post se relinquunt memoriam.

44 **Argute.** Quidam ingressus diuersorum cauponi dedit opsonium ut appararet: quum ille posceret caseum & oleum, quid, inquit, Frugaliter, Lacon, si caseum haberem, iam non egerem opsonio. Caupo caseum & oleum petebat ad condiendum piscem, At Lacon cui sufficiebat uictus simplicitas, supernacuum existimabat, cibum cibo miscere, quum alterum per se satis esse posset. Quantum absunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum species in unum miscent discum?

45 **Argute.** Cuidam Lampen Aeginetam efferenti ac felicem prædicanti, quod prædiues uidebatur, multorum nauigiorum dominus, Lacon nihil, inquit, moror felicitatem de finibus pendentem. Quum omnes diuitie sunt in manu fortunæ, tum ea præcipua quas negociatores commiserunt nauibus: ruptis finibus sequitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde philosophus quidam interrogatus utrum putaret maiorem esse numerum uiuorum an mortuorum, uicissim rogauit utro loco haberet nauigantes, quod hi uersantes in summo uitæ discrimine uix essent habendi pro uiuis.

46 **Argute.** Quidam Laconi dixit, Mentiris, ille contra, nimirum, inquit, liberi sumus, alij uero nisi uera dixerint, uapulant. Nihil commotus est Lacedaemonius, sed atrox conuicium elusit ioco, obiter taxans maledicum quod ipse non esset Lacedaemonius, atq; ob id nec liber. Porro serui si quid fallant mendacio, lorīs emendantur.

47 **Argute.** Alius quum uellet cadauer statuere rectū, nec id posset efficere quum nihil nō fecisset, per Iouem, inquit, aliquid intus sit oportet. Suspensus est Lacon aut animam, aut genium malum
h 3 latere

querax. latere in cadauere. Solent olim cadauera in rogo erecta poni.
 48 Tynnichus Thrasybuli filij mortem perquam forti animo
aminiatus tulit. In hunc hoc factum est epigramma,
namis Exanimis Pitānen clypeo Thrasybule redisti

Fortiter. Septem ex Arguiis uulnera saeva gerens,
Dum Laconie Aduersa ostendis tamen omnia: sanguinolenta
gymis. Membra rogo imponens Tynnichus hæc senior.
 Florentur timidi, mi infletus humabere fili,

Qui & patrie Qui & patrie hoc uere dignus es & patria.
Quam Alcibiadi Quam Alcibiadi Athenicnsi balnearum plurimum adminia
salte. straret aque, Lacon id uidens, quid hoc rei est inquit? Plus
anadon aque infundit, quasi nõ puro, sed uehementer fordido. Hoc
 scommate notauit Alcibiadis uitam multa infamia contaminatã.

50 Philippo regi Macedonum quedam per literas imperanti,
 Non est in rescripserunt Lacedæmonij, de quibus nobis scripsisti, non. Ad
 Græco no= prolixã regis epistolã unica syllaba respõderũt, οὐκ, quã gran
 stro, sed in dibus literis pinxerant, ut expleret iustũ epistolæ spatiũ, simul
 Philepho. & gentilis breuiloquentiæ memores, & solite fortitudinis.

51 Rursum quum Philippus in agros Lacedæmoniorum du
 xisset exercitum, resq; in eo eset statu, ut probabile eset eos
 ad unum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiata. Quid
Fortiter. nunc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi
 quod fortiter moriemur, quando nos soli Græcorum liberi
 esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur qui mo
 ri paratus est. Quam dulce bonum est libertas quæ morte
enitur, quàm misera res seruitus, cui mors antepõnitur. Quid
 igitur mentis dicemus his esse, qui se sponte dedunt in eam ser
 uitutem, unde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita ma
 numissione liberari?

de? 52 Hoc non est Post Agin bello superatum Antipatro postulanti obsides
deleatop. pueros quinquaginta, Eteocles qui tum Ephorum agebat re=

pon

spondit, se pueros non daturus, ne si licenter uixissent, fierent
 indociles patriæ disciplinæ, itaq; ne ciues quidẽ essent. Caterum
 senes ac mulieres se duplo numero daturũ. Verum Antipatro Libere.
 dira minitanti ni acciperet postulata, populus una uoce respon
 dit. Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc ani
 mum in uno altero ue ciuium reperire, fortasse non ita magni
 miraculi esse uideatur, in uniuerso populo tantum esse cõsensum
 prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta sol
 licitudo debeat etati teneræ ad probitatem educandæ, quando
 licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciui
 bus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi pro
 bitate morum maioribus suis respondeat.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis quod 53
 agebatur, sed quum nulla uacaret sedes, ad uaria loca sese con
 ferens, ludibrio erat ac scommatis petebatur, quod nullus eum
 exciperet. Ut uero peruenit ad Lacedæmonios, non solum pue
 ri omnes assurrexerunt, uerum etiam uiri multi cesserunt illi
 locum. Id factum quum ceteri Græci quotquot aderam plau
 su comprobassent, patriumq; morem supra modum collaudas
 sent, Senex

Concutiens canasq; gens & tempora cana, Salse.
 Ac suspirans lachrymis, Heu miseriam, inquit, ut omnes Græci no
 runt quid sit honestum, sed eo soli utuntur Lacedæmonij.

Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis. Cum enim a= 54
 gerentur panathenæa, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitan
 tes tanquam admissuri, caterum ubi uenisset non admittentes.
 Verum iam perambulatis serè omnibus, tandem ad Lacedæmo
 nios spectatores quum uenisset, omnes è sedilibus assurgentes
 locum illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu mul
 taq; gestuum significatione comprobauit. Inter hæc è Spar
 tans quidam dixit: per geminos, norunt Athenienses quæ

h 4 sint
 per aliquam hanc

sint honesta, at non ea faciunt. Apud Athenienses maxime florebant philosophia, quae docet quid turpe, quid honestum: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum uirtutem factis ac moribus praestabant. Ita factum est ut apud Athenienses essent uerba philosophiae, apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma turpissimum esse scire quid deceat, & tamen diuersa sequi.

55 *Argute.* Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus mendicus. Verū istius probroscæ uitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teq; fecit inertem. Apud Lacedaemonios probro dabatur mēdicitas, quod & oclū odissent, & minime essent contenti. Benignitas autē in mendicos speciem habet magnæ uirtutis, sed ea piorum hominum bonitas, alit plurimorum malorum luxuriosam ignauiam.

56 Lacedaemonius uidens quendam dijs corrogatē, nihil, inquit, moror deos qui me sint pauperiores. Hinc liquet uetus esse sub obtentu religionis exercere mēdicatē, quum plerūq; tali collecta titulo non impenduntur diuis, qui nullius rei sunt egeni, sed improborum luxui ac libidini.

57 *Moderate.* Alius quidam quum adulterum apud deformem uxorem deprehendisset, miser, inquit, quæ tibi fuit necessitas? Primum hic æditum est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterū deprehensum? Hic potius uidetur miserus hominis, qui graui quapiam necessitate uidetur huc compulsus, ut cum deformi rem haberet. Neq; enim uerisimile erat adulterum uoluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

58 *Loquacitas.* Alius quum audiret rhetorem magnos sermonis circuitus connectentem: Per geminos, inquit, fortis sane homo, qui quum nullum habeat argumentū, tamen egregie uoluit linguā. Lacedaemonijs nulla placebat oratio, nisi breuis & uera, & ad rem seriam pertinēs. Proinde ridiculū existimabat, quod orator in ficto

ficto themate tantam uerborum copiam profunderet.

Quidam profectus in Lacedaemonem, quum uidisset honorē quem iuniores præstant senioribus, in sola, inquit, Sparta expe dit senescere. Paupertas onus est & miserum & graue, ut ait norata. Comicus, sed in hac molestiarum maxima pars est, quod homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus. Sic inter incommoda quæ fert ætas ingrauescens, non minima pars est, quod senes ferè contemptui sunt ac ludibrio. Proinde Sparta uisa est multis honestissimum senectutis domicilium.

Lacedaemonius percōtanti quid ipsi uideretur Tyrtaus poëta, bonus, inquit, ad deprauandos iuuenum animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homeri poësim inutilem esse reipub. qualem institui uolebat, ita Lacedaemonij non recipiebant poëtas qui blanda scriberent potius quàm salubria.

Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum nō nulli dicerent, quò uadis ad istum affectus modum, aut quid futurus? Ut nihil, inquit, aliud, certe hostis gladiū ebetabo. Hoc dictum satis ne sit an fortius nondum statui.

Buris & Spartis Lacedaemonij spōte profecti sunt ad Xerxen regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedaemonij iuxta oraculum pendere debebant, eò quod oratores à Persa missos occidissent. Hi quum uenissent ad Xerxen, iusserunt ut ipsos quoquē modo uideretur interficeret pro Lacedaemonijs. Cūq; rex admiratus & pietatem in patriam & animorum fortitudinem, liberasset illos à pœna, peteretq; ut apud se manerent: Qui possumus, inquit, hic uiuere relicta patria patrijsq; legibus ac uiris, quorum gratia tantum iter susceperimus morturi? Ceterum quum Indarnus exercitus regij dux, rogans instaret, diceretq; fore, ut in pari honore haberentur cū his qui inter regis amicos primas tenebant, hunc in modum responderunt, Videre nobis ignorare quàm ingens bonum sit libertas,

h s quā

aliquid uerale quem facit
s quidam regis uerale quem facit

60

Ars inutilis.

61

Fortiter. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

62

Pietas in patriam.

quam nemo sanus uel cū Persarum regno cōmutaret. In eodem factō nobis propositū est exemplum pietatis erga patriam, & constanter adamatā libertatis, & animi mortis terrore uacui.

63 Lepide. *hosseus* Laconem hospes quem pridie declinauerat, post die stragulis commodato sumptis splendide exceperat: at ille stragulis cōculcatis dixit, propter has heri nestōrijs quidem indormire licuit. Lepide risit illorum morem, qui quum sint tenues, tamen affectant uideri diuites corrogata aut conducta supellestile, quā maxime solent in excipiendis hospitibus, in nuptijs, aut alioqui solennibus epulis. Porro quum ineptum sit ostentare tuas diuitias, quanto magis ridiculū est ostentare supellestilem alienam, interdum ab usurarijs sumptam? At Lacedæmonij non solum oratores regum, uerum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuitabant, eam frugalitatem sibi magno etiam honori futuram existimantes.

64 Licentia, *lsa* Alius quidā quū uenisset Athenas, uidissetq; illic præcones qui muriam promitterent, qui opsonium, qui publicanos & leones, aliasq; parum honestas functiones profiterentur, neq; quicquam sibi turpe ducerent: ubi reuersus est in patriam, cuius percentantibus quomodo se res haberent Athenis. Omnia, inquit, honesta: per ironiam inueniens, Athenis omnia haberi honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermonis.

65 Alter interrogatus de re quapiam, respondit, non. Verum ubi percentator dixisset illum mentiri, Non uides igitur inquit Lacon, te stultum esse, qui scisciteris de his quæ noueris? Salsè taxauit in illo uitium garrulitatis, qui de nihilo quæstierit fabulandi materiam.

66 Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannū legatione fungentes: sed cum ille uarijs causationibus frequenter distulisset colloquendi copiam, tandem post omnes excusationes dictum est, illum parum firma esse ualitudine, sed lan-

guere

quere nonnihil. Legati responderunt, Per Iouem non uenimus huc cum illo luctaturi, sed colloquuturi. Belle taxarunt barbari regis factum ac delitias, qui quamuis friuola de causa res serias omitteret.

Quidam sacris initiaturus Laconem, rogauit quid sibi consciret maxime impie factum per omnem uitam. At ille hoc, inquit, dii sciunt. Quū initiator magis urgeret, diceretq; omnino proferas necesse est, Lacon uicissim rogauit, Vtrum inquit oportet me tibi dicere an deo: quum ille respondisset, deo, Tu ergo, inquit, hinc secede, ut illi dicam.

67 Habetur at= tea pag. 97 apoph. 97
68 Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum quum sibi uisus esset uidere spectrum, accurrit lancea traieciurus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? O mē tem uere liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occursum terreri potuerit.

Lacon alius quum uoto se obstrinxisset, quod se de Leucate præcipitem daret, conscendit montem, & conspecta altitudine sese auertit. Id quū illi probri gratia obijceretur, nō putaram, inquit, illi uoto maiore uoto opus esse. Ioco elusit inconstantia formidinisq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

69 Lepide. Quidam in acie quum strictum iam ensē in hostem esset infixurus, quoniam interim signum datum est receptui canens non infixit. Roganti uero cuidam quid hostem quem in potestate habebat non occidisset, Quoniam, inquit, melius est parere imperatori quàm occidere. Exemplum disciplinæ militaris, à qua immane quantum recesserunt, qui sub belli titulo mererent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem, nisi tuba dedisset signum. Eadem simul atq; cecinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse.

70 Aduer Quidam Laconi in Olympico certamine superato dixit.

Aduer

Ad non contigit fuisse

Argute.

Aduersarius tuus ò Lacon te fuit potētior: imò inquit, ad deificandum accommodator. Quoniam certamen artis erat magis quam uirtutis, Lacedæmonius non putabat se ob id deterioiorem quod uictus esset. Dicti argutia sita est in ancipiti uoce: nam *ῥεγίστωρ* & meliorem significat, & potentiorem siue superiorē, aut præstantiorem. Is uere inferior est, qui honesto uincitur.

72 Aetoli quondam ingressi regionem Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorum milia. Vnde Lacon quispiam senior se stituerat dixisse fertur: Magno bono fuerunt hostes Laconicæ, quam tanta turba leuarunt.

73 Mos erat apud Lacedæmonios, ut rex hostes aggredereatur, præcedente quopiam gestante coronam, qui in certamine uictor aliquando tulisset coronam. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecunie uim respiciisset, sed multo cū sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cuidam dicenti quid emolumentum tibi adferet uictoria ò Lacon: ille ridens & alacer respondit, Ante regem, inquit, coronatus incedens, pugnabo cū hostibus. Generosæ metis est, laudis amore teneri potius quam pecunie.

74 Miles quidam Lacedæmonius quum prostrato hostis insisteret tergo occisurus, rogauit ut se uerteret, & in pectus potius stringeret ensē, rogatus quid ita. Ne amarius, inquit, meus erubescat, si uiderit auersis confossum uulneribus.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs & filios, & ex filio filiaq; nepotes uidisset coronari: Morere, inquit, Diagora, non in Olympium ascendes? Sentiens tum optimum exire de uita, quum res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in *Vitis*: Meminit & Cicero in *Tusculanis quæst.* Lib. 1.

76 Lacon quidam pædagogus pueri cura suscepta quum interrogaretur, quid esset illū docturus, Efficiam, inquit, ut honestis dele

delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad uerā felicitatem, quam amare uirtutē propter se, odiſe uitium propter se.

Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilitatis, pueris adhibiti pædagogi: Efficiunt, inquit, ut quæ sunt honesta, eadem pueris fiant etiam iucunda.

Callicratides Lacedæmoniorum dux in bello Peloponnesiaco, suadentibus classem ab Argenusis remouendam, nec cū Atheniensibus dimicandum, restitit, dicens, Lacedæmonios clasſe illa amissa aliam parare posse, sed fugere sine summo dedecore non posse.

Demonides amissis furto crepidis, precatus est ut eius qui sustulerat pedibus conuenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur malum, uidelicet pedes distortos, quales habebat Demonides.

Lacydes Arcefilai familiaris Cephisicrati crimen læsæ maiestatis deprecanti, unā cum reliquis amicis aderat. At quū accusator anulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat: isq; clam in terram demississet, Lacydas sentiens pede imposto textit. Inficiatus est igitur Cephisicrates & absolutus. Mox reo iudicibus ut mos est agenti gratias, quidam è iudicum numero qui uiderat, iussit ut Lacydi quoq; gratias ageret.

Arcefilaus quū arderet podagra doloribus, eumq; Carneades inuifisset, atq; exiret tristis, mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc huc peruenit, ostensis pedibus & pectore, Sentiens pedes quidem dolere, sed animum dolore uacuum esse.

PRISCA LACEDAEMONIORVM INSTITVT A.

Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus singulis ostendebat fores dicens, per has nullus egreditur serentium. mo

c sine laq

79 calcei eius
suis p. c.

80

81

82

mo, admonens nihil effutiendum si quid liberius dictum esset in
 per ha *Lac* conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus.

11 *md ad es. 2*
 Quoniam apud Lacedaemonios in summo pretio erat ius
 quod illi nigrum appellant, adeo ut seniores hoc contenti non
 desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cederent, Dionysius Sici
 lie tyrannus dicitur huius gratia coquum emisse Laconicum,
 Exercitatio eiq; mandasse ut sibi hoc ius appararet, nullis parcens impen=
 pro condi= dijs. Quod ubi rex gustasset, ac displicuisset expuit. Tum co=
 mento. quus, hoc, inquit, ius o rex sumendum est, posteaquam te Laco
 num more exercueris, & Eurota laueris. Festiuus hoc narra=
 tur à M. Tullio Tuscul. quæst. Lib. 5. in hoc uarians à Plutar=
 cho, quod scribit illum Spartæ in phiditijs coenauisse, & à cœ
 na negasse sibi nigrum illud ius quod coena caput erat pla=
 cuisse: tum qui illud coxerat respondisse, minime mirum si di=
 splicuisset, condimenta enim deesse: ac Dionysio rogante, quæ
 stande illa? Labor, inquit, in uenatu, sudor, cursus ab Eurota, fã=
 mes, sitis: his enim rebus Lacedaemoniorum epulas condiri.

ut fas. flu
m. et s. frany
is sparta
ua. s. es.
ne i. uia
at ap. u. d. stande
de. s. lia.

3 Lacedaemonij posteaquam moderate biberunt in conuiujs
 publicis, discedunt absque tæda: non enim fas est illis ad lumen
 Tenebris as= incedere, nec hac uia, nec illa, quo consuefcent in tenebris no=
 fuefcere. etuq; confidenter & intrepide ire. Id interdum in bellis usu
 uenit ut necesse fit.

4 Idem literas quidem discebant ad usum, cæteras uero disci
 plinas exoticas eijciebant, nec minus homines harum professo
 res quam ipsos libros. Hæc autem erat illorum eruditio, bene
 parere magistratibus, patientem esse laboru, & in prælio aut
 uincere, aut mori. Hoc animo fuerunt olim & Romanoru qui
 dam, qui philosophos Græcos urbe pepulere, quod curiosi di=
 sciplinis auerterent iuuentutem ad ocium & ignauiam, redde=
 rentq; ad differendu quidem instructos, ad gerenda uero resp.
 munia inutiles. Quid illi dixissent si sophistarum gryphos, si
 nomi

nominalium & realium frigidissimas argutias audissent.

Perseuerabant absq; tunicis uestem unicam accipientes cor 5
 poribus squalidi, quippe à balneis & unguentis ferè in totum
 abstinentes. Nemo tales facile inuadit, tum inopes, tum diuos: Frugaliter.
 nec malis artibus cogebantur rem quarere, qui tam paruo con
 tenti sunt. Hæc Lacedaemonij, qui nec philosophoru dogmata,
 nec Christum nouerant, & non pudet nos deliciaru nostraru?
 Anachoritas uocamus qui quatuor uestibus contenti sunt.

6 Iuuenes uero gregatim ac turmatim dormiebant super sti=
 badas, herbe genus, quas ipsi sibi congerebant ex arundine
 apud Eurotam nascente, cuius summa non ferro, sed manibus
 defringebant. Per hyemem uero substernebant sibi quos uocant
 Lycophones ac stibadijs comisebant, qd ea materia caloris
 quidda habere uideretur. Vbi sunt nuc q toto corpore plumis
 anserinis indormientes queruntur ob duricie sibi dolere latera?

7 Amare puerorum indolem, qui probò ingenio uidebantur,
 permissum illis erat, cæterum abuti illis turpissimu habebatur, Amor animi.
 quasi corpus adamaretur potius quam animus. Quod si quis
 accusatus esset, quod parum honestam cum illis habuisset con=
 suetudinem, is per omnem uitam infamis erat, & à publicis ho
 noribus submouebatur. Hoc non solum in pueris quorum etati
 consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudi
 nem, locum habet, uerumetiam in coniugibus: non enim recte
 amat uxorem, qui corpus amat potius quam animam.

8 Mos erat ut adolescètes quopiã abituri à senioribus inter=
 rogarentur quò irent, & ad quid: obiurgabatur autem qui uel
 nõ responderet percontanti, aut friuolas causas recitaret. Senior Sapienter.
 qui non obiurgarat adolescentem ipso præfente delinquen=
 tem, eidem pœna erat obnoxius, quã daturus erat si peccasset
 ipse. Cæterum qui obiurgationem moleste ferebat, in magno
 erat probro. Merito puerorum errata imputantur ijs quorum
 partes

partes erant ea uel arcere, uel corrigere. Simul autem magna necessitas habebat seniores ne quid testibus adolescentibus præter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

9 Si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram quandam quæ erat in urbe circumire, ac uituperatione interim in ipsum compositam canere, quod nihil aliud erat, quam se ipsum sua uoce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore melius ducuntur ad honesta. Virgis aut flagris cædi seruire est.

10 Quin & ille mos erat, ut iuuenes non solum suos quisq; parentes reuererentur, hisq; dicto audientes essent, uerum etiam ut omnes seniores uererentur, tum de uia cedentes tum è sedibus assurgentes, ac prætereuntibus illis taciti quietiq;. Quare factum est, ut quisq; non quemadmodum fit in alijs ciuitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones auctoritatem haberet: uerum etiam in amicorum ac uicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet atq; in sua propria: ut omnia quam maxime inter se communiter haberent, ac aliena quisq; non aliter quam sua curaret. Intellexerunt illi quantam utilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua beneuolentia proficiscens. Quod enim à Pythagora proditum est, amicorum communia esse omnia, id illi uolebant in rep. sua quam latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multo magis omnes eandem professi religionem. Postremo inter omnes homines ob hoc ipsum quod homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia.

11 Cæterum puer abs quopiam castigatus, si querelam ad patrem detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filiū emendasset. Siquidem ex institutione maiorum habebant hanc de se mutuo fiduciam, ut crederent neminè esse, qui cuiusquam liberis, quos quisq; pro suis habebat, quicquam imperaret in honestum

nestum. Prima ætas quoniam nondum sentit quid turpe, quid honestum, uerberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæsi apud parentes queri de crudelitate eorum à quibus castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum seniorum auctoritatem, hanc fenestram occluserunt liberis suis, ut omnium seniorum eadem esset in pueros auctoritas quæ patribus.

Furantur illic pueri etiam ex esculentis quicquid possunt. discentes dextre imponere uel dormientibus, uel indiligentijs seruauitibus. Deprehensio poena erat uapulare & esurire. Datur enim illis cœna perquam tenuis, quo dum sudapte ingenio depellunt inopiam, cogantur & audaces esse & callidi. Hoc erat Furandi ars. quur cibi inopia premerentur: quin ob id etiam dabatur illis uictus exiguus, uti consuescerent nunquam expleri ad satietatem usq;, sed famem tolerare possent. Siquidem hac ratione existimabant illos & ad bellum utiliores euasuros, si ualere & post toleratam inedia perdurare in laboribus: quin & temperantiores uilibusq; cõtentos fore, si longo tempore minimis impendijs degerent: Insuper si citra obsonium assuescerent uiuere, & quemuis cibū appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum salubriora, tum maiora: quod subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dū non depressa corpora tolluntur in altum potius quam in latum, reddunturq; etiam pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporū habitudo obsequitur artuum augmento: obesitas uero ex cibi copia collata propter grauitatem obstitit. Ut ea gens nihil dabat uoluptati delictijs ue, sed in omnibus spectabat reip. commoda, longe lateq; dissentiens à plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse utilius, quam pueros immodico cibo potuq; saginare: quum ea res non modo pigros reddat & laboribus inutiles, uerum etiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Nec minor illis cura fuit de genere musices, modulorum & can

12 *castrens*

1. *sum maf.*

Nō est stilus
E lucarchi. Sē
tētia est a
bud Xenon
phontem.

Musica uirilis. cantionum, quàm de uictu, cultu, & ceteris quæ commemorandæ sunt. Hæc autè talis erat, ut animi uim ac spiritus excitaret, & impetum diuino afflatu similem adq; res gerendas accomodum induceret, cū reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret musica demulcēs & ad uoluptatē mollitiemq; effœminans animos. Nā Plato magni referre putat quo genere musices utatur ciuitas.

14

Quin & orationis genus erat simplex & inaffectatum, nihil habens molle ac delicatū, nec in alijs uersabatur argumētis, quàm uel in laudibus eorū qui fortiter ac generose uitam exegissent, quiq; pro Sparta occubissent, & ob id ab omnibus ut beati celebrabatur: uel in uituperandis his qui metu periculorū nihil egregij gessissent, ut qui ob ignauā à morte cruciabilem infelicemq; uitā uiuerēt: uel in pollicitatione per gloriæ studium accedente animos ad uirtutē, ad cuiusq; ætatē accomodate. Itaq; tres erant apud illos chori iuxta triplex ætatū discrimē, quibus in festis simul constitutis, senum chorus incipiens canebat, Nos fuimus olim strennui iuuentuli. Secundus in quo erant uiri robustæ ætatis, ita respondebat, At nos sumus, si uis, facito periculum. Porro tertius qui erat puerorum ita canebat, Præstantiores nos futuri olim sumus.

15

Quin insper apud illos erant numeri, ad quos temperarēt incessum cōcitandis animis ad fortitudinē, audaciā, mortisq; cōtemptū accomodi, quibus utebatur tū in choris, tū ad tibiā tendēs in hostē: Siquidē Lycurgus rei bellicæ studiū cū musices studio copulauit, quo nimirū nimius bellādī ardor modulatione temperatus cōsonantiam aptumq; concentū haberet. Vnde mos erat ut in bellis rex priusquā iniret præliū, musis sacrificaret, quo pugnātes facinora æderent, digna quæ scriptis honestaq; memoria celebrarentur. Nec permitebant, ut quisquā aliquid de ueteri musica mutaret, adeo ut Terpendrū quū esset anti-

quissi

quissimus, & omnium eius æui citharædorum præstantissimus, egregiusq; gestorū heroicorū celebrator, tamen Ephori multauerint, eiusq; citharā arreptam paxillo affixerint, quod unam tantum chordam in ea præter necessitatem intēdisset, ob uocis uarietatē. Nō enim probabant modos nisi simplicissimos. Ac Timotheum certantem in Carneis: Id festū erat in honorē Carni cuiusdā uatis institutū: Pausanias autē indicat apud illos Apollinē dici Carnion: ex Ephoris quidā arrepto ense interrogaret, ex utra citharæ parte incidi uellet chordas quæ acceperant ultra septē. Ut ubiq; gens illa frugalitatē colebat, luxum horrebat, metuens à maiorū institutis recedere, quod ex his fontibus nasci soleat omnis rerum publicarum perniciēs.

16

Quin & sepulchrorum uniuersam superstitionē sustulit Lycurgus, permittens ut non solum intra ciuitatē humarentur cadauera, uerum etiam ut monumenta templis uicina haberentur. Submouit & funebres expiationes: nec concessit, ut quicquam unā cū cadauere sepeliretur. Nam aliæ nationes si quid fuisset Superstitio uiuo charissimum, id mortuo addebant in sepulchro, damnosa funerum. simul ac ridicula superstitione, quasi mortui sentiant aliquid: sed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit etiā titulos & inscriptiones addi monumentis, præterquam eorū qui in bello cecidissent. Sustulit autē & luctus & funebres nentās, quas reliquorum hominum uulgus, incredibilem sumptu & apparatu, etiam per conductos ploratores celebrare consuevit magna specie dementia: quasi manium sit ullus sensus: aut si quid sentiunt, iisdem rebus delectentur, quas in uitā non iudicio, sed animi uitio dilexerunt.

17

Peregrinari illis concessum non erat, ne morū peregrinorum uitæq; incompositæ cōtagium attraherent. Quin & peregrinos urbe exigebant, ne paulatim inundātes mali cuiuspiā ciuibus existerent magistri. Quisquis autem ciuium non tulisset

i 2 libe

agna apud
uix rex
nec ex.

liberorum suorum iuxta patrios ritus institutionem, iure ciuū
 Peregrini priuabatur. Rurſus narrant quidam, quicumq; peregrinus Spar
 mores. tanæ ciuitatis institutis ſuſtineret exerceri, eum ex Lycurgi ſen
 tentia, admitti in eam ciuitatis portionem quæ fuerat à pri
 ſcis ordinata. Cæterum uendere ius ciuitatis nulli fas erat. Per
 ſpexerat uir ille prudentiſſimus, commercijs exterorum ac ne
 gociatorum, ciuitates quamuis bene inſtitutas corrumpi, quod
 ad nequitiam omnes ſint magis dociles quàm ad uirtutem. Sed
 nulla mixtura pernicioſior, quàm quæ per imperij translatio
 nem prolationem ue inuehitur. Sic influxu Græcarum nationū
 effœminata eſt Roma, Sic barbarorū cōmercio tandē & Sparta
 ex ſanctiſſima facta eſt corruptiſſima: ſic aliarum nationum ad
 mixtu effœminata eſt Gallia, nonnihil etiam Germania.

18 Vicinorum ſeruiliſ perinde ut ſuis uti mos erat, ſi quando
 Cōmunitas. quis opus haberet. Idem & canibus & equis, niſi forſitan his
 tum opus eſſet hero. Quin & ruri ſi quare quis egeret, aper
 tis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad uſum præſentis ac
 commodis, obſignabat locū unde abſtulerat atq; abibat. Inter
 huiusmodi mores, ubi locum inueniret inſatiabilis auaritia? Vbi
 rapacitas aliena pro ſuis uindicantium? Vbi ſupercilium è diui
 tijs ſumptum? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum num
 morum uiatorem ignotum & innocuum iugulantium? Dice
 res hos germane Chriſtianos, ſi pro Lycurgo Chriſtum naſci
 fuiſſent legum latorem.

ſi fecerit.

da.

19 In bellis utebantur puniceis tunicis, ſiue quod hic color ui
 debatur illis aliquid habere uirile: ſiue quod ſanguineus coloris
 rubor plus terroris incuteret bellorum imperitis: uel ne protin
 us cōſpicuum eſſet hoſtibus, ſi quis uulnus accepiſſet, ſed uti
 liter lateret, ob uestem ſanguini concolorem.

20 Si quando ſtratagemate, hoc eſt callido conſilio ſuperaveſſent
 hoſtem, Marti bouem immolabant: ſin aperto prælio, gallum,
 hoc

hoc pacto conſueſcences belli duces, ut non ſolū fortes eſſent Conſilium
 ad prælium, uerumetiam callidis conſilijs aduerſus hoſtem in bellis.
 ſtruclii. Præclarius enim exiſtimabant hoſtem ingenio citra ſan
 guinem deiicere, quàm pugna plerunq; utrinq; cruenta.

Cum deos cōprecantur hoc uotis addunt, ut poſſint iniuriã
 pati, quod neminē iudicarent ad gerendū imperiū, aut alioqui
 magnas res obeundas idoneū, qui quauis iniuria cōmoueretur. Tolerantia.

Summa cōprecationis hæc erat, ut dii bonis adderent ho
 neſtam famam, quum multa alia ſint aliarum gentium uota,
 non ſolum multiloqua, uerumetiam inutilia, nonnunquam &
 turpia à dijs poſtulantium. Vota.

Venerem quam illi uocant $\mu\omicron\varsigma\phi\omega$ armatam colunt, quin
 omnes etiã deos deasq; hac figura fingunt ut lanceam teneãt,
 hac imagine ſignificantes omnes eſſe bellica uirtute præditos.
 Quonian nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica uirtute
 pulchrius, tali ſpecie proponebant deos ſuos, quales cupiebant
 eſſe ciues. At cæterorum Græcorum theologia faciebat deos
 ocioſos & quietos, eoq; ſungebant illos geſtu procumbentium.
 Porro quum archetypum omnis honeſti petendum ſit à numi
 ne, periculoſum eſt reip. tales facere deos, quales ſi quis imite
 tur, inutilis aut pernicioſus ſit reipub. futurus. Armata dij.

Iam & prouerbio celebratum eſt apud illos, admota manu
 fortunam eſſe inuocandam, quo ſignificabant ſic eſſe inuocan
 dos deos, ut ſimul & manū apponamus, & noſtram addamus
 operam, alioqui fruſtra inuocari. Verum eſt numini acceptum
 ferri oportere, ſi quid in actionibus hominum proſpere cedit,
 ſed non fauet numen ocioſis ac pigris. Vult ſua munera ad nos
 per noſtram uenire induſtriam, ne ſtultum uideatur, ſi faueat
 ipſius dona contemnentibus. Induſtria.

Pueriſ oſtendebant ſeruos qui uino eſſent temulenti, quo

magis abominarentur ebrietatem, uidentes quàm deforme spe-
Etaculum sit homo immodico madens uino, quamq; dementi si-
milis. Imò cogebant illos quàm plurimum bibere, deinde salta-

Temulentia. tiones ineptas saltare, & carmina quedam ridicula canere. Ita
quod alij prolixo sermone uix persuadent, sobrietatem esse rem
honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignius, illi com-
pendio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quorum mo-
res degenerare ingenuis turpissimum est.

²⁶ Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum, sed uoce
virginu foras euocare si quid uellent. Adeo nihil clam geri uolebant,
res. referend. se. propalam omnia.

²⁷ Strigilibus quibus sudor abstergeretur non ferreis, sed aru-
Parsimonia. dineis utebantur in balneis, ut minus operosis, paruq; parabi-
no delimpia libus, nusquam non memores frugalitatis ac parsimoniae.

²⁸ Comœdias & tragœdias non audiebant, ut nec serio, nec io-
undine. eaa co quicquã audirent, repugnans legibus. Leges enim prohibet
mo. m. aser supra, incestum & adulteria: prohibent dolos, iniurias, furta
blanda. ceteraq; flagitia, at in fabulis talia poëta dijs affingunt. Nec
placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad uoluptatem fingi
non ad fidem ueri. Voluptas ea corrumpit imbecilliu animos.
Hanc ob causam Archilochum poëtam qui uenisset in Lacedæ-
monem, eadem hora expulerunt, quod intellexerant ab illo scri-
ptum, fatius esse abicere arma, quàm mori. Carmen sic habet,

tp
beua. Scuto aliquis gaudet Satorum, quod bene pulchrum

Deferui nolens inter opaca rubi.

Ille quidem clypeus ualeat, quoniam mihi posthac

Illo haud deterior forsitan obueniet.

scarca.

²⁹ Virginibus ac pueris sacra erant communia, quo uel sic pu-
elle ad masculinum robur proficerent.

³⁰ Sciraphidam multarunt Ephori, quod à multis esset inui-
Leuitas ria affectus. Interpretabantur enim illius ignauiam esse in cau-
praua. sa, quod

sa, quod complures auderent eundem ledere. Nam qui ueterem
impune fert iniuriam, inuitat nouam. Si qui primus læserat dela-
tus dedisset poenas legibus, ceteri temperassent ab iniuria.

Scutiferum militè interemere, quod scuto nonnihil purpurei ³¹
panni intertexuisset. In tantum horrebant exemplū peregrinæ **Seueritas.**
luxuria, non ignari ex minimis initijs, immedicabilem uitiorum
colluuiem inundare, eoq; tutissimū esse iudicātes principijs ob-
stare. Ob id in primos autores seuerissime animaduertebāt. Plu-
rimum nocuit reipub. quisquis fenestram uitijs aperuit.

Adolescentulum ex eorum numero qui exercebantur, incre ³²
puerū, quod uiam nossent quæ ducit in Pylæam, adeo studebāt **Peregrini**
suos à peregrinationibus ac rerum exoticarū cognitione ser- **mores.**
uare alienos, ne per occasionem à patrijs institutis degenera-
rent, præsertim quum Arcadia, cuius est Pylæa, luxu delicijsq;
barbaricis esset corrupta.

Ctesiphontem eiecerunt qui se profitebatur de re quauis ³³
tum diem posse dicere, dicentes boni oratoris esse, sermonem **Loquacitas.**
habere rebus parem. Nulla in re iustius putarunt adhibendam
frugalitatē quàm in oratione, quam Hesiodus non aliter quàm
preciosum thesaurum parcissime censet esse depromendam ad
usum, non ad ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ cui ab indeijcibili uirtute co ³⁴
gnomen orthia, flagellis ex more totū diem cæduntur: itaq; fre-
quenter durant ad mortē usq; hilares ac leti, cōcertantes inter
se de uictoria, quis ipsoꝝ diutissime fortissimeq; toleret uer- **Pueritia dura**
bera, uictor cum primis celebris habetur. Hoc certaminis ge-
nus appellant Διαμασγωσις. Renouatur autē quotannis. Hu-
ius cōsuetudinis originē indicat Plutarchus in uita Aristidis. Cū
Pausanias paulisper semotus à statione militum rem diuinam fa-
ceret, Lydi aliquot incurfione facta, sacrificiorum appara-
tum diripuerunt: quos ipse cum comitibus suis, comprehensos,

quoniam inermes erant loris cecidit. In huius facti memoriam fieri coeptum est Spartæ quod retulimus. Pausanias in Laconicis diuersam adfert huius cōsuetudinis causam. Quum Limnætes, Cynosurenses, Meſoani, & Pitaneſes Dianæ ſacrificarēt, in diſſidium uenerunt, ex diſſidio ad pugnam, adeo ut multis cadaueribus ara compleretur. Reliquos peſtilentia cōſumpſit. Hinc proditum eſt oraculum, aram Dianæ humano ſanguine expiandam eſſe. Cum igitur immolarent cuiuſq; ſors obueniſſet, Lycurgus eam maſtationem uertit in flagellationem adoleſcentulorum. Ita factum eſt, ut citra necem hominum ara ſanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari ſit ineptum, ita nobis exprobrat immodicā indulgentiā erga pueros, qui ſic in delictis eos educamus, ut ad ſtudiorū quoq; laborem ſint inutiles, & omnis increpationis quāuis blāde impatientes.

35 Hæc utcuq; eſtinentur, unum tamen quiddam ad honeſtatē ac beatitudinē conducentibus ſuis præſtiſſe uidetur Lycurgus. Quid hoc? Affatim ocij, propterea quod ſedentariās artes in totum attingere phas nō erat. Neq; proſus opus erat ullo opificio negotioſo operoſoq; ad queſtum, poſteaquā diuitijs in totum tum admirationē, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc eſt mancipia, colebant illis agros, fructumq; reddebāt à maioribus præſinitū. Sunt & hodie qui hoc exemplū imitētur, per ſeruos aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis ſeruos faciūt pleraq; faciētes, nō ut ipſis interim uacet meditari meliora, ſed ut ocium habeant bibendi, aut ludendi aleam.

36 Erat autem deſtabile, ſi quis alicui pluris locaſſet agrum, quā erāt præſcriptum, quo ſimul & mancipia lucri gratia libētius inferuirent, nec ciues plus ſolito quererent. Quāto cōſilio ea gens omnem uitiorū materiā in mancipia reiſciebat, ab ingenuis arcebat: contra quā reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulēticiq; ſeminaria uindican-

dicant, ſeruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

Interdictum erat illis nauticam exercere, ac naualibus uti 37 pugnis, tametſi poſt naualibus prælijs mare potiti ruſus abſtinerunt, quum perſpicrēt ciuium mores corrumpi. Sed denuo ab hac ſententia mutati ſunt, quemadmodum in ceteris omnibus. Vbi pecuniæ ſunt in Lacedæmoniorum regionem conueſtra res. ſtra, qui eas importarant morte damnati ſunt. Siquidem Alcæmeni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo ſecius tamen Lyſander deuictis Athenienſibus, magnam auri argentiq; uim inuexit: nec ſolum pecunias receperunt, uerum etiam ipſi uiro honos eſt habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus uteretur, nec à iureiurando recederet, ſexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Ceterum quum ab his paulatim deſluerent, mundaretq; obiter diuitiarum amor & auaritiæ malum: non ſolum ob hæc decreuit illorum potentia, uerum etiam quibus antea ſocijs & amicis in bello fuerant uſi, eos inimicos habere cœperunt. Attamen quum ita ſe gererent, tamen poſt Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quanquam Græci ceteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declararent, ac poſt hunc Alexandrum filium, euerſis Thebanis, ſoli Lacedæmonij tametſi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, eſſentq; non modo per pauci propter aſtdua bella, ſed multo quā antea imbecilliores captu faciles eſſent facti, quoniam adhuc ſeruabant admodum exiguas quosdam Lycurgicarum legum ſcintillas, non ſe præbuerunt belli ſocios, neq; ceteris Græcis, neq; poſt Macedonicis regibus, neq; in commune cum illis concilium uenerunt, neq; tributum pendere coacti ſunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppreſſi ſunt, ita ut nihil iam reliquum eſſet patriæ inſtitutionis, ſed reliquorum ſimiles effecti, & gloria, &

proſe

Ocium liberale.

tra deagen
re.

Degeneratio

libertate quam prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nunc quemadmodum ceteri sub Romanorum uiuunt imperio. Graue documentum uniuersis, imperia uirtute parari, auaricia, luxu, delitijsq; uel perire, uel uerti in tyrannidem.

A P O P H T H E G M A T A
LACAENARVM.

ma pater
1 Archileonis Brasida mater, post obitum filij quum Amphibatur pa. polite quidam uenissent Spartam, eamq; inuiserent, precontata 60. apo. 62. est num honeste & ut Spartano dignum erat occubisset: illis iuuenis uirtutem amplificantijs ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedaemoniorum omnium esse praestantissimum. respondit: O hospes, honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo praestantiores habet Lacedaemon.

e locis
2 Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Pecunia con Cleomenem ad bellum pro Ionibus aduersus regem Persarum tempta. suscipiendum hortaretur, magnam pecuniarum uim pollicens, quantoq; magis ille recusabat, tanto plus adderet promissae summae, Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus cum adibus extruseris. Vbi nunc sunt qui dicunt, auarum mulierum rebus facit genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

3 Simile habetur antea pa. dis nomine daret frumentum, & elogium addidisset, docuit enim 56. apo. 43 me uinum reddere suauius. Ergo, inquit, o pater & uini plus bibetur, & qui bibent delicatesiores deterioresq; reddentur. Quis satis praedicet hanc puellam & sene, & uiro seueriores? Atqui 4 solet hic sexus maxime capi rebus suauibus.

Eadem quum uideret Aristagoram a quopiam esse famulum Seuerce. calcari. Quid inquit pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat non ferendas uiri delicias, si in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et non pudet

pudet quosdam quibus uestiendis comendisq; uix decem famuli sufficiunt? Opus est est famulo qui uentrem exoneraturo soluat ligulas, qui foenum aut lanam porrigat extersuro, ac minimo minus qui abstergeat.

Cum hospes quissiam molliter uestem praelongam duceret, 5 protrusit hominem, dicens: Non tu hinc abis, qui nec ea possis quae sunt foeminarum? Mulierum est lacinosus & inhumum defluens. Seuerce. tibus uti uestibus, quin & caudas admodum longas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere, aut succingunt.

Fortiter.
Gyrtias quum Acrotatus qui illi erat ex filia nepos, e quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus ceteris familiaribus ac notis, Non tacebitis inquit? Declarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esse complorandos, sed sanandos.

Fortiter.
7 Cum illi e creta nuncius esset allatus de morte Acrotati, cum ad hostes, inquit, proficisceretur, non ne futurum erat, ut aut ipse moreretur, aut illos occideret? Iucundius autem est audire quod mortuus est, ut & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignum erat, quam si iners & imbellis per omne aeuum uiueret. Solent auia tenerius & impotentius amare nepotes suos quam ipsae matres. Et ubi nunc sunt quae in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias nepotem & seuerce minem lugeri uetuerit, nec eundem sedum putarit, quod fortiter pugnans interierit?

Prudenter.
8 Damatria quum accepisset filium ita se geuere in bello, ut tali matre uideretur indignus, redeuntem interemit. Qua de re hoc fertur epigramma,

Transgressum leges mater Damatria natum,

Ipsa Lacena necat, non Lacedaemonium.

Fortiter.
Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immanitatem, quam ad fortitudinem. Vtile tamen exemplum est, ad exprobran

brandam uulgo matrum nimiam in liberos indulgentiam, quæ ob hoc ipsum sepe impotentius amant eos, quod sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacena filiū qui deserto in acie loco fugerat ut patria indignum intererit dicens: Haud meum est hoc germen, in quem hoc extat epigramma.

Fortiter. Germen iners abeas ad tartara, teq; perosus

Eurotas ceruis nec det aquam timidis.

Ignauus catulus, mala fors, hinc uade sub orcum.

I, Sparta indignus, quem nec ego peperī.

Alia quædam quæ filium audisset fortiter in acie cecidisse, ait:

Plorentur timidi, mi infetis humabere nate,

Et matre hac uere dignus es & patria.

Habetur pa. Hoc ante tributum est Tynnichō, quod tamen Philelphus se
118. apo. 48 paratim commemorat

10 Alia quædam ut audierat filium incolumem, sed fugisse ab
Animose. hostibus, scripsit illi: Malus rumor de te sparsus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudicauit mori, quam cum ignominia uiuere.

11 Alia rursus quæ filij qui è prælio fugerant ad ipsam uenissent, quo, inquit, itis, ignaua & fugitiua mancipia? & ostenso uentre, num huc, inquit, denuo subituri, unde emeristis?

12 Quædā filiū ad se uementem cōspicata, percontata est quid ageret patria: is quæ respōdisset, periere omnes. laterē coniecit
Fortiter. in illum occiditq; dicens: Te igitur nobis misere mali nunciū? Vita putauit indignum, qui cum suis perire non sustinisset.

13 Cuidam ubi matri narrasset quàm generose frater occubisset, Prōinde an non turpe est, inquit, tibi non contigisse illi esse comitem?

14 Quædam filios quos habebat quinq; posteaquam in bellum
Fortiter. emiserat, ante suburbium stabat expectans quis esset belli exitus.

Vt

Vt accessit quispiam nuncians filios illius omnes occubuisse, non istuc percōtabar, inquit, ignauū mancipiū, sed quid ageret patria. Is quum respondisset, a patria stetisse uictoriā, Libēter igitur, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatum in liberos affectū, publicæ in patriā pietati posthabuit.

Quædam sepeliebat filium, ad eam quum uilis anicula quædam accessisset, dicens: Heu fortunam o mulier: illa subiecit, per
15 dam accessisset, dicens: Heu fortunam o mulier: illa subiecit, per Fortiter. geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperī, uidelicet ut pro Sparta moreretur, id mihi cōtigit. Fortissima mulier anicula deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tusculanarū quæstionum libro primo.

Cum mulier quædam Ionica de texto quodam suo ut precioso gloriaretur, Lacena ostensis quatuor filijs quos habebat
16 Grauiet. moribus compositissimis, huiusmodi, inquit, decet esse honestæ probæq; mulieris opera, deq; his tollere animos & gloriam. Iones operosis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit nullum opus esse præclarium, quàm si filios honestis moribus instituat. His enim melius ornari patriam, quàm aulæis, aut uestibus Ionicis.

Alia quum accepisset quod filius peregre agens, inhoneste se gereret, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est, hunc tol-
17 lito, aut ne esto.

Similiter quum Chij exules uenissent Spartam multis nominibus incusabant Pædarctum. Eos mater Teleutia ad se accersijt: ex his ubi cognouisset quæ filio obijcerent, uidereturq; filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum, Mater Pæda-
18 Seuere. reto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, desperas se Spartæ posse esse incolumem. Virago mortem minata est filio, ni mors corrigeret suos.

Altera filio iniuriarum postulato, aut crimine, inquit, fili,
19 aut

- Seuere.** aut uita teipsum libera. Mater in filium seuerior quàm iudex, que extinctum malebat, quàm cum ignominia uiuum.
- 20 **Fortiter.** Alia filium claudum in aciem proficiscentem deducens, filium, inquit, singulo quoq; gradu fac uirtutis memineris. Alijs claudicationis uitium solet formidinem incutere, at hæc monuit ut ex ipso uitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam, ita cogitans nihil est in fuga præsidij claudum, aut uincendum est, aut moriendum.
- 21 **Fortiter.** Alia quum illi filius redisset ex acie, atq; ex uulnere pedis uehementer doleret. Si uirtutis, inquit, memineris o fili, non solum non dolebis, uerū etiam bono futurus es animo. At uulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs & lachrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.
- 22 **Fortiter.** Lacedæmonius quidam sic in bello uulneratus ut ingredi nō posset, sed quadrupedum more ambularet, quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus est his uerbis: Quanto præstabat fili de fortitudine gaudere, quàm de stulto risu pudefcere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, uerba mulieris sitimens ex apophthegmate quod paulo ante præcessit.
- 23 **Fortiter.** Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est, Fili, aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate sentiens sic rem gerendam in bello, ut aut uictor clypeum referret, aut mortuus in eo domum reportaretur.
- 24 **Fortiter.** Alia rursus filio ad bellum proficiscenti clypeum imponēs, hunc, inquit, tibi pater semper seruaui, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis.
- 25 **Argute.** Alia filio dicēti quod breuem haberet gladium, Tu, inquit, adde gradum: significans nihil obfuturam gladij breuitatem, si propius ad hostem accederet.
- 26 **Fortiter.** Alia quum audisset, quod filius fortiter se gerens in prælio occubisset. Nimirum, inquit, meus erat non deplorauit mortē filij

filij, sed de uirtute sibi gratulata est. Contra quū de altero audisset, quod ob timiditatem prælium detrectans saluus esset: Nimirum, inquit, non erat meus, sentiens non esse habendos pro liberis qui à parentum institutione degenerassent.

Alia quum audisset filium in prælio cæsum, deponite illum, 27 inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat frater. Fortiter. Tale robur animi quàm in paucis reperias uiris. Non metuit orbitatem, modo uita patrie impenderetur.

Alia quum in publica solenniq; pompa audisset filium in 28 prælio quidem tulisse uictoriam, sed ex uulnerum multitudine mori, coronam non deposuit, sed glorians comitibus dixit: Quāto pulchrius est amice, in acie uictorem occumbere, quàm in Olympijs parta uictoria uiuere. Quantum hæc uirago dif- Fortiter. fensit à cæteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximum esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen uirtutis, sed artis & impèdiorum: tum nihil esse terribilius morte, neq; quicquam esse tanti, quod uitæ iactura sit emendum: Hæc nullam existimauit uictoriā spectiosorem, quàm quæ patrie quæreretur, nec ullam mortem optabiliorem, quàm quæ cum hac laude contigisset.

Quum quidā sorori suæ narraret quā fortiter ipsius filius 29 in prælio occubisset, quātū, inquit illa, de filio cepi uoluptatis, Simile antea tantum tuā doleo uicem, qui à tam honesta societate defeceris. pag. 140

Quidam Lacenā misso nuncio sollicitauit, num assentiretur apop. 13 ut ipsi sui faceret copiam. Cui illa respondit: Quū essem puella, 30 parenti obedire didici, idq; feci, mulier autem facta uiro. Itaq; Pudice, si me inuitat ad honesta, uiro meo primum rem aperiat.

Virgo quedam paupercula roganti quam sponso dotem 31 esset allatura, pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Gene- Pudice. rose professā est eam esse pulchre dotatam, quæ mores incorruptos adfert ad nuptias.

- 32 **Lacena** rogata num ad uirum accessisset, nō, inquit, sed ille **Pudice.** ad me: significans sese non libidinis causa commercium habere cum uiro, sed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim esse foeminae, si uirum ad coitum sollicitet.
- 33 **Virgo** quaedam clanculum corrupta, foetum extinxit, tam interim patiens dolorum, ut nullam ederet uocem, adeo ut par-turiens et patrem, et alios qui aderant falleret. Nam magnitudinem cruciatus turpitudine cū honestate coniuncta superauit. **Fortiter.** Generosi animi erat qd' ignominia pati nō posset: factū ipsum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus in quibus aliae mulieres solent miseris uoces adcre, silentio perpeſa est.
- 34 **Alia** quā uenderetur interrogata quid sciret, fidelis, inquit, **Generose.** esse. Existimabat fidem in famula quouis opificio esse melius.
- 35 **Alia** similiter captiua quā interrogaretur qd' sciret, probē, inquit regere domum. Et hæc non uulgaris ars est in muliere.
- 36 **Quaedam** à licitatore interrogata num esset futura proba si **Habetur** ante ipsam emeret, etiam, inquit, si me non emeris. **de uiro pag.** Alia quā in auctione præco rogaret illam quid sciret, libera, **115. apo. 36** inquit, esse: significans sese captiuam quidem esse, cæterum ad illiberalia iussa non parituram. Itaq; quum emptor imperasset **Simile habe-** quaedam non conuenientia liberae, plorabis, inquit, qui tibi pſi- **tur de uiro** talem inuideris possessionem, moxq; sibi necem consciuit. **pag. 115. ap.**
- 37 **Agessitrata** quum Agidem filium exanimem iacentem uide- **34.** ret, exosculata faciē dixit, nimia tua o fili bonitas, nimia man- **38** suctudo et humanitas te simul et nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed inuidiosum: nimirum ut degenerantes Lacedæmoniorum mores ad prisca illam se- ueritatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminē et gratificari omnibus, semetipsum in exitium coniecit.
- 39 **Eadem** laqueo guttur inferēs, in hoc tantum, inquit, Spartaē **Pietas in pa-** utilis sui. Doluit generose foeminae, quod filio non licuit de pa- **triam.** **tria**

tria quemadmodum uoluit bene mereri.

Cum Thebani irrupissent in Laconicam et inter captiuos **40** captiuasq; multos etiam abduxissent helotes, iusserunt illos Terpandri, Alcmænis, ac Spondotis Laconica carmina canere: Seruorum illi recusarunt, dicentes id nolle filias heriles: adeo plus apud turba illos ualuit concaptiuarum puellarum autoritas, quam iussa ui- etoris. Hinc probarunt quidem esse uerum quod uulgo dicere- tur: liberum Spartaē maxime liberum esse, contra seruum maxi- me seruum. Ita Plutarchus in uita Lycurgi.

Theano uestem induens casu brachium nudauit, cuidam au- **41** tem dicenti o pulchrum brachium, at nō publicum inquit. Ad- monens uni pulchrum esse, non cuius, et laudatoris illius in- temperantiam notans, qui alieni corporis nimum curiosus spectator esset.

APOPHTHEGMATA CHI-
LONIS LACONIS.

Non dubium est quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur unus **1** de numero septem Græciæ sapientum, in apophthegmatis La- conicam indolem retulerit, quanquam scriptorum, ut opinor, uitio, non habent eandem gratiam quæ illi tribuuntur. Dioge- nes Laërtius hæc illi ascribit. Fratri querenti quod Ephorus ipse non crearetur, quum ille esset. Ego, inquit, iniuriam ferre Moderate. noui, tu non: significās neminem esse idoneum magistratui, qui Idem tribui- non posset dissimulare multa præter æquū et bonū facta, iuxta tur alteri. illud, ἀρχὴν ἀκούσον ἢ Δικαίως κἀδ' ἰκως, id est, Princeps et æqua et iniqua pariter audias.

Ab Aesopo interrogatus quid ageret Iuppiter, respondit, **2** Excelsa deprimit, depressa extollit, indicans arbitrio numinis Vicissitudo rerum.

Interrogatus qua re docti præcellerēt indoctos, bona, inqt, **3** spe. Doctos autē appellabat, honestis legibus ac moribus insti- **k** Virtutis tutos premia.

tutos, & iuxta rectā institutionē uitā agētes. Hi ceteris rebus pares hoc uno superant improbos, quod post hanc uitā sperāt recte factorum prēmia. Nam Lacones existimabant egregios uiros post obitum in uitam beatam translatos fieri duos.

4 Dicere solet, quod Lydius lapis est auro, id aurum esse ho-
Aurū index. mini. Lapis enim index affricū prodit quale sit aurum, ipsum autem aurum arguit quale sit hominis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.

5 Iam grādē uis dicebat se sibi nullius facti consciū esse, cuius
Conscientiæ puritas. pœniteret, uno excepto, quod quū esset ascitus arbiter ut inter duos amicos finiret cōtrouersiam, nec quicquā uellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, ut ad alios deferret arbitriū. Hoc pacto & legē seruauit & amicū. Hic scrupulus nō nihil mouebat senis animū, quod perfectæ uirtutis fuisset, nullo metu à regula legū deflectere, nec illius amicitia magnifacere, qui ob sententiā secundū leges non secundū ipsum datam, desereret amicus esse. Quid illa sanctius anima, qui per omnem uitam quæ illi longa contigit hoc tantum criminis admisit?

6 Quidam quorum est A. Gellius, huic tribuunt & illud, Sic
Moderate. ama tanquam osurus, sic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit nec similitates tam acriter exercēdas, ut præcludatur omnis in gratiam reditus, nec amicis adeo fidēdum, ut illis cōmittas, quo si fiant inimici possint te perdere.

7 Docebat neminem conuicijs laceffendum, ne si dixerimus
Maledicētia quæ lubet, audiāmus uicissim quæ doleant. Habet enim & maledicendi morbus suam uoluptatem, sed quæ plerunq; male audiendi summo dolore pensatur. Huc allusit M. Tullius Sallustio comminans fore, ut si quam uoluptatem male dicendo cepisset, eam male audiendo perderet.

8 Dicebat non committēdum ut lingua præcurreret animum,
Lingua præceps. admonens prius cogitandam quid loquaris, quam lingua prorumpat

rumpat in uerba. Nescit enim uox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, ut habet prouerbium, Vox non item.

Dammum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud semel
Lucrū turpe dolere, hoc semper. Iactura rei facile sarciri potest, siā conuaminata uix unquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat animum. Itaq; lucrum scelere partum, damnum est non lucrum.

Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta
Adlūvata. sunt ac magnifica, sed magno reipub. malo tentātur, si nequeas perficere. Atq; hæc est præcipua pars boni consultoris, discernere non solum quid per se optimum sit, sed quid pro temporum ratione possit obtineri.

Rogatus quid esset difficile, arcanum, inquit, reticere. Tan-
ta est linguæ omnium maxime uolubilis incontinentia, quum alioqui nihil uideatur facilius quàm filere.

Idem præcipiebat linguam quum aliās semper, tum præci-
pue in conuiuio continendam, quod illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Porro ubi plus est periculi, ibi maior in conuiuio est adhibenda cautio.

Nulli minandum esse, non solum quod id mulierū uideatur
Minæ inuti- esse potiusquàm uirorum, uerū etiam quod minitari ei cui uelis nocere, est inimicum admonere ut sibi caueat, tibiq; ipsi lædentes. di facultatem adimere. Amicis autem minari parum est humanum. Recte tamen minamur quoties aliquem hoc remedio correctum esse cupimus, & hac poena decreuimus esse contenti.

Promptius ad amicorū aduersam fortunā, quam ad res secū-
das accurrendū. Rebus prosperis aduolant quilibet, etiam minus amici. Qui adsunt reflante fortuna, hi uere sunt amici. uerus.

Vxorem humilem modico apparatu ducendam, ne pro con-
iuge dominam accersas domum. Sat enim dotata uenit puella, Vxor hu-
quæ milis.

- quæ pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat unum ex Laconicis institutis, ut uirgines sine dote nuptum irent.
- 16 **Mortuis par** Vetabat de mortuis male loqui, quod ignauum uideretur eos incesse lingua, qui respondere non possunt, ac turpe esset cum umbris ac laruis luctari. Nam id est quodammodo sepulchrum refodere.
- 17 **Senectus honestanda.** Doccebat honorem à iunioribus habendum senectuti, ut ipsi facti senes ab alijs habeantur in precio. Ea res geminam habebat utilitatē. Siquidem ut senū autoritas ac reuerentia temperabat aetatem lasciuam à peccando, ita senes cauebant ne quid committerent ob quod iuuenibus uel ob ineptias ludibrio possent esse, uel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes omnesq; senes ea esset reuerentia quæ inter parentes ac liberos.
- 18 **Insolentia.** Admonebat secundis rebus elato non applaudendum nec arridendum. Infelix felicitas est, quæ hominem reddit insolentiorē, eoq; non plausum meretur, sed lachrymas. Grauiusq; peccant qui docent insolentiam, quàm qui utuntur. Sæpe populus clamat in auariciam ac tyrannidem principum, quum ipse doceat illos hæc uitia.
- 19 **Moderate.** Docuit potentie adiungendam mansuetudinem, ut à suis nõ tam metum extorqueat, quàm impetret reuerentiam. Reuerentia comites est amor, metus odium. Amari autem non solum honestius est, uerum etiam tutius.
- 20 Admonebat ut suæ quisq; domui bene præset. Primã enim curam debemus familiaribus, nec idoneus uidetur administranda reipub. qui priuatam recte gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est quàm parua ciuitas.
- 21 **Ira.** Vincendã iram, quod is affectus sit cæteris potentior, quam superare fortius est, quàm hostem armatum deijcere. Nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quàm ab hoste.

Diuina

Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab homine insigni uirtute prædito. Nam ipse prædixisse fertur futurum, ut ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius situm naturamq; tum didicisset, utinam, inquit, hæc aut nunquam fuisset, aut simul ut nata fuit, subuersa fuisset. Nam Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasset, ut in ea insula classem haberet, ac plane Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios nullis cladibus afflixit.

Fertur & hoc illius nomine, in uia nõ prope adu Ex inces 23 fu colligitur animus, præceps arguit præcipitem, nimium lentus Mores in ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. publico. Huic simillimum est, inter loquendum non esse mouendam 24 manum. Id enim esse uecordium. Vnde & in Hebræorum prouerbijs est, Stultum digito loqui.

Monuit obtemperandũ legibus: hoc ad principes præcipue 25 pertinet, qui se credunt nõ teneri legibus. Nec aliud magis flo Legum au= rent reipub. quàm si legum uigeat autoritas. Nec ibi tyrannis toritas, oriri potest, ubi ex arbitrio priscarum legum geruntur omnia.

Dicebat admandam esse quietem, quoties datur honestum 26 ocium, iuxta illud, ἡ σὺχία καλόρ. Nihil enim uel tutius, uel in Ocium. cundius. Nullum autem negocium periculosius quàm bellum.

Quin & illud huic ascribitur, Caue tibi ipsi. Fortasse legẽ 27 dum, caue teipsum siue à teipso, ut admonet sibi quenq; debere Cautio sui. suspectũ esse. Omnes sibi cauent ab alijs, at frequẽter nemo magis hostis est homini, quàm homo sibi, dũ libidinem, dum iram, dum ambitionẽ aliasq; cupiditates adhibet in cõsilium. Demitror autem quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.

Ita moderandam uitam, ut nec inferioribus sis terrori, nec 28

k 3 superi

superioribus despectui. Metui à subditis tyrannicum est: negli-
 gentiæ uero est sic agere, ut à maioribus contemnaris. Hoc &
 contemptu, ad atatem referri potest. Sic temperandi mores, ut à iuniori-
 bus ameris potius quàm timearis, à maioribus non contemna-
 ris. Immodica seueritas parit terrorem: somnolentia, uinolentia,
 incogitantia similiaq; uitia gignunt contemptum. Potest
 & ad fortunam accommodari, quæ si sit uehementer ampla,
 parat qui metuunt citius, quàm qui ament aut reuereantur: sui
 humillior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoq; est
 optima. Ausonij carmen sic habet,
 Nolo minor me timeat, despiciatq; maior.

29 Præterea sic esse contemnendam mortē, ut nihil secius cu-
 ram habeas incolumitatis. Non enim est fortitudinis, sed amen-
 tia, semet temere in uitæ discrimen conijcere: sed quoties aut
 inuitabilis necessitas urget, aut grauis honestaq; causa suadet,
 mortem contemnere fortis animi est. In morbo non est metuen-
 da mors, sed interim adhibenda curatio mediocris. In bello su-
 mendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pu-
 gnandū pro uictoria. Ausonij carmen sic legendum arbitror,
 Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest autem & hic accipi sensus, Hactenus memineras te mo-
 riturū ut abstineas à uitijis curisq; superuacaneis: sed interim
 perinde quasi diu uidurus sis ea cures quæ ad honestam bea-
 tanq; uitam pertinent. Multos mortis consideratio deterret ab
 honestis actionibus, contra mortis obliuio multos inuitat ad li-
 centius peccandum. Potest & sic intelligi, Ne sic metuas mor-
 tem, ut uiuas anxius ac tristis, sed uitæ spes mortis horrorem
 temperet. Hunc sensum indicat carmen quod sequitur,

Amicus con- Tristia cuncta exuperans aut animo aut amico.
 solator. Hæc uita præterquam quod multis miserijis exposita est, nihil
 habet tristius quam quod mortem habet certissimam, diem
 mortis

mortis incertissimum. Sed omnia superanda sunt, aut animi for-
 titudine, aut amicorum alloquijs. Nullum enim in dolore re-
 medium præsentius, quàm curas æstusq; animi in amicorum si-
 num effundere, quorum & consolatio, & communis dolor,
 maximam mali partem tollit.

Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse. Vulgus ho-
 minum contra facit. Si quid cui benefecerunt & sine fine præ-
 dicant, & sine modo exaggerant. Si quid in ipsos collocatum
 fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuāt.
 Carmen Ausonij sic habet,
 Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Eidem hanc tribuit sententiam, optabilem esse senectutem iu-
 uenilem, molestam esse iuuentutem senilem. Maxima malorum
 pars ob quæ male audit senectus à uitijis hominum profiscisci-
 tur. Habet autem ex sese nonnulla commoda, plurimarum re-
 rum usum ac memoriam, consulendi facultatem, reuerentiam &
 auctoritatem, hæc si adsint cōmoda absintq; incommoda, ea se-
 nectus optabilior est multorū iuuentute, uitijis & inertia mar-
 cente. Videas autem in nonnullis iuuenibus senilem imbecillita-
 tem, senilem somnolentiam, senilem ignauā, senilem morositatē.
 Horum iuuentus peior est senectute. Nam quū senectū careāt,
 Grata senectus homini, quæ paribus iuuentæ.
 Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Plinius & illud oraculi uice celebratum ascribit Chiloni
 ἔργα παρὰ Διὸς, sponde, sed noxa præsto est.

Aulus Gellius noctium Atticarum lib. 1. cap. 3. ascribit illi
 quod dicam, idq; autore Plutarcho in libro de anima: quædam
 prædicatē sibi nullum esse inimicum, rogauit, an illum etiam
 haberet amicum, sentiens amicitias & inimicitias inuicem sese
 consequi, nec fieri posse, quin qui multos habet amicos com-
 tie.

k 4 plures

8 Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exer-
Voluptas ex cuiissent, et longe plus habere uoluptatis, ac minus dolorum,
uirtute. quam qui summa cura undiq; pararent oblectamēta: quod uolu-
ptates intemperantium præter animi sibi male consiij cruciatū,
præter infamiam et paupertatem, frequenter ipsi etiam corpo-
ri plus adferant molestiæ quàm delectationis. Contrà quæ sunt
optima, eadem sunt iucundissima, si quis assuerit.

9 Aiebat esse turpe, si quis sua sponte seruiens uoluptatibus, ta-
lem se faceret, quales nemo domi suæ uellet habere seruos. Ta-
libus autem nullam salutis spem reliquam esse, nisi si pro eis
deos comprecarentur alij, ut bonos dominos nancisci possent,
quando prorsus decretum erat seruire. Existimabat autem nul-
los scædiorum miserioremq; seruire seruitutē quàm qui et ani-
mo et corpore seruirent uoluptatibus.

10 Interrogatus quam ob rem ipse non administraret remp.
quum administrandi rationem optime sciret, respōdit eum uti-
liorem esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ
Prodesse plu reipub. quàm qui ipse recte gubernaret. Idē mihi respondit Ni-
colaus Leoniceus Ferraria, demiranti quur artem medicandi
quam profitebatur ipse non exerceret. Plus, inquit, ago docens
omnes medicos. Nec distimile mihi respondit unicus studiorum
meorū Mœcenas Guilhelmus archiepiscopus Cantuariensis sa-
cerdotium improbe recusanti, dicentiq; Qua fronte fruar illo-
rum pecunijs, quibus ut linguæ ignarus, nec concionari pos-
sum, nec monendo, nec consolando adesse, nec ullū boni pasto-
ris officium præstare? Quasi inquit, non plus efficias, qui librīs
doces pastores omnes, quàm si uni rusticane plebeculæ inser-
uias. Falsus sum amice dictum, mihi tamen non persuasit.

11 Rogatus quo pacto quis posset honestam assequi famam, Si
Fama quomo talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uelis. Veluti si quis bo-
do paranda. nus tibicen haberi cupiat, ea præstet oportet, quæ a probatis
tibici

tibicinibus fieri uiderit. Quemadmodum qui medendi est impe-
ritus, non ideo medicus est, quod pro medico ascitus est, et uul-
go medicus appellatur: ita non statim princeps est aut magi-
stratus, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi sciat artem gu-
bernandæ ciuitatis.

Dicebat uehementer absurdum esse, quum artes sedentarias ¹²
nemo profiteatur absq; dedecore qui non didicerit, neq; quis- ^{Ars guber-}
quam scrinium faciundum locet ei, qui rudis sit eius opificij, ad ^{nandi.}
publicos magistratus admitti, qui nunquam dederunt operam
disciplinis, sine quibus nemo potest recte magistratum gerere:
cumq; nemo non detestatur sit eum qui clauo assideret igna-
rus artis nauticæ, multo magis detestandos, qui rempub. ca-
pessent ignari politicæ philosophiæ. Neq; eū putabat appel-
landum impostorem, qui à persuaso quopiam pecuniam aut ua-
sculum acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis im-
postores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos
gubernandæ reipub. quum sint homines nihili. Hoc dictū mul-
to magis ad principes, magistratus, et episcopos Christianos
pertinet, quàm ad ethnicos.

Dicere solitus est, nullam esse possessionem preciosiorē uero ¹³
bonoq; amico, nec aliud plus fructus aut uoluptatis capi. Itaq; ^{Amicus syn-}
præpostere facere multos qui pecuniæ dispendium grauius fe- ^{cerus.}
runt quàm amici iacturam, quiq; se beneficium perdidisse cla-
mant gratis collocatum, quum eo sibi conciliarint amicum,
quouis lucro potiorum.

Vt illis committimus statuas faciendas, à quibus uidemus ali ¹⁴
quot statuas eleganter factas: ita non sunt admittendi in ami- ^{E factis in-}
citiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse fidos et ^{dicium.}
utiles amicos.

Quendam acrius castigantem seruum percontabatur, quam ¹⁵
obrem ita seiret: quoniam inquit, quum sit obsoniorum uora- ^{cisci}

cissimus, tamen ignavissimus est, quumq; sit auarissimus tamen Punire in a= deficiossissimus est. Tum Socrates nunquam ne inquit, confide-
lijs quod ipsi rasti, uter uestrum pluribus egeat uerberibus, tu ne an famu-
comittimus. lus? Utinam sibi quisq; dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in
alijs reprehendit punitq; idem quod sibi ignoscit, aut si non
idem, crebro deterius.

16 Cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, sed itineris labo-
Spontanei re deterrito, quum inquit domi sepe numero totum propè diè
labores. ambules, ante prandium, rursus ante cœnam: si domesticas am-
bulationes proferas ad quinque sexue dies, facile peruenies
Olympiam. Docuit uir ingeniosus id quod terret in adeundis
laboribus, imaginationem esse potius quàm ipsam laborem. Si
quid honestæ rei gratia, periculi, dispendij, aut laboris susci-
piendum est, excusamus, detrectamus, horremus, quum frequen-
ter uero in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus impen-
damus. Ita quidam inuitati ad studia literarum, excusant uale-
tudinem, insomniam, impendia librorum, quum interim totam no-
ctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagra, hy-
dropem & lippitudinem: scortatione paralytim, aut scabiem
nouam quam Gallicam appellant.

17 Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere ro-
Seriuis domi gavit, num puer ipsum potuerit consequi. Ait. Rogauit, uacua
no melior. ne an aliquid ferens oneris. Portauit, inquit, nonnihil sarcinarum.
Quid, inquit, queritur ne ille se defessus? Quum negaret: an non
pudet, inquit, te molliciei, qui uacua ambulans, defessus fueris,
quum ille gestans sarcinam non queratur se fatigatum? Ostendebat
Socrates seruum in hoc felicior domino, quod ad labores
exercitatio minus sentiret molestiæ.

18 Admonere solet quod apud alios diceretur edere aut conui-
Sobrietatis in uari, apud Athenienses dici εὐωχῆσθαι, qua uoce dicebat nos
edulij. admoneri, eo temperamento sumendum cibum, ut nec corpus,
nec

nec animus oneretur, huc opinor alludens quod ὀχεῶδες sonet
uehi. Vnde ὀχεῶν uehiculum, quanquã ὀχη dicatur & cibus,
eoq; additū εὐ, ne sarcina iusto grauior imponeretur corpori.

Dicebat optime natis ingenuisq; potissimum adhibendam re
Etiam institutionem. Idem enim in his usu uenire quod in equis:
in queis qui feroces sunt ac generose indolis, si statim à primis
annis recte instituantur, egregij & ad omnem usum accommo-
di euadunt: sin minus, efferrati, intractabiles & ad nihil utiles,
Eoq; fit ut felicissima quæq; ingenia corrumpantur inscitia in-
stituentium, qui mox equos uertunt in asinos, quod erectis ac
liberis animis imperare nesciant.

Dicitabat illi impudenter facere, qui quum boues efficeret
pauciores, postulare tamen haberi bonus bubulcus: sed multo
absurdius esse, si quis haberi uelit bonus reipub. gubernator,
quum ciuium numerum imminuat. Hoc dictū torsit in Critiam
& Chariclem, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id la-
tuit: Critias enim illi minatus est, ni sileret fore, ut ipse quoq;
faceret boues pauciores: & quod minatus est uerbo, re præsti-
tit. Nam huius opera Socrates perijt.

E priscis autoribus selegerat uersiculos aliquot, quos puer
biorum uice frequenter usurpabat, quorum est ille Hesiodius,
ἔργον γ' οὐδὲν οὐδ' ὄρεα, ἀεργεῖν δ' ἐτ' οὐδ' ὄρεα. id est,
Non probrum est operari, ast est cessatio probrum.
Quo dehortabatur iuuenes, non solum ab ocio, uerumetiam ab
actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat ociosos, qui
alea, computationibus & scortis ætatem absumerent.

Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac Laërtius,
ὄτ' αὐτοὶ ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγοῶν τε τέτυκτο. id est,
Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur.
Eo non solum reuocauit auditorem à curiositate rerum aliena-
rum, uerumetiam à disciplinis non necessarijs: uelut ab exacta
cogni

19

20
Indoles
erecta.

21

Ociū turpe.

22

Curiositas.

cognitione astrologiæ aut geometriæ, aut causarum naturalium, aut rerum ultramundanarum, ad cognitionem ethices: cuius scientia præstat, ut nobis ipsi noti simus, utque rem domesticam aut publicam utiliter administremus.

23 **Curiositas.** Eodem spectat et illud quod illi ascribitur, et in primis celebratur, que supra nos, nihil ad nos. Sic enim respondere solet admirantibus, quod de moribus semper, de astris deque meteorologis nunquam disputaret.

24 **Patienter.** Quum in uia quidam illi per lasciniam calcem inpegisset, admirantibus quod id pateretur, quid facerem inquit? Illis hortantibus ut uocaret hominem in ius, Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, uoca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum et hominem brutum nullaque uirtute præditum: ac uehementer absurdum uideri, non pati ab homine, quod ab animante bruto passurus sis.

25 **Moderate.** Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id moleste tulit Socrates: amicis autem admirantibus et ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret, peius affectus corpore quam nos sumus, nequaquam illi succenseremus, quum igitur illi succenseam, qui peius affectus est animo quam nos sumus?

26 **Salse.** Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conscriptum, Eo lecto rogauit quid illi uideretur: per Ionem, inquit, que intellexi mihi præclara uidentur, qualia puto et ea que non intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit per quam false affectatam eius scriptoris obscuritatem, unde et σκροτερός cognomen inditum est. De Delio natatore diximus in Chiliadibus.

27 **Munus inutile.** Cum Alcibiades illi spatiosam aream offerret dono in qua sibi domum edificaret, quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium dares unde mihi calceos conficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem si acciperem? Hac similitudine mu-

1145

mus inutile recusauit.

Per forum obambulans quum aspiceret mercium copiam que illic uendebantur, ita secum loqui consuevit, quam multis rebus ego non egeo. Ast alij cruciantur animo ita cogitantes, quam multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, quod iuxta naturam uiuens, ac paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ebur, aulæa, reliquasque diuitum delicias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendis tragædijs quam ad usum uitæ.

Dicere solitus est, eum esse dijs simillimum, qui quam paucissimis egeret, quam diu omnino nullius egeant rei. At uulgus diuites dijs proximis existimant, quorum delitijs nihil satis est. De his enim dictum est in comœdia Terentiana: quam uos facillime agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos appellat θεῶν ἀγοῦρας, id est, facillime uiuētes. Facillime autem uiuit, qui paucissimis contentus est.

Dicebat qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, et qui suauiter biberet quemlibet potum, hunc non desiderare poculum præter id quod adest. Fames enim et sitis optime condit omnia.

Dicebat cuius esse promptum, si quid rerum insignium haberet proloqui, quum difficillimum esset nominare quos possideret amicos, quum hac possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præposterum uulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentissime haberet, quod omnium plurimi faciendum erat. Ditiore sibi uidetur cui pecuniæ nihil obtigit, et damnatum, deplorat, cui perijt: at qui sibi parauit bonum amicum, non uidetur sibi factus beator, nec iacturam deflet, qui perdidit.

Euclidi forensium causarum admodum studioso, Sophistis, inquit, et Euclides uti poteris, hominibus non poteris. Indicans Sophisticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat munus.

EUM

cum non oportet gryphis & inanibus argutijs ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

33 Scientiam dicebat unicum esse bonum, contra unicum malum ignorantiam: quod quicumque committunt rem iniustam, hoc peccant, quod ignorant quid cuique sit tribuendum: & qui fortes sunt, non alia re fortes sunt nisi quod sciunt ea expetenda, quae uulgus existimat horrenda: & qui intemperantes sunt, hoc errant, quod ea putant suauia aut decora quae minime sunt. Summum igitur bonum esse dicebat, scientiam rerum expetendarum ac refugiendarum.

34 Cuidam dicenti Antisthenem philosophum, matre Threicia prognatum esse, ueluti hoc probrum impingenti uiro quod hybrida esset, patre quidem Atheniensi, sed matre barbara. Quid inquit, an tu putas uirum adeo praecclarum ex utroque parente Facete. Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptissimos Atheniensium mores, ut citius è Thrace Scythae nasci posset uir probus, quam ex Atheniensi. Et hoc quod habebat probitatis Antisthenes, matri tribuendum putauit.

35 Dicebat ocium possessionum omnium optimam. Ocium autem ocium hominem sensit, non ignauiam, sed à tumultuosis negocijs, & à cupiditatibus, animi tranquillitatem uitantibus, esse quietem.

36 Illud omnium maxime celebratur, quod dicebat se nihil scire, Modeste. nisi hoc unum, quod nihil sciret, inquirebat enim de singulis, tamquam ambigens, non quod reuera nihil haberet certo cognitum, sed hac ironia & suam declarabat modestiam, & aliorum redargebat arrogantiam, qui se profitebantur nihil nescire, quum reuera nihil scirent. Sophistae quidam publice profitebantur sese ex tempore responsuros, ad omnem propositam materiam. Horum arrogantem inscitiam saepenumero consuebat Socrates. Atque ob hoc ipsum, ut ipse quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quod quamuis omnium rerum igno

ignorantiam cum ceteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quod suam inscitiam agnosceret, quum illi hoc quoque nescirent, se nihil scire.

Laertius & hoc illi tribuit, coepisse, dimidium facti esse. Dicebat enim dimidium operis peractum ei qui iam esset aggregatus. Sunt enim qui contando ac deliberando, uitam omnem abusu malamant. Est autem Hemistichium Hesiodium, 37

Qui res praecoces magno emerent, eos aiebat desferare, quod ad tempus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, quum paulo post liceat & mihi Festinatio. noris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes, ad sobrium iudicium.

Quodam tempore quum Euripides ita de uirtute differeret, ut diceret optimum esse eam dimittere, quandoquidem inueniri uix posset, surrexit Socrates, dicens ridiculum esse, quum mancipium si non protinus inueniatur, operae precium existimemus vendam. inuestigare, uirtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini. 38

Rogatus ab adolescente quodam utrum melius censeret, uxorem ducere, an non ducere, utrumque, inquit, feceris, poenitebit, indicans & coelibatum & coniugium habere suas molestias, ad quas perferendas esset praeparandus animus. Coelibatum commitatur solitudo, orbitas, generis interitus, haeres alienus. Matrimonium perpetua sollicitudo, iuges querela, dotis exprobratio, affinitum graue supercilium, garrula socrus lingua, subessor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliaque innumera incommoda. Proinde non hic est electio qualis est inter bonum & malum, sed qualis inter leuiores & grauiora incommoda. 40

Quendam ex amicis conquerentem, quod Athenis omnia magno uenirent, uinum enim Chium minam, purpuram tribus minis commo Frugalitas. 41

- stare, mellis heminā quinq; drachmis: manu illius prehēsa duxit in penum farinariam, obolo inquit, semisextarius uenit, uilis igitur annona est. Hinc ad oleariam deducens, duobus, inquit, aereis sextarius. Nō magno igitur in urbe uencunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus est, sibi facit uilem annonam.
- 42 **Munera con- tempta.** Archelaus rex Socratem ad se uocat, multa pollicens, Socrates respondit se nolle ad eum uenire, à quo acciperet beneficia, quum illi reddere paria non posset. Hoc dictum improbat Seneca, quod philosophus persuadens auri argentiq; contemptum, plus dat quàm si det aurum & argentum.
- 43 **Vlironca be- neficentia.** Quodam tēpore reuersus è foro, inter amicos dixit, Emissem pallium, si nummos habuissem. Nihil postulauit, tantum uerecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen post eā uocem quisquis properauit, ut ait Seneca, sero dedit.
- 44 **Peregrinatio inutiles.** Cuidā querēti quod peregrinationes sibi nihil profuisent, Non immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecum enim peregrinabar. Multi putāt longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum Horatius clamet, Caelum non animum mutat, qui trans mare currit, congressus sapientium confert prudentiam, non montes aut maria.
- 45 **Patienter.** Colapho percussus à quodam in uia, nihil aliud respondit, quàm quod homines nescirent quando prodire deberent cū galear. Simile quiddam Laërtius ascribit Diogeni.
- 46 **Lepide.** Aiebat se mirari, quod quum statuarum artifices id summo studio cōtenterentur, ut lapis quàm simillimus homini redderetur, nō pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes & uiderentur & essent. Sunt autē qui putent Socratem priusquā ad ocium philosophiæ sese conferret, statuarum opificem fuisse.
- 47 **Cultus animi quo si essent egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignum**

*consecuntur admodum in quoniam
seu fuerit*

gnum cōmitterent: sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu, morumq; honestate pensarent. Adeo uir ille undecunq; rapiebat occasionem ad uirtutis studium adhortandi.

Aduocarat diuites aliquot ad coenam: ob id sollicita **Xan- 48**
thippe, quod apparatus esset perquàm exiguus, Bono animo **Simile ante.**
es inquit. Nam si frugi temperantesq; sunt, boni consulunt: sin minus, nulla nobis horum cura debet esse. Hoc dilemma nobis **Frugalitas.**
merito excuteret operosam & sumptuosam ambitionem in ex-
cipiendis conuiuijs.

Dicebat multos in hoc uiuere ut ederent biberentq;, se con- 49
tra ob id edere ac bibere ut uiueret, quod his rebus non ad uo- **Luxus.**
luptatem, sed ad naturæ necessitatem uteretur. Hanc sententiam
retulit Satyricus,

Non uiuas ut edas, sed edas ut uiuere possis.

Multitudinem imperitam, quæ paupertatem odit diuitias ad 50
miratur aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum num- **Pecunia**
mum contemnens reijceret, congestum ex huiusmodi nummis **qualis.**
aceruum probaret reciperetq;, quasi copia rei addat precium.
Si nummus per se bonus est, quur unus contemnitur? Si nō est,
quid confert auctus numerus?

Cum Aeschines ambiret esse de numero discipulorū Socra- 51
tis, excusaretq; uerecunde paupertatem suam, ac moleste ferēs, **Comiter.**
quod quum ceteri Socratis amici diuites multa largirentur,
sibi nihil esset quod daret præter seipsum: An non intelligis, in-
quit, quàm magnū munus mihi dederis, nisi forte teipsum par-
uo aestimas? Itaque mihi curæ erit, ut te tibi reddam meliorem
quàm accepi. Alij Sophistæ quum meras nugas docerent, nullū
admittebant discipulum nisi magna mercede, Socrates nihilo
minus libenter recepit inopem, quàm opulentos.

Cum quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudica- 52
runt, & illos inquit natura, Sentiens non esse magnū malum, Mors inuuita
l 2 si quis bilis.

si quis adigatur ad mortem, paulo post moriturus etiamsi nemo interficiat. Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt.

33 **Mors non deflenda.** Vxori muliebriter comploranti dicentiq; Mi uir innocens moreris: Quid, inquit, uxor num me nocentem mori malle? Mors bonorum ob hoc ipsum minus deflenda est, quod præter meritum occiduntur: Bis uero deplorandi sunt qui ob malefacta dant poenas, sed longe miserius est meruisse poenas quam dedisse.

54 **Funeris cura** Eo die quo Socrates bibiturus erat uenenum Apollodoros ei pallium multi precij ad solatium obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recusans donum, quid, inquit, hoc meum pallium quod uiuenti conuenit, mortuo non conueniet? Damnamus quorundam ambitionem, hoc miro studio prouidentium, ut quam honorificentissime efferrantur ac sepeliantur.

55 **Moderate.** Nuncianti quod quidam de ipso male loqueretur, Nimirum, inquit, non didicit bene loqui, Linguae morbum non malitia tribuens, sed inscitia: nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent qui morbo animi non iudicio loquuntur.

56 **Sordes glose.** Cum Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idq; obuertens, fissuram omnibus daret inspiciendam: per fissuram, inquit Socrates, pallij tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans turpiorem esse ambitionem è uilitate cultus, quam ex amictu splendido. Atque utinam inter Christianos non sint multi Antisthenes, qui sub ueste fusca, uili, sordidaq; plus celente gloria quam alij diuites habeant in holosericis ac byssinis.

57 **Moderate.** Cuidam admiranti quod nihil in eum commoueretur, à quo conuicijs incessabatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quæ dicit mihi non adsunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc causam hominum uulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur, quod

quod puri sint ab his malis quæ ipsis impinguntur, nec in se dici interpretatur: nihilo magis quam si quis oculorū errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem cogerat maledicta, is non maledicit Platoni, sed ei quem existimat esse Platonem.

Vetus comœdia solet nominatim in ciues diçleria iacere. 58 Horum libertatem quū pleriq; metuerent, Socrates dicebat ex pedire, si quis semet illis sciens ac uolens obijceret. Nā si quid, Maledicus inquit, dixerint in nos, merito reprehendendum, admoniti cor prodest. rigemus, & profuerint: sin falsum conuictum in nos iaculabuntur, nihil ad nos.

Socrates quum Xanthippen diu rixantem tulisset in ædibus, ac tandem seßus confedisset ante fores, illa magis iritata Lepide & quiete uiri, de fenestra perfudit eum lotio. Ridentibus qui præ leniter teribant, & ipse Socrates arridebat, dicens: Facile diuinabam post tantum tonitru sequuturam pluuiam.

Alcibiadi demiranti quod Xanthippen supra modum rixosam domi perpetretur, ego, inquit, iam pridem his sic assueui, Assuetudo ut non magis offendar, quam si rotæ quæ aquam educit è puteo stridorem audiam. Nam is stridor molestissimus est insuetis. Eundem qui quotidie audit, adeo moleste non fert, ut se audire nesciat.

Eidem simile quiddam dicenti, At tu, inquit Socrates, nonne domi tue toleras gallinarum glottientium strepitum? Tolerō, Vxor quare inquit Alcibiades, sed gallinæ mihi pariunt oua pullosq;. Et mi ferenda. hi, ait Socrates, mea Xanthippe parit liberos.

Sunt qui putent Socratem simul aluisse domi duas uxores, 62 Myrtō, & Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quem Lenitas tandem usum aleret duas mulieres præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est. Harum moribus exercitatus, com modior ero ad aliorum consuetudinem. Hunc percontatorem

A. Gellius facit Alcibiadem.

63 *Lenitas.* Cum Xanthippe in publico pallium marito detraxisset ad fa-
miliares admonerent, ut tantam iniuriam manu ulcisceretur: pul-
chre, inquit, nimirum ut nobis colluctantibus nobis acclametis,
alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nam huiusmodi uoci-
bus spectatores animant duos inter se cōmissos. Maluit autem
uir sapiens, tolerantiae exemplum de se præbere, quàm ridicu-
lum exhibere spectaculum uiri cum uxore concertantis.

64 *Lenitas.* Percontanti quur Xanthippen moribus incommodissimis fœ-
minam haberet domi, dicebat sic habendam consuetudinem cum
morosis uxoribus, quemadmodum qui se ad studium equestre
exercent, parant equos ingenij ferocioris, quos si subegerint,
ac perpeti possint, ceteris utuntur commodius. Ita qui morose
coniugis mores ferre didicerit, multo facilius cum quibuslibet
habebit consuetudinem.

65 *Decorum personæ.* Cum Socrati Lysias orationem quam in eius defensionem
composuerat recitasset, præclara, inquit, & elegans oratio est,
sed non conuenit Socrati. Erat enim forense instituto aptior
quàm philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysias percontan-
ti, quur si bonam iudicaret orationem, putaret sibi non conueni-
re: nonne, inquit, fieri potest, ut amictus aut calceus elegans sit
ac pulcher, qui tamen alicui non conueniant? Hoc ipsum Vale-
rius Maximus narrat odiosius minusq; Socratice. Sic enim Ly-
sias respondisse memorat. Aufer queso istam. Nam ego si addu-
ci possem, ut eam in ultima Scythiæ solitudine perorarem, tum
meipsum morte multandum concederem.

66 *Fiducia be- neficiorū.* Cum iudices inter se disceptarent, qua poena dignus esset
Socrates: Ego, inquit, ob ea quæ feci dignum me censeo, qui pu-
blicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui
præclare de rep. fuissent meriti.

67 Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit ob-
uium.

uium, quumq; uideret adolescentem rara indole, porrecto ba-
culo uelut ne præteriret. Vbi constiterat, rogauit ubi fierent *Cultus animi*
uenderenturq; uariae merces, quibus uulgo utuntur homines: ad
id quum prompte respondisset Xenophon, percontatus est ubi
homines fierent boni: cum adolescens respondisset se id nescire,
Me igitur sequere, inquit, ut hoc discas. Ex eo Xenophon cœ-
pit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queas
honestam uestem, aut poculum, & ignorare unde tibi compa-
rare possis animi cultum.

Quondam pro foribus deambulanti cōtentius usq; ad uestre *68*
ram, quum prætereuntium quispiam dixisset, Quid agis Socra- *Frugalitas.*
tes? Obsonium, inquit, mihi comparo in coenam, de fame sentiēs
quam agitatione corporis exciabat. M. Tullius sic explicat, *Tusc. quæst.*
quo melius coenam, obsono ambulando famem. *lib. 5.*

Aiebat unguenta relinquenda fœminis, in iuuenibus nullum *69*
unguentum melius olere, quàm oleum, quo inter exercendum
utebantur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idem olent, ser-
uius & ingenuus. Rogatus quid senes olere deceat, probitatem
inquit, Rogatus, ubi hoc unguentum uederetur, recitauit Theo-
gnidis carmen,

Ἐδὴλὼμ μὲν γὰρ ἀπ' ἐδὴλᾶ δ' ἰδ' ἀέξεαι. *Id est,*

Qui bonus est, ab eo bona discito.

Huius generis quaedam congerit Xenophon in conuiuio.

Cum diues quidam filium adolescentulum ad Socratem mi- *70*
sisset, ut indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater
ad te ò Socrates misit filium, ut eum uideres: tum Socrates ad
puerum, Loquere igitur, inquit, adolescens ut te uideam: signifi *Oratio specu-*
cans ingenij hominis non tam in uultu relucere, quàm in oratio *lum animi.*
ne, quod hoc sit certissimum minimeq; mēdax animi speculum.

Dicebat muliebrem sexum non minus esse docilem & ad di *71*
sciplinas, & ad omnem uirtutem, etiam fortitudinem quæ tan-

l * quàm

quàm uiris propria Græcis à viro dicitur ἀνδρῆϊα, si diligens
Fœmineus se ter instituitur. Id collegit ex puella saltatrix, quæ induc-
 tus ad om- in conuiuium, mira arte trochos duod- ctm in altum protectos
 ma docilis. excipiebat, ita temperato altitudinis spatio numerisq; pedum,
 ut nunquam falleret: eadem inter acutissimos gladios, non sine
 horrore spectantium, impauda saltaret.

72 Cum iret ab Agathone uocatus ad conuiuium, solcatus est
 Simile ad unctus idq; præter morem, et ab amico quodam obuiro roga-
 simile. retur, quur esset solito nitidior, ludens dixit, ut pulcher eā ad
 pulchrum, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Eo die quo bibiturus esset uenenum, quum detractis compe-
 Voluptas do dibus, ex fructu sensisset uoluptatē, dicebat amicis, Quam mire
 loris comes. hoc natura comparatum est, ut hæc duæ res sese inuicem comi-
 tentur, uoluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non
 sentirem hanc uoluptatem.

74 Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam, inter-
 rogauit, quomodo sumendum esset hoc pharmacum, quod eius
 artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis dis-unt,
 quando et quomodo oporteat sumere quod ab illis tempera-
 tum est, quumq; puer respondisset, semel totum hauriendum si
 posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedi-
 nem in cruribus, post in lecto decumbendū supino corpore, ibi
 pharmacum effecturum quod solet: Socrates rogauit liceret ne
 inde aliquid libare, quod in conuiuijs mos sit, effusa uini por-
 tiuncula, nominatim alicui deo libare: minister respondit se tan-
 tum muscuisse, quantum opus esset, hoc sermone innuens nihil
 esse quod effunderetur. Tum Socrates, sed et fas est et oportet
 orare deos, ut felix faustaq; sit hæc mea migratio.

75 Quum puer illum detexisset, quod illi iam frigeret præcora-
 Hilartas in dia, Debemus, inquit, o Crito gallū Aesculapio, quæ per soluere
 morte. ne neglexeris: perinde quasi sumpta potiōe medica cōualuisset.

Nam

Nā Crito hoc summis uiribus egerat, ut Socrates uita sua con-
 fuleret. Adeo inerat illi uiro natiua quædam uis urbanitatis, ut
 moriēs etiā iocaretur. Nā hanc ferūt illi fuisse supremā uocem.

Docuit animorū formam magis amandā quàm corporum, 76
 eamq; uoluptatē quā in nobis gignit conspecta formosa facies, Amor castus
 ad lōge pulchriorē, sed latentē animi spectiē esse transferēdam.
 Verū ut hęc uideamus philosophicis oculis opus esse. Notabat
 Φιλῆδος Græcam uocē ancipitem esse ad osculādum et ad a-
 mandum, quorū prius est corpus amantium, alterum mentem.

Critoni uehementi studio suadēti, ut si uitā ipse suā negligē- 77
 ret, certe liberis etiāmnū paruulis, et amicis ab ipso pendenti- Mors sancta
 bus se seruaret incolumē, Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit
 curæ erunt: amicos hinc discedens inueniam uobis aut similes,
 aut etiam meliores, ne uestra quidem consuetudine diu caritu-
 rus, quando quidem uos breui eodem estis commigraturi.

Eos qui corpus tantum amarent similes esse aiebat medi- 78
 cis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: Amor castus
 Rursus qui amici essent potius quàm amatores, similes esse his
 qui proprium fundum possiderent, quem semper student redde-
 re meliorem. Amator suam querit explere uoluptatem, amicus
 haud quaquam ad se spectans, hoc se putat ditiozem, quo me-
 liorem reddiderit amicum.

In conuiuiō apud Xenophontem, singulis dicere iussis, quo 79
 Lenocinium
 artificio quo ue bono sibi præcipue placerent, quum ordo ue-
 nisset ad Socratem, ioco dixit se maxime gloriari de lenocinio: uirtutis.
 sentiens se tradere ueram uirtutem, quæ potissimum commen-
 dat habentem, quæq; tum priuatim, tum publice conciliat homi-
 ni beneuolentiam et amorem.

Physiognomon qui se profitebatur ex habitu corporis, et 80
 oris liniamentis posse hominis ingenium certo deprehendere, Philosophia
 inspecto Socrate pronunciauit illum esse hominem bardum ac naturā mutat

l s supidiū

stupidum, tum mulierosum, ac puerorum amoribus impurum, uinolētum, & intemperantē. Cum amici uehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cobibuit dicens, Nihil, inquit, mentitus est, omnino talis eram futurus, nisi me philosophia gubernandum tradidissem.

81 **Pecunia con-** Quum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu quem Socraticorum primus facere instituit præceptorī nusiſſet uiginti **temptus.** minas, remisit ilico Socrates ad illum pecuniam, dicens ipsius genium hoc nequaquam permittere. Dicebat enim Socrates sibi peculiarem esse dæmonē, à quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atq; interim ciuilliter indicauit Aristippo sibi non probari, quod philosophiam doceret mercede, eoq; donum ceu sacrilegio partum reiecit.

82 **Patientia.** Socrates è palestra redeuntem Enthydemum casu factus obuius, duxit ad cœnam. Illis autem inter se multa commentantibus. Xanthippe irata surrexit, multaq; in maritum dixit conuitia, quibus quum ille nihil commoueretur, tandem & mensam subuertit. Cum autem Euthydemus ualde perturbatus surgens abire cœpisset. Quid habes, inquit, Socrates. Nonne nuper hoc idem accidit domi tuæ, ut gallina subuolans euerterit quæ erant in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur.

83 **Comœdiæ** Quum in Aristophanis comœdia cui titulus nebula multis & acerbis conuicijs profcinderetur, & astantium quidam diceret. Non hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouem, inquit, ægre fero si in theatro, perinde ut in magno conuiuio salibus mordeor. Mos hic etiamnum durat apud quosdam Germanos, ut in celebribus conuiujs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuias iaciat scommata, quibus commoueri uehementer inciuile habetur.

84 **opud** Dicere solitus est saltatione mouenti corpus, spatiosa domo

opus esse, ad exercendum sese. At qui cantu, aut oratione sese Exercitatio exerceat, huic uel stanti, uel accumbenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbabat.

Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato dixit, Nonne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Salsæ. Socrates, & an non tu quoq; rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salsissime taxauit hoc ipsum reprehendendo committentem, quod reprehendebat.

Socrates in conuiuio uidens adolescentem auidius uescentem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem, ò conuiuæ Deliciæ, inquit, quis uestrum pane utitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuias disputatione, sensit iuuenis & erubuit, cœpitq; moderatius obsonio uesci.

Rogatus quæ esset præcipua iuuenum uirtus, ut inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis uix finit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuuenæ Pamphilo.

Literas quas uulgus putat repertas iuuanæ memoriæ, dixit uehementer officere memoriæ. Olim enim homines si quid audissent dignum cognitu, non libris sed animo inscribebant: hæc exercitatione confirmata memoria facile tenebant quicquid uolebant. Et quæ quisq; sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarū usu, dū libris fidēt, nō perinde studuerūt animo insigere quod didicerant. Ita factum est, ut neglecto memoriæ cultu, minus uiuida esset rerum cognitio, & pauciora quisq; sciret, quandoquidem tantum scimus, quantum memoria tenemus.

Quum iam tempus urgeret moriendi rogatus à Critone, quomodo sepeliri uellet, Multam, inquit, ò amici operā frustra consumpsi, Critoni enim nostro nondū persuasi me hinc auolatūrum, neq; quicquā mei relicturū. Veruntamen ò Crito, si me mortalis assequi poteris, aut sicubi nactus eris, ut tibi uideatur, sepelito.

Sed

Sed mihi crede, nemo me uestrum quum hinc excessero consequetur. Sensit Socrates animum esse hominē, corpus nihil aliud esse, quàm animi uel organum, uel domicilium. Eoq; stulte facere illos, qui solliciti sunt quomodo sepeliantur.

90 Idem dicere solet mortem esse similem profundo somno, aut Mors & diutinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnem sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in suum domicilium rediurus est.

91 Idem dicere solet, ut omnes omnium hominum calamitates sua cuiq; in unum conferrentur, moxq; singulis ex eo acruo portiones sors displicet aquæ distribuerentur. Ita fore, ut suas quisq; calamitates recipere malit, quàm equam è communi portionem. Hoc aduersus uulgares hominum mores, qui alienæ inuident, suam deplorant sortem.

ARISTIPPVS.

Arbitror conuenire ut discipulum & etate & autoritate primum præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophos uel ingenij dexterioris, & ad omnem uitæ habitum accommodatoris, uel in dictis urbanior aut festiuor, tæmet si non præstitisse uidetur eam morum sanctimoniam quam in Socrate mirantur omnes.

1 Inter hunc & Diogenem Cynicū nonnulla fuit æmulatio, ob Libertas. diuersum uitæ institutum. Diogenes Aristippum appellabat canem regium, quod Dionysium Sicilia tyrannū coleret. In quæ uicissim Aristippus, Si Diogenes sciret uti regibus, nõ uesceretur crudis holeribus. Contra Diogenes, Si Aristippus didicisset esse contentus crudis holeribus, non esset canis regius.

2 Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis inuississet emi, cuidam detestanti luxum in philosopho, Et tu inquit Aristippus, si obolo uenalis eset non emeress? Quum is respōdisset Argute. se empturū, Et mihi, inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quod

Quod ille luxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudem cōtemptæ pecuniæ. Siquidem qui precij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluri facit pecuniam. At philosopho nihilo pluri æstimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus. Aristippus itaq; obsonij cupiditate par, superior erat despectu nummorum.

Quum Dionysius illi tres uenustas meretrices obtulisset admonens, ut ex his quam uellet eligeret, omnes apprehendit dicens, ne Paridi quidem fuisse tutum, unan cæteris prætulisse, ac Lepide. puellas deduxit ad aulæ uestibulum dimisitq; non minus in cōtinnendo facilis, quàm in amplectendo.

Strato, siue ut alij tradunt Plato, dixit Aristippo, Tibi uni & chlamydem, & pannum ferre datum est. Chlamys uestis est Satraparum, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait, Omnis Aristippum decuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura, interdum uili pallio utebatur, semper tamē decori memor.

Consputus à Dionysio æquo animo tulit: ob eam contumeliam indignantibus, piscatores, inquit, ut gobionem capiant, aqua marina se patiuntur aspergi, ego ut balenam capiam non Argute. patiar me aspergi salina? Balenæ uocabulo regem signas, quem sua patientia conabatur ad philosophiæ studium allicere. Plurimum autem utilitatis ex principum sapientia nascitur.

Rogatus quid fructus cepisset ex philosophiæ studio, quod cum quibuslibet, inquit, libere loqui possim. Nec enim metuebat Libertas. potentes, nec fastidiebat humiles. Quoniã animum habebat spe pariter ac metu liberum, nemini seruebat, neq; cuiquam absentabatur præter animi sententiam.

Quum quidam illi probro darent, quod splendide exquisitèq; uiueret philosophus, id inquit si uitium esset, in celebritatibus deorū nequaquam fieret. In his enim & magnifice uestiri Argute. & lau

et lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro quum dii sint insensivi uitibus, non placarentur, sed iritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum uitio esset coniuncta. Sic ille quidē elusit conuiuium, non ostendit quid esset optimum.

Philosophia
fructus. 8 Percontanti Dionysio, quid eximium haberent philosophi præ ceteris hominibus. Ut, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamen æquabiliter uicturi simus. Vulgus legum præscriptis arcetur à peccando, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens quia lex iussit, nec à scelere temperans, quia lex uetuit, sed quia nouit illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

Lepide. 9 Vterque Dionysium coluit Aristippus et Plato, sed Aristippus à delitijs aulicis quum adesset non abstinebat, Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lauticijs indulgeret: rogauit quid sentiret de Dionysio, num uir bonus uideretur. Quum respondisset uideri bonum, atqui ille inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetat eundem et laute uiuere, et bene uiuere.

Philosophia
necessaria. 10 Percontanti Dionysio qui fieret, ut philosophi diuitum limina tererent, non contra. Quoniam, inquit, philosophi norunt, quibus egeant, illi nesciunt. Philosophi sciunt absque pecunia uiui non posse, itaque petunt eos qui quod opus est dare possint. Quod si diuites æque intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Miserior enim est egestas animi quam corporis, atque hoc miserius egeni sunt diuites quod non intelligant, quam preciosa quamque necessaria re careant.

Philosophia
fructus. 11 Rogatus quo differrent docti ab indoctis, quo, inquit, equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus ad omnem usum incommodus est ob inscitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus quos sola domat philosophia, ad omnem uitæ consuetudinem inutilis est.

consuetudinem inutilis est.

Quum aliquando adiret scortum, sensit quendam ex adolescentibus qui aderat erubescere, quasi turpe esset philosophum ingredi fornicem: ad huc uersus, huc, inquit, ingredi turpe non est adolescens, sed egredi non posse turpe. Sensit ignoscendum si quis moderate utatur licita uenere, non ignoscendum si quis derata addictus uoluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cum scorto congregari, nunc præter argutiam nihil habet laudabile.

Cuidam qui proposuerat enigma, uchementer instanti ut solueret. Quid o stolide, inquit, uis soluam, quod nobis etiam ligatum exhibit negotium? Lusit ex ambiguo. Soluitur enim quæstio, et soluitur homo aut belua uincta. Stultum autem sit furiosum aut noxiam bestiam soluere, magis nocituram.

Dicebat satius esse fieri mendicum, quam indoctum, quod ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihil minus homo est, cui deest pecunia: at homo non est, cui deest eruditio. Et tamen utilis, men cui deest pecunia petit ab obuijs: cui deest sapientia, nullum sollicitat ut accipiat.

Quum à quodam conuicijs incessetur, tacitus abiit: at quum maledicus insequeretur abeuntem dicens, Quare fugis? Quoniam, inquit, tu maledicendi potestatem habes, ego male audiendi non ite. Cessit philosophus potentiore, nam ille instructior erat ad maledicendum, quam ipse ad ferenda conuicia. Multoque facilius est maledicere, quam pati maledicta. Sed hic qui superior est, deterior est: qui superatur, uir melior.

Quidam multa destomachans in philosophos etiam hoc adiecit, quod conspiceret illos semper obsidere fores diuitum: cui Aristippus, Et medici, inquit, egrotantium domos frequentant, Philosophia nemo tamen egrotus esse mallet quam medicus. Scite retorfit in medicina diuersum conuicium, Philosophi prædicant felicitatem quam uni animorum. sapienti

sapientia uindicant, & tamen assidue uersantur apud diuites alia quid uenantes ab illis. Vnde colligebat diuites esse beatiores quam philosophos. Sed ille interpretatus est philosophos ideo potissimum colere diuites, quod ob luxum ac delicias cateris mortalibus & stultiores, & corruptiores, magis egerent preceptis sapientiae: philosophus autem animorum male habentium medicus est. Porro beatius est esse medicum quam aegrotum.

17 **Mortis metus.** Quum aliquando Corinthum nauigasset, & orta tempestas: naufragium minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens e uectoribus crassus quispiam militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate coepit insultare: quur inquiring uos philosophi qui praedicatis mortem non esse formidandam expalle scitis in discrimine, nos indocti non timemus? Quoniam inquit Aristippus, non de pari anima tibi mihiq; cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo anima Aristippi, tu non times anime nebulonis: quod tamen amarulentius dictum est, quam ut Aristippo conueniat, cuius urbanitas non tantum habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, unde prouerbum, Hydria in foribus. Hinc lusit Aristippus, illum non expalluisse, non quod esset fortior, sed quod quum esset homo nihili, haberetq; animum omni uirtute uacuum, minimum erat detrimenti si perisset. Vir eruditus ac sapientia praeditus non perit nisi graui reipub. dispendio.

18 **Varia lectio.** Cuidam iactanti se quod esset πολυμαθής, hoc est, multiplex eruditio, quasi nihil non didicisset, quemadmodum, inquit, non hi qui plurimum edunt excernuntq; melius ualent his qui sumunt quantum opus est, ita non qui plurima, sed qui utilia legerunt studiosi & eruditi sunt habendi. Grauius taxat ut eos qui tumultuaria immodicaq; lectione semet ingurgitant, nec ea quae legunt traiciunt in animum, sed tantum reponunt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores.

Orator

Orator quidam Aristippum reu defendit in iudicio uicitq; 19 item. Is quum uclut arte suam praeferebat philosophiae, diceret, Philosophia quid tibi profuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, quod oratio oratori pra quam pro me dixisti, uera fuit. Defenderat ut uirum bonum & stantior. innocentem. Ut autem talis esset, qualis ab oratore praedicabatur, Socrates praestiterat, a quo philosophiam didicit. Orator non hoc efficit ut quis sit uir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus, etiam si non sit. Praestantius igitur est quod praestat philosophus, quam quod orator.

Aretam filiam salubribus praecipis instituebat, consuefaciens 20 ut ubiq; quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, & in scemina maxime uirtutis sit temperare cupiditatibus. **Modus.**

Cuidam percontanti, qua re esset melior euasurus filius, si 21 eum curaret literis erudiendum: ut nihil aliud inquit, certe in Eruditio theatro non sedebit lapis super lapidem. Amphitheatra gradus utilis. habebant marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem autem uulgo dicebant hominem indoctum & clinguem.

Quidam cum Aristippo agebat ut filium suum susciperet erudiendum: sed quum philosophus pro mercede peteret quingent 22 drachmas, alter deterritus magnitudine precij, minoris, institutio quit, emerem mancipium. At hic inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum, & philosophum util. m, & filium obsequentem. Lepide taxauit uulgi iudicium, qui nusquam parior est, quam in recte instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis quam filiis.

Reprehensus quod pecunias acciperet ab amicis, ait se non 23 ideo accipere ut uteretur ipse, sed ut illi discerent, ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxum perdit pecuniam, quum ea Diuitiarum 3sus. bonis uiris si egeant sit eroganda. Quin & aliter intelligas li-

m cecit

cebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoq; à diuitibus accipiebat, ut eis commonstraret bene utendi rationem. Id non poterat, nisi illi materiam subministrassent, Veluti qui cupit artem scribendi discere, chartam & calamum porrigit docturo.

24 Cuidam exprobranti quod in propria causa oratore conductio fuisset usus, Nil mirum inquit, & cenam apparatus oratore præstantior. rus coquum conduco. Alter uideri uolebat ob hoc oratorem præstantiorem philosopho, quod eius operam conduceret: ille retorsit in diuersum innuens inferiorem esse qui conducitur. Oratoris enim munus inferius est quam philosopho conueniat.

25 Iustus aliquando è sua philosophia nonnihil dicere, quum detrectantem urgeret Dionysius: Ridiculum, inquit, si quidem me, ut de philosophia loquar, rogas, & quādo oporteat loqui ipse me doces. Sensit hoc ipsum esse philosophi, scire quando loquendum sit, quando tacendum: at qui petit ut audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiam à philosopho uelle discere. Rursus qui cogit ad loquendum, is uidetur ipso philosopho doctior, ut qui melius norit loquendi tempus quam philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum, indignatus rex iussit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Aristippus nihil offensus, hunc, inquit, locum ò rex illustrare uis ac honorat homo. rificum reddere: significans nō locum reddere hominem uiliorum, sed ex dignitate hominis honorem addi loco.

26 Quendam sibi uehementer placentem de natandi peritia, non tulit Aristippus, Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinum sunt propria? Lepidius erat si dixisset ranarum. Decet hominem gloriari super his quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini, quam ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic à

hic à Delphinis superetur.

Percontanti qua re differret sapiēs ab indocto, mitte, inquit 27 ambos nudos, ad homines ignotos & uidebis. Significauit sapientem secum in pectore circumferre, quo se commendat quibus Eruditio libet. Proinde si doctum & indoctum pariter nudū mitas in utilis, regionem peregrinam, ubi ambo sint æque ignoti, sapiens profrens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridebitur, & fame periclitabitur.

Iactanti cuidam, quod multum biberet nec inebriaretur, 28 quid, inquit, magni narras, quum idem faciat mulus? Bibacitas.

Quidam Aristippo uitio dabat, quod cum meretrice haberet consuetudinem. Hunc Socratica isagoge sic confutauit. Age dic mihi, num referre putas utrum quis accipiat domum, quam multi inhabitant, aut quā nemo? Cum negasset referre, Quid inquit, refert ne utrū ueharis nauis quæ multos, uerit, an quæ nullos? Cū negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, utrū consuetudinem habeas cū muliere, quæ multis sui fecerit copiam an quæ nulli? Et hoc dictum ut festiuum probari potest apud illos apud quos simplex stuprum non habetur pro crimine.

Reprehensus à quodam, quod Socratis discipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc facio, 30 nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & uinum, è quibus pauca in usus necessarios reseruans, remittebat Prouisio ne reliquum. Nimirum habebat ille dispensatores Atheniensium cesariorum, primores, ego uero Eutychedem seruum meum emptitium. Significabat se nihilo minus contemnere pecuniam quam Socratem, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ contemptum, quum apud amicos habeant depositam pecuniam, quod olim habebant benignos peni curatores, nunc esurituos satis, si nihil sit alicubi repositum nummorum.

- 31 Habuisse dicitur consuetudinem cum Laide nobili scorto. Quo nomine quum uulgo male audiret, cuidam obijcētī quod philosophus haberetur à Laide, inò Lais inquit habetur à me, non ego à Laide: significans non esse turpe uti concessa uoluntate, sed ei seruire deditumq; esse in turpibus habendum.
- 32 Rursum obijcētī quod cibus lautioribus uteretur, hac ratione oclusit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo non emerēs? cumq; is qui uolebat lauticiarum uideri contemptor annuisset, Ergo, inquit, non tam ego uoluptati studeo quàm tu auaricie. Siquidem usurus erat & ille lauticijs, si gratis aut minimo contigissent. Sic nationes quedam Germanis obijciunt bibacitatem, Anglis edacitatem, quum ipsis nihil sit uoracius, si quando gratis datur indulgere gula. Auariores igitur illa sunt, non temperantiores. Huic simillimū quod ante retuli de perdice.
- 33 Dionysij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, ostendit Aristippo suas ædes undiquaq; splēdidas, etiam pauimento preciosis tessellis constrato: omnibus circumspectis Aristippus sputum oris reiecit in barbam Simi: & ob id indignanti hoc colore se excusauit, quod in tota domo nihil uideret ad excipiendum oris recrementum oportunius: innuens in tota domo nihil esse scēdius aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oportuerit esse mundissimam. Quanquam hoc diu magis quadrat in Cynicum aliquē quàm in Aristippum, utcunq; illi ascribitur.
- 34 Delectatus aliquando insigni unguento, male sit, inquit, malis cinēdis, qui rem tam bellam infamarunt. Sentiens multa per se bona reijci culpa utentium male.
- 35 Interrogatus quomodo Socrates obiisset diem. Vtinam, inquit, sic ego: significans talem mortem quauis uita optabilior rem, nec potuit breuius felicem obitum describere. Dicti tamen argutia in hoc est, quod philosophus aliud responderit, quàm

expe

expectabat percontator. Ille querebat de genere mortis, morbo, gladio, ueneno, an præcipitio. Ille putans id nihil referre, respondit illum feliciter esse mortuum.

Sophista Polyænus ingressus ædes Aristippi, quum uideret illic mulieres pulchre ornatas, ac magnifice instructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione, aliquanto post, potes ne, inquit, hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset, Quid igitur, inquit, incusas? Videris enim non lautiozem mensam reprehendere, sed impendium. Nam si conuiuium ob hoc ipsum displicuisset, quod esset lautius recusasses esse cōiuiua. Porro probare quidem apparatus, sed offendi sumptu, non frugalit, sed auari hominis esse uidetur.

Vix credibile est quod de illo refert Bion, cum famulus itinere gestans pecuniā onere premeretur, abiice, inquit, quod nimium est, & ser quod potes. Philosophia studium.

Quodam tēpore nauigās, ut intellexit nauim esse piraticā, deprompsit aurū ac numerare cœpit moxq; abiecit in mari, et grauius ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio uitæ suæ cōsultuit, adempta piratis occidēdi uinciē diue materia. Sunt qui narrent illum & hæc dixisse, Satius est ut hæc per Aristippū, quàm propter hæc pereat Aristippus.

Percontanti Dionysio quær Aristippus uenisset in Siciliam relicto Socrate, ut inquit quæ habeo impartiar, quæ non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse, Quū egerem sapientia, adij Socratem: nunc quoniā egeo pecunia, ad te ueni.

Aristippus Platoni obiurganti quod multos pisces emisset, respondit, se illos emisse obolo, quumq; Plato dixisset, tanti ipse empturus eram. Vides, inquit igitur o Plato, me non esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ anantem. Similia quedam ante commemorata sunt.

et impetrauit. Id factum quum quidam uelut abiectius quam ut philosophum deceret reprehenderent, non ego inquit, sum in culpa, sed Dionysius qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum et ad faciendum et ad excusandum quilibet.

50 In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id tem-
 Animus me- poris quum quidam eum interrogaret, num et illic haberet so-
 tu liber. litam animi fiduciam, Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fiden-
 tiori animo quam nunc, alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi prestabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

51 Eos qui liberalibus imbuti disciplinis, philosophiam negligere-
 Philosophia rent, dicebat esse similes proci Penelopes, quod hi cum Melan-
 regina. thone et Polydora ancillis rem habuerint, et omnia potius habituros se sperauerint quam Domine nuptias. Sensit libera-
 les disciplinas esse ueluti pedissequas philosophiae moralis, quae cum primis sit adhibenda, et cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur et Aristo de Ulysse, qui quum descendisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuisse collocutum, quum ipsam reginam ne uidere quidem potuerit.

52 Percontanti quae potissimum adolescentibus essent discenda,
 Optima que uiris, inquit, usui futura sunt. Hoc dictum et alijs ascribi-
 primum. tur. Optima statim discenda sunt, nec rudis aetas, quae maxime do-
 cilis est, superuacancis est occupanda.

53 Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum uim sibi com-
 Philosophus parasset, et admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multae
 diues. diues, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus mirandum arbitra-
 trabatur, quod Socrates tantus philosophus et qui tantos haberet amicos, pauper esset, quam quod ipse diues.

54 Scorto cuidam dicenti, Sum ex te grauida Aristippe, Istuc,
 Lepide. inquit, nihilo magis scire possis, quam per densissimas spinas ambulans dicere, haec me spina pupugit.

Incusante

Incusante quoda quod filium sic abijceret negligeretque, quasi 55
 ex ipso natus non esset. An non, inquit, et pituitam et pedicu Liberi dege-
 los è nobis natos uelut inuitiles procul à nobis abijcimus? Sensit neres.
 eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo se
 parentum affectui commendent, nisi quod ab ipsis progeniti
 sint. Ita senex in conuicia, Tantisper te uolo meum, dum id
 quod te dignum est facis.

Cum Aristippus à Dionysio pecunia donatus, Plato libris, 56
 atque ob id à quodam carperetur quasi ad rem attentior quam Auaricia nõ
 esset Plato. Quid refert, inquit, mihi pecunijis erat opus, Pla- pecunia tan-
 toni libris: sentiens neutrum accusandum. tum est.

Interrogatus quã ob causam sic ipsum argueret Dionysius, 57
 ob eandem inquit, ob quam ceteri: significans philosophi liber Veritas
 tatem omnibus esse molestam, non igitur mirandum si regi. odiosa.

Quondam petijt talentum à Dionysio, quumque rex redar- 58
 guendi nactus occasionem, diceret, Nonne tu praedicabas philo Philosophus
 sophum non egere? Da, inquit, et postea de hoc disputabimus. nullius eget.
 Cum accepisset pecuniam, an nõ inquit recte dixi philosophum
 non egere? Non eget qui quum opus est, habet unde accipiat.

Dionysio recitanti uersiculum ex Sophoclis tragœdia, 59
 Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπαροῦε
 κεινοῦσι δ' ἄλλοις, καὶ ἐλευθεροῦσι μὲν. Id est,
 Quisquis tyranni ad teeta sese contulit,
 Fit seruus illi, liber etsi uenerit.

Aristippus occupauit, et priusquam totum distichon esset reci-
 tatum, correxit secundi uersus clausulam, addita diphthongo
 οὐ καὶ ἐλευθεροῦσι μὲν id est, non si liber uenerit: signifi- Libertas
 cans non esse uere liberum nisi cuius animum spe metuque libe-
 rauerit philosophia. Neque enim uere liber est quisquis ingenuus
 natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

Cum inter Aristippum et Aeschinem incidisset simultas, 60
 in 5 quidam

quidam autem diceret, Vbi nunc illa uestra amicitia? Dormit inquit, sed eam excitabo. Itaq; simultatem Aristippus commoda liberaq; appellatione facile sustulit. Ne silentio malum ut solet **Recõciliatio** incrudesceret, ultro adiit Aeschinẽm. Non inquit quamprimum redibimus in gratiam, ac nugari desinemus? An potius expectabimus, ut scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Aeschines respondisset, se lubenti animo rediturum in gratiam, memento igitur inquit Aristippus, quod quum essem natu maior, prior ad te uenerim. Tum Aeschines, Næ tu profecto uir me longe melior es. Siquidem à me simultatis, abs te faciendæ gratiæ fuit initium. Hoc pacto redintegrita est inter illos amicitia.

61 Quodam tempore cum ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. Quum in littore uidisset figuras mathematis in harena depictas, Salua, inquit, res est amici, hominum **Vera bona animi.** uestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam inuestigauit qui nam essent illic disciplinarum studiosi. Cum his ubi congressus est, summa eum humanitate tractarunt, non ipsum modo uerum & comites illius, atque etiam uaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi qui cum Aristippo uenerant pararent reditum in patriam, rogarat illum eequid uellet suis ciuibus renunciari, Vt, inquit, studeant sibi huiusmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant.

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinuus, ut arbitrator, ordo uidebitur, si post faciem tam Socratis sanctimoniam, post hilarem Aristippi libertatem, Diogenem Sinopensẽm conmemoremus, qui doctorum omnijugi gratia longe superauit ceteros: quanquam omnes hos tres diuersis quidem uirtutibus, ex æquo tamen suspiciendos iudico, ut licet dissimilimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

Primum

Primum Athenas profectus ad Antisthenẽ se contulit, à quo **1** sepe repulsus, nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes, Studium non desisit tamen herere, adeo ut quum aliquando baculum intenteret Antisthenes, ultro baculo caput subiecerit, dicens: Cæde si uis, at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ.

Cum murem forte conspiceret in Ceramico discurrentem, **2** qui neq; cauum quæreret, neq; tenebris tereretur, neq; cibum appeteret, bellum, inquit, libertatis exemplum, moxq; contemptis omnibus cœpit in dolio habitare. **Libertas.**

Demirantibus quod nullas haberet ædículas ubi cibum capere possit, ostendit Iouis porticum, aitq; Athenienses ipsi magnificam extruxisse aulam ubi uesceretur. Quod publicum erat sibi quoq; paratum interpretabatur. Neq; potuit optare coentionem splendidiorem. **3** **Facete.**

Euclidis scholam, quod arguta quidem, sed ad recte uiuendum inutilia docere uideretur, $\chi\omicron\lambda\omicron\mu$, id est, bilem ac molestiam appellabat, quum schola Græcis sonet ocium: & Platonis $\delta\iota\alpha\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\sigma\iota\mu$, id est, exercitationem, $\kappa\alpha\tau\alpha\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\sigma\iota\mu$, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, quod à communi uita semotus disputationibus infensceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophice uiuere quam disputare. **4** **Artes superuacaneæ.**

Dionysiaca certamina quæ Athenis in honorem Bacchi magnis impendijs pompaq; celebrabantur, appellabat magna stultorum miracula, quod in his nihil non ridiculum ageretur. **5** **Põpa inepta.**

Oratores qui summo in precio habebantur Athenis dicebat Oratores, turba ministros, quod ad gratiam loqui cogentur, ac seruiliter adulari stolidæ multitudini. **6** **Homo animal.**

Quoties considerabat in hominum uita ciuitatum gubernatores, medicos ac philosophos, dicebat nullum animal homine minus sapientius. **7** **mal stultissimum.**

sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniecto res diuinos, & huius generis ceteros, aut qui gloria diuitijsq; seruirent, aiebat sibi nihil homine uideri stultius: indicans hominis ingenium ad res optimas accommodum si exerceatur: sin ad uitia degeneret, longe esse infra mutas pecudes.

- 8 Dicare solitus est sapius in uita parandū λόγον ἢ βροχον, Ratio, id est, sermonem quam laqueum. Qui desponderunt animum ad laqueum confugiunt, quum ad consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo aegrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus si λόγον accipias pro ratione.
- 9 Quum in opiparo conuiuio uideret Platonem nihil attinentem lautitiarum, sed oleis duntaxat uescentem, Quid accidit, inquit, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic a paratis abstineas? Ad haec Plato, At Hercle, Diogenes & in Sicilia huiusmodi fere cibo contentus eram. Quid igitur inquit Diogenes necesse erat Syracusas nauigare? An tum Attica non ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.
- 10 Diogenes aliquando Platoni occurrit caricas edens, eiq; offere Concessis rens dixit, licet degustare: cum acceptas edisset, Gustare, inabuti. quit, iussi non deuorare. Hic iocus ad rem seriam potest accomodari, uidelicet in eos qui principis, praceptoris, aut parentum permissu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus non esse inutile degustare Dialecticam, totam uitam ei impendat studio.
- 11 Plato frugalis quidem erat, sed tamen amans mundiciei, contra Diogenes sordidus. Itaq; calcans Platonis culcitram praesentibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, calco Platonis ambitionem. Mox Plato, At quanta Gloria tecta, superbia tumes ipse Diogenes dum alienam superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius, Diogeni dicenti, Calco

ti, Calco fastum Platonis, Calcas inquit Plato, sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contemptum, & qui sordibus gloriantur, non minus ambitiosi sunt quam qui splendide uestiuntur, sed aliter. Turpior autem est ambitio ex fisco uirtutis laudem captans, Sotion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

Diogenes a Platone petierat uini paululum & caricas, Plauto misit lagenam, cui Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo & duo, respondes uiginti: ita nec secundum ea quae rogaris das, nec ad ea quae interrogaris respondes. Notauit Platonem ut immodice loquacem, quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

Percontanti in qua parte Graeciae uidisset bonos uiros, Videros, ait, nusquam, sed Lacedaemone uidi pueros. Notans totius Graeciae corruptissimos mores, adeo ut apud Lacedaemonios, gentem incorruptissimam, tantum in pueris resideret prisca integritas. Simul illud inuit in reliqua Graecia ne pueros quidem esse bonos: tum & illud, uiros esse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attentum, coepit ineptam cantionem canere ueluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgauit illos, quod ad stulta & inepta frequentes & alacres accurrerent: ad seria uero & ad bene uiuendum utilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascribunt de umbra asini.

Reprehendebat homines quod lucta, calcitrando alijsq; his similibus semet exercerent, ut periti euadant, nullos autem in hoc incumbere, ut probi & honesti euaderent.

A nullo deniq; hominum genere linguae dicacitatem temperabat. Grammaticos aiebat se demurrari, qui tanto studio mala

12 *Syracusae ad Liberalitas nimia.*

13 *Pauci boni.*

14 *de uerba Ridicula praeparantur salutaribus.*

15 *Cura praeparata.*

16

Vlysis

Præpostera
studia.

Vlyſſis perquirerēt, ſua ipſorum mala ignorarent. Olim gram-
matici potiſſimum uerſabantur in Homeri rhapsodijs: at is in
Odyſſea cōmemorat uarios Vlyſſis errores. Muſicos item ac-
cuſabat quod in cithara diligenter aptarent chordas ad con-
centus, mores haberent inconcinnos. Reprehendebat & ma-
thematicos, quod ſolem, lunam, ac ſtellas intuerentur, non uiden-
tes ea quæ eſſent ante pedes. Oratores carpebat, quod ſtude-
rent iuſta dicere, ſed eadem facere negligenter. Auaros obiur-
gabat, quod pecuniam uerbis uituperarent, quum eam animo
plurimi facerent. Eſt enim hoc auaris peculiare, quod nulli ma-
gis deteſtantur auaritiā quā ipſi.

17

Taxabat hominum uulgus quod bonos uiros hoc nomine
laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur
quos laudibus extollerent uehementer, ſed pecunioſos magis
ſequerentur, quos uituperabant. Deſtomachabatur in eos, qui
pro bona uale tudine ſacrificarent, & in ipſo ſacro epulis im-
modicis ſemet ingurgitantes, facerent bonæ uale tudini contraria.
Dicebat ſe mirari ſeruos, qui quū uiderent dominos plus æquo
uoraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc eſſet dominorum
uale tudini conſulere, & ſeruis magis conuenit edacitas.

18

Quæ in uita rit, nunc audi quos laudarit. Probabat eos qui uxores. ducturi
fugienda. non ducerēt, qui nauigaturi non nauigarent, qui ad remp. ac-
ceſſuri non accederent, id eſt qui ſe ad remp. capeſſendam com-
ponerent, nec tamē accederent: ſignificans ab his omnibus ab-
ſtinentiā, coq; prudentes uideri qui ad ea ſollicitati, tempeſtiue
uertiffent ſententiā, quod ſemel aggreſſis non ſit integrū mu-
tare conſilium, etiam ſi poeniteat inſtituti. Qui duxit uxorem,
iam ſui iuris non eſt: qui ſe mari commiſit uentorū arbitrio ſera-
tur oportet: qui ſemel acceſſit ad rempub. ſcenæ ſeruiat oportet
& ut cupiat, tutum non eſt ad priuatam redire uitam.

illi

illi tribuitur & hoc ænigma, manus non eſſe porrigendas 19
amicis complicatis digitis: innuens non ſatis eſſe ſi comes nos Benignitas,
prebeanus amicis, ſed comitati comitem adiungendam benigni-
tatem. Qui comiter tractant amicos dicuntur ἀγαθοί.

Quum captus uenderetur in Creta, præconi roganti quid 20
ſciret, & quo titulo eum commendaret emptori, dic, inquit, te
uedere hominē qui ſciat imperare liberis. Quidā Xeniaſes Co Educatio
rinthius admiratus præconi nouitatē adiit Diogenem percon- frugalis,
tans num ſciret quod profiteretur: ubi ex ſermone hominis com-
perit eſſe ſapientem ac doctum, mercatus duxit domū, eiq; ſuos
liberos erudiendos tradidit: quos ille ſuſceptos liberaliter inſti-
tuit, primumq; tradidit artes liberales, mox docuit equitare, ar-
cum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palæſtra uero
non permittēbat, ut pædotriba illos grauioribus laboribus, in
morem athletarum exerceret, ſed hæcenus quātum ad ruborem
bonamq; corporis uale tudinem conduceret. Curauit ut ex poë-
tis alijsq; ſcriptoribus optima quæque edicerent, quod ea mo-
do uere ſcimus quæ memoria tenemus: breuiter totius doctrine
ſummam illis rededit in compendium, quo & citius perciperent,
& fidelius memoria complecterentur. Eoſdem inſtituit do-
mi miniſtrare parentibus, cibo leui uiliq; & aquæ potu conten-
tos eſſe: quumq; cæteri caſariam alant ad formæ commendatio-
nem, ille inſiſit illos radere comam: & ſi quando prodeundum
eſſet in publicum, incomptos producebat abſq; tunicis, in calceas
tos ac tacitos. Quin & ad uenatum illos inſtituebat, Lacedæ-
monios imitatus. His rebus factum eſt, ut à pueris obſeruetur,
perq; illos; parenti commendaretur. Alij narrant præconem
Diogenis iuſſu ita prædiçaſſe, eſt ne quiſpiam qui uelit emere
dominum?

21

Quū federet in auctione, iuſſus eſt ſtare, ob id opinor, ut ſa- Sermo index
cilius inſpiceret emptor quid emeret. At Diogenes quid, inquit animi,
refert

refert, quando pisces quocumq; modo iaceant emuntur.

22

Aiebat sibi uideri mirum, quod quum ollam aut operculum non emerent homines, nisi pulsu ac tinnitu exploratum, in emēdo homine solo aspectu essent contenti: significans hominē nulla ex re melius cognosci quā ex oratione. Vt igitur qui uas fictile terūcio parant emere, digito pulsant, atq; ex tinnitu red dito dignoscunt, sit ne integrum, probæ argillæ, ac bene coctū: ita priusquā munis aliquot emant hominem oportebat ad dicendum prouocare, atq; ex oratione deprehendere qualis sit. Eodem pertinet dictū superius: piscis mutus est, nec refert quo modo iaceat, quum nihil aliud sit quā piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas.

23

Xeniadæ à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licet seruo obtemperes neceſse est, propterea quod qui nauclerum aut meti obtemperandum. dicum habet seruum, ei tamen parere cogitur, si uelit ex eo capere utilitatem.

24

Apud hunc Xeniadem fertur consenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniadæ, quomodo sepeliri uellet, In faciem, inquit. Percontanti causam, quoniam, inquit, paulo post futurum est, ut inferiora fiant superiora: huc alludēs quod id temporis Macedones rerum potirentur, atque ex humilibus fierent excelsi: quod si inuertētur omnia, fore ut cadauer etiā ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua in re magna erat uulgi superstitione: porrectis in portam pedibus efferebantur: stantes cre mabantur, & hodie stantes ut audio sepeliuntur Iudæi, certe supini sepeliuntur omnes Christiani.

25

In foro quondam stans clamabat, Adeste homines, ueluti cōtionaturus apud populū: quumq; iam frequentes conuenissent, nec ille desineret clamare, Adeste homines, quidam indignati, En adsumus, dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens, homi

homines, inquit, adesse iussi, non sterquilinia. Non putauit hominis cognomen competere in eos qui non uiuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus. Homines similes.

Alexander magnus quū esset Corinthi, adiit Diogenem pro dolo sedentem, cumq; eo multa collocutus est: à quo digressus indignantibus amicis quod rex illi cani tantum habuisset honoris qui tanto principi nec assurgere dignaretur, Imò, inquit, ni Alexander essem, Diogenes esse uellem. Adeo demiratus est animum illum liberū, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similius esse iudicaret. Præcipua regum felicitas est, quod nulli seruiunt, sed quicquid uolūt facile efficiūt, tum quod nullius egeāt: atqui hoc ipsum homini præstat philosophia, multo uerius, quā regnū monarchis. Quamquam Alexandrū esse, Alexander maius quiddam existimabat, quā regem esse.

Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusit autem affinitate uocum, Nam ἀνέπνεος Græcis dicitur, mancus aut mutus, ἀπνεος qui pera caret: innuens opinor hominē ad omnem uitæ functionem inutilem esse qui expers sit philosophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Ingressus aliquando iuuenum conuiuium, capite semitonso non solum non comiter exceptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est ultus, Nomina iuuenum à quibus fuerat cæsus chartæ inscripsit, eaq; fronti imposita obambulabat in Lemcone loco urbis celeberrimo, ubi cause forenses aguntur: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & charta probebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit.

Quoniam Cynicus erat, canis dicitur est, & hoc uitæ genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaq; dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminem cum ta tantum.

n laudato

laudato cane audere uenatum ire.

30 Iactante se quopiam ac dicente, Viros supero in Pythijs, Equidem inquit, tu uero mancipia. Lusit rursum affinitate uocū, quæ est inter κνδ'ραα, & κνδ'ραός οδ'α. Mancipia autē appellabat quicunq; seruirent cupiditatibus. Has philosophia uincere pulchrius est, quàm in Pythijs ludis uincere uiros.

31 Cuidam admonenti, ut iam senex quiesceret à laboribus, Intendēdum honesti studium. Quid inquit, si in stadio currerem, utrum oporteret iam meta uicinum cursum remittere, an magis intendere? Recte sensit uir tutis studium hoc magis intendēdum quo minus supere est uitæ, quod turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere.

32 Aliquando uocatus ad cœnam, negauit se uenturū. Roganti causam, quoniam inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. Vultus hominū postulat sibi ueluti pro magno beneficio gratias agi si quem admiserint ad conuiuium. At Diogenes licet pauper, existimabat sibi deberi gratiam quod non graueretur interesse conuiuio, quia nusquam iret a symbolo, sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatoris & conuiuiarum animos quàm ille corpus epulis.

33 Demosthenem aliquando in publico diuersorio prandentem deprehendit, quumq; ille conspecto Diogene, sese subduceret, Tanto magis, inquit, in diuersorio futurus es: significans illum hoc magis fore conuiuiarum fabulam, quod non solum ibi uersa retur, sed etiam tanquam in re nefaria deprehensus sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quàm quod illic potaret. Alij narrant hoc cuidam adolescenti dictū. Is potuit & Demosthenes esse: simplicior autem sensus est, ut accipiamus admonitum, ne intro fugeret, sed foras.

34 Hic est ille. Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem uidere cupientibus, porrecto medio digito, hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium orator. Digitus pollicis proximus index

dicitur, quod hunc intendentes solemus aliquid commonstrare. Digitus autem medius apud priscos infamis habebatur, ob causam hic non referendam. Porro Demosthenes uulgo male audiebat, quasi parum uir esset. Id significans Diogenes maluit illum medio quàm indice demonstrare.

Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, quod puderet recipere. Hunc castigare uolens Diogenes collo traxit urceū per ceramicum, hoc faciens in poculo, quod ille in pane. Pudor inutilis.

36 Cum multis uideretur immodice philosophus, respōdit sese imitari chori magistros, qui tonū legitimum excederent, ut alij congruū arriperēt. Quod enim excedit modū, tamen si uitiosum est, tamen ad excitandā aliorū secordiā conducibile est. Ita palium ac doliū Diogenis, diuitibus suas delicias exprobrabant. Exempla insignia.

37 Dicebat plurimos insanire præter digitum. Nam si quis asidue medium digitum intendat uice indicis, uulgo habetur insanus: si quis indicē, sanus uidetur. At plurimi sunt homines qui grauius insaniunt in rebus serijs, quàm si digitum pro digito porrigant, & tamen hi uulgo non habentur insani. Quemadmodum & hodie, parentes in liberis pro graui peccato castigant si læua pro sinistra utantur. Atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt. Insaniæ generata.

38 Taxabat & in hoc hominū insaniam, quod res preciosissimas minimo emerent, uenderentq; uilissimas plurimo. Statuam enim tribus nummum milibus emi, quum farinæ cœnæ duobus præpostera, areis ueniret. At statua nihil opus ad uitam, sine farina uiuere non licet. Conueniebat igitur farinam multo statuis esse chauriorem. Philosophus precia rerum aestimabat usu naturali, uulgo aestimat stulta persuasione.

39 Quod supra retulimus de Xeniae quidam ita narrat, Quum esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse Xeniadem emisset, Seruus prudē dixit illi: Vide ut insis meis pareas. Quumq; ille diceret, κνδ'ραός π'ο τ'ior hero.

ποταμῶν, significans rem præpostere agi, si seruus imperet hero. Si medicum inquit Diogenes emisses ager, non illi præscribenti obtemperares, an diceres ζω ποταμῶν? Si herus corpore male affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo magis decet animo ægrum auscultare seruo philosophiæ perito: quod enim ars medica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo. Illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quæto autem animus præstat corpori, hoc illius morbi sunt quàm hu-
ius grauiores. Laërtius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo uellet prædicari, isq; respondisset, se scire imperare liberis, ubi uidisset prætereuntem quendam bene cultum, huic, inquit, me uende, nam is eget domino.

40
Pudor inu-
tilis.

Cuidam ambient à Diogene in philosophiæ disciplinâ recipi, admissio explorandi gratia pernam in uia ferendâ dedit, seq; iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquanto post, forte fortuna illi factus obuius, ridēs, Tuam, inquit, ac meam amicitiam perna diremit, indicās illum non esse idoneū philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contemnere. Neq; enim turpe est gestare pernam, sed ab honesto recedere turpe est. Diocles hoc ipsum paulo se-
cus narrat. Quum quidā ambiens esse Diogenis discipulum dixisset illi, Impera mihi Diogenes, Diogenes admissio in famulitium casei frustum portādum dedit. Id quū ille ob pudorem recusaret, nostram inquit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

41
Frugalitas.

Quū aliquando uidisset puerum caua manu bibentem, hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui supellecilem superfluā mecum circūferam: & e ductum è pera poculum ligneum abiecit, nesciebā inquiens & in hoc nobis prouidisse naturā. Quū alterum puerum uidisset uasculo fracto, cauo panis excipere lentulam, abiecit & catinū ligneū, ut superuacaneū. Hæc patiar uideri

uideri ridicula, modo fateamur, immodicum simplicitatis exemplum in hoc utile, ut nos nostri luxus pudeat.

Sapienti nihil deesse colligebat hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, Deorum autem amici sunt sapientes, et amicorū com-
munia sunt omnia, sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reijci poterat petēs aliquid. Quæ petis, habēs omnia.

Cum uidisset foeminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, ut à tergo quædā apparerent quæ nudari non decet oculis hominū, adiit illam dicens, Non uereris mulier ne stāte post tergum tuum deo: nam illius plena sunt omnia: parum decenter te geras? Aesculapio percussorem consecrassè dicitur, qui accurrens procidentes in faciem contereret, hoc figmento deterrens homines à superstitione, qui credunt deos non audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrissè, quod esset, Αὐεσιος, ἄπολις, ἄπορτις, πτωχός, ἀλήτης, ἡμεροσίος, id est, domo, ciuitate, patriâq; carens, pauper & erro, Alludens ad locum aliquem è tragœdijs. De Oedipi execrationibus nobis dictum est in Chiliadibus.

Quin & illud dixissè fertur, quod fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturam, affectibus rationem, eo quod his tribus paratur ac seruatur hominum tranquillitas. Aduersus fortunæ procellas tuetur sapientem animus impavidus, naturam pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contemnit eam. Porro cupiditatum tumultus ratione compefcit.

Quum Alexander magnus inuiseret Diogenem, reperit eū in cranio sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino committentem, posteaquam rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq; Cogita Diogenes quid à me uelis petere, nam quicquid optaris ferēs, Mox, inquit, de alijs secede paulisper. Cum rex secessisset, putans illum uelle deliberare, diutius silenti

- dixit, Pete quod uis Diogenes, Hoc, inquit, uolebam, nā prius arcebas mihi solem, ad id quod ago necessarium. Alij narrant illum dixisse, Ne mihi feceris umbran, quod uellet apricari.
- 47 Memoratur & illud: Alexandrum ita fuisse loquutum, Adsum ò Diogenes tibi subuenturus, quandoquidem uideo te multis egentem: cui Diogenes, Vter nostrū pluribus eget: ego qui ultra peram & pallium nihil desidero: an tu qui non cōtentus patrio regno, tot periculis temet obijcis, ut latius imperes: adeo ut uix totus orbis tuæ cupiditati uideatur satis futurus?
- 48 Quodam tempore quum diutissime legens tandē eò uenisset ut uideret chartam uaciam, Bono, inquit, animo estote uiri, terram uideo. Alludens ad longa navigatione sefos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus.
- 49 Cuidam sophisticis argutationibus colligenti, quod Diogenes haberet cornua, frontem ac tempora manu contrectans, atqui, inquit, ego non uideo. Irridere maluit friuolum enthy-mema quam soluere.
- 50 Quum Zenon in schola differens, acutissimis rationibus probaret nullū esse motū, nec esse posse, Diogenes surgens coepit inambulare. Id admiratus Zenon, Quid, inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.
- 51 Sophista quidam uolens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est, Quod ego sum, tu nō es. Cum annuisset Diogenes, Ego, inquit, sum homo, igitur tu non es homo. Tum Diogenes, A me, inquit, incipe, & recte collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet uitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophisticam non esse hominem.
- 52 Cuidam ad ostentationem ingenij multa de rebus coelestibus differenti,

differenti, quā nuper, inquit, de coelo uenisti? Socratem in hoc Ignota loqui retulit, cuius est illud, Quæ supra nos nihil ad nos.

Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis, μηδὲν εἰσεῖτω κακόν, ne quid ingrediatur mali. Id uidens Diogenes. Aedium inquit dominus, quā ingreditur? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infelicitatis attingeret domum. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola uere mala sunt.

Nactus unguentum eo pedes inunxit præter morem publicū. Id demirantibus dixit, Quoniam unguentū capiti infusum exhalat in aërem, à pedibus autem ascendit ad nares. Similiter alius reprehendit publicam consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis cōueniat infra nares ponere, quod fragrantia uapor non tam descendat quā ascendat.

Athenienses hortabantur Diogenem, ut mysterijs initiaretur, addentes quod initiati apud inferos principatum tenerent. Initiari non ad quæ Diogenes: perquā ridiculum est inquit, si Agesilaus est satis & Epaminondas in cæno degunt, & Paretion fur ac uilissimi quique homines, quod initiati sint, in beatorum insulis erunt. Grauius taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratia blandiebantur hominum imperitorum superstitioni, persuadentes initiationem conferre felicitatem post hanc uitam, quum ea parata sit his qui pijs & egregijs factis eam promeruerint, siue sint initiati, siue non sint.

Cum primum coepisset philosophari, quum in dolio sicco mucidoq; pane uescens solus audiret totam urbem latitia perstreperēt, erat enim dies festus, sensit animo nōnihil tædij, diuq; secū de relinquēdo uitæ instituto cogitauit. Sed quū tandē mures uideret adrepentes panisq; micæ edere, Quid tibi displices, inquit, ò Diogenes, sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis.

Platoni ipsum ob uitæ sordes canem appellanti. Sane inquit,

- nam ad eos qui me uendiderant recurri. Solent enim canes si
Canis conuenduntur, ad ueteres dominos recurrere. Non offensus est cō
uitium. sed commode interpretatus est. Quum Aeginam nauigā
 ret, interceptus est à piratis, atq; in Cretam perductus, ibiq; uē
 ditus. Eò piratas puto; fuisse Corinthios, aut Athenienses, aut
 certe Aeginetas.
- 58 **Homines nō** Quum è balneis redeuntem quidā rogassent, num illic esset
homines. multum hominum, negauit esse. Rursus percontantibus, an illic
 esset multa turba, annuit: significans hominis uocabulū in pau-
 cos competere.
- 59 **Ridiculum.** Narratur & illud uix credibile: Plato sic definiat homi-
 nem, homo est animal bipes absq; pennis. Ei definitioni quum
 discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaccum
 pennis ac piumis nudatum produxit in scholam. En inquires,
 hic est homo Platonis. Itaq; definitioni adiectum est, latis un-
 guibus, quod aues eiusmodi non habent.
- 60 **Festiuum.** Percontanti qua quis hora prandere debeat, Si diues est in-
 quit, quum uult, si pauper, quum potest.
- 61 **Educatio.** Apud Megarenses quum uideret arietes pellibus tectos ad-
 uersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos, Satius est
 inquit, Megarensis esse arietem quā filium. Traditum est de
 Megarensibus quod indiligenter habent filios suos.
- 62 **Scra monitio** Quidam in publico gestans longam trabem per imprudē-
 tiā percusserat Diogenem, moxq; ex more dixit, Caue. At Dio-
 genes, Num, inqt, me uis iterū percute? Alij sic narrāt: dicēti
 caue, baculū impegit in caput, & post ictum adiecit, caue: par
 pari referens. Nam ante lesionem dicendum erat caue.
- 63 **Homo rarus** Quodam tempore lucernam accensam gestans obambula-
inuentu. bat in foro clarissima luce, querenti similis. Rogantibus quid
 ageret, hominem, inquit, quero, notans publicos ciuitatis mo-
 res, uix homine dignos.

Cum

Cum aliquando perfusus esset aqua, stareq; toto distillans 64
 corpore, circumstantes aliquot ut fit, commiserabatur homi-
 nem indigna passum. Quibus Plato, nan & is forte tum ad- Gloria tecta
 erat, Si uultis, inquit, commiserari Diogenem abite, notans in
 philosopho gloriæ cupiditatē. Hoc igitur spectaculo quoniam
 delectabatur felix erat potius quam miserāus, At si nullo teste
 perfusus fuisset, tum uere fuisset miserabilis.

Colaphum impingenti, profecto, inquit, nesciebam me capi- 65
 te galeato ambulare. Ludens manum pronā galeam dixit. Nec Moderate.
 aliter ultus est percussorem. Nisi forte legēdum est, nesciebam
 capite galea tecto incedendum esse.

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi co- 66
 lapho dixerat, Tria milia tibi in mensa sunt posita: per ludi-
 brium illi gratulans, quod pro colapho tantum nummorum ex
 multa ad ipsum esset rediturum si lege ageret. At Diogenes Par pari.
 postridie sumpto pugilum cestu, percusso Midie totidem uer-
 bis dixit, Tria milia tibi in mensa sunt posita. A. Gellius narrat
 de quodam qui pro delectamento habebat manu depalmare ho-
 mines, moxq; è crumena quam in hoc circumferebat iussit nu-
 merari multam. At Diogenes declarauit nō omnes esse ea pa-
 tientia, ut multa contenti sint.

Philosophi uulgo hoc nomine male audiebant, quod deos 67
 aut non crederent esse, aut contemnerent. Hoc innuens Lysias
 interrogabat Diogenem, crederet ne esse deos. Cui Diogenes,
 Qui conuenit, inquit, ut non credam, quum persuasum habeam Salse.
 te dijs inuisum esse? Hoc dictum quidam attribuunt Theodo-
 ro. Non respondit ad quæstionem, sed in contumeliose interro-
 gantem retorsit sermonem.

Conspicatus quendam se religionis causa aspergētem aquis 68
 fluuiialibus, Nam hoc ritu prisca solent purificari, si quid pia-
 culi commissum crederent. Infelix, inquit, quum erras in gram- Superstitio.
 matica

n s matica

matica, non absolueris aspersus, multo minus aspersio te liberabit à uitæ criminibus. Recte notabat hominum superstitione, qui crederent sensibili elemento purgari maculas animi, nisi prauas cupiditates amputassent.

69 *Vota stulta,* Eos summopere reprehendebat, qui si quid secus euenisset, fortunâ incusarent, id quod vulgus hominum solet: dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, nō quæ uere bona essent, sed quæ ipsis bona uiderentur. Nam si permutarent dijs, quæ ipsi iudicant optima dare, darent. Nunc acceptis his quæ flagitarunt impudenter incusant deos.

70 Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat, Quæ uigilantes, inquit, agitis, ea nō curatis, quæ uero dormientes somniatis, sollicite perquiritis. Ad felicitatem enim aut infelicitatem hominis, non tam refert quid patiatur in somnis, quàm quid agat uigilans. Ibi quoties aliquid turpe committit, oportebat metuere deorum iram, ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit uisum.

71 *Victoria pulchra.* In Olympijs præconem ita pronunciantem, Doxippus uiros uicit, correxit Diogenes, Hic inquit mancipia, sed ego uiros: significans eos qui certarent Olympia, non esse uiros sed gloriæ mancipia. Solus philosophus uincit uiros. Simile huic est quod supra retulimus.

72 *Ambitio.* Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, uenit eò Diogenes, & comprehensus à militibus deductus est ad regem: qui conspecto Diogene ignoto, iratus exclamauit, Explorator. Cui Diogenes, prorsus, inquit, explorator, nam huc ueni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum aliena captans, temet in discrimen conijcis ne & regno & uita priueris. Rex admiratus hominis libertatem iussit illum abire liberum.

73 Alexander Macedonum rex, miserat epistolam ad Antipatrum

trum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis forte adesset Diogenes, qui Cynico more dixit, Athlius per Athliam ad Athlium. Porro Athlius Græce miserum sonat multisq; laboribus afflictum, unde & Athletis nomen. Sensit philosophus principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes uere miseros esse. Aequè miseros qui illorum cupiditatibus inferuirent.

Inuitatus ut ad Alexandrum ueniret, recusauit. At Perdica præfecto minitanti necem ni ueniret, Nil, inquit, magni feceris, siquidem & cantharis, & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed presentaneum habens uenenum. Phalangium aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit uicissim minitari Perdica, se feliciter uicturum, si sine illo uiueret, indicans infelices esse qui cū Perdica uiuerent.

Aiebat faciles esse deos ad donandam hominibus uitam, ceterum hanc ignorari ab his, qui querunt dulciora, unguenta, aliasq; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt se uiuere, quum ueram uitam, tranquillam ac suauem sola præstet sapientia. Nō igitur dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam non postulant ab illis uitam, sed uoluptates.

Conspectus delicatum quendam à seruo calceari, nondum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergat. Id erit, si mancus fueris. Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare ualeat, quàm si post exoneratam aluum, adhibeat famulum abstergendo podici. Philosopho ethnico prodigiōse deliciæ uidebantur ethnicum calceari à famulo: at ego noui Christianum, sacerdotem, ac Theologum, cui quum nullum esset membrum manci, tamen aditurus latrinam, famulos accersebat qui soluerent ligulas, item reuersus qui alligarent. Id ego uidens, sic mecum cogitabam, Utinam hic adesset spectator Diogenes.

Conspectus duci quendam, qui phialam ex arario furatus

74
Libere.
75
Voluptas.
76
Deliciae.
77
sistit

sustulerat: Ducebatur aut à magistratibus, quos illi ἑγομνύμο
voce appellat: Magni inquit Diogenes, fures, paruum ducunt. Vti=
nam hoc non possit vere dici in magistratus aliquot Christia=
nos, à quibus ad laqueum adigitur interdum qui decem drachmas su=
stulit, ipsi impune magnis furtis, uel peculatu potius ditescunt.

78 Videns adolescentem lapides iacientem in crucem, Euge,
Salfe. inquit, scopum attinges. Immuens fore, ut aliquando in cru=
cem ageretur.

79 Cum adolescentuli circumstantes Diogenem dixissent, Canis,
Salfe. canis, ac mox territi fugere coepissent, Bono, inquit, animo sitis
filioli, canis non uestitur betis. Tecte illis exprobrans molliciem.

80 Cuidam sibi placenti, quod leonis exuuii tectus incederet,
Hypocrisis. Non tu desines, inquit, uirtutis stragulas pudificare? Quod ho=
mo mollis Hercules amictum sibi uindicaret.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, quod apud
Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix
est, quod illi prandendum cenandumque sit, cum Alexandro uisum
fuerit: sentiens nihil esse beatum si absit libertas. Hic est Calli=
sthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in
carcerem, ubi et perijt. Quidam pro Callisthene supponunt
ipsum Aristotelem, cuius felicitatem prædicantibus quod cum
regis filio uiueret: Aristoteles, inquit, prandet quum uult Ale=
xander, Diogenes quum uult Diogenes.

82 Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at sug=
Benignitas. gillantibus eum, quod præter philosophi dignitatem peteret,
quod est mendicorum, Imò, inquit, non peto, sed repeto. Repe=
tinus enim mutuum aut depositum. Amicus autem egenti ami=
co dans, non donat, sed reddit quod debebat. Quisquis enim in
tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

83 Quum adolescens quidam comptior Diogeni proposuisset
Mollicies. quæstiuiculam, non tibi prius, inquit, responsurus sum, quam
mibi

mibi liqueat utrum masculus sis, an foemina. Ex cultu parum
uirili notauit illius molliciem.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quandam amatorum ele=
84 ganter in balneis exhibenti, quod Græci uocant κοτταβίσην,
Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius. Damnans impro=
batam artem, qualis est et alea cuius quo quisque est artifex nest,
melior, hoc uir est deterior.

Quum Diogenes adesset conuiuium, qui accumbebant appel=
85 lantes illum canem, ossa illi proieciabant, quod id canibus fieri Canini mo=
conuenit: at ille propius accedens à tergo commungebat accu=
bentes: significans et hoc esse canum.

Oratores ac ceteros omnia ad gloriam facientes, appellabat 86
τησανδεωτασε, id est, ter homines, ancipiti dicto. Nam ut uul=
Ter homi=
87 gus hominem esse negat, qui nec doctus est nec humanus, ita nes,
philosophus hominem uocabat miserum, qui nihil haberet su=
pra hominem. Siquidem iuxta Homerum, nullum animal homi=
ne miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua stu=
dia omnia conferrent ad rem inanissimam, ac populari multitu=
dini, multorum capitum belue seruirent seruitutem.

Diuitem quandam indoctum, sed splendide uestitum, χρυσο=
87 μυλον appellabat, hoc est ouem aureo uellere. Nam tales suis
se proditum est à poetis. Qui minimum ualere ingenio, ouil=
lis moribus etiam prouerbio dicebantur.

Præteriens prodigi cuiusdam ædes, inscriptionem habentes, 88
uenales: Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ immodica cra=
Profusio.
pula domum euomeret. Tã enim domum absumpserat antequam ue=
nalem prosciberet. Vomitus igitur erat ille uerius quàm uereditio.

Adolescenti coquerenti quod à multis perturbaretur, desine, 89
inquit, et tu perturbationis indicia præ te ferre: significans Dolor dissi=
nulla re melius improbitatem lædētium finire, quam si qui læ=
mulatus.
ditur dolorem dissimilet. Etenim qui ob id incessunt hominem ut
illum

illum discrucient, desinent si uiderint illum nihil commoueri.

90 Citharædum imperitum obesoq; corpore et ab omnibus
Salfe. uituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus quam ob
rem id faceret, laudo, inquit, quod quum talis sit, maluerit se ci-
thara quam latrocinij exercere: significans illum corpore ua-
lidum, ingenio rudem, latrocinij aptiorem esse quam musica.

91 Alterum citharædum, qui quoties caneret ab auditoribus
Salfe. deserebatur, obuium ita salutabat, Salue galle. Quum ille offen-
sus salutationis nouitate diceret, Quid ita? Quonia, inquit, can-
tu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate uerbi
Græci. ἀνεγείρει enim dicitur et qui excitat dormientem,
quod solent galli gallinacei male canetes: et qui sedentem ex-
citat ut surgat, quod ille solet.

92 Cum adolescentem quendam insigni forma plurimi intue-
rentur, Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat.
Ad hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari,
quor adolescentulo dimisso sese intuerentur, obiter notans illo-
rum intemperantiam.

93 Cuidam uehementer superstitioso, ac lemurum laruarumq;
terroribus obnoxio, necem ipsi minanti, dicentiq;, Vmco ictu
tibi perfringam caput, at ego, inquit, si id feceris, tibi sinister
astans, ut contremiscas efficiam. Significans se mortuum etiam
illum terrere posse, à quo uiuus contemnebatur: hic tamen affe-
Superstitio. ctus et hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus uiuos fe-
roces, aduersus umbras sunt formidolosissimi.

94 Ab Hegesia rogatus, ut ipsi libros aliquot prælegeret, non
Lectio mor- sapis, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed ue-
ras eligas, uera exercitatione neglecta, ad scriptam te conferas.
tua. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem uitam nihil aliud quam
legunt philosophorum libros, recte uiuendi præcepta conti-
nentes, quum uirtus magis usu discatur quam lectione. γράφει
Græcis

Græcis anceps uox est, ad scribere et ad pingere. Itaq; uirtus
libris expressa, quodammodo picta uirtus est. Absurdum autem
uidetur, in caricis habere delectum, in uirtute non item.

Cuidam illi probro obijcienti quod exularet à patria, Mi- 95
ser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quod exiliū Exilium
compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quod ideo di- utile.
dicisset philosophiam, ut exilium similesq; casus æquo animo
perpeti posset.

Alteri cuiusdam per conuiciam dicenti, Sinopenfes te exilio 96
damnant, at ego, inquit, illos mansione: significans se quod solū
uertere iuberetur nihilo infeliciorem esse his, qui in patria ma-
nerēt, nec exilium æquo animo pati possent. Tam enim miserū
est manere coactū, quā exulare coactū. Philosophus cui quæuis
terra patria est, si iubeatur ire exulatum, unius tantum ciuitatis
exul est. At qui nusquā potest uiuere nisi in patria, plurimarū
regionū exul est. Diogenes aut ob adulteratā, ut putat, mone-
tam, solum uertere iussus est. Erat aut Sinopesis. Hoc ita refert
Plutarchus in libello de exilio, Te Sinopenfes Ponto exulē esse
iusserunt, At ego, inquit, illos hac damno pœna, ut in Pōto ex-
tremisq; Euxini littoribus inclusi perpetuo maneat.

Quum Olympionicen hoc est in Olympijs certare solitum, 97
offendisset pascentem oues, quā celeriter, inquit, o præclare Facete.
ab Olympijs ad Nemea te contulisti: ludens affinitate uocum.
Nam véμεα certamina dicuntur à loco, quemadmodum Olym-
pia. Nemo uero Græcis pasco sonat, et νόμῳ pascoa.

Interrogatus quam ob rem Athletæ nihil sentirent, quonia 98
inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ
crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conse-
runt, sed mentis acumen ebetant. Vocis autem ambiguitas dedit Stupor
ioco locum. Nam ut Græcis ἀδόμεος, ita Latinis sentire tam animi,
ad animū quā ad corpus pertinet. At percōtator ille quere-
bat

bat quid esset causa, quare Athleta ueluti sensu carētes non offenderetur plagis, Diogenes animorū stuporem notare maluit.

99 **Vfus lenit** Solitus est interdū adire statuas, et aliquid ab illis petere. Demirantibus quare id faceret, ut consuescam, inquit, non cōmo molestiam. ueri, si quando ab hominibus non impetro quod peto.

100 **Mendicitas.** Posteaquā inopia compulsus cōpisset mendicare, his uerbis solet aggredi. Si cui alteri dedisti, da et mihi: sin nemini, à me incipe. Significabat se non inferiorem ceteris mēdicis. Itaque par esse ut qui daret quibuslibet, daret et Diogeni. Qui uero tam parcus esset, ut nemini quicquam daret, huic tempus esse, ut aliquando dare incipiat.

1 **Libere.** Interrogatus aliquando à tyranno, è cuiusmodi aere potissimum oporteret fieri statuas: ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius et Aristogiton, innuens illum esse tollendum, quod illi tyrannicide fuerint.

2 **Salse.** Percontanti quo pacto Dionysius uteretur amicis, ut utriusque, inquit, plenos suspendit, inanes abiicit, significans à tyranno diuites occidi, pauperes negligi.

3 **Sero.** Quidam gloriosum titulum inscripserat aedibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendens, adiecit, Post bellum auxilium: indicans seram esse malorum omnium deprecationem, posteaquā talis immigrasset: colebatur enim Hercules ἄλκιμονος, malorum depulsor. Eum oportuit in aedes immigrare priusquam immigrasset dominus aedium, qui ipse erat magnum malum.

4 **Luxus.** Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens uescentem oleis, si sic prandisses, inquit, non ita cœnares, sentiens non esse frugalitatis quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nā tenue prandium optime condit cœnam.

Dic

Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem, non procul abluens à sententia Solomonis, qui dixit cupiditatem radicem malorum omnium. **Auaricia.**

Bonos uiros dicebat esse deorum simulacra. Deorum quum sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, nocere Boni nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis uiris dijs, quam in statuis, quum dii sint incorporei.

Amorem dixit ocioforum negocium, quod hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit ut dum ocio uacant, in rem negociosissimam incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

Percontanti quid esset in uita miserimum, Senex inquit, egenus. Si quidem ubi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis rebus fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit certissimum senectutis uiaticum. Ille infelicissime egenus est, qui nulla uirtute præditus est.

Interrogatus quæ bestia morsum haberet nocentissimum, Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator. Nam obtrectator præ se fert odium, adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessime pictos, uter, inquit, horū deterior est? Notans pictoris imperitiā, quasi dubitaret uter esset deterius pictus. Visus est autem uoce ambigua, nam χείρων et peior dicitur, et in pugna inferior.

Orationem blandam non ex animo proficiscentem, sed ad gratiam cōpositam, dicere solet, melleum laqueum, quod blandiloquiū de amplectens hominem iugulet.

Luxuriosorum uentrem uitæ charybdim appellabat, quod omnia deuoraret, nec satiaretur unquam. Charybdis tantum ea ueter omnia sorbet quæ mari uehuntur, et reuomit tandem quod absorbit: deuorans.

o at lur

at lurconum uentribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria sufficiunt. Quin et domos et agros totos absorbent, nec reuolunt.

13 **Adulterium.** Cum quidam Diogeni referrent Didymonem moechum comprehensum: dignus est, inquit ex ipso nomine suspendi. Porro Didymi Græcis testiculi dicuntur: ab his igitur unde nomen habebat, et quibus peccauerat uult eum suspendi.

14 **Auri amor.** Physicus quidam interrogauit Diogenem, quam ob causam aurum palleret: quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes. Pallent autem qui metuant.

15 **Delitia.** Cum uideret mulierem in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum, Lectica uero sellæ genus est, cancellatæ, ut aliquam caueæ speciem præbeat. In hac diuites ac delicatæ sedere, atque etiam gestari solent.

16 **Ambigue.** Seruum fugitiuum uidens ad puteum sedentem, Vide, inquit, adolescens ne excidas: ambiguo uerbo ludens, Nam excidit qui in puteum decidit, et ἐκπίπτει, id est, excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem puteos olim fuisse sacros, et ab his non fuisse phas quenquam ui detrahere, quemadmodum è templis aut à statua principis.

17 **Ambigue.** Cum in balneis uidisset λωπεδύτλην, id est, furem uestium, dixit illi, num ad unctiunculam, an ad aliud uestimentum? Rursum lusit affinitate uocum, quæ latine reddi non potest. Græce est, ἐπὶ ἀλειμματίου, ἢ ἐπὶ ἀλλήϊματίου, dictiones minime discrimine soni inter se differunt. ἀλειμμα ab ἀλείφω, unguentum est, unde et aliptæ dicti, Inde ἀλλήϊματίου diminutiuum: ἀλλήϊματίου duæ dictiones, sed ob συναλοιφὴν propemodum una uidetur, quam si remoueas est, ἄλλο ἱμάτιου, id est, aliam uesticulam. In balneis enim olim ungebantur, et ibidem fures suum agebant negocium, quod positis uestibus

sibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quod alibi furatus uestem, eò uenisset alteram furaturus.

Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, ubi lauant? Significabat illic homines pueros sordidari, Sordes. et ibi lotis opus esse alio balneo quo mundentur.

Cum aliquando uidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præscatas, Vtinam, inquit, et ceteræ arbores similem ferrent osor foeminae fructum. Erat enim Diogenes μισογονίης, id est, mulierum osor, narum. eoque cupiebat omnes uidere pensiles.

Cernens quendam male audientem, quasi monumenta spectantem, Homeri carmine compellauit,

τίπτει σὺ ὧδε φέρισε

ἢ τινὰ συλίσσων νεκίων καταπεθνεῖσθαι.

Quid tu huc uenisti uir præstantissime, num fors,

Sacrilegium.

Vt spolies aliquem horum quos mors occupat atra?

Interrogatus num seruum ancillam uel haberet, negauit. Cumque percontator adiecisset, Quis igitur te efferet, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi superstitiose solliciti sunt, quomodo et per quos efferantur. Hac cura prorsus uacabat Diogenes, non dubitans quin futurus esset aliquis, qui caueret eijceret, uel ob id, quod domum faceret uacuum. Quamquam illi contigit honorifica sepultura.

Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum dixit carmen Homeri,

ἐρεῖξέο, μή τις σοι εὐδοντὶ μεταφρένῳ ἐμδ' ὄρου πῆξῃ, id est Surge, Ne quis dum dormis, à tergo infixerit hastam.

Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accommodabat,

ὦ κύμορ, δὴ μοι τέκος ἔσσεαι. Id est,

Nate mihi fueris breuis aui: significans illum sibi luxu mortem Luxus acceleraturum.

- 24 **Argutia m=**
gatoria. Platonis Ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de Ideis disereret, & rem confictam confictis uocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, mensseitates & cyathitates, per quas uoces intelligebat species mensæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas, Mensam, inquit, ac cyathum uideo, mensseitatem & cyathitatem non uideo. Tametsi sunt & hodie qui Sorteitatibus & echeitatibus sibi uidentur acuti.
- 25 **Matrimoniu**
mitandum. Interroganti quando ducenda esset uxor, Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam: subindicans prorsus abstinendum à matrimonio. At percontator ille discere cupiebat quo ætatis anno, aut qua anni parte expediret asciscere coniugem: quemadmodum Aristoteles præscripsit puellæ decimum octauum, uiro trigessimum quintum. Et Romani, Aprilem & Iunium existimabant auspiciatum nuptijs, Maium inauspicatum.
- 26 **Iocus ab in=**
expectato. Percontanti quid nam uellet ut colaphum acciperet, Galeã inquit: & hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat, quid mercedis peteret pro colapho.
- 27 **Mollicies.** Cum uideret adolescentem quempiam sese ornantem, si ad uiros, inquit, frustra: si ad scœnunas, iniuste. Hoc dictum festiuius est Græcis, ob uocum affinitatem ἀτυχῆς & ἀδικῆς. Nam frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & inique facit adolescens si cultura formæ insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.
- 28 **Pudor.** Adolescenti cuidam erubescenti atq; ob id perturbato, Bona no animo es, inquit, fili, istiusmodi est uirtutis tinctura.
- 29 **Furacitas.** Cum audisset duos legum peritos inter se contententes, damnauit ambos, quod alter furtum commisisset, alter nõ perdidisset: si gnificans utrũq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc est: qui furatur lucri facit aliquid: is uero cui res furto tollitur, damno

damno afficitur. At hic absurdum quiddam acciderat: alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtum est factum perdidit, quod hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

Percontanti quod uinum libentius biberet, alienum inquit: & hic τὸ ἀργὸν ὄκνον addit gratiam dicto. Aliud enim expectabat percontator, uidelicet de genere uini sentiens. **Aliena dulciora.**

Cuidam ipse dicenti, Plurimi te derident, at ego, inquit, non derideor. Id autem uidetur ὁδὺνοτον, ut aliquis te percutiat, Neglectus in tu tamen non percutiaris: sed Diogenes negauit se derideri, siue iuriarum, quod non esset deridiculus, siue quod existimaret hominum irrisionem nihil ad se pertinere.

Dicenti miserum esse uiuere, non, inquit, uiuere miserum est, sed male uiuere miserum est. Vulgus miseram appellat uitam, laboribus, doloribus, morbis, damnis, exilijs multisq; hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum esse ducebat, nisi quod cū turpitudine coniunctū esset.

Erat Diogeni seruus nomine Manes: is cū profugisset à domino, admonuerunt amici ut fugitiuum inuestigaret. At ridiculum inquit Diogenes, si Manes absq; Diogene uiuat, Diogenes absq; Mane uiuere non possit. At multi seruos insequuntur, ut ulciscantur, Diogenes spectabat usum. Melior autem philosophus est qui paucioribus eget. Nolebat itaq; hic seruo uideri deterior. **Frugalitas.**

Quodam tempore prandeat oleas, mox inductam placentam abiecit, accinens illud è tragœdia.

ὧ ζένε τυράννοισ ἐκασὸν ὦν καθίσασο id est, Procule à tyrannide temet hospes auferas.

Item illud Homericum, ἀλλοτε μάσιξι μὲν ἔλασσον. Delitiarum Interdum scuticis agitabat. Se tyrannum appellans, delitiarum spectat. contemptorem, quas procul abigi uolebat.

Diogenes uulgo canis dicebatur, Sunt autem canum multa genera

genera, sunt enim uenatorum, sunt aucupatorum, sunt custodes ouium & ædium, sunt qui habentur in delitijs. Ergo percontanti qualis ipse canis esset, lepide respondit, Esuriens, inquit, Meliteus, satur Molosseus: quod cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

36 Interrogatus an philosophi placentis uescerentur, omnibus, Philosophus inquit, ut ceteri homines. Rursus hic aliud respondit quàm in homo, interrogabatur. Querebat percontator an conueniret philosophis frugalitatem profitentibus uesci placentis cibus delicatiorum, Diogenes ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & ideo non uescerentur cibus humanis.

37 Cum aliquando Diogenes in conuiuio placentam ederet, Dissimulatio diceretque conuiuiarum quispiam, quid comedis Diogenes? suspicans, Cynicum philosophum nescire quid sit placenta, Panem, inquit, bene pistum, dissimulans se scire quid esset. Alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat uoluptatis gratia.

38 Percontanti quur ceteris mendicis benigne largirentur homines, philosophis non item, Quoniam, inquit, credunt citius futurum ut claudi cæci ue fiant, quàm philosophi. Qui miserentur afflictorum quales ferè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum sortis: ita cæco opitulantur cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere. De philosopho non item cogitant. Dictum festiuus est, ob abusum uerbi, sperant: ut philosophus fias sperari potest, cecitatem aut claudicationem nemo sperat.

39 Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: què ubi uideret contentem ac negaturo similem, o homo, inquit, ad cibum te dare. postulo, non ad cyphum, ut qua licet Græcarum uocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφήν cibus, & ταφήν sepultura.

40 Cuidam obijcanti, quod aliquando falso signasset monetam, Error cor= Nam hanc ob rem, ut dictum est, in usus est exulare: Fateor, inquit

quit, fuisse tempus, quo talis eram qualis tu nunc es, qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. Notabat eos qui iuuentutis errores in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

Alteri cuidam hoc ipsum opprobranti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens: Tum celerius reddebam lotium, nunc Error iuuentutis non item. Cynica circuitione notauit iuuenile ætatem, que facilius reddit humorem uesciæ, quum senibus molesta sit dysuria.

Myndum aliquando profectus quum uideret portas amplas ac magnifice extractas, quum oppidum esset exiguum, Viri, inquit, Myndij, claudite portas ne ciuitas uestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillum, ut per portas egredi posset.

Conspiciens furem purpuræ comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit, Ἐλάσῃ, inquit te, πορφύρεον θάνατον ἢ μοῖρα κραιπνή. id est Facete. Te mors purpurea apprehendit, uiolentaque Parca.

Craterus homo prædiues inuitarat Diogenem ut ad se commigraret: cui respondit, Malo Athenis saltem lingere, quàm apud Craterum opipara frui mensa. Sentiens libertatem quamuis inopem, omnibus diuitum delitijs præferendam, ubi minuitur libertas.

Anaximenes rhetor, obeso aqualiculo erat onustus. Hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus & uentrem. Nam & ipse leuaberis onere, & nobis commodabis.

Cum oraret aliquando Anaximenes, Diogenes prætendens pernam, auditores in se conuertit: ob id indignatus Anaximenes obtinuit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenes, inquit, disputationem oboli precium dissoluit: significans illum de rebus friuolis differuisse, quæ non admodum attentos haberent auditores.

- 47 *Quibusdam obijcientibus, quod in foro cibum caperet, quid uesci in mirum inquit? in foro esurio: ratiocinatus à relatiue oppositis publico. Si fames non urgeret hominem in foro, fortassis absurdum esset in foro uesci. Sed eodem colore se tueri poterat in foro deijciens aluum, aut urinam reddens.*
- 48 *Sunt qui & illud ascribant Diogeni. Plato offendens illum Libertas. Lauantē olera, dixit illi ad aurem: Si Dionysio morem gessisses, profecto non lauares olera. Diogenes uicissim Platoni in aurē dixit, Si tu lauares olera, Dionysio non inseruisses. Verū hoc uidetur effectum ad similitudinem illius quod ante retulimus de Aristippo, quemadmodum & hoc quod subijciam.*
- 49 *Cuidam dicenti, Multi te derident o Diogenes, & illos, Irrisio con= inquit, fortassis asini. Altero subijciente, sed illi non curant asin= tempta. nos: nihilomagus, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tribuit, quod subinde nudatis dentibus irrisionis speciem præbeant. Quin & deridentes quempiam, mota ab aure manu inutantur asinitas aurículas. Videtur igitur & asinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.*
- 50 *Conspicatus adolescentulum philosophiæ dantem operam, Animæ cul= Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudi= tus. nem auocas. Sentiens illum hoc agentem, ut animum uirtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc consequuturum, ut lōge meliores amicos sit habiturus. Nihil enim sapientia pulchrius, nihil uirtute anabilius.*
- 51 *Solent olim à periculis seruati, in templis suspendere donaria, uelut incolumitatem suam dijs acceptam ferentes. Proinde quum Samothracen profecto ostenderentur illi donaria, quæ è Anathemata bello, morbo, nauigatione, alio ue discrimine seruati dicarant, Atqui inquit Diogenes, multo plura essent, si qui seruati non sunt ista dedicassent. Sensit opinor eos qui seruaretur casu seruari non deorum beneficio. Quod si dijs imputandū est, si quis seruatur*

seruatur, iisdem imputandum est, quod plures pereunt quàm seruantur. Sunt qui hoc tribuant Diogoræ Melio, impio. Samothracæ autem magna in hisce rebus superstitione laborabant.

Adolescenti formoso ad conuiuium eunti, deterior, inquit, 2 redibis. Reuersus à conuiuio adolescens quum Diogeni dixisset, Cōuictus im= Iui, inquit, nec redij deterior: nihil aliud respondit, quàm dete= probus. rior, indicans fieri non posse, quin adolescens è luxurioso temulentoq; conuiuio redeat deterior.

Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni: qui quum ex 53 more his uerbis negaret, faciam si mihi persuadere possis, Si Libere. possim inquit Diogenes, iam pridem tibi suasissem, ut te suspenderes. Hic præter cynicam libertatem nihil est quod mireris.

Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuersum percontabatur ut sit, quò iret, & unde ueniret, à uiris, inquit, ad fœmi Delitiæ. nas: notans Atheniensem delitijs effœminatōs mores, quum Lacedæmonij dure instituerentur.

Redeuntem ex Olympijs quidam interrogabant, uidisset 55 ne illic multam turbam, turbam, inquit, plurimam, sed homines per paucos. Et hoc imitatum apparet ex eo quod supra pauci dictum de balneo.

Eos qui per luxum in coquos, nepotes, scorta & adulatores 56 res facultates suas profunderent, similes dicebat arboribus per Profusio. præcipitia nascentibus, quarum fructus homo non gustaret, sed à coruis & uulturibus ederentur: Sentiens eos qui gula uentriq; seruiunt non esse homines.

Græci si cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, 57 ἐς κόρακας. At Diogenes dicere solet multo periculosius esse Adulatio. incidere in assentatores quàm in coruos. Dicit iucunditas perit nobis, quæ est in Græcarū uocum affinitate. Nam illi κόρακας appellant coruos, & unica literula mutata κοράκας dicunt adulatores. Hoc dictum tribuitur & Antistheni.

- 58 Phryne meretrix Delphis Venerem auream dieauit. Eam uideus Diogenes, affcripsit elogium. Ex Græcorum intemperantia. Arguebat enim Græcos supra modum libidini deditos esse, quod scortum è turpi questu tantum aurî collegisset.
- 59 Sunt qui & illud illi atribuant, cum Alexander magnus ad Diogenem uenisset, eumq; salutasset, percontatus est Diogenes quis esset: quumq; ille respōdisset, Ego sum Alexander ille rex: at ego, inquit, sum Diogenes ille canis: non minus superbiens sua libertate quam Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen uulgo sortitus esset, quoniam dantibus blandior inquit, non dantibus oblatro, malos etiam mordeo.
- 60 E ficu quadã fructus decerpenti Diogeni, quû horti custos dixisset, ex ista arbore ante paucos dies homo quidam se suspendit, at ego, inquit, illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, ut Diogenes admonitus abstineret à funesta arbore, quæ gestassset cadauer: at ille liber ab omni superstitione, nihilo impurius fructus arbitrabatur.
- 61 Animaduertens Olympionicem quendam oculos defigere in scortum, adeo ut præteritum capite reflexo intueretur. Ecce, inquit, ut aries Martius, à puella publica, obtorto collo uictus abducitur. Ridiculum existimabat, certare cum electis uiris, & à uili puella ueluti captiuum trahi sine funibus.
- 62 Formosa scorta similia dicebat mulso, letalibus uenenis temperato, quod adferrent quidẽ initio uoluptatem, sed quam perpetuus dolor consequeretur.
- 63 Quum in publica uia pranderet, multiq; cingeret illum ob spectaculi nouitatem, ac subinde acclamarent, Canis, canis, Imò, inquit, uos potius estis canes qui prandentem circūstatis. Nam id canibus cum primis familiare.
- 64 Cum mentio fieret de puero stuprato, Diogenes interrogatus, cuias esset, ludit ex ambiguo dicens, Tegeates. Nam Tegea ciuitas

ciuitas est Arcadæ. Tegos autem interdum id quod lupanar, unde Tegeaten dixit philosophus scortum publicum.

Vides quedã iã artẽ mededi profitetẽ, q̄ prius fuerat palæstrites, sed ignauus, dixit illi, An eos q̄ te hætenus deiecerunt nũc uicissim deijcies? Deijcit luctator quẽ superat: & deijcit medicus, quos in lectũ cõijcit, aut etiã in sepulchrũ. Sensit aut Diogenes illũ tã malũ esse medicũ, q̄ fuerat ignauus palæstrites. Similis iocus est apud Martialẽ, de eo q̄ ex medico factus hoploma-

chus, non aliud faceret hoplomachus, q̄ quod fecerat medicus. Ad puerum spurium lapillos iacientem in populum, caue, inquit, ne patrem ferias. Erat enim è scorto natus, atq; ob id incerto patre.

Quibusdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donarat, Quin & me, inquit, laudatis qui accipere Beneficium merui? Plus enim est meruisse beneficium quàm dedisse, iuxta meritum. illud Publij Mimi,

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Ei qui palliũ à Diogene repetebat, lepidissime respondit, Si donasti, habeo: si commodaſti, utor: significans sibi non esse in animo reddere, siue dono, siue commutato accepisset. Turpe est reposcere quod dono dederis, & inhumanum est eripere, quod utenti est opus.

Cum supposititijs quidam de Diogene dixisset, Aurum habet in pallio, tecte regeſit in illum conuictum, ideo inquit, Supposito indormio. Supposititij partus dicuntur, qui simulantur esse nati ex utero unde nõ prodierunt. Indormimus thesauro seruandi gratia, & indormimus ei quod negligimus. Diogenes autem pallium habebat noctu pro culcitra.

Percontanti quid lucri caperet ex philosophia, ut nihil inquit aliud, certe hoc, quod ad omnem fortunam paratus sum. Philosophus Hoc dictum uix sapit Diogenem, quanquam illi ascribitur.

Interrogatus

71 Interrogatus à quopiā, cuius eset, respondit κοσμοπολίη.
Omne solum τῆς, id est, ciuis mundi: significans philosophum ubicunq; lo-
forti patria corum agat, in sua patria uiuere.

est. Cum aliquando stipem posceret, ita ἐξαυόεσχευ, id est, qui

72 stipibus erogandis erat praefectus, Homericō carmine com-
pellauit,

τὸυς ἀλλοε ἐνόεζ' ἀποδ' ἕκτοε Ἰχέο χεῖραε, id est,
Despolia reliquos, teneas sed ab Hectore dextram.

Facete. Dicit festiuitas in hoc est, quod pro ἐπάριζε dixit ἐνάριζε, quo-
rum prius est, da stipem, alterum armis spolia: se Hectoris no-
mine signans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et solet hoc ho-
minum genus esse furax.

73 Scorta dicebat esse regum reginas, quod ab his quicquid
Scortū impē collubisset peterent et impetrarent. Nam ideo regū reginas
riosum. appellabat, non quod essent pares uxoribus, sed quod in ipsos
reges regnum exercerent. Reges à populo non semper obtinēt
quod exigunt, at scorto nihil negatur. Tales, opinor, olim sua
iisse reges barbaros.

74 Athenienses per adulationem decreuerunt, ut Alexāder pro
Libero patre haberetur et coleretur. Hunc honorem irridens
Diogenes, et me, inquit, Serapin facite. Vt enim Bacchus inter
Satyros est, ita Serapis ab Aegyptijs specie bouis colitur.

75 Obiurgatus quod intraret loca spurca ac parum honesta,
Locus nō cō et sol, inquit, subit latrinas, nec tamen inquinatur, Sensit pro-
taminat. bum uirum non fieri deteriore ob loci infamiam.

76 Cum in phano cœnaret, eiq; panes sordidi essent apposti,
Pura sacra. abiecit illos è phano dicens, in templum nihil oportere ingre-
di sordidum.

77 Cuidam procaciter interroganti, quur quum nihil sciret, se
Philosophie philosophum profiteretur, Si philosophum, inquit, simulo, hoc
simulatio. ipsum est philosophari. Subnotans philosophiam rem esse usq;
adeo

ideo difficilem, ut eā uel simulare magna sit philosophiae pars.
Quemadmodum multum regis habet, qui scite regis personā
possit gerere. Et qui simulat imitatur, at imitari philosophos,
est philosophari, hoc est philosophiae studiosum esse.

Quidam adduxit puerum ad Diogenem, ut illius doctrina fieret
73 particeps: ut autem illum philosopho commendaret, dixit eum
excellenti ingenio optimisq; moribus praeditum esse. Laus immo
Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit immodicum lau dica,
datorem, qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipiscēdi gratia
solent pueri tradi philosophis. Satis erat probam indolem bo-
namq; spem in puero praedicare.

Qui de uirtute loquerentur, nec recte uiuerent, eos dicebat
79 cithara similes, quae sono prodesset alijs, ipsa nec sentiret, nec
Doctrina sta- audiret quicquam. Hoc dictum non multum ablu dit à dicto be-
ne moribus. ati Pauli de cimbalo tinniente.

Quodam die quum populus theatrum egrederetur, ipse ad-
80 uersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus quur id fa-
ceret. Hoc, inquit, in omni uita facere studeo: Sentiens hoc esse
Vulgo nihil philosophari, in omnibus actionibus quā maxime à multitu-
recte placet. dine disidere, propterea quod uulgus hominum cupiditatibus
agitur non ratione.

Conspēcto adolescentulo, cultu gestuq; parum uirili, Non
81 te pudet, inquit, qui prius tibi uelis quā ipsa natura uoluit, Degeneratio
Siquidem illa te uirum fecit, tu te ipsum refingis in foeminam.
Id in plerosq; dici potest, quos quum natura creauit homines,
ipsi sua sponte degenerant in pecudes.

Cum uideret cantorem quendam uecordem, ac moribus in-
82 compositis aptare psalteriū, non te tui pudet, inquit, qui sonos
Optima ne- ligno aptare, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et gligimus.
hoc apophthegma ex superioribus uidetur effictum.

Dicenti cuidam, quem ad sapientiae studium hortabatur, nō
83 sum

Vita sine lite sum idoneus philosophia. Quid igitur uiuis, inquit, si tibi nulla ris mors. recte uiuendi cura est? Non enim in hoc uiuit homo, ut uiuat tantum, sed ut discat recte uiuere, Natura dat uiuere, philosophia dat recte uiuere. Natura gignit ad uirtutem dociles, doctos non gignit.

84 Impietas. Ad eum qui patrem despiciebat, Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui debes hoc ipsum quod tibi places? Dicitur gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnans inter sese, despectui esse, et sibi placere.

85 Turpiloquii. Audiens adolescentem honesta specie, uerbis parum honestis utentem, Non te pudet, inquit, qui ex eburnea uagina, plumbeum educas gladium? Ebur olim in summo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

86 Vesci quouis loco. Cum illi quispiam probri uice obiecisset, quod in caupona biberet, et in tonstrina, inquit, tondetur: significas nihilo minus honestum bibere quam tonderi aut radi, quemadmodum nemo reprehendit in tonstrina radi, quod is locus ei rei paratus sit, ita turpe uideri non debet si quis bibat in caupona, modo bibat modice. Nam immodice bibere quouis loco turpe est.

87 Munera regum. Opprobrianti quod a Philippo rege pallium accepisset, Homericus uersiculo respondit, Οὐτοὶ ἀπόβλητ' ὄντι θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Id est, Non sunt reijcienda insignia munera diuim.

Quod Homerus de forma corporis quæ deorum munus est scripsit, hoc Diogenes detorsit ad pallium a rege datum. Idem carmen et ipse possem occinere calumniantibus, quod interdictum a principibus, aut episcopis accipio quæ dantur honoris gratia. Nullus est horum a quo quicquam unquam petij, nec aperte, nec oblique. Quæ uero uolentes deserunt, libenter accipio: non tam ut munera, quam ut testimonia, præsertim quum illorum facultates abundantiores sint, quam ut hoc dâni sentiât.

Diogeni

Diogeni de nõ irascendo accurate differenti, adolescens quidam proteruus, ueluti periculum faciēs, an re præstaret ea quæ docebat, inspuuit illi in faciē. Tulit hoc leniter ac sapiēter, Nõ Lenitas, quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

Conspiciēs quendam meretrici supplicem ut impetraret, quod petebat, Quid, inquit, tibi uis miser? præstat nõ impetrare quod scortator, rogas. A scorto reijci felicius est quam admitti. Et tamen plerique malum et ambiunt instanter et magno enuunt.

Cuidam habenti capillos unguento delibutos, Caue, inquit, ne capitis sua uolentia, uita maleolentiam adducat: nam Græca uocum iucundam affinitatem utcumque reddere studuimus, εὐωδία et δυσωδία. Unguentum enim in uiro arguit uita molliciem. Fama porrò uelut odor est hominis. Simile quiddam dixit Martialis, Ne uole non bene olet, qui bene semper olet.

Dicebat inter seruos ac dominos malos præter uocabula nihil aliud interesse, nisi quod mancipia seruirent dominis, dominum cupiditatibus: significans utrosque esse seruos, miseriorem tamen seruire seruitutē dominos quam mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, et multos habet dominos et turpes, et inclementes.

Græci mancipia, præcipue fugitiua uocant ἀνδράποδα, quæ dictio uidetur composita ex uiro et pede, quum grammatici uariam reddant etymologiam. Cum igitur quidam improbus Diogenem interrogasset, quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα, quoniam, inquit, pedes habent uirorum, animum autem qualem tu nunc habes qui hoc percontaris: sentiēs illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

A prodigo petebat minā. Ille miratus improbā postulationē rogabat, quur quum ab alijs obolum petere soleas a me minam Profusio. Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturū spero, a te uero an unquam posthac accepturus sim θεῶν ἐμ γένοι κέρη, id est,

id est, in deorum genibus situm est. Attexuit enim hoc Homeri Hemistichium. Significauit autem homini profuso periculū imminere, ne breui redigatur ad extremam inopiam, ut ne obolū quidem haberet reliquum.

- 94 **Mendicitas occulta.** Quibusdam Diogeni probro uertentibus, quod peteret, quā id Plato non faceret, imō, inquit, petit et ille, sed Ἀρχιχὼρ κερφαλίη ἰνα μὴ πβδοίῃσθ οἱ ἄλλοι, id est, Admoto capite, ut ne quisquā exaudiat alter.
- 95 **Ridiculum.** Abusus est Homericō carnine, quo significauit Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret, ipse palam. Animaduertens quendam imperite iaculantem, proxime scopum confedit: quur id faceret interrogantibus, ne forte, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurū citius quā scopum. At alij spectatores quā possunt longissime sese à scopo femouent, ne feriantur.
- 96 **Voluptas.** Qui scopum non attingunt hi uulgo ἀτυχῆρ, id est, frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui aberrarent à scopo, sed eos qui curas suas ad uoluptatem uelut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quā per eas deueniant in summam miseriam.
- 97 **Mors an mala.** Interrogatus num quid mali esset mors, quo, inquit, pacto malum, quum presentem non sentiamus? Quod autē abest, nulli, malum est. Dū sentit homo, uiuit, nondū igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidē mala non est, sed iter ad mortē miserum est. Id si metuimus, tota hominis uita, quid aliud est, quā iter ad mortem?
- 98 **Argute.** Narrant Alexandrum Magnum astantē Diogeni, quæsiisse ab eo, num ipsum metueret. At ille, Quid es? bonum an malū? Alexander respondit, bonum: quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendum, nisi se malum esse profiteretur.

Sed

Sed eodem enthymemate colligeret deum non esse timendum.

Eruditionem omnibus hoc sermone commendabat, quod dicebat eam iuuenibus adferre sobrietatem, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod etate suapte sponte lubricam coherceat ab intemperātia, senectutis incommoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit pro uiatico, nō enim egent eruditi. Diuitum fortunas ornet.

Didymon qui uulgo audiebat adulter, curabat oculum uirginis. Ei Diogenes dixit: uide ne corrumpas pupillā. Hoc dictū apud nos perdit suā gratiā. Apud Græcos autē κόρη et uirginē sonat et oculi pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Diogenes.

Admonitus à quodam ab amicis illi tendi insidias, ut caueret, Quid facias, inquit, si similiter et cum amicis et cum inimicis habebimus consuetudinē? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab utrisque nobis cauebimus, non est suauē uiuere.

Interrogatus quid esset in uita optimū, libertas inquit. At uere liber nō est, qui seruit uitij. Nec liber esse potest, qui multo eget, plurimis autē auarus, ambitiosus ac delitijs deditus.

Olim in scholis pingi solēt Musæ ceu studiorū præfides. Ingressus igitur scholam, quum uideret multas Musas, discipulos admodum paucos, dixit præceptorī: Cum dijs multos habes discipulos. Ludens ex ambiguo sermonis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eo quod nos dicimus fauentibus dijs. Interdum σω, id est, cum, significat comitem: cū multis te defendi, id est, multati mecum te defenderunt.

Quicquid per se turpe non esset, id ne in publico quidē dicebat esse turpe. Hunc igitur in morem ratiocinabatur, Si prædere malum non est, nec in foro prædere malum est: sed prædere nihil mali est: ergo nec in foro prædere malū est. Hactenus turpe tolerari poterat Cynicus syllogismus, uerū quis ferat similiter

p colli

colligentem, exonerare uentrem, aut reddere lotiū, aut habere rem cum uxore, aut exuere uestes malum non est: ergo nec in publico malum est. Probis uiris ubiq; placet uercundia.

5 *Quum* in foro in conspectu omnium fuisset operatus, utinam, inquit, liceat sic perfricō uentre, a fame quietū esse. Sentiens agitatione corporis acui stomachi orexim, a qua necessitate cupiebat esse liber. Itidem studiosi grauius ferunt a literis naturæ necessitatibus auocari.

6 Dicebat usum atq; exercitationem quemadmodum in actionibus extrarijs, ita & in actionibus uirtutis & animi tum celeritatem quandam tum facilitatem parere.

7 Nec legem dicebat esse sine ciuitate, nec ciuitatē sine lege.

8 Nobilitatem atque hoc genus alia fortuna decora, dicebat *Bona fortuna.* nihil aliud esse quam uelamenta malitia. Diuites enim quū alijs nihilo sint meliores, tamen peccant licentius: iuxta illud Flacci de diuite, Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute peractum, sperauit magna laudi fore. Nobiles autem & hodie sibi nihil nō permittunt.

9 *Quum* Xeniadæ seruiret, amici agebant de illo redimēdo. *Libertas.* At ille, Nequaquam inquit, an nescitis leones non ijs seruire a quibus aluntur, sed altores potius seruire leonibus. Nam leo ubicunq; est, semper leo est.

10 Cum a letali somno esset experrectus, medicusq; rogaret *Iocus in morte.* quid ageretur, Recte, inquit, nam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerū qui δάνατορ & ἰσσορ germanos finxit, quod somnus mortis sit imago.

11 Rogatus quomodo se uellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici, uolucris ne & feris? Minime uero inquit, sed bacillum propē me quo abigam ponito. Rursus illi, Qui poteris, non enim senties. Quid igitur inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentientis?

Quum

Quum Plato Laudaret quendam hoc nomine, quod erga omnes mnes esset humanissimus, Quid inquit Diogenes illi tribuendū Lenitas mala est, qui tot annos in philosophia uersatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi uitij hominum. Id autem fieri non posse, nisi metu ac dolore. Metu probri, dolore presentis ignominia.

Idem in Lacedaemone peregrinum quendam conspiciens sese studiose ad festum diem componentem, Quid facis inquit? An Festum semper non quilibet dies uiro bono festum est? Sensit hunc mundū esse per sapientiam deo dignum, in quo constitutus homo semper honeste uelut in conspectu numinis omnia cernētis uersari deberet. Detorsit huc prouerbium, quo dicitur pigris semper esse festum.

Dicere solet adolescentibus meretricum domos ingredi, ut perspicias quam uiles res, quanto emantur precio. Huc allusit Terentius, haec omnia nosse salus est adolescentulis.

Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eō quod illi monent, hi redarguunt, utriq; diuersis quidem modis, sed pariter prosunt, dum per eos uita nostra discimus. Hoc Laertius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni.

Interrogatus a quodā, quo pacto maxime posset ulcisci inimicum, Si teipsum, inquit, probum & honestum uirum praeteris. Hoc q; facit, & sibi prodest maxime, & inimicū maxime discruciat. Nam si fundum conspiciens bene cultum discruciatur inimicus, quid fiet, si teipsum uiderit ueris ornatum bonis?

Cum Antisthenem morbo decumbentē inuideret, dixit: Numquid amico est opus? Significans in rebus afflictis potissimum fidis amicis utendum, qui uel re opitulentur, uel cōsolando molestiam mitigent.

Ad eundem aliās, quoniam acceperat illum amore uitae morbum ferre molestius, cum sic ingressus est: ad quem quum Antisthenes dixisset, Quis me hisce doloribus liberabit? Dio-

genes prolata sica, hæc inquit, contra Antisthenes, doloribus, inquit, dixi, non de uita.

19 **Qui malus,** Corinthum profectus ludum ingressus est quem ibi Diony-
ubiq; malus. sius regno pulsus aperuerat, audiuitq; pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenem con- solandi gratia uenisse, Humaniter, inquit, facis Diogenes, hæc est rerum humanarum uolubilitas. Imò inquit Diogenes, miror te etiamnum uiuere, qui tantum malorū in regno patraris: & uideo nihilo meliorem esse ludimagistrum, quam fuissti rex.

Lacedæmonijs quibus merito prima laus debetur in Apo- phthegmatibus, subiecimus tres philosophos, sed in hoc genere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciuiliū dicto- rum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem turba rerum obruamus.

LIBER QVAR

T V S.

PHILIPPVS MACEDO.

IX Græcorum regibus, mea sententia nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum, Alexandri magni patre conferamus, uel ingenij dexteritate, uel dictorum urbanitate.

1 Is dicere solet Athenienses sibi magnopere beatos uideri, qui quotannis inuenirent decem quos belli duces crearent, quum ipse multis annis unum duntaxat belli ducem reperisset Parmenionem. Significās inutile reipub. subinde mutare duces, sed satius esse quem idoneum ac fidum nactus

sis, eum non mutare. Tum in bello nō referre quam multi sint duces, sed quam bello gerendo accommodi.

Cum illi nuncium esset allatum, uno die multas res feliciter ac prospere gestas esse, exclamauit, Et ò fortuna, inquit, pro tot tantisq; bonis, leui quopiam malo me affice. Vir cordatusi-
Imuidia for-
tune. mus non insolenter gestijt ob rerum successum, sed fortune in- dulgentiam suspectam habuit, cuius ingenium esse nouit, ut qui bus exitum molitur, his prius noua rerum prosperitate blan- diatur. Huc pertinet quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plinius.

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent, ut ciuita-
3
Metus malus tes præsidijs contineret, ne deficerent, malo, inquit, dici bonus & commodus quam breui tempore dominus appellari: Sætiens diurnitatis regnum quod beneficijs ac beneuolentia teneretur esse perpe-
custos. tuum, quod ui metuq; non esse diurnum.

Quidam petulantioris linguæ, maledicta conijcere solet in
4
Maledicus Philippum, hunc amici hortabantur, ut eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum: demirantibus quid ita, ne, inquit, Maledicus oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicum cōtemptus, non egit in crucem, uel clementiæ erat quod ignouit, uel ma- gnanimitatis quod contempsit: quod noluit expellere, pruden- tiæ. Plus enim nocuisset.

Smicythus Nicanorem deferebat apud regem, quod sine fi-
5
ut bene au- ne de ipso male loqueretur: quumq; suaderent amici ut homi- nem accersi iuberet, deq; eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit: Nicanor non est Macedonum pessimus, uidendum In nobis est est igitur, necubi nos cæsemus in officio. Vt igitur cognouit, ut bene au- uehementer afflictum inopia, & tamen à rege neglectum fuisse, diamus. iussit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes sine fine præ di care laudes ipsius: Videtis igitur, inquit, in nobis esse situm,

p 3 ut be

ut bene aut male audiamus. Immane quantum absunt ab huius principis ingenio, qui nunquam sibi uidentur satis laudari, quum nihil faciant laudandum: nec student beneficijs sibi conciliare beneuolentiam hominum, sed metui malunt quam amari: cumq; sepe numero faciant detestanda, idq; palam, tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

6 **Conuiciator utilis.** Aiebat se his qui in republica Atheniensium administranda primores essent, plurimam habere gratiam, quod suis conuicijs efficerent, ut ipse tum oratione, tum moribus euaderet melior: dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacij conuincere. O uere philosophicum principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatem, nec quod uulgus solet, hoc tantum spectare, ut maledicos afficeret malo, sed ut ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

7 **Ingratitudo tolerata.** Quum Athenienses quotquot apud Cheronæam capti fuerant gratis dimisisset, illi uero etiam uestes stragulasq; reposceret, atq; hac de causa Macedones in ius uocarent, risit Philippus, dicens: Quid? Nonne uidentur Athenienses arbitrari se à nobis in talorum ludo uictos esse? Tam ciuilitate tulit uictorum ingratitude, qui non solum gratias non ageret, quod ipsi et incolumes et gratis fuissent dimissi, uerum etiam criminarentur quod non simul et amictus et stragulas redderent: quasi nescirent quale esset ius belli, quasiq; nihil aliud esset certare armis, quam certare talis, qui ludus est puerorum.

8 **Iocus in morbo.** Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus à quo curabatur, in singulos omnino dies aliqd posceret, Sume, inquit quantum uoles, nam clauem habes: Ludens ancipiti uoce, unde enim Græce et clauem sonat qua aperitur scrinium aut ostium, et commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuius, cui et in dolore et erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior.

Duo

Duo erant fratres quorum alteri nomē Amphoterus, quod 9 Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, quod illis sonat uterq;. Iocus ex uo Philippus itaq; animaduertens Hecateron esse cordatum ac ge cabulis. rendis rebus accommodū, contra Amphoteron ineptū ac degenerē, inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron, Amphoteron autē esse Vdeteron, id est neutrū. Significās alterū fratrum uidelicet Hecateron, duorum in se uirtutes cōplecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui Amphoterus dicebatur mutauit nomē in contrariū, ut uideretur diceretur, quasi nullius precij.

10 **Clementer.** Quibusdam ipsi consulentibus ut cum Atheniensibus asperius ageret, respondit illos absurde facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agentis, tum patienti suaderent, ut gloriæ suæ theatrum abijceret: significans sese hoc agere, non ut Athenas euerteret, sed ut ciuitati celeberrimæ doctissimorum uirorum copia florenti suas uirtutes probaret.

Duo pariter scelerosi sese inuicem accusabant, cognoscente **11** Philippo: audita causa pronuntiauit, ut alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Græce sonat iucundius, quod Facetum iudicium. **12** **Facetum iudicium.** **13** **Facetum iudicium.** **14** **Facetum iudicium.** **15** **Facetum iudicium.** **16** **Facetum iudicium.** **17** **Facetum iudicium.** **18** **Facetum iudicium.** **19** **Facetum iudicium.** **20** **Facetum iudicium.** **21** **Facetum iudicium.** **22** **Facetum iudicium.** **23** **Facetum iudicium.** **24** **Facetum iudicium.** **25** **Facetum iudicium.** **26** **Facetum iudicium.** **27** **Facetum iudicium.** **28** **Facetum iudicium.** **29** **Facetum iudicium.** **30** **Facetum iudicium.** **31** **Facetum iudicium.** **32** **Facetum iudicium.** **33** **Facetum iudicium.** **34** **Facetum iudicium.** **35** **Facetum iudicium.** **36** **Facetum iudicium.** **37** **Facetum iudicium.** **38** **Facetum iudicium.** **39** **Facetum iudicium.** **40** **Facetum iudicium.** **41** **Facetum iudicium.** **42** **Facetum iudicium.** **43** **Facetum iudicium.** **44** **Facetum iudicium.** **45** **Facetum iudicium.** **46** **Facetum iudicium.** **47** **Facetum iudicium.** **48** **Facetum iudicium.** **49** **Facetum iudicium.** **50** **Facetum iudicium.** **51** **Facetum iudicium.** **52** **Facetum iudicium.** **53** **Facetum iudicium.** **54** **Facetum iudicium.** **55** **Facetum iudicium.** **56** **Facetum iudicium.** **57** **Facetum iudicium.** **58** **Facetum iudicium.** **59** **Facetum iudicium.** **60** **Facetum iudicium.** **61** **Facetum iudicium.** **62** **Facetum iudicium.** **63** **Facetum iudicium.** **64** **Facetum iudicium.** **65** **Facetum iudicium.** **66** **Facetum iudicium.** **67** **Facetum iudicium.** **68** **Facetum iudicium.** **69** **Facetum iudicium.** **70** **Facetum iudicium.** **71** **Facetum iudicium.** **72** **Facetum iudicium.** **73** **Facetum iudicium.** **74** **Facetum iudicium.** **75** **Facetum iudicium.** **76** **Facetum iudicium.** **77** **Facetum iudicium.** **78** **Facetum iudicium.** **79** **Facetum iudicium.** **80** **Facetum iudicium.** **81** **Facetum iudicium.** **82** **Facetum iudicium.** **83** **Facetum iudicium.** **84** **Facetum iudicium.** **85** **Facetum iudicium.** **86** **Facetum iudicium.** **87** **Facetum iudicium.** **88** **Facetum iudicium.** **89** **Facetum iudicium.** **90** **Facetum iudicium.** **91** **Facetum iudicium.** **92** **Facetum iudicium.** **93** **Facetum iudicium.** **94** **Facetum iudicium.** **95** **Facetum iudicium.** **96** **Facetum iudicium.** **97** **Facetum iudicium.** **98** **Facetum iudicium.** **99** **Facetum iudicium.** **100** **Facetum iudicium.**

Quum appareret in loco pulchro castra metari, et mone- retur illic non esse pabulum pro iumentis, Qualis, inquit, est militia mi- stra uita, si etiam ad asinorum commoditate uiuere cogimur? sera.

Quum arcem quandam ac praesidium capere destinasset, ualde munitam, atq; exploratores retulissent prorsus esse difficile, at- que adeo etiam impossibile, percontatus est, num usq; adeo dif- ficile esset, ut nec asinus auro onustus posset accedere: signi- ficans nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur.

Quod ipsum poeta significauit fabula Danaes à Ioue stupra- ta, sed deo in aurum uerso. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire

p a satel

satellites, & perrumpere amat castra potentius ferro.

14 **Veritas.** Quum hi qui apud Laethenem erant, querebantur, indigneq; ferrent, quod quidam ex Philippi comitatu, diceret ipsos proditores, Philippus respondit Macedones esse ingenio parū dextro, sed plane rusticanos, qui lignonē nihil aliud nossent uocare quā lignonem. Alludens ad illud prouerbio celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὸ σκάφω σκάφω λέγεται. Innuat autem illos reuera esse proditores. Rusticana ueritas quanque rem suis non minibus appellat.

15 **Regum humanitas.** Filium Alexandrum admonere solet, ut cum Macedonibus comiter haberet consuetudinem, uulgo interim conciliata beneuolentia uires ac robur sibi parans, dum liceret alio regnante esse humanum: prudenter intelligens, ut nulla re melius constabiliri imperium, quā ciuium beneuolentia: ita difficillimū esse iam regnum administranti erga quoslibet esse humanum, non solū quod regia potestas opposita sit inuidia, uerumetiā quod respub. non possit esse incolumis, nisi scelera supplicij coherceantur. Regibus enim haec temperanda est humanitas erga ciues, ut interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas saepe contemptum parit.

16 **Bonis uti, malis abuti.** Eidem suadebat, ut eos qui in repub. pollerent autoritate tum bonos, tum malos sibi conciliaret amicos, ac bonis quidem uteretur, malis uero abuteretur. Praecipua regum ars est nullū reiicere, sed ad publicam utilitatem omnium operam accommodare. Quemadmodum deus unicus totius mundi monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad utilitatem ecclesiae. Ita principes cordati norunt & probis & improbis uti: non quod ipsi per malos mali quippiam faciunt, sed quod per malos puniunt malos. At multi sunt principes, qui praeposere bonis abutuntur, malis utuntur. Ad tyrannica negotia uiros adhibent sanctitatis opinione celebres, quo uulgus esse rectum ac
pium

pium quod agunt existimet.

Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebaei 17 ni hospitio usus est, multisq; insuper ab eo beneficijs affectus. Beneficentia Is quum uicissim à Philippo nihil muneris uellet accipere, ne me inquit Philippus, beneficentia superatum hac laude spolijs, quod haecenus à nemine beneficijs uictus fuerim. O animum impudicum dignum. Pulchrius existimauit benefaciendo quā potentia uincere.

Cum multi bello capti uenderentur, Philippus in auctione 18 sedebat, sublata tunica parum decore. Quidam igitur eorum qui uendebantur exclamauit, Parce mihi Philippe, paternus enim tibi sum amicus. Philippo uero interrogante, quo pacto & unde ò homo conflata est haec amicitia? Tum ille, Volo, Admonitio inquit, propius accedens dicere: quum admissus esset, quasi arcani quippiam dicturus, Demitte, inquit, chlamydem aliquantulum, nam ad istum modum indecenter sedes. Mox Philippus, Hunc, inquit, finite abire liberum. Nesciebam enim illum mihi uere beneuolum & amicum esse. Non offensus est rex tantus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationem texit, & tantillum officium magno libertatis praemio pensauit.

Quodam tempore ab hospite quopiam inuitatus ad coenam, 19 inter eundem plures forte obuios secum adduxit umbras. Vbi Urbanum sensit hospitem turbari, quod tam multis non sufficeret apparatus mendacium. praemisso ad singulos amicos puero, iussit ut placenter seruant locum: illi persuasi, dum placet expectant, paululum edebant. Ita factum est ut coena sufficeret omnibus. Faceto ioco simul & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit.

Hipparcho Euboico uita defuncto, Philippus praese ferebat 20 quā illius mortē acerbe ferret. Itaq; cuidā uolenti dolore ipsius mitigare dicentiq; Attamen ille tempestiue decessit, iam natu

p 3 grandis

grandis: sibi quidē ipsi, inquit Philippus, tēpestiue decepsit, sed mihi præpropere. Mors enim illū anticipauit, priusquam à me beneficium acceperit, nostra dignum amicitia. Per quam rarum est principem sentire gratiarum affectus, sed amicis pleriq; nō aliter quā equis utuntur. Dum usui sunt curāt, inutiles factos abijciunt, eosq; spoliāt citius quā beneficio iuant.

21 Vbi rescit Alexanderum filium queri, quod pater ex pluribus foenunis gigneret liberos, sic illum hortatus est, Ergo Regnū uirtu quum plures habeas regni competitores, da operam ut honeste ambiendū sius ac probus euadas, ut non per me, sed per te ipsum regnum obtinuisse uidearis. Vir prudentia uere regia præditus, non cōsolatus est filium, sed metum illius auxit quo magis extimularēt ad uirtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successionē dignum præberet, nec tam magnum esse regnum adipisci, quā regnum promeruisse.

22 Eundem hortabatur, ut auscultaret Aristoteli cui traditus erat instituendus, daretq; operam philosophiæ: ne, inquit, multa cōmittas, quæ me fecisse nūc pœnitet. Perspexit egregius princeps neminē philosophiæ expertē regno idoneum esse: nec puduit fateri se multa per errorem fecisse perperā, quod à teneris unguiculis philosophiæ præceptis nō fuisset imbutus. Nā qui experimētis discūt administrare regnū, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen et sero et magno reipub. malo tandē euadunt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, uix poterit ab honesto desistere. Vbi sunt interim qui literas ac philosophiæ studiū clamant ad rempub. administrandam esse prorsus inutiles?

23 Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerum assignat. Verum post ubi cognouit illum tingere barbam et capillos, submonit eum dicens, qui in capillis fidus nō esset, eū in rebus gerendis non uideri dignum cui fideretur. Fucō utebatur in tin

in tingendis capillis ubi non multum erat lucri, multo magis usurus erat fucō in publicis negocijs, ubi dolus interdū ingens adfert emolumentum. Et hanc oportet esse regum præcipuam curam, ut cognoscendis causis uiros præficiant incorruptos. Id qui fieri potest ubi uenduntur iudicandi munia, et is designatur iudex, non qui uir melior est, sed qui ad dandum prior, aut largior. At Apud Philippum nec Antipatri tantum ualebat autoritas, quin suspectum ē iudicum ordine moueret.

Machætæ cuiusdā pro tribunali sedēs causam cognouit, sed dormitabūdas, nec satis attētus ad iuris æquitatē, itaq; sententiā tulit aduersus Machætam. Verū quū is exclamasset, se ablea sententiā appellare, rex iratus, ad quē inquit? Nam appellādī uerbum monarchis est inuisum. Hic Machætæ: ad teipsum o rex, si expergiscaris, et attētius audias causam. Ac tum quidē surrexit rex. Ceterū posteaquā causam apud se melius perpēdisset, intelligeretq; Machætæ factā iniuriā, iudicata quidē non rescidit, sed pecuniā qua dānatus fuerat Machætæ, ipse persoluit. In uno factō quot regiæ uirtutis argumenta. Non perseuerauit irasci et prouocanti, et somnolentiam publice obijcanti, sed per ocium rem suo cum animo accuratius cōsiderauit, iā ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderatiōis: illud uero prudentiæ, quod ingenioso cōmento sic damnatū exemit damno, ut regiam tamen in iudicando autoritatem non proderet, multā primatim perinde quasi ipse damnatus esset dissoluit.

25 Indignantibus Philippi amicis, quod Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantes ad uindictam: Quid igitur, inquit, futurum est, si quid illis faciamus mali? Urbane, nisi me amicorum argumentum uertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt, ut eos irrideant, qui de ipsis bene meriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc

non solum moderationis & clementia, uerum etiam eximia eius iustitiam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibi regem negligere.

26 **Iudex seu-
rus.** Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, postulauit à Philippo, ut reus multam quidem solueret, sed à causa liberaretur, ne dānatus hominum maledictus exponeretur. Hic uero Philippus, præstat inquit, ut ipse male audiat, quàm ut nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione.

27 **Præfectus ui-
gilans.** In exercitu quum multo tempore dormisset, experrectus, Tuto, inquit, dormiui, uigilauit enim Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamen hoc interdum absq; periculo fieri, si rex habeat fidum ac uigilantem præfectum. Ita cum laude amici suam excusauit somnolentiam.

28 **Somnus ex-
cusatus.** Rursus euenit, ut interdum dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad ostium conuenerant, indigne ferrent, regemq; incusarent, quod ob illius somnolentiam non statim admitterentur ad colloquium. hic Parmenio sic regi patri ocinatus est, Ne nūremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nam quum uos dormiretis, hic uigilabat. Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

29 **De arte iudi-
cet artifex.** Quemadmodum ipse fuit urbanus, ita aliorum false dictis delectabatur. Itaq; quum cantorem inter cœnandum uellet reprehendere, deq; pulsu chordarum loqui, Dij inquit cantor prohibeant ò rex, ne tu me melius hæc noris. Ciuilitate & sibi uindicta cavit de arte iudicium, & regem non offendit, meliorem illum indicans, quàm ut cum musico de fidibus contenderet.

30 **Quin & asperius dicta, modo tempestiue, equo ferebat animo.** Nam cum dissidium haberet cum Olympiade uxore, cumq; Alexandro filio, Damaratum Corinthium ad se uenientem percontatus

percontatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. **Admonitio** Hic Demaratus, scilicet inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi huiusmodi in te sint animo. Quid hic expectas, nisi ut rex offensus Damarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Immo quoniam Damarati sermo ab ira ad saniora consilia uocabat, rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira, rediit cum suis in gratiam.

Anni cuidam pauperculæ, Philippum appellanti ut causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respondit sibi non esse ocium: cumq; anus inclamasset, Regū est au- Proinde ne rex quidem esse uelis: Philippus admiratus ancilæ dire omnes, liberam uocem, non illi solum præbuit aures, uerum etiā alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano imperatori.

Philippus quum audisset filium suum quodam in loco scite cecinisse, ciuilitate obiurgauit, dicens: Non te tui pudet, qui noris Artes regem tam belle canere? Significans alias artes esse rege digniores. indignæ.

Idem in palaestra prolapsus, quum surgens in puluere uidisset corporis uestigium, pæpè, inquit, ut minimam terræ partem nā Ambitio, tura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Vtinam hoc dictum inheisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

Philippus Alexandrum filium obiurgans, quod largitionibus Macedonum beneuolentiam consecraretur, Que te, malum Beneuolentia inquit, ratio in istam spem induxit, ut eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? An tu id agis, ut Macedones te randa non regem suum, sed præbitorem putent?

Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benigne audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, quia in re Lenitas, gratū facere posset Atheniensibus: hic Demochares excipiens, si teipsum, inquit, suspendas. Is Demochares unus fuit è legatorum numero ob linguæ procaciam dictus parrhasiastes. Ob
tam

tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus cōpescuit eos, iussitq; ut Therfiten illū incolumē dimitterent. Tum ad ceteros legatos conuersus, Renūciate, inquit, Atheniensibus multo superbiores esse, qui ista dicūt, quā qui impune dicta audiunt. Tales demū animi regno digni sunt.

ALEXANDER MAGNVS.

I In Philippi dictis nihil erat, quod præter urbanitatem, non etiam ad bonos mores conduceret. Nec uideo quem Philippo iungamus cōgruentius quā filium Alexandrum. Is puer etiā **Indoles** **agilis.** num, quū Philippus pater multa præclare feliciterq; gereret, nequaquam eō gaudebat, sed ad pueros æquales ac colluctaneos dicebat, Pater mihi nihil relicturus est: illis contradicentibus, Imò hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit, Alexander, si multa possidens agam nihil? Iam tum agnoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.

2 Idem quum leuitate corporis ac pedum celeritate polleret, patri hortanti ut in Olympijs stadium decurreret, facerem, **Regem re-** inquit, si reges habiturus essem concertatores. Et hic agnoscia decent. scas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non dignabatur nisi cum regibus committi.

3 Quum puella multa nocte ad Alexandrum esset deducta, **Adulterium.** cum eo dormitura, rogauit rex ubi fuisset tam diu: illa respondente, se expectasse donec maritus isset cubitum, ministros accitos acriter obiurgauit, Reducite, inquit, hanc, parum enim absuit, quin uestra culpa fuerim factus adulter. Egregium castitatis exemplum, tum in iuene, tum in rege. Nam apud illos simplex stuprum, pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuisse morem, qui adhuc durat in Italia, ut uxores secubarent à uiris, nisi si quando uocarentur.

4 Alexandro puero dijs largius facienti suffitum, ac subinde ad thus

ad thus accurrēti, Leonides illius pædagogus, qui tum aderat, **Profusio.** Hæc puer inquit, tum large facies suffitum, quum regionē deuiceris quæ thus gignit. Post quum eam regionem obtinisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas, Mito tibi thuris & castæ talēta aliquot, ne posthac parcus sis erga deos, quum non ignores nos potitos regione odores gignente.

Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones ut affatim pranderent, ueluti postridie ex hostium cōmætu cœnaturi. Præsens animus ac de belli euentu fidens. **Fiducia.**

Perillus unus ex amicorum Alexandri numero, filius suis ab Alexandro dotem petijt. Iussit rex illum capere talenta **6** **Liberalitas.** quinquaginta, quumq; is respondisset decem satis esse, Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere, mihi uero non satis est tantum dare. Præclare dictum, nisi uirtutis indolem ambitio uitiaset.

Anaxarcho philosopho iusserat quæstorem dare quantumcunq; ille postularet: cumq; quæstor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset philosophum petere centum talenta, recte, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare & possit & uelit. Hic dubites utrū potius admirari oporteat, regiam ne liberalitatem in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malumus hanc uocare fiduciam. **7** **Liberalitas.**

Mileti quum uidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac Pythijs uicerant, easq; prægrandes, Et ubi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari uestram urbem obsiderent? **8** **Fortitudo in** Salse taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, **tempestiua.** qui corporū magnitudine uiribusq; præstantes in ludicris certaminibus uictoriam reportassent, quum in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

Quum regina Carum Adas illud haberet studio ut assidue **9** mitteret Alexandro opsonia bellariq; per taliū rerum archi- **Frugalitas.** tectos

tectos coquosq; magna arte parata, Alexander ait seipsum habere meliores opsoniorum artifices, ad prandium quidem non sturnum iter, ad coenam uero, tenue prandium.

10 **Barba in bello interrogaretur, nunquid aliud praeter haec fieri uellet, Nihil, lo inutiles.** inquit, nisi ut Macedonum barbae radantur. Hoc dictum quid sibi uellet admirante Parmenione, an nescis, inquit, in praelio nullam ansam meliorem esse quam barbae. Significabat conuius esse pugnandum, in quo genere certaminis barbae officium, quod his milites facillime possunt apprehendi.

11 **Monarchia.** Darius obtulit has conditiones Alexandro, ut ab ipso acciperet talentorum decem milia, et insuper Asiam secum ex aequo partiretur. Id quum recusaret Alexander, Ego, inquit Parmenio, accepiſsem si Alexander essem. Et ego, inquit Alexander, si Parmenio essem. Dario uero hunc in modum respondit: neque terram duos soles, neque Asiam duos reges, ferre posse. Et hic animi celsitudinem probare possis, nisi dictum impotentiam quandam dominandi saperet.

12 **Interpretatio comoda.** Quum in Arbelis de rerum summa periclitaturus esset, conſtiturus cum mille hominum milibus ad pugnandum instructis, adierunt illum milites aliquot ipsi beneuolentes, deferebantque ceteros, quod in castris inter se miscerent sermones, conspirarentque ne quid praedae in regium tentorium deportarent, sed ipsi totum in suum uerterent lucrum. His auditis subrisit Alexander, Fauſta, inquit, nunciatis. Si quidem audio sermones uirorum, ad uincendum non ad fugiendum animatorum. Nec illum sefellit diuinitio, plurimum namque milites regem adiere dicentes: Bono animo esto rex, neque metuas hostium multitudinem, ne pedorem quidem nostrum ferre poterunt.

13 **Seruus appa-** Idem instructa iam ad praelium acie, quum cerneret militem quendam, id temporis amentum telo adaptantem, ut inutilem ratus.

submouit

submouit ab exercitu, qui tum demum appareret arma, quum his utendi tempus adesset. Hoc inter stratagemata magis commemorandum erat quam inter apophthegmata, quemadmodum et hoc quod subiiciam.

Legebat Alexander epistolam a matre missam, quae arcana quaedam et calumnias aduersus Antipatrum continebat, simulque ut solet cum rege legebat Hephæstion, nec eum uetuit legere, sed perfecta epistola anulum signatorium e digito detractum ori illius appressit, hoc gestu admonens, ut arcana contineret. Exemplum insignis de amico fiducia, tum etiam humanitatis egregiae qui calumnias latius spargi noluerit, licet iniusum haberet Antipatrum.

In Ammonis templo quum a uate dictus esset Iouis filius, nihil, inquit, mirum, nam Iuppiter omnium quidem natura pater est, sed ex his optimos quosque peculiariter suos facit. Molestissime interpretatus est oraculum, nam uates per adulationem dixit illum filium Iouis, quasi sic e Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexander fassus est Iouem natura autorem ac partem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filiis agnoscere, qui uirtute ac praclare gestis proxime ad diuinam naturam accederent. Ea est omnibus benefacere.

Cum in bello crux esset illi sagitta uulneratum, multique accurrerent, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant, ex porrecta hilarique fronte ad Homeri carmen alludens dixit: Hic sanguis est quem uidetis, liquorque qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum uanitatem, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quam hominem.

Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quod alienam ab omnibus delictis austeramque uitam ageret. Foris, inquit, Antipater albo utitur pallio, intus uero totus est purpureus. Notas

9 fictam

14 Silentium.

15 Filij deorum qui.

16 Modeste.

17 Hypocriſis.

- 242
 fictam illius parsimoniam, quum esset alioqui ambitiosissimus.
 18 Quum hyeme frigidusq; caelo apud amicum quandam con-
 uuiuo acciperetur, uideretq; foculum exiguum, & ignis pusillum:
 Parsimonia. aut ligna, inquit, inferte, aut thus. Subnotans conuiuatore lignis
 suis parcere, quae quasi ihus essent, quum in rigore tanto
 nec ihuri parcendum esset. Simul satis esse ignis ad faciendum
 suffitum dixit, at parum ad depellendum frigus.
 Cum apud Antipatridem coenaret, isq; ad coenam formosam
 psaltriam induxisset, Alexander aspectu motus in illa exarsit:
 Continentia. mox rogauit Antipatridem, numquid ipse mulieris amore tene-
 retur: illo consentiente, O sceleste, inquit, non tu protinus abduces
 e conuiuio mulierem? Quantu ille animus aberat a constuprata
 aliena uxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitit?
 19 Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis amatum
 per uim osculari uellet, idq; Euium aegre ferentem sensisset
 Continentia. Alexander, iratus exiit in Cassandrum clamans. Ita ne per
 nos ne amare quidem quicquam licebit? Non satis erat regi, si
 seipsum praestaret continentem, nisi & praefectos haberet sui
 finales. Quando autem passus fuisset a suis per uim constuprari
 filiam aut uxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam
 ab osculo uoluit esse inuiolatos? Deniq; quod duces peccarent
 arbitratus est ad se pertinere.
 20 Cum e Macedonum numero ad mare remitteret ualetudi-
 narios ac multos debilesq;, proditus est quidam qui se inter
 Ciuilit. aegrotos ascripserat, quum non aegrotaret. Is quum ad Ale-
 xandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur se
 morbum praetexuisse ob amorem Telestippae, quae ad mare fue-
 rat profecta: percotatus est Alexander cui negotium retrahenda
 ad exercitum Telestippae delegaretur. Caeterum ut cognouit
 eam esse liberam, persuadeamus igitur inquit o Antigenes Te-
 lestippae, ut nobiscum maneat. Nam uim admouere liberae, non
 est

est nostru. Sic indulgit amori strenui militis, quae in exercitu re-
 tinere cupiebat, ut ingenuam mulierem redire nollet nisi persuasam.

Cum Graeci qui apud hostes stipendium faciebant uenissent
 in potestatem Alexandri, Athenienses quidem iussit in compedi
 Moderatio
 bus seruari, quod quum ex publico stipendium haberent, ta-
 poena.
 men apud hostes meruissent: similiter & Thebalos, quod re-
 gionem optimam nacti, non eam colerent: Thebanos uero di-
 misit, dicens: His per nos nihil est reliquum neq; ciuitas: neq;
 agra. Ita moderatus est poenam, ut mortem commertitis non in-
 diceret nisi uincula, & culpam eorum qui necessitatem excusa-
 re poterant in se transfudit.

Ex Indis quendam sagittandi arte cum primis celebrem,
 adeo ut etiam per anulum sagittam mittere diceretur, quum
 in bello cepisset, iussit artis suae specimen edere. Recusantem ira-
 tus rex necari iussit, Quum duceretur homo, dixit his a quibus
 Gloria uita
 ducebatur, se multis diebus non exercuisse artem, eoq; timuisse
 charior.
 ne aberraret. Id ubi renunciatum esset Alexandro, quod non
 contumacia, sed ignominiae metu recusasset, admiratus ingenium
 gloriae studiosum, dimisit illum donatum, eo quod mortem op-
 petere maluisset, quam fama sua uideri indignus. Hic apparet
 non omnino uanum esse quod proverbio iactatum est, Simile
 simili esse amicum. Alexander gloriae supra modum appetens
 similem affectum in alijs amabat.

Taxiles unus e numero regu Indiae, occurrens Alexandro,
 23
 sic illum affatus est, Prouoco te, inquit, non ad pugnam neq; Certamen ue-
 ad bellum, sed ad aliud certaminis genus, Si inferior es, a nobis re regium,
 accipe beneficium: sin superior, nobis benefacito. Cui Alexan-
 der, Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certandum est, uter
 benefaciendo superet alterum. Et humanissime complexus illum,
 non solum non spoliavit ditioe, sed auxit etiam.

Cum audisset de rupe quadam apud Indos, quae ob sublimitate

tem uelut auibus inaccessa $\epsilon\omicron\upsilon\pi\upsilon$ dicitur, quod ipse quidem
 Viri fortis locus expugnatus difficilis esset, sed qui eum teneret formidolosus.
 fiducia. Nunc, inquit, locus captus facilis est: significans nihil prodesse
 munimenta, nisi uir fortis ea tueatur. Arx enim non tam solida
 ac muris tuta est quam uiro.

25 Cum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem ut puta-
 Fides in de- batur, semet Alexandro dedit: At Alexander non solum eius
 ditum. ditionis principem esse iussit, uerum etiam addidit, dicens: Hic
 homo mihi uidetur sapere, qui se maluit bono uiro, quam loco
 munito concredere.

26 Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis Her-
 Herculem com- culem superasse, at ego, inquit, meas res gestas in imperio, ne
 tempfit Ale- uerbo quidem cum his quae gestas Hercules arbitrator conferendas.
 xander. Adulabantur illi, sed huius animo nulla satis faciebat adulatio.

27 Quosdam ex amicis multauit, quod in ludo aleae sensisset
 eos non ludere. Siquidem multi sunt qui in hoc ludo uelut in re
 maxime seria uersantur. Non enim ludunt, qui fortunas suas
 omnes interdum et liberos, aleae permittunt arbitrio.

28 Inter amicos quos habebat praecipuos ac potentissimos om-
 Amicus. nium maxime uidebatur honorare Craterum, sed omnium
 maxime diligere Hephæstionem. Craterus enim inquit, amat re-
 gem, Hephæstion amat Alexandrum. Id Graece incundius
 dicitur, φιλοβασιλευς et φιλαλέξανδρος. Sentiens Cra-
 terus in his quae ad regiam dignitatem attinebant praestare si-
 dum amicum, Hephæstionem priuato quodam affectu diligere
 Alexandrum. Pariter itaque licet dissimiliter amantibus, diuersa
 ratione persoluit praemium: Craterum ornauit dignitate, He-
 phæstionem ad intimam admisit familiaritatem.

29 Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea
 Liberalitas. quum ille recusasset accipere, dicens sibi non esse opus, interro-
 gauit an ne amicum quidem illum haberet cui esset opus. Nam
 mihi

mihi, inquit, uix Darij opes in amicos suffecerunt. Hic utrius
 animum magis admirari conueniat nondum statui, regis ne tam
 ad liberalitatem propensum, an philosophi qui tantum munus a
 tanto rege ultro delatum remiserit.

Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam 30
 rogaretur dicente, Quomodo te tractabo? Regaliter ait: Rur- Regaliter.
 sus subijcitur Alexandro, num quid etiam aliud? Omnia, inquit Po-
 rus, complectitur hoc uerbum, regaliter. Alexander et pruden-
 tian, et fortitudinem admiratus, latiore ditione illi addidit, ea
 quam prius obtinuerat. Supplici et ad pedes abiecto minus com-
 cessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis impuidos animos.

Cum accepisset esse quendam qui conuicijs ipsum impeteret, 31
 Regium est inquit, quum facias bene, audire male. Nihil hoc
 dictio generosius, quanquam idem et alijs ascribitur. regius.

Morti proximus ad amicos respiciens dixit, Magnum epi- 32
 taphium uideo futurum, praesentians res ab ipso gestas multorum
 eloquentia celebrandas. Nec eum sua fefellit diuinitio.

Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas saluta 33
 bat, idque raro, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud fami-
 liares autem dicere solet, Dolores oculorum sunt Persicae puella.

Edicto uetuit, ne a quoquam pingeretur praeterquam ab 34
 Apelle, aut a quoquam aere sculperetur praeterquam a Lysippe-
 po, artificibus illius aetatis praestantissimis. Nam hoc quoque iudi-
 cabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cherylo poeta
 pacis erat, ut pro unoquoque bono uersu Philippicum accipe-
 ret aureum, pro malo colaphum.

Idem interrogatus ubi suos recondideret thesauros, apud ami 35
 cos inquit: significans facultates nusquam reponi tutius. Cum Liberalitas.
 enim res postulat, redeunt ad te cum foenore.

Cum nuncius quidam gaudio gestiens, porrectaque manu ac- 36
 curreret, rem prospere gestam narraturus. Quid mihi bone Praeco rerum
 q 3 uir gestarum.

uir magni nunciabis, nisi nuncios Homerum reuixisse: significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco qualis fuit Homerus.

37 **Imperiose.** Ciuitas quedam ut ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partem agrorū, & præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiam, non ut acciperem, quod dedissetis, sed ut uos haberetis quod reliquissetem.

38 **Adulatio.** Alexander habebat Eudæmonicum philosophum, sed quouis parasito adulantiore. Hic quum aliquando tonaret uehementer, adeo ut omnes expauescerent, dixit Alexandro, Quin tu tale quippiam facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philosophi uocem, ridens ait: Nolo enim formidabilis esse quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac regum capita me iubes super cœnam apponere, Sic Athenæus. Plutarchus in uita secus aliquanto, Quid mihi succenses, quod pisces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

39 **Ciuititer.** Alexander quum hyeme duceret exercitū assidens igni, recognoscere prætereuntes copias cœpit: quumq; uideret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considere loco suo iussit, dicens: Si in Perside natus es, in regia sella sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato conceditur.

40 **Indoles excelsa.** Alexander etiamnum adolescens uidens patrem Philippum equum præferocem nec ullum sessorem tergo patientem, uelut inutilem abiectum ire, Qualem, inquit, equum isti perant, dum illo per imperitiam ac molliciem uti nesciunt. Cumq; mira arte

*uallero in
caualo gra
uantiā
s. f.*

sine uerberibus trañasset equum, tandem conscensum equum ad cursum admisset, tum calcibus usus est: ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descendens caput exosculatus pater, Aliud, inquit, ò fili tibi par regnum quære, quando iam te non capit Macedonia. Præsagijt uir prudens tam excelsa indoli non sufficere paternam ditionem, Sed equus ille

nos

nos admonet, multa bene nata ingenia perire uitio instituentium, qui serè nesciunt imperare, nisi ex equis generosis reddiderint asinos.

Idem Aristotelem cui puer formandus fuerat traditus, summa ueneratione prosequeretur, dicens se illi non minus quam Pietas in patri debere, quod à patre uiuendi, à præceptore bene uiuendi ceptorem. initium accepisset.

Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, rogatus quare fretus auderet infestare maria, compendio respondit. Ego, inquit, quoniam id unico nauigiolo facio pirata nominor, tu quum idem facias magna classe, rex appellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi uitam.

Idem Delphos profectus, quum sacerdos negaret se consulturum deum, quod dies essent nefasti, quibus ne oraculis quidem loqui phas esset, ui pertracta secum sacerdote templum ascendit: quumq; illa importunitate uicta diceret, Inuictus es ò fili, Satis, inquit Alexander, oraculi est: mulieris uocem respon si loco ducens.

Posteaquàm in expeditionem profectus regias opes penè omnes in milites ac duces distribuisset, roganti Perdica, quid Fiducia tibi nunc rex superest? Spes inquit. Hic Perdica, hæc, inquit, euentus, nobis commulitonibus tuis futura communis est: & prædium quod ipsi designarat Alexander, recusauit. Tanta erat fiducia bene successuram expeditionem.

Idem initio quum in causis capitalibus sederet iudex accusatori alteram aurem concludebat: rogatus quid id faceret, Iudex incorruptus, inquit, integram seruo reo.

Quum Philoxenus classis præfectus Alexandro scripisset, Tarentinum quendam Theodorū esse apud se, pueros habentē insigni forma uenales, si uellet emere, indigne tulit, apud æquales subinde clamitans, Quid in me Philoxenus tam obscenum

q 4 ani

animaduertit, ut mihi tantum propro conciliaret.

47 In Callisthenem nequaquam sese accommodantem aulae res
Seruire tem-
pori. gie moribus, sed & dictis & gestu prae se ferentem nihil ibi
placere, dixit hunc uersiculum,

μισῶ σοφιστῶν, ὅς τις οὐχ αὐτῷ σοφός. Id est,
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.

48 Nisam expugnaturus quum uideret milites deterreri flumi-
Exemplum nis quod ciuitatem praeterlabitur profunditate, exiliit, ὀ me o-
ducis. mnium deterrimum exclamans, qui natare nō didicerim: moxq;
clypeo pro subere innixus primus tranauit.

49 Ilium profectus Achillis statuam coronans, O te felicem, in-
Precipua quit, Achilles, cui uiuo talis amicus, mortuo talis cōtigerit pra-
bona. co. De Patroclo loquens & Homero, quorum ille fidissimus
Achilli fuit amicus, hic defunctum Iliadae tota celebrauit.

50 Duabus potissimum rebus, quum deus à multis praedicaren-
Quae nos ad tur, se quod mortalitatis esset deprehendere dicebat, somno & coi-
monent mor tu, quod haec praecipue proderent humani corporis imbecillita-
talitatis. tem, ad caetera inuidus erat. Somnus enim mortis imago est, &
coitus species est morbi comitalis.

51 Darij regiam ingressus, quum uidisset sublime cubiculum, et
Delitiae indi- in eo stratum, mensas, caeteraq; omnia mirifico ornatu instru-
gnae principe eta, hocce, inquit, erat imperare? Sentiens non esse regium
huiusmodi delitijs indulgere.

52 Idem lectum ingressus excusis accurate pallijs dicere solet,
Nunquid hic delicatum aut superfluum mater addidit? Adeo
abhorrebat à muliebribus delitijs.

53 Quum delato ad ipsum scriniolo, quo nihil inter opes Da-
Literarum rij preciosius pulchrius ue repertum est, quaereretur in quem
amor. usum destinatum esset, alijs aliud suadentibus, dixit: Huic opti-
me seruandus dabitur Homerus. Sentiens nullum esse thesau-
rum illo preciosiorem. Ita uisum est iuueni qui se totum ad
exemplar

exemplar Achillis componebat.

Idem hortante Parmenione, ut noctu hostē adoriretur, alio- 54
qui summum fore discrimē, si palam cū tanta multitudine Mar Ingenue.
tem experiretur. Siquidē ex fragore procul uelut è pelago res-
sonante, coniectabant immensum esse numerum. Non furor, in-
quit, uictoriam: Recusans tenebrarum praesidio uincere.

Quum legisset prolixam epistolam ab Antipatro scriptam 55
in qua multa inerant aduersus Olympiadem calumniae, igno-
rare uidetur, inquit, Antipater, quod una matris lachryma mul-
chryma. tae delebit epistolas.

Quum sensisset sororem suam cum iuene quodam elegāti 56
forma consuetudinem agere, nihil offensus est, sed dixit conce-
Candide. dendū esse, ut illa quoq; aliqua ex parte regno frueretur. Mul-
tum dissentiens ab animo Caesaris Augusti, qui nihil acerbius
tulit, quā filiae neptiumq; lasciuiam.

Quum audisset Anaxagoram differentē innumerabiles esse 57
mundos, illachrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset Ambitio in-
lachrymis dignum. An non uideor, inquit, merito flere, qui satiabilis.
quum mundi sint innumerabiles, nos nondum unius domini
facti sumus?

Philippus à Triballis in praelio uulneratus est femore læcea 58
traiecto: opera chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat clau-
dicationis deformitatem contractam manere. Cui Alexāder, Ne
uerearis, inquit, in publicum prodire, sed gradum mouens uir-
tutis tuae potius memineris. Hoc & alijs ascribitur.

Si quando in colloquijs aut conuiujs incidisset contentio 59
de carminibus Homeri, alijs alia praesertim, hunc unice pro Comparatio
bavit Alexander. carminū Ho-
Αμφοτέρων ἑσσιλεύς τ' ἄγαθός, κακτερός τ' ἀρχμυτῆς, id est
Dux bonus atq; idem ualidus pugnator in armis.
Iliad. γ
Addebat Homerum hoc uersu uirtutem Agamemmonis praedi-

dicasse, Alexandri uaticinatum esse.

60 *Musica digna dūce.* Quum transmisso Hellesponto Troiam inuiseret, ueterū heroum res gestas animo reuoluens, quidam si uellet, pollicitus est se Paridis lyram daturum. Hic Alexander, Minime, inquit, illa mihi est opus, quum Achyllis lyram habeam. Hac uir strenuus fortium uirorum laudes canere consuevit, quū Paris sua lyra molles ac lasciuos modulōs incineret.

61 *Humaniter.* Quodam tempore Darij mulieres inuisit unā cum Hephestione. Hunc quum esset eodem ornatu quo rex, corpore etiā maior, Syngambrijs Darij mater pro rege adorauit. Eadē quū ex nutibus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrum. Tum Alexander, Nihil est o mater quod turberis. Nam et hic Alexander est. Sentiens amicum esse alterum Alexandrum.

62 *Adulatio.* Cum in Hammonis templum uenisset, sacerdos grandaenus illum salutauit, Salue fili, et hanc appellationem a deo habes. Tum Alexander, Accipio eam o pater, et posthac patiar tuum dici, si mihi totius orbis dominium concesseris. Sacerdos recepit se intro, et quasi consulto deo respondit, Iouem certo promittere quod peteret. Hic Alexander, Scire cupio num quis superperisit inultus eorum qui patrem meum interfecerunt. Ad haec sacerdos, Philippi, inquit, interfectores omnes dedere poenas, sed patri tuo nemo mortalium potest tendere insidias: significans illum esse Iouis non Philippi filium.

63 *Animoso.* Cum Darius numerosissimum exercitum instruxisset, Alexander profundissimo somno correptus est, adeo ut nec interdū potuerit expergisci. Tandem imminente periculo amici ingressi regem excitauerunt: qui quum dicerent se mirari in eo rerum statu tantam regis securitatem, Magna inquit Alexander animi molestia me Darius liberauit, qui uires suas omnes in unum conuinxit, ut liceat uno die de summa rerum decernere.

Ale

Alexandro Magno Corinthij per legatos ius suae ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus, qui risisset Alexander, quidam e legatis, Nulli, inquit, ciuitatem unquam donauimus praeterquam tibi et Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo uiro societas.

64 Dum in obsidione cuiusdam urbis infirmissima moeniū querit, sagitta ictus est, nec tamen ab instituto destitit: mox quū represso sanguine sicci uulneris dolor cresceret, et crus e quo suspensum paulatim obtorpuisset, coactus quod coeperat omittere, ac chirurgum accersere, Omnes, inquit, me praedicant Iouis esse filium, sed uulnus hoc hominem esse me clamat.

65 Zenophantus certis modis Alexandrum ad arma solet conuocare. Eam musices uim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex est, incinat modulōs quibus illum a bellis reuocet. Sentiens non esse magnae artis hominem eō percellere quosuae apte natura pronus est.

ANTIGONVS REX MACEDONVM.

Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat ac rigidus. Cuidam itaque dicenti, at non talis fuit Alexander. Merito inquit, nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, sibi a spoliatis corradendum quod posset.

2 Milites quosdam uidens thoracibus et galeis indutos sphaera ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illos accersi in Seuere. bet, ut eos coram illis laudaret: uerum ubi nunciatum esset duces bibere, praefecturas illorum militibus dedit, qui sphaera luserant armati, simul et ducum ignauiam puniens, et militum strenuitatem honorans.

3 Cū omnes admirarentur quod quū initio regni durior fuisset, senex factus clementer ac placide regnū gubernaret, Frius, Regni stabilitas, inquit

inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia: Sentiens regnum armis & austeritate frequenter parari, sed nō nisi honesta opinione ciuūmq; beneuolentia retineri.

4 Idem filio Philippo multis praesentibus percontanti ac di-
Silentium in centi, quando castra mouebimus? Quid inquit? num metuis ne
bello. solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiā, qui hoc patrem multis audientibus percontaretur, quum in bello celāda sint consilia principum: sed quoties castra mouenda sunt, tum omnibus tuba dat signum.

5 Cum adolescens institisset, ut hospitium nancisceretur apud
Caste. uiduam treis habentem forma decente filias, accito hospitij designandis praefecto, non expelles, inquit, filium meum ex loci angustia? Non prodidit adolescentis affectum, qui sciebat illum captare quod amaret, sed excusauit adiuu angustiam in quibus uidua cum tribus filiabus ageret.

6 A graui morbo posteaquam conualuerat, nihilo peius est
Morbis inquit, Siquidem hic morbus submonuit nos ne animo effera-
utilis. mur, quum simus mortales. Quis docuerat ethnicū regem philosophiam Christiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnum malum, quod tam grauiter aegrotasset, ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni quā mali. Corpus extenuarat, sed animum reddidit modestiorem: corporis robori nō nihil detraxerat, sed animo detraxit insolentiam, morbum longe periculosissimum. Proinde non pessime res habet, quum leuior morbus arcet pellit ue maiorem.

7 Hermodotus Antigonum in carmine scripserat Iouis filiū.
Modeste. Is hoc legens, istius, inquit, rei nequaquam mihi conscius fuit Lafanophorus ille: perquam facete ridens poeticam adulationem, pariq; modestia sui generis humilitatem agnoscens. Lafanum autem matula fictilis est. Quod si Iouis erat filius, ea res haecenus fefellerat & seruum matulam in cubiculo ferre solitū

& An

& Antigonum filium.

Quodam dicente, omnia regibus honesta iustaq; esse. Sunt **8**
per Iouem, inquit, barbarorū duntaxat regibus: at nobis ea dū Regibus honesta sunt, quae honesta sunt, & ea tantū iusta, quae iusta tantum
sunt. Grauius retudit adulatricem uocem, uolentis omnia licent.
cere regibus. Non enim rex est honesti iustiq; regula, sed honesti iustiq; minister est. Atq; utinam similes uoces nō audiant Christianorum aures, aut si audiant, simili seueritate reijciant.
Quid enim aliud dicunt, qui occinunt, Quod principi placuit legis uigorem habet; qui negant principem teneri legibus: qui tribuunt illi geminam potestatem, ordinatam & absolutam, quarum altera possit quod leges, pacta & foedera postulant, altera quodcumq; libuit.

Frater Antigoni Marsyas litem habebat, sed à rege postu- **9**
labat, ut causa domi cognosceretur. Cui Antigonus, Si nihil, in- **Seuere.**
quit, praeter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientibus. Non impetrauit hoc à rege fraternus affectus, ut uel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemmate cōstrinxit: si iniustam causam habere te scis, quid litigas? Sin iustam, quid fugis hominum conscientiam & ad domesticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuū suspicione, etiamsi bonam causam uiceris.

Quū aliquando tempore hyberno compulisset castra trāse- **10**
ferri in locum ubi non erat rerum necessariorum copia, atque **Lenitas.**
hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, uirga tentorij uela diduxit: fletibus, inquit, ni longius semoti de me male loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se non indignari quod male de ipso loquerentur, sed quod tam uicini, ut exaudiri possent ab eo cui maledicebant.

Aristodemo qui unus ex amicorum regiorū numero fuit, è **11**
coquo

Liberaltas
= regum.
11
coquo ut putabatur prognatus, suadenti ut impendijs ac largia-
tionibus aliquid detraheret, Verba tua, inquit, Aristodeme ius
olent. Subindicans coquorum esse parsimoniam, non regum:
proinde illum tali cōsilio non meminisse cuius esset amicus, sed
quo esset patre natus.

Seuere.
12
Quum Atheniēses seruum Antigoni honoris gratia perina-
de ut ingenuum in ciuium numerū ascripissēt, Nequaquam,
inquit, uelim, unum Atheniensem à me loris cædi: significās per
illos factum, ut unum ciuem Atheniensem possēt loris cædere,
quippe seruum: sed Athenis esse plures uno commeritos, ut à re-
ge loris cæderentur, qui seruum alienum, quod in ipsis fuit ma-
numitterent.

Oratio alie-
= 13
= 14.
Adolescens quidam Anaximenis rhetoris discipulus, oratio-
nem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam suborna-
tus, coram Antigono habebat: cumq; is inter audiendum quida-
dam scire cupiens, sciscitaretur, moxq; adolescens reticuisset,
Quid ais, inquit Antigonus, num ista tibi sunt in tabulis descri-
pta? Quod ille in adolescēte iudicauit absurdum, hoc hodie ma-
gnificum habetur, ut senes etiam apud principes orationem à
rhetore quopiam conducto sex mensibus elaboratam edificant,
eamq; psittacorum more reddāt. Nec raro fit, ut nemine etiam
interpellante, sibi excidant, cunctisq; ridiculi sint.

Verba affe-
= 14
= 15.
Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentē, Hora ni-
uium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit,
non desines, inquit, mecum, ut cū turba agere? Offensus est rex
oratione nimis elaborata, cuiusmodi uerborum apparatus solent
se uenditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem
apud regē facere, erat illius abuti patiētia. Quoniā autē affecta-
ta sermonis structura, latine nō perinde potest exprimi, Græca
ponā, χιονοβόλος ἢ ὥρα ἡρομλῆ, λεπτοβοτανῆμ ἐποίνσε
πλὴν χῶραμ. Pro χιονοβόλος ἢ ὥρα dicere poterat hyems, &

ὁ λεπτοβοτανῆμ uerbū est affectatū uixq; poetæ cōcedendū.

Thrasyllo Cynico petenti drachman, non est, inquit, mu-
nus regium. Cynico subijciente, Talentū igitur da. At non est, Facete.
inquit, Cynicum tale munus accipere. Vtroque cornu repulit
postulatoris improbitatem, quem existimabat nullo dignum be-
neficio.

Quum mitteret filium suum Demetrium cū numerosa clas-
se, magnaq; militum ui, ad Græcos liberādos, dicebat gloriam
à Græcia uelut à specula in orbem terrarum accendi. Iuuenem
glorie studio extimulans, uti strennue rem gereret, qd' eius lau-
dis rumor, nō intra Græciæ fines esset cōtinendus, sed ob Græci
nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus.

Antagoram poetam in tentorio congruum coquentem, atq;
ipsum patellam uersantē deprehendit Antigonus à tergo stans,
eiq; dixit, Putas ne ò Antagora, Homerum quum Agamemno-
nis res gestas scriberet, coxisse congrum? Contra hæc Antago-
ras, Et tu rex, putas ne Agamemnonem cum illas res gereret
fuisse curiosum, si quis in exercitu cōgrum coqueret? æquo ani-
mo tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur.

In somnis Antigonus aliquando uiderat Mithridatem aureā
metentē messem, eoq; struebat illi insidias, ut tolleret è medio.
Idq; quū indicasset Demetrio filio, iureiurando adegit ut file-
ret. Is uero iuncto sibi Mithridate deambulabat in littore ma-
ris, & infima hastæ parte inscripsit harenæ, Fuge Mithrida-
tes. Is intellecta re profugit in Pontū, atq; illic perpetuo regna-
uit. Hoc quū non sit apophthegma, uidetur ab aliquo adiectū.

Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, ualidis
illam præsidijs communiret, ne quando deficeret, summaq; cu-
ra ut totius Græciæ basim custodiret, respondit, se semper in
hac fuisse sententia, ut crederet nullum esse regni præsidium
firmius, quam ciuium beneuolentiam.

Idem

20 *Insolenter.* Idem ubi audiuit reges in ipsius exitium conspirasse, insolentissime respondit, se illos omnes uelut aues semina legētes uno lapide unoq; clamore disturbaturum.

21 *Non semper pugnandū.* Quū Antigonus in arduis ac præruptis locis planicie inminentibus exercitum haberet, Pyrrhus postis circa Naphiam castris, postridie per caduceatorem, ut in campum descendens Martem experiretur prouocauit. Antigonus uero respondit suam militiam non magis armorum quam temporum esse, Pyrrho si illum suæ uitæ tedium cepisset, satis multas ad interitum uias patere.

22 Antigonus interrogatus, quum è suæ ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum si senesceret. Non pronuntiauit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.

23 *Felicitas timidos facit.* Idem uidens militem quendam alioqui strenuum, et ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso morbum occultum, iussit medicis ut si qua fieri posset, adhiberent remedia. At miles iam morbo liber, cepit detrectare pugnam, minusq; prompte semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum quæ nam esset mutati animi causa? Tu miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quum afflicte uiuerem, nō magnopere metuebam tali uitæ. Nunc quū tua opera mihi uita facta est charior, magis caueo ne pereat.

24 *Bellum iniustum.* Antigonus senior sophista cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, desipis, inquit, qui quum me uideas alienas urbes armis uexantem, tamen apud me de iustitia disseris. Sensit eos qui ditionis ampliandæ, gloriæ uel causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non posse tueri iustitiæ leges.

25 Antigonus senior quū frequēter Biantem moleste flagitantē tulisset, tandem uictus tedio, Date, inquit, Bianti talentū, uel ui. Sentiens beneficiū non impetratum, sed improbitate extortum.

Antigo

26 Antigonus quum nocte quadam, quosdā è militibus suis exaudisset, omnia mala imprecantes regi qui ipsos in illud iter et inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant: eos quum ignorantes à quo adiuuarentur explicuisset, Nunc, inquit, male dicite Antigono, cuius uitio in has miseras incidistis: sed ei bene optate, qui uos ex hac uoragine eduxit. Hac uindicta contentus erat regis uere excelsus animus.

27 Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderētur, ac fiducia loci contemnentes hostem multa in deformitatē Antigoni iocarentur, et nunc staturam humilem, nunc collisum nasum deriderent, Gaudeo, inquit, et aliquid boni spero, quando in castris meis Silenū habeo. Cum hos dicaces fame domuisset, quod captis facere mos est, uidelicet ut qui libello sunt utiles in cohortes describantur, ceteri præconio subijciantur, negauit se uel id facturum fuisse, nisi expediret his dominū habere qui tam malam haberent linguam. Hoc idem arbitrator esse cum eo quod refert Plutarchus, nisi quod aliter commemoratur à Seneca.

Iam ut cū Græcis utiq; paria faciamus, Alexandro Iulium Cæsare, Philippo Augustū, Antigono M. Tullium obijciemus. OCTAVIUS CAESAR AVGVSTVS.

1 Quum in conuiuio Rhymirales Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum descuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarē merita, ac sine fine exprobrans belli societatem molestus grati esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cuidam regum propinans dixit, Proditionem amo, proditores non laudo. Significans his qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ. Licet enim officium quod præstant pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis ac fœdifragis.

2 Quum Alexandrini post urbem ui captam, extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum conscendit adiuncto sibi Clementer. Ario Alexandrino, dixit se ciuitati parcere, primum propter ipsius

ipsius magnitudinem ac pulchritudinem, deum propter Alexandrum Magnum eius urbis conditorem, postremo in gratiam Arii amici. Rara cuiusdam clementia fuit, non diripere ciuitatem que pertinacissime rebellarat, sed non minus laudis merebatur illa ciuitas, quod huius beneficii gratiam non sibi uindicauit, sed unam precipuamque partem ipsi concessit urbi, alteram tribuit Alexandro cuius memoriam sciebat apud Alexandinos esse gratiosissimam: tertiam transtulit in Arium, eius ciuitatis ciuem, amicum tanto titulo suis commendans.

3 *Seuere.* Quum ad Augustum delatum esset, Erotem Aegypti procuratorem, emisse coturnicem, in pugna superantem omnes ac prorsus inuictam, eamque assam deuorasse: iussit acciri hominem, et discussa causa confessum malo nauis affigi iussit, uita iudicans indignum, qui ob tantillam gulae uoluptatem non pepercisset aui, que pugnando diu multisque potuisset esse uoluptatis: praeterea quae leto quodam omine, Caesari perpetuam in bellis prosperitatem portenderet.

4 *Lepide.* In Sicilia pro Theodoro Arium praefectum instituit, sed quum Caesari quidam libellum porrexisset, in quo scriptum erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi uidetur? lecto eo nihil aliud subscripsit, quam Videtur.

5 *Irae remedium.* Athenodoro philosopho causatione senectutis flagitanti ut sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quum ille Caesari dixisset, uale, uolens aliquod philosopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit, Caesar quum fueris iratus, ne quid dixeris fecerisue, priusquam Graecarum literarum uiginti quatuor nomina, apud te recensueris. Caesar autem philosophi dextram amplexus, adhuc, inquit, te praesente mihi opus est, totumque etiam annum apud se detinuit, dicens illud Graecorum prouerbium, Silentij sunt tuta fidi praemia. Sive approbans philosophi dictum, quod tutum esset iram premere ne prorumpat in uerba,

in uerba, siue sentiens philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum non addidisset iam abiturus. Quoniam tam salubris admonitio, magnificum aliquod praemium merebatur.

6 Quum audisset, quod Alexander natus annos triginta duos, quum plerasque mundi regiones peragrasset, dubitasset quid in Parta tueri reliquum uita tempus esset factururus, demirabatur si Alexander maximum, non iudicasset maius opus bene gubernare partum imperium, quam amplam ditionem comparasse. Recte notauit inexplebilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliam functionem rege dignam existimaret, quam proferre ditionis terminos, quum multo tum pulchrius tum difficilius sit regnum quod contigit rectis legibus, sanctisque moribus exornare, quam armis regno regnum addere.

7 Augustus legem tulerat de adulteris quomodo iudicandi essent de hoc crimine delati, et quomodo puniendi conuicti: Princeps Iulius post irae impotentia irruit in adolescentem delatum quod cum Iuliam Augusti filia commercium habuisset, eumque manibus uerberauerat. At quum adolescens exclamasset, Legem tulisti o Caesar, adeo facti poenituit Caesarem, ut eo die recusaret coenam capere. Crimen per se graue erat, tum admissum in Caesaris filiam. Quis princeps ibi dolori suo temperaret? Aut quis ibi legum iudiciorumque moras expectaret? At tantus princeps sibi adeo displicuit, ut a seipso poenas sumeret, quod legi quam alij prodiderat, non per omnia paruisset.

8 Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, optabat a dijs, ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, iulij autem fortuna comitaretur. Quod in singulis erat praecipuum id optabat uni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiae, quod uir ingenio, doctrina, consilioque praestans, sua praclare gesta fortunae ascribebat.

9 Dicebat se Romanis eum imperij successorem relicturum, qui nunquam

Præfens con- nunquam eadem de re bis consultasset, de Tiberio sentiens.
silium.

10 Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultu-
Auctoritas. pergerent, Audite, inquit, iuuenes senem, quem iuuenem senes
audierunt. Augustus enim adolescens ad remp. admotus est, sum-
maq; fuit auctoritate: hac sola uoce illos cohercuit, nec aliud sup-
plicium ob concitatum tumultum exegit.

11 Quum populus Atheniensium uideretur deliquisse quiddã,
Clementer. scripsit ex urbe Aegina, Non arbitror uos latere quod uobis
irascor. Neq; enim Aeginæ sum hybernaturus. Nec aliud illis
neq; dixit, neq; fecit, satis habens illis comminatum esse, si de-
sisterent.

12 Cum quispiam ex Euclidis accusatoribus, affatim & ad sa-
Clementer. cietatem usq; dicendi libertate utens, eò tandem prouectus esset,
ut tale quiddam diceret, Hæc si tibi non uidentur magna, iube
ut mihi reddat septimum Thucydidis librum. His offensus Cæ-
sar iussit illum duci. Cæterum ut audiuit illum ex Brasidæ pos-
steris reliquum esse, ad se uenire iussit, ac moderate correptum
dimisit.

13 Pisoni domum à fundamentis usque ad extremam contigna-
Cōmoda in- tionem, accurate ædificanti, ut bono sim animo facis ò Piso, qui
terpretatio. sic ædificas, quasi Roma futura sit perennis. Non offensus est
immodico structuræ apparatu, sed quod alius fuisset suspicatus
ad tyrannidem spectare, ille uertit in lætum Romani imperij
auspicium.

14 Scripserat Augustus tragœdiam cui titulus erat Ajax: eam
Lepide. post, quoniam displicebat, spongia deleuit. Itaq; quum Lucius
tragœdiarum scriptor, interrogaret, quid ageret ipsius Ajax,
Cæsar admodũ festiuiter. In spongiam, inquit, incubuit, alludens
ad argumētum fabulæ, in quo Ajax quum rescuisset quæ dixis-
set fecissetq; per insaniam, gladio incumbens sibi necē conscuit.

Cuidam

Cuidam ipsi libellum trepide porrigenti, qui manum nunc 15
proferret, nunc retraheret. Quid inquit? An putas te assem da- Princeps ad
re Elephanto? Solent enim pueri minimos nummos Elephanto tu facilis.
porrigere, quos ille non sine spectatorum admiratione proba-
scide sic corripit, ut pueri manum non lædat. Sic uidemus pue-
ros & in urforum rictum manum inferere, non sine metu. Mo-
lestum erat optimo principi quod timeretur.

Cum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretq; po 16
pulari rumore sparsum, pecuniam haud parua ipsi à Cæsare Lepide.
datam, sed tu, inquit, noli credere. Lepido ioco significans se nō
daturũ. Alter expectabat futurum ut Cæsar ipsius pudori succur-
reret, ne si compertum esset rumorem esse uanum, ipse ludibrio
haberetur: Cæsar aliud indicauit remedium, sineret homines
loqui quæ uellent, modo ne ipsi quod erat falsum persuaderent.

Alter præfectura equitum submotus, insuper & salarium ab 17
Augusto postulare est ausus, hoc colore, ut diceret se nō lucrī Lepide ne-
causa salarium petere, sed ut tuo, inquit, iudicio uidear impe- gare.
traße munus, & ita credar non ab officio submotus, sed officium
deposuisse, Tu, inquit Augustus, apud omnes prædica te acce-
pisse, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorcm, nisi metus
ignominie, uia commonstrata est, qua nihilo minus honori suo
consulere posset, quàm si pecuniam accepisset.

Herennium adolescentem uitij corruptũ Cæsar castris ex- 18
cedere iusserat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabundus
apud Augustum hac deprecatione uteretur, quo ore redibo in
patriam, quid dicam patri meo? Dic, inquit, me tibi displicuisse. Iocose.
Quoniam pudebat adolescentem fateri, quod ipse Cæsari di-
splicisset, Cæsar permisit, ut sermonem inuerteret, & culpam
in ipsum conferret.

Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq; in 19
fronte cicatrice deformatus, quoniam honesto uulnere erat insti Salse.

gnis, immodice sua facta iactabat. Eius insolentiam Augustus leniter castigauit, At tu, inquit, caue ne quando fugiens post te respexeris. Subindicans fieri posse, ut uulnus de quo nimium se uenditabat, non in prelio, sed in fuga accepisset.

20 **Salfe.** Galba, corpus habens Gibbo deforme, de quo uulgo iactatum est ingenium Galbae male habitare, quum apud Caesarem causam agens, subinde diceret, Corrige me Caesar, si quid in me reprehendendum uideris. Ego, inquit, Galba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum.

21 **Lepide.** Quum plerique rei quos Seuerus Cassius accusabat absolutentur, & is cui Caesar forum extruendum locarat diu traheret illum operis expectatione, Vellem, inquit, Cassius & forum meum accusasset. Iocatus est ambiguo uerbo. Nam absoluitur quod perficitur, & absoluitur qui à causa liberatur: absoluit opus architectus, & reum iudex absoluit.

22 **Iocus ex ambiguo.** Olim erat magna sepulchrorum religio, eaque pars agri quae sepulchro erat dicata non proscindebatur aratro. Vectius itaque quum nihil hac religione deterritus, patris monumentum exarasset, Augustus facete iocatus est, Hoc, inquiēs, est uere patris monumentum colere. Rursus lusit ancipiti uerbo, Colimus ea quae ueneramur, & colitur ager aut aliud simile. Gemina fuisset amphibologia, si pro monumento dixisset memoriam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum memoria nobis sacrosancta dicitur quos uita defunctos ueneramur, & memorias ad Graecorum imitationem uocamus defunctorum monumenta.

23 **Crudelitas.** Quum Herodiane crudelitatis rumor ad Augustum peruenisset, quod in Syria pueros omnes qui bimatum non excessissent iussisset interfici, & in his etiam isus perisse filium. Praestat, inquit, Herodis esse porcum quam filium. Herodes Iudaeus erat, & Iudaei mira religione abstinent ab esu suillae.

Mecoe

Mecenas uir aliis laudatus in stilo lasciuiebat, uerbis affe- 24
ctatis, & compositioni insolenti frequenter indulgens. Augustus contra uerbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaque scribens stilo simplici consueuit uti, Mecoenati uero quem familiariter amabat, scribens, Mecoenatem imitari solet, adeo ut in quadam epistola, multa liberius ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam, Vale mel getium, metuelle, ebur ex Hetruiria, Laser Aretinum, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum smaragde, iaspis figuroru, Berille Porfennae, carbunculum habeas, ἰνα σιωτ ἔμνω πάντα, μαλάγμα μοεcharum. Sic irrisit parum uiriles amici in scribendo delicias. Eiusdem μυροβόλης cincinnos iocis exagitare consueuit, uoces ac sententias ineptas foetores appellare consueuit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quam aperissime declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas & exoletas uoces aucupanti. M. Antonium increpabat uelut ea scribentem quae homines mirentur potius quam intelligant. Quin & Agrippinae neptis ingenium collaudans, hoc adijcit. Sed opus est dare te operam, ne moleste loquaris.

Potitus Alexandria multis uitam donarat, in gratiam Arij 25
philosophi, Sostratum tamen promptissime quidem linguae uirum, sed qui Caesari displiceret, quod temere Academicus haberi uellet Extorta reiecit. At is squalidus promissaque cana barba coepit Arrium uenia, quocumque iret insequi uersiculum illum in ore habens, Σοφοὶ σοφοὺς σωΐσσιμ, ἀπ ἄσιμ σοφοί.

Hac arte coegit Caesarem ignoscere.

Quum iam quadragesimum excessisset annum, ageretque in 26
Gallia, delatum est ad illum, L. Cinnam adolescentem nobilem ac Pompeij nepotem insidias illi struere. Dictum est ubi, quando, & quomodo aggredi uellent. Decreuerant enim sacrificantem interficere. Dicebatur proscriptionis sententia, sed Augusto
r 4 interim

Clementer.

interim uarias edente uoces, ingressa Liuia uxor, Fac, inquit, quod medici solent, qui ubi usitata remedia non procedunt, tentant contraria: seueritate nihil adhuc profecisti. Ignosce. Cinna deprehensus uita tue nocere non potest, fame tue prodesse potest. Protinus iussit accersi Cinnam solum ad colloquium, ueni-
 enti alteram cathedram poni iussit. Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quod seruasset repertum in castris hostium, quod patrimoniu omne concessisset, quod insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricide. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus utrum ego meliore fide uitam tibi deda-
 rim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinna habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit heres. Nullis amplius insidijs ab ullo petitus est.

27 **Ciuiliter.** Augustus nulli ferè ad conuiuium uocanti negare solitus est. Exceptus igitur à quodam coena perparca ac penè quotidiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insurrexit, Non putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunum apparatum contumeliam fuisse interpretatus, ille etiam pudori cõsulit inuitatoris, familiaritati tribuens, idq; in aurem, ne ceteri putarent exprobratam parsimoniã. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc uix triginta reges æquent?

28 **Salse.** Purpuram Tyriam empturus de obscuritate querebatur: quumq; uenditor diceret, Erige altius et suspice. Ergo ne inquit, ut me populus Romanus dicat bene cultum, in solarario ambulaturus sum?

29 **Obluiosus** Habebat Augustus nomenclatorè obliuiosum, quum hoc genomenclator, nus hominum oporteat in primis ualere memoria. Is ad forum
 iturus

iturus rogat Caesarem, nunquid eò mandaret, Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosq; dignitatum tenere, quo heris quum opus est suggerant. Vnde illus etiã nomen est inditũ, è Græco Latinoq; conflatum.

Augustus etiamnum adolescens lepide tetigit Vatiniũ: si-
 quidem is podagræ obnoxius, uideri studebat discussisse uitium ³⁰ Lepide.
 ac iam nulle passus ambulare se gloriabatur. Non miror inquit Caesar, dies aliquanto sunt longiores: significans illum nihilo magis liberum esse à podagra, sed dies esse longiores factos.

Equite Romano quodam defuncto compertum est illum tan-
 tum habuisse æris alieni, ut summa ducetis mille nummum ex-
 cederet, idq; dum uiueret calauerat. Quum igitur res illius au-
 stioni subijcerentur, ut ex pecunia creditoribus satis fieret, Au-
 gustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum, habenda est, inquit, ad somnum mihi concilian-
 dum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obstrictus somnũ capere potuit. Nam Augustus ob ingentes curas, sepe maximã noctis partem ducebat in somnem.

Quodam die forte uenit in aedes in quibus habitabat Cato ³² Grauitæ.
 Uticensis. Hic quum Strabo quo Caesari adularetur, Catonis peruiaciam accusaret, quod sibi manus adferre quam Iulium uictorem agnoscere maluisset, Quisquis inquit Augustus, præsentem reipub. statum mutari non uult, is et ciuis et uir bonus est. Vnico dicto et Catonis memoriam tutatus est, et sibi consuluit deterrens ne quis in posterum affectaret res nouas.

Quemadmodũ Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ³³ Iocus in
 ludere, ita in se iactos aut retortos interdum liberius, patientis-
 sine tulit. Adolescens quidam prouincialis Romã uenerat, oris
 similitudine tam mirifice refrens Augustum, ut in se populi to principè re-
 tius oculos conuerteret. Caesar hoc audito iussit ad se perducì, tortus.

r s eumq;

eumq; contemplatus, hunc in modum percōtatus est, Dic mihi adolescens, fuit ne aliquādo mater tua Romæ? Negavit ille, ac sentiens iocū, retorsit, adiiciēs, sed pater meus sepe. Augustus ludens suspitionē interdebat in matrē adolescētis, uelut ab ipso supratam: at adolescēs protinus eam suspitionē retorsit in matrem Caesaris, aut in sororem. Nam oris similitudo non magis arguebat illū esse Caesaris filium quā fratrem aut nepotem.

34
Libere. Temporibus triumviralibus, quum Octavius, Lepidus, et Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionem scripsit rat Fescenninos, ludibrij causa. Tum Pollio, At ego, inquit, taceo. Non est enim facile in eum scribere, qui potest profcribere, notans Augusti tyrannicam potentiam, nec ea libertate offensus est Augustus.

35
Libere. Curtius eques Romanus delitijs diffuēs, quum apud Casarem cenaret, macrum turdum sustulit ē patina, eumq; tenens interrogavit Casarem, liceret ne mittere: quumq; is respōdisset, quid ni liceat? ille protinus auem misit per fenestram, iocū arripens ex ambiguitate uerbi. Nam cibus ē conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solēne: et mittitur quod abijcitur. Nec hoc ioco Caesar offensus est.

36
Ingratitudo. Idem es alienum cuiusdam senatoris, quē charum habebat, nō rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nummum. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil scripsit Casari, quā, Mihi nihil, ioco uelut exoptulans etiam, quod cū numerasset omnibus creditoribus ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morostor aliquis ingratitude finisset interpretatus, Caesar familiaritatis fiducia delectatus est.

37
Licinius Caesaris libertus solet patrono nouū aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius nouum opus aggressuro centies promisit per libellū, in quo post expressam pecunie summam, quæ uirgula superdu-

Et

Et signabatur, spatium erat uacuum. Hac occasione Caesar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterū centies adiecit, sua quidem manu spatium quod uacabat diligenter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaq; duplum accepit pecuniæ, Faceta ex= dissimulante liberto. Cæterum ubi Caesar rursus nouum opus probratio inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello, Consero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebitur. Non expressit summæ modum, ut illi liberū esset scribere quantum uellet, quandoquidem priorem summam duplicasset.

Quum censoris munus gereret Augustus, eques quidā Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas immunisset. At ille ciuitas probauit sese auxisse. Mox eidem obiectum est, Libertas in= quod legibus contrahere matrimonium iubentibus non parum nocentiæ. fit. Ille docuit se ex uxore trium liberorum esse patrem. Nec satis erat equiti, dimitti, Casari credulitatem exprobrans addebat, posthac Caesar, in honestos uiros inquirens, honestis mandato, Satis aperte pronuncians eos non fuisse uiros bonos, qui manifesto falsa ad ipsum detulissent, obiter et ipsum criminans, qui uices suas mandaret Sycophantis. Et hanc libertatem innocentie condonauit Caesar.

In uilla quadam inquietas noctis agebat, interrumpente somnos ipsius noctuæ cantu. Miles aucupij peritus curauit apprehendendam noctuam, speq; ingentis præmij ad Augustum pertulit: laudato imperator mille nummum dari iussit, ille ausus est dicere, malo uiuat, auemq; dimisit. Quis non miretur hanc contumaciam impune cessisse militi?

Veteranus quidā quū uocatus in ius periclitaretur, adiit in publico Casarē, rogās ut sibi uellet adesse, Caesar ē comitatu suo selectū ilico dedit, eiq; litigatorē cōmendauit. Hic miles uociferans, at nō ego Caesar, periclitāte te Actiaco bello uicariū que= sui, sed pro te ipse pugnaui, simulq; detexit cicatrices. Erubuit principis. Caesar

Cæsar, atq; ipse descendit in aduocationem, ueritus ne non modo superbus, uerum etiam ingratus uideretur.

41 Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniaci Turonij *Flaci mangonis*, eosq; frumento donarat, quum alios auditos soleret largiter donare nummis. Eosdem quum postea Cæsar inter cœnam requireret, Turonius sic excusauit, ad molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impunitum lit quod dixerat non miles, sed mango.

42 Quum sublimis ex Asiatica uictoria reuerteretur, occurrit ei inter gratulantes quidam coruum tenens doctum hæc uerba *Leuitas*. sonare, Aue Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex milibus numum emit. Socius opificis ad quæ nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, illum et alium habere coruum, quem ut adferre cogeretur rogauit: allatus uerba quæ didicerat expressit, Aue uictor imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus tantum iussit, ut munus cum socio partiretur.

43 *Solerter*. Salutus similiter à psittaco, et hunc emi iussit. Idem miratus in pica, et hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendam sutorem sollicitauit, ut coruum insitueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impedio exhauriretur, subinde ad auem non respondentem dicere solet, Opera et impensa perijt. Tandem peruicit assiduitate, ut coruus sonaret dictatam salutationem. Ea quum Augustum prateruentem salutasset, Cæsar, satis inquit, istiusmodi saluatorum habeo domi. Tum coruus memor et illorum uerborum quæ toties audierat, subtexit. Opera et impensa perijt. Ad hoc arridens Augustus iussit auem emi, quanti nullam adhuc emerat.

44 Græculus quidam ita captare solitus est Cæsarem Augustum: descendenti à palatio honorificum aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec desitutum uideret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, et græculo

græculo ad se uenienti obuiam misit, ueluti carmina carminibus pensaturus. Græcus acceptum legit, ac non solum uoce, uerum etiam uultu gestuq; corporis laudauit carmen, ac miratus est. Deinde quum accessisset ad sellam qua Cæsar uehebatur, de Extorta libe missa in pauperem crumenam manu, pauculos denarios protulit, Cæsariq; obtulit, his uerbis, οὐ μὲν τίχλω τὴν σὴν σεβασέ, εἰ πολλόν εἶχον, πολλόν ἐδ' ἴδ' εἰμ, id est, non iuxta fortunam tuam Auguste, si plus haberem, plus darem. Sequito omnium risu, dispensatorem Cæsar uocauit, et sestertium centum milia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palam exprobrata principi parsimonia.

Iulia Augusti filia quum patrem salutaret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licet ille dissimularct. Itaq; postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quæto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filiam. Tum illa, Nimirum hodie me patris oculis ornaui, heri uiri.

In spectaculo gladiatorum cõuerterant in se populi oculos Liuia et Iulia, comitatus dissimilitudine. Liuiam cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi comitabantur. Pater Iuliam aduocauit, monuit scripto uideret quantum inter duas principes foeminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc comode interpretanti lepide, incommode, procaciter dictum uideri potest.

Eadem mature canos habere coeperat, Subitus autem Cæsar ris interuentus oppressit complices, filia canos sublegentes, deprehensis super uestes earum canis, quos euulserant. Id dissimulauit Augustus, et alijs sermonibus extracto tempore, tandem induxit ætatis mentionem. Hac occasione rogauit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumq; illa respondisset, Ego pater cana esse mallet: quare ergo, inquit ista te caluam ante tempus student facere? Lepido commento coarguit

coarguit illam mendacij.

48 Cuidam graui amico suadenti, ut se ad exemplum paterna frugalitatis componeret, Satis procaciter Iulia, ille, inquit, obliuiscitur se Caesarem esse, ego memini me Caesaris esse filiam.

49 Augustus duobus pantomimis inter se commissis, ut alternis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, alterum interpellatorem, quod ille immodice gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare uideretur.

50 Tarraconensibus pro lato ostento nunciantibus, quod in Adulatio eius ara palma eset enata. Apparet, inquit, quam frequenter ac repulsa. cendatis. Quod illi dijs tribui uolebant, ille tribuit illorum negligentiae, qui nunquam in ara Caesaris adolerent incensum.

51 Idem quum Galli donassent ei torquem aureum centum pondo, ac Dolobella per iocum tetans illum, tandem huc pro= duceret iocum ut diceret, Imperator torque me dona, Malo te, inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulantis impudentiam, qui nunquam in bello fuisset, eoq; magis illi conueniebat corona ciuica, quae ex quernis lignisq; frondibus fieri consuevit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quamquam et castrensis et muralis, et naualis ex auro fieri solet. Quae de re uide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem Augustus ut honorificentiorum per iocum obtulit. Nam Suetonius refert eum inter dona militaria aliquanto facilius phaleras et torques, et quicquid auro argentoq; constaret dare solitum quam uallares ac murales coronas quae honore praecellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tanetsi de materia coronarum uariant Gellius et Suetonius.

52 Quum urbem Romam multis modis et ornasset et comu Principis est nisset, atq; etiam in posterum quod quidem in ipso fuit tutam ornare ditto reddidisset, non sine causa glorians dicere solet, Romam late= nem. riciam accepi, marmoream relinquo. Nihil principi magnificen= tius

ius, quam si ditionem quam accepit reddat statu meliore.

Quum miles quiddam ab ipso impudenter peteret, ac Mar= 53 tianum uideret accedentem quem et ipsum aliquid improbe pe= titurum suspicabatur, non magis, inquit, faciam comilito quod petis, quam quod Martianus a me petiturus est.

Lex erat, ut qui patrem occidisset, culleo insueretur, nec haec 54 poena sumebatur nisi de confesso. Ab huius poenae atrocitate Clemener. Caesar ut liberaret manifesti parricidij reum, sic interrogauit, Certe patrem tuum non occidisti, ansam porrigens inficiandi. Tanta erat principis in iudicando lenitas.

Dicere solet, nihil minus in perfectum duce conuenire, quam 55 festinationem ac temeritatem, crebroq; illud iactabat, *ωρὸς δὲ* Festina *ῥεπιδέωρε, ἀσφαλὴς γὰρ ὄστιν ἀμείωρον ἢ θεὰς ὕεσσαν ἰλά=* lente. *νε.* Quae de re satis dictum est nobis in Chiliadibus.

Liuae uxori pro quodam Gallo petenti, ciuitatem negauit, 56 immunitatem obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, quam honorem ciuitatis Romanae uulgari, nimirum reipub. dignitatem antefereus priuato commodo. scit, in plures diffusa.

Quum pro concione multos uideret palliatos, siue ut legen= 57 dum arbitror, palliatos, indignabundus, En, inquit, Romanos re= Cultus. rum dominos getemq; togata. Adeo suadebat priscos reuocare mores, ut habitum quoq; uestitumq; doluerit immutatum.

Populo de inopia uini charitateq; querenti dixit, a genero 58 suo Agrippa, productis pluribus aquis satis prouisum ne sitiret Frugalitas. homines. Fuit autem Agrippae uigilantissimum studium undiq; prospiciendi urbi de aquarum copia. Augustus autem seuerè populum ad aquas a uino reuocauit.

Timagenes historiarum scriptor, multa petulanter in Caesa= 59 rem, multa in uxorem, multa in totam illius domum dixerat. Caesar illum admonuit, ut moderatius lingua uteretur. Cum perseveraret male loqui, nihil aliud quam domo sua illi interdixit. Timage

Timagenes autem libros quos scripserat acta Caesaris continentes recitavit & combussit, in odium Caesaris, quasi rerum ab illo Lenitas gestarum memoriam abolere cupiens. Hunc tamen palam & mira. pertinaciter inimicitias exercentem cum Caesare, nemo civium Romanorum ab aedibus suis exclusit, in domo Pollionis Afini consenuit. Nunquam tamen Augustus cum hospite inimici sui exposulavit, nisi quod quodam tempore illi dixit, $\delta\eta\kappa\iota\tau\epsilon\phi\omega\sigma\epsilon$, id est, alis bestiam siue uperam. Mox Pollionem parantem excusare se, interpellavit dicens: Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum securus diceret, Si iubes Caesar, protinus illi interdicam domo mea. At istud, inquit Augustus, me facturum putas, qui vos vedegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliam habebat definendi causam, nisi quod illi Caesar irasci coeperat. Vtriusque malevolentiam boni consiliiuit principis clementia.

60 Coenabat Augustus apud Ateidium siue Vedium Pollionem. Fregerat quidam e seruis uas crystallinum, ilico iussus est ab Ateidio rapi, & murenis obijci. Puer ad Caesaris pedes confugit, nihil aliud petiturus, quam ut alter periret. Caesar motus nouitate crudelitatis, & puerum dimitti, & crystallina omnia Saenitia ca= ante se frangi iussit, & his pro puero compleri piscinam. Amistigata. cum autem grauitur increpauit: e conuiuio rapi homines imperas, & noui generis poena lacerari? Si calix tuus fractus est, uiscera hominis distrahentur? Tantum ne tibi placebis ut ibi aliquem duci iubeas, ubi Caesar est?

61 In cognitione quadam, quum Aemilio Eliano Cordubensi Lenitas. inter cetera crimina illud uel maxime obijceretur, quod male loqueretur de Caesare, conuersus ad accusatorem, Velim, inquit, hoc mihi probes, efficiam ut Elianus sciat me quoque linguam habere, plura enim uicissim de eo loquar. His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

Tiberio

Tiberio frequenter per literas iracunde querenti de his qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret aetati suae. Satis enim est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis malefacere possit.

Filios suos nunquam populo comedauit, nisi cum hac exceptioe, si mererentur. Honorem non auctoritati, sed meritis tribui uolens. Modeste.

Iulius filiam ac neptem relegarat; post etiam Agrippam prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare uersu Homerico, $\alpha\upsilon\tau\epsilon\lambda\omicron\mu\omicron\sigma\epsilon\mu\lambda\lambda\epsilon\mu, \acute{\alpha}\gamma\omicron\nu\omicron\varsigma\tau\acute{\alpha}\pi\epsilon\lambda\epsilon\omicron\delta\omicron\upsilon$. Id est, O utinam coelebs uixissem, orbisque perissem.

Nec aliter illos appellabat, quam tres uomicas, seu tria carcinomae sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quam dedecorata. Quin & testamento cauit, ne si quid accidisset Iuliae filiae & nepti, sepulchro suo inferrentur.

Indigne ferebat aliquid de se componi, nisi serio & a praefantissimis, admonebatque praetores ne paterentur nomen suum commissionibus numerorum aut histrionum obsolefieri, hac quidem in parte Alexandrum magnum referens. Decet ubique principis auctoritatem sartam tectam prestare.

Insulam quandam Capreis uicinam in quam e comitatu Caesaris secedere solent, qui cuperet ociari, solitus est $\alpha\pi\sigma\alpha\gamma\omicron\omega\sigma\omicron$ appellare. $\alpha\pi\sigma\alpha\gamma\omicron\iota\alpha$ enim sonat negociorum uacuitatem.

Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos percontabatur, eequid ipsis uideretur minimum uitae sat comode transigisse, sentiens de fabula uitae peracta, & adiecit carmen peractis comedijs accini solitum,

$\delta\omicron\tau\epsilon\kappa\omicron\sigma\omicron\tau\omicron\mu, \epsilon\iota\ \pi\acute{\alpha}\nu\tau\epsilon\varsigma\ \eta\mu\iota\mu, \mu\epsilon\tau\acute{\alpha}\ \chi\alpha\sigma\acute{\alpha}\varsigma\ \kappa\tau\upsilon\omega\eta\sigma\acute{\alpha}\tau\epsilon$.

C. IULIUS CAESAR.

C. Iulius Caesar quum Syllam fugeret etiamnum adolescens, incidit in piratas Cilices, ac primum ubi pro redemptioe summam quam

quam ab eo peterent pronuntiaſſent, deriſit prædones, uelut ignaros, quem cepiſſent, ſeq; duplum daturum pollicitus eſt. Deinde quum aſſeruetur donec adferretur pecunia, imperauit illis ut ſilerent, nec ſibi dormienti obſtreperet. Eiſdem orationes & carmina quæ ſcribebat recitare ſolet, quæ cum illi nõ ſatis probarent, ſtupidos ac barbaros appellabat, cumq; riſu minitabatur ſe illos acturum in crucem, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas piratæ pro redemptione pacti fuerant dimiſus, contractus ex Aſia uiris ac nauibus, comprehedit eoſdem prædones, ac ſuſpēdit, ſed prius iugulatos, ne ſeueritas careret clementia. An non hic ſtatim agnoſcis indolem Alexandri magni, cui nihil mediocre ſatis eſſe poſſet?

² Quum Romæ Maximus pontificis dignitatem ambiret, competitor Q. Catulo, primæ apud Romanos dignitatis ac potentie uiro, matri ipſum ad fores deducenti, Hodie, inquit, ò mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excelsa indoles, omnisq; repulſe impatiens.

³ Pompeiam uxorem, quod ſiniſtra fama laboraret, quaſi cum Clodio rem habuiſſet, repudiavit quidem. Cæterum quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Cæſar citatus teſtis, nihil mali de uxore dixit. At quum accuſator diceret, Quis igitur cum illa feciſti diuortium? quoniã oportet, inquit, Cæſaris uxore etiam à calumnia puram eſſe. Præter argutiam reſponſi laudari poteſt & ciuilitas, quod repudiate coniugis famæ pepercit.

⁴ Quum Alexandri magni res geſtas legeret, non tenuit laudum chrymas: atq; ad amicos, Hoc, inquit, ætatis qua nunc ſum, Alexander deuicit Dariũ: mihi uero ad huc uſq; diẽ nihil præclariſſimæ cinoris geſtũ eſt. Suetonius tradit id accidiſſe quũ prætor iure dicũdo cõuentus obiens, apud Gades in tẽplo Herculis uidiſſet Alexandri magni ſtatuum, Utinam hoc ingenium ad moderatũ potius quàm ad maximũ principis æmulationem properaſſet.

Quum

Quum in alpiſus oppidulum quoddã frigidum præteriret ⁵ ambigentibus amicis, an illic etiam eſſent ſeditiones, contentioſus neſq; de principatu, ſubſtitit, ac ſecũ aliquandiu cogitauit: mox, amor. m. illem, inquit, hic primus eſſe, quàm Romæ ſecundus. Hoc mirum eſt quod à Lucano poẽta ſcriptum eſt, nec Cæſarem poſuiſſe pati priorem, nec Pompeium poſuiſſe ferre parem.

Facinora quæ quoniam periculo obnoxia ſunt & magna, ⁶ gerenda eſſe dicebat: at de his non conſultandum, quod ad hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas. Expõſio uero periculi reuocat hominem ab audacia. Audacia.

Cum ex Gallia prouincia aduerſus Pompeium tenderet, ⁷ Rubicone amne tranſmiſſo, dixit: Omnis iacta ſit alea: ſignificans ſe de ſumma rerũ uelle periclitari. Is enim fluuius Galliam ab Italia dirimit.

Quum Pompeius relicta Roma perſugiſſet ad mare, Metellus ⁸ erario præfectus, Cæſari uolenti illinc pecunias tollere, obſtitit, & erarium clauſit. At Cæſar illi mortem minatus eſt. Ea uox quum Metellum reddidiſſet attonitum, hoc inquit ò adoleſcẽs, dictũ mihi difficilius fuit quàm factũ. Sentiens ſe uel nutu poſſe quem uellet occidere, quum ſecum duceret armatas cohortes. Minæ potentum.

Durachij expectabat ut illuc è Brunduſio milites mitterentur: id quum tardius fieret, clam omnibus conſcẽſa ſcapha exiit: ⁹ tentauit tranſmittere pelagus: quum nauigium undis obrueretur, gubernatori iam animum deſpondenti, quis eſſet perturbatus. Animus im- peruit, dicens: Conſide fortuna, ſciasq; te Cæſarem uehere. Tanta erat animi præſtantia, quaſi fortunam ac deos in manu haberet. Ac tum quidem tempeſtate ingraueſcente uetitũ eſt quod inſtituerat peragere. Milites autem ubi reſciuerunt factũ, concurſum fecerunt ad Cæſarem, grauiterq; ferebant ſi alias expectaret copias, uelut ipſis diſſiſus.

Cæterum commiſſa pugna Pompeius uicit, ſed uictoriam

- non est persequutus, uerum sese recepit ad exercitum. Tum
 Vti uictoria. Caesar, Hodie, inquit, penes hostes erat uictoria, at nō habent
 ducem qui uictoria sciat uti.
- 11 Quum Pompeius instructam aciem apud Pharsalum inibi
 consistere, & hostem operiri iussisset, Caesar duxit illum erras-
 se, qui uim, impetum, ac diuinum afflatum animorum ad incur-
 sionem paratorum mora relaxasset. Adeo Caesari non modo
 certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, uerum etiam de
 bellandi peritia.
- 12 Quum Pharnacem primo cōgressu uicisset, amicis scripsit,
 Celeritas cō Veni, uidi, uici, summam rei gestae celeritatem indicans.
 ficiendi. Posteaquam milites qui Scipionem in Africa sequebantur su-
 gissent, & Cato uictus, sibi necesse uictae conscisset. Inuideo in-
 quit Caesar, o Cato tibi mortem istam, quando tu mihi salutem
 tuam inuidisti. Caesar existimabat sibi summæ gloriæ futurum,
 si uir tantus quum bello uictus esset ipsi uitam deberet. At Ca-
 to maluit honestam mortem, quàm oppressa publica libertate
 cuiquam seruire. Proinde mortis illius gloriam Caesar inuidebat
 Catoni, quod is Caesari, seruati Catonis laudem inuidisset.
- 14 Nonnulli quoniam suspectos habebant Antonium ac Do-
 A crassis mi- lobellam, monebant ut ab illis sibi caueret. At ille non istos,
 nus periculi. inquit, metuo, rubicundos & obesos, sed graciles illos ac palli-
 dos, ostēsis Bruto & Cassio. Nec fefellit illum suspicio, ab illis
 enim occisus est.
- 15 Quum inter coenandum ortus esset sermo, quod genus mor-
 tis esset optimum, incontanter respondit, inopinatum: & quod
 optimum iudicauit, ipsi contigit.
- 16 In prelio quodam, Martiæ legionis aquiliferum iam ad fu-
 gam conuersum, faucibus apprehensum in cōtrariam retraxit
 partem, dextraq; ad hostem porrecta, quorsum, inquit, tu abis?
 Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem unum
 militem

militem correxit, uoce tam acri, legionum omnium trepidatio-
 nem discussit, uinciq; paratas uincere docuit.

Idem posteaquam Publius Mimus in scena superasset o-
 mnes & in his Laberium, ita pronunciauit, fauente tibi Cæsa-
 re uictus es Laberi à Syro. Publius enim conditione seruus,
 natione Syrus erat. Longe à tergo relinquitur, qui fauente iu-
 dice superatur.

Caesar quum Romæ uideret peregrinos quosdam locuple-
 tes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferētes, eosq; Liberi pro
 habere in delitijs, percontatus est num apud illos foemina pa-
 rarent liberos: Sentiens nullos catulos esse iucundiores infanti-
 bus. Refert Plutarchus in uita Periclis: tametsi nō indicat cuius
 Caesaris hoc dictum sit. Suspicio esse Augusti.

Quum milites suos uideret expectatione hostium perterri-
 tos, pro concione dixit: Scitote paucissimis his diebus regem
 adfuturum cum X legionibus, equitum XXX, leuis arma-
 turæ C M, elephantis CCC. Proinde desinant quidā que-
 rere ultra, aut opinari, mihiq; qui compertum habeam credāt,
 aut quidem uetustissima nauis impositos, quocūq; uento, in quas
 cumq; terras iubebo auehi. Noua ratio terrorē excutiendi, non
 inficiando minuendo ue, sed amplificando terroris materiā, ut
 certi de graui periculo sumerēt animos tanto periculo dignos.

Proferentibus in medium quod Sylla dictaturā deposuisset,
 quum Caesar perpetuam gereret, quod minimum aberat à ty-
 rannide, respondit Syllam nescisse literas, eoq; dictaturam de-
 posuisse. Dicunt grammatici discipulis, quum præeunt aut re-
 citant scribenda: huc alludens dixit illum nescisse literas.

Quum triumphans subsellia tribunitia præteriret, Pontius
 Aquila non assurrexit unus omnium: id adeo indigne tulit, ut
 proclamarit, Repete ergo Aquila à me rempub. tribunus: nec gatus.
 acinde per continuos aliquot dies cuiquam quicquam pollicitus

est, nisi sub hac exceptione, si tamē per Pontii Aquilā licuerit.

22 **Modeste.** Populo per adulationem regem ipsum salutanti, Caesar, inquit, sum, non rex. Maluit priuatum nomen, quam regium inuidie obnoxium.

23 **Causatio.** Quidam ē turba statuae Caesaris coronam lauream imposuerat, candida fascia praeligatā: at quū tribuni detracta fascia hominem in uincula duci iussissent, Caesar grauer increptos eos potestate priuauit, idq; ne regnum affectare uideretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam.

24 **Scommna.** Quoniam Caesar multos externos in senatum allegerat, libellus propositus est: Bonum factum, si quis senatori nouo curiam monstrare uelit. Significabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne uiam quidem ad curiam nosse, nisi commonstraretur.

45 **Tyrannis.** Quidam Bruti statuae subscripsit, utinam uiueres, quod opera Bruti Tarquinius rex urbe depulsus esset: Caesaris statuae subscripserant hos uersiculos,

Brutus quia reges eiecit consul primus factus est,
Hic quia consules eiecit, rex postremus factus est.

26 **Vita anxia.** Quū undiq; uideretur imminere insidiae, atq; admoneretur ut sibi caueret, respondit, satius subire semel quam semper cauere. Significās eū nō uiuere, qui uiuit in perpetuo mortis metu.

27 **Animose.** C. Caesar post attritos Tigurinos ad urbē quandā sociorū proficiscēs, quū audisset Heluetios in itinere occurrere, in locū quēdā munitū se recepit. Ibi cōgregatis copijs, instructaq; acie, equus illius cui solet insidare adductus est. Hoc inqt, post uictoriā utar ī psequēdis hostibus, et pedes aggressus est Heluetios.

28 **Senectus animosa.** Casare iam palām multa ui praterq; leges agente, Consiliarius admodum natus grandis, libere dixit, ideo non conuenire senatores, quod illius arma timerent. Huic quū Caesar dixisset, Quin igitur tu eodem metu domi te continēs? Me inquit Confidius, senectus intrepidum facit. Quum enim uitae paucillum

supr

super sit, non est quur magnopere sim sollicitus.

C. Caesar Pomponio militi uulnus ostentanti ore exceptum in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Casare fugnantem Salse gloriabatur. Ne unquam fugiens respexeris inquit. Tale quidam Macrobius asseribit Augusto Casari.

Idem quum testis ad exaggeradam iniuriam diceret foemina sua a reo ferro petita. Quid enim faceret, inquit, quum tu Salse. galeam et lorica haberes? Nō ignorabat quur illam partem potissimum uulnerare uoluisset, sed hoc dissimulato, iocari maluit. Galea et lorica omnia tegit prater foemina.

Idem Metello obstitenti ne pecunias ex arario tolleret, ac leges id fieri uctantes proferenti, non idem, inquit, armorum Arma nesciūt ac legum tempus est. Quod si hęc pati non potes, nunc quid leges. dem hinc abscede, ac posteaquam peractis foederibus arma depouerimus, tunc si uidetur, et plebis patronum age.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium aduersus hostem, quod plerisq; medicis cōtra morbos corporū, fame potius Fame uinam quam ferro superadi. Hic mos et hodie manet apud Italos, aduersus omne morbi genus indicūt inedia. Huic simile est, quod diceret solet Domitius Corbulo, hostē dolabra, id est, sensim esse uincendū. Securis statim incidit, dolabra paulatim idem efficit.

Conflauit Casari magnam inuidiam, quod quidam ex his quos Romam miserat, stans in senatu, simul atq; cognouit Casari senatum non dare prorogationem, manu capulum percussus, at hic, inquit, dabit, uim reipublice minitans.

Sylla praturam adeptus comminatus est Casari, se suam illum potestate usurum. Iure, inquit Caesar ridens, tuam potestatem appellas, quam tuo ere mercatus es, notans Syllā quod emptam, cum magistratum largitionibus sibi parasset.

M. Tullius lib. de Officijs tertio scribit Casarem hos uersus ex Euripidis Phoenissis semper habuisse in ore,

5 4 εἰωρε

Imperium nec scit pietatis iura. *ἔπειτα ἡ ἀδίκημα καὶ τὸ πένθος καὶ ἡ ἀδίκημα, ἡ ἀλλὰ ἡ εὐσεβεία καὶ ἡ εὐδαιμονία.*

Hos ipse uertit hoc pacto,
Nam si uiolandum est ius, regnandi gratia
Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

36 Quum Africam petens, in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistrum uertit in melius, dicens: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in consensu nauis, eumq; dixisse, Teneo te terra mater. Huc opinor alludens, quod cum quodā somnio perturbatus esset, quo sibi uisus est constuprare matrem, coniectores interpretati sunt portendi totius orbis imperium.

P O M P E I V S M A G N V S

1 Cn. Pompeius cognomento magnus, tam charus fuit populo Romano, quam pater fuerat inuisus. Is etiamnum adolescens, totum se Syllanae factioni addixit: cumq; nec magistratus esset, nec senator, magnum tamen ex Italia contraxit exercitū. Hunc quum Sylla ad se uenire iussisset, non absq; spolijs inquit, nec incruetas imperatori copias exhibebo. Nec prius ad illū uenit, quam multis conflictibus hostium duces superasset. Iam tum egregij principis, et ad res magnas nati specimen dedit. Noluī adducere numerum, sed militem uirtute spectatum.

2 Iam uero creatus Imperator, quum à Sylla missus esset in Siciliam, non strenuum modo, uerum etiam iustum ducē agere innoxij. coepit. Quum enim audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, um facere ac rapere, temere palantes ac circūcursitantes supplicio affecit: quos uero praemississet ipse, horū gladijs anuli signum impresit, ne quem in uia laderent.

3 Mamertinos quod hostium partibus adhaesissent uniuersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis princeps Pompeium adiit his uerbis, Non aequum facis Pompeij, qui propter unum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum

sum ille, qui et amicis persuasi, et inimicos coegi Marianas sequi partes. Hic Pompeius uiri fortem animum admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis, à tali persuasis uiro, qui patriam suae ipsius uitae antetulerit: simul et ciuitatem et Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga rempub. oporteat gerere principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quam indulgere irae.

4 Quum in Libyam aduersus Domitium transisset, eumq; ingenti praelio superasset, militibus ipsum imperatoris titulo consalutantibus, negauit se eum honorem admissurum, quoad hostium nullum staret erectum. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuia, impetu facto hostium castra adorti, expugnarunt. Recusauit honorem nondum factis emeritum.

5 Ab ea uictoria reuersum, Sylla quum alijs honoribus excepit, tum magni cognomen ipse primus illi detulit. At quū Pompeius his non contentus uellet triumphum agere, non passus est Sylla, eò quod nondum esset ordinis senatorij. Ceterum quum Pompeius ijs qui aderat dixisset, ignorare Syllam, quod plures adorarent solem orientem quam occidentem, Sylla exclamauit, triumphet. Horruit iuuenis animum, et indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quae uidebat nemini cedere posse.

6 Interim Seruilius uir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atq; etiam milites complures obsistebant ne triumphus ageretur, non quod inuiderent Pompeio, sed munera quaedā posebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se directuros pecuniam quae in triumpho ferretur, eoq; Seruilius Glaucaq; suadebant, ut eam potius inter milites diuideret quam diripi sineret. Verum ubi Pompeius respondit, se citius ommissurum triumphum, quam militibus blanditurum, simulq; laurea sum

Honos pro-

Sol oriens.

Animose.

s s tos

tos fasces eis obiecit ut illinc inciperent direptionem. Nunc inquit Seruilius te Pompeie uere magnū uideo dignūq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphū, nisi qui citra ambitum citraq; largitiones benefactis redderetur.

7 Roma mos erat, ut equites qui legitimū tempus militassent, equum in forum deducerent, ad duumuiros quos censores appellant, & commemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur, aut uituperarentur. Itaq; Pompeius quum esset consul, ipse equum ad censores Gallium ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percontantibus, an omnia militaria munia obisset, omnia, inquit, sub me ipso imperatore. Significans se sic gessisse ducem, ut nihil secius omnes militis partes gnauiter prestaret. Idem & imperator bonus, & miles strenuus, qua laude nulla principis maior potest contingere.

8 *Clementer.* Quum Sertorius literas in Hispanijs interceptisset, in quibus erant incluse complurium ducum epistola, Sertorium ad nouandas res statumq; ciuitatis immutandum Roman inuitantium, exussit omnes, ut improbis daret poenitentiae locum, & in melius mutandi consilia facultatem. Hoc ut inter moderate prudenteq; facta merito recenseretur, ita non uideo quid faciat inter apophthegmata. Quamquam eiusmodi multa reperiuntur in Plutarchi collectaneis. Si prodidisset nomina, iam metu poenae sese ad uim manifestam paraissent. Simulq; deferens silentium hostium literis, docuit quantum sit crimen alienas resignare literas, aut quod tibi per literas obsignatas creditū est, sub dium efferre.

9 *Iustitia dirimit fines.* Phraati Parthorum regi per legatos ab ipso postulanti, ut Euphratem Romanae ditionis terminum esse uellet, Imo, inquit illud magis postulandum, ut Romanorum fines à Parthorum regno iustitia dirimat. Significans Romanis non esse prescribendū

bendum quousq; debeant proferre imperiū, à quo propagando non montes aut flumina debeant arcere, sed ibi demum fore fines Romanae ditionis, ubi ius non esset ulterius procedere.

Quum Lucius Lucullus post obita militiae munia sese uoluptatibus dederet, ac sumptuose uiueret, Pompeium interim reprehenderet, quod praeter aetate multas negocijs appeteret implicari, Magis, inquit, praeter aetatem est senem delitijs uacare, quam imperium gerere. Grauius taxauit illorum sententiam, qui putant senibus nihil agendum, quum decorum sit rempublicam gubernantem, uel stantem mori. Luxus autem & otium in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

Aegrotanti Pompeio medicus praescripserat ut turdis uesceretur. Cumq; hi quibus datum erat negociū negarent inueniri, non enim erat tempus quo genus hoc autū capi solet, admonuit aliquis, apud Lucillum inueniri posse, qui turdos toto anno soleat alere. Ita ne inquit Pompeius, nisi delitijs deditus esset Lucullus, nequaquam uiueret Pompeius? Contemptoq; medico, cibis parabilibus usus est. O here masculum animū, qui ne uitam quidem delitijs acceptam ferre sustinuit.

Quum ingens rei frumentariae Romae esset penuria, Pompeius titulo quidem annonae procurator, re autem uera maris terraeq; dominus declaratus, in Africam, Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq; frumēti ui collecta, properabat ire Romam: uerum quum ingenti tempestate oborta naucleri detrectarent nauigationem, ipse primus nauim ingressus iussit ancoras tolli, clamans ut nauigenus urget necessitas, ut uiuamus non urget. Significans patriae periclitantis habendam rationem potius quam priuatae incolumitatis. Siquidem reipub. subleuandae curis immori pulchrum est, at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deserui, turpissimum est. Hic monemur non animalia bruta tantum omiſsa libertate uenire in seruitutem, uerum etiam

etiam homines indomitos fame domari. Docentur item, publicæ salutis priuatam incolumitatem posthabendam esse.

13 **Ingratitudo.** Quum iam detecta esset Pompeij cum Cesare simultas, ac Marcellinus unus ex eorum numero quos Pompeius euerxisse putabatur, à Pompeo ad Cesarem transtulisset animum, adeo ut non ueritus sit in senatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compefcuit Pompeius. Non te pudet, inquit, Marcelline, ei male dicere, cuius beneficio ex nuto factus es facundus, ex famelico eò productus, ut uomitum non teneas? Grauius obicit ingrati tudinem homini, qui hoc ipsum quod habebat, dignitatis, aueritatis, & eloquentiæ abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum ingrati tudinis genus est, sed tamen heu nimium uulgare.

14 **Diuinatio futurorum.** Catoni acerbius infectanti Pompeium, quod quum ipse sapius prædixisset, potentiam Cesaris indes crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidem tendere, Pompeius ita respondit, Tua inquit Cato, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommoda sunt amicitia. Sentiens Catonem incerta loqui, quod nemo possit rerum humanarum exitum liquido præscire: se uero ea sequutum, que tum temporis amicitia quæ sibi cum Cesare intercedebat, postu labat. Certum erat quid debebatur amico, incertum erat, an amicus ille futurus esset inimicus. De amico uero humanius est bene sperare, quàm diuinare peiora.

15 **Moderate.** De se libere profitebatur, quod omnem magistratum quem gesserat & citius esset nactus quàm ipse expectasset, & citius deposuisset quàm ab alijs expectatum esset. Quod cito suscepisset imperium, uel fortune fuit, uel prematura uirtutis: quod mature deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem spectantis, sed ad reipublicæ commodum.

16 Post prælium in Pharsalicis campis habitum, in Aegyptum profugit

profugit: quumq; è triremi descensurus esset in scalmum piscatorum ab Aegypti rege missum, conuersus ad uxorem ac filium, nihil aliud dixit, quàm illud Sophocleum,

ὅς τις δὲ πρὸς τὴν βαρνοῦ ἐμπαροεινέτῃ.

καίου' σὶ δ' ἄλλος καὶ ἐλευθερος μόλις. Id est,

Quisquis tyranni ad tecta profiscitur

Fit seruus illi, liber etsi uenerit.

Præfagisse uidetur imminens exitium. Vbi descenderat in scapham ictus gladio, semel tantum emisit suspirium, & obuoluto capite se præbuit occidendum.

Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dice= 17
re solet: cupio ad hostes transeat Cicero, ut nos timeat. Notans Molesti di= illius ingenium, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos cacitas. contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus, Transi ad Cesarem & me timebis.

Idem rebus infeliciter gestis aduersus Cesarem, & ad sum= 18
mam desperationem redactus, in tentorium uenit attonito simi= Desperatio. lis, nec aliam uocem emisit quàm hanc, οὐκ οὐδ' ἐξ παρρημβο= λῶν, ergo in castra: sumptaq; ueste præsentis fortunæ accommo= da, clam profugit.

Composito Siciliae tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant pla= 19
cide receptis, soli Mamertini postulabant audiri, recitantes le= Armata= ges quasdam ipsis olim à Romanis concessas, non desinetis, in= preces. quit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure age= re uolentibus, non esse opus armis.

Idem quum ex literis senatus intellexisset, omnia quæ Sylla 20
armis obtinuerat in ipsius potestatem esse tradita populi suffra Tediū glo= gijs centuriatis, percusso foemore dixit, Proh nunquam finien= rie. da pericula, quanto satius erat obscurum nasci, si à militaribus caris nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum uxore ruri uitam degere. Magnam potentiam ambit inex=

pertus

peritus. Sed deponere tutum non est.

21 **Fiducia fallax.** Quibusdā se uidere negātibus quomō posset Cæsaris impetū sustinere, hilari uultu uetuit illos hac de re esse sollicitos. Nā si mul ac inqt, solū Italiae pede pulsauero, exiliēt affatim equestres pedestresq; copie. Præfens quidē animus, si fortuna respōdisset. Iam si nondum te cepit huius conuiuij satietas, addemus et ex oratorum numero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS.

1 **Sententiosa breuiloquētia.** Primū igitur accipe Phocionē Atheniensem genere, sed Lace demoniū, et morū integritate, et orationis breuiloquētia. So cratem in hoc referebat, quod nunquam uisus est cuiquā neque flere, neq; ridere. Tanta erat animi constantia. Huic in cōcione sedenti, quidam dixit: Videre cogitabundus o Phocion, recte inquit cōiectas. Cogito enim si quid queam detrāhere his que dicturus sum apud Athenienses. Alij solliciti sunt ut quā pluri- ma dicāt, quo uideātur disertī: illi diuersa erat cura, nimirū ut quæ ad rem faciēbant, uerbis quā paucissimis cōplecteretur.

2 **Vulgi nihil sanum.** Quum oraculum proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate unum esse uirum, qui cunctorum sententijs aduersaretur, ac populus uociferans iuberet illum inquiri, Phocion semet prodit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam uni nihil placet omnium que uulgus uel facit, uel dicit. Quid hic primum admireris, impaudum ne uiri animum, an clementiam, qui non passus sit suspicionem ad innocentem aliquem deuolui, an singularem sapientiā, qua per se perit in conditam multitudinem quoniam affectibus agitur, nihil sani nec agere, nec loqui.

3 Quodam die orationem habēs apud Atheniensem populū, placebat omnibus, quumq; uideret ab omnibus pariter sermonē approbari, cōuersus ad amicos. Quid inqt? Num mali quippiā dixi imprudens? Adeo persuasum habebat, nihil placere uulgo, quod à recto iudicio proficiscitur.

Quum

Quū Athenienses ad sacrificiū quod apparabant ex more peterent à ciuibus ut conferrent aliquid, ac ceteris conferentibus, frequenter esset appellatus Phocion, puderet inquit, si uobis adderem, et huic nihil redderem, ostenso creditore. Pleriq; est sacris im- **4** **Quod super pendendum.** sunt qui putent optime collocatum, quod impenditur templis ac sacrificijs epulis ue diuorū: at uir ille perspicax sensit multo sanctius esse, reddere quibus debeas: quid sensurus de his qui fraudata coniuge ac liberis extruūt sacrificijs structuras regias, et horum ocio alendo magnam facultatum partem impendunt?

Demotheni rhetori dicenti, Occident te Phocion Atheniē- **5** ses si quando ceperint insanire, hunc in modum respondit: Me quidem si insanire ceperint, at te, si ad sanam mentem redierint. Demothenes enim pleraq; ad gratiam apud populū loquebatur, et blanda potius quam salubria. **Pulchre re- tortum.**

Quum Aristogiton calumniator iam condemnatus in carce **6** re moriturus esset, rogaretq; Phocionem ut se inuiferet, amicis Malos inui- non sinentibus ut ad hominem iret: Et ubi quis, inquit, libere in carce- tuis Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum argutissi- re iucundū. me torfit in diuersum: si significans se non ire ut sceleroso patro cinaretur, sed ut eius merita calamitate frueretur.

Quum Byzantijs irasceretur Athenienses, quod Charetem, **7** qui cum exercitu in subsidiū suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippū, noluisent recipere, ac Phocion dixisset, nō esse irascendum socijs diffidentibus, sed ducibus quibus fides nō habetur, ipse dux electus est: atq; ipsi fidētibz Byzantijs effecit, **Fides in duce** ut Philippus re infecta discederet. Diffidentiā Byzantium in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, ut non uideretur tutum sese illius fidei cōmittere: prudentiæ est infido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis iūro, non dubitarunt sese credere.

Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat **8** Phocioni, is uero percontatus est eos qui pecuniam adferebant,

bant, Quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi uni illa mitteret Alexander illis respondentibus, Quoniam unum te in Corruptela dicat uirum & honestum & bonum. Ergo sinat, inquit, me tu lem & haberi & esse. Ut scite arreptum ab illis argumentum torfit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic non admittetur incorrupti pectoris sinceritatem: pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos qui quum remp. administrarent, tamen à capiendis muneribus non temperant, nec bonos esse uiros, nec tales haberi debere.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, ut Idem faciens dum erat cū quid consuleret proferret, surgens inquit, Consulo igitur, ut aut Turcis. armis superetis eos, aut superantiū amici sitis, Compendio iussit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille uideretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

10 Rumor incerto autore obortus erat de morte Alexandri: Precipitatiū moxq; rhetores prosilierunt, hortantes ne contarentur, sed illico bellum suscipere. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur. Nam si, inquit, hodie mortuus est, & cras & perendie mortuus erit. Grantur oratorum precipitatem temeritatem cohercuit.

11 Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum perpulisset, magnificis spebus ad nomem libertatis ac principatus erectam, Phocion illius uerba dicebat esse cupressis similia, que Magnifica sublimes quum sint ac pulchræ, fructum non habent. Nihil promissa, sed tuit dici accommodatius in sermonem splendide magnificq; inania. pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi cōpositoq; in conum uertice, procul egregium quiddam polliceri uidetur, at uix ulla sterilior.

12 Ceterum quum initia belli cessissent feliciter, ac ciuitas ob secundum

secundum nuncium dijs sacrificans grataretur: rogatus Phocion, an hæc ita gesta nollet. Hæc quidem, inquit, gesta uellem, Optima dea sed illa decreta. Sentiens etiam inconsulta consilia nonnunquam cernenda, feliciter cedere: id quoties accidit, gratulanū quidem esse rei: pub. non tamen ideo non semper utendū optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuerit ipsius consilium.

Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorū 13 Militis officium. multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitū, O Hercules inquit, quā multos uideo duces, milites uero perpaucos: Notans iuuentlem temeritatem, quæ duci præire conaretur, quum militis sit, non dare consilium, sed ubi res postulat bonam nauare operam. Attamen commissio prælio uicit, & Nicionem Macedonem duce[m] superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro accepere præsidium.

Quum uero Menyllus præsidij dux, Phocioni pecunias dare 14 uellet, indignatus Phocion dixit, nec illū Alexandro meliorem Incorruptus esse, & causam deteriorē ob quam nunc accepturus esset, quum animus. tunc nō accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

Antipater dicere solet, quū duos haberet Athenis amicos, 15 neq; Phocioni unquam persuasisse ut acciperet, neq; Demadem dando expleuisse. Hic erat Demades, qui ualebat extemporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

Phocion Antipatro petenti, ut in gratiā suā faceret quiddā 16 pugnans cū iustitia, Non potes, inquit Antipater, Phocione simul & amico & adulate[m] uti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet. Adulator autē ad quiduis obsequitur.

t Quum

17 Quum populus Atheniensis flagitaret ut Phocion copias in Bœotiam educeret, eamq; rem Phocion non fore è repub. in dicaret, edixit ut quotquot essent in ciuitate ab ephēbis usque ad sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & ætatem excusantibus, Nihil, inquit, absurdi meo edicto continetur, quū ipse natus annos octoginta unā cū ipsi dux profecturus sim. Hac arte temporariū multitudinis calorē retudit.

18 Post Phocionis obitum, quum Atheniensium respub. ad gubernationem popularem redisset, Phocion in concione capitis damnatus est. Atq; huius quidem amici ceteri flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus Patientia. obuius, post conuitia in faciem expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens, Nō hunc, inquit, compestet aliquis indecore se gerentem; Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ discipline curam habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit uindictam aduersus eum qui præter leges seuerit in hominem damnatum, tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud quàm in decentes mores appellauit.

19 Ex his qui cum Phocione erant morituri, quidam indignās Solatium complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion, mortis. Non tibi, inquit, Euipe siue Thudippe satis est cū Phocione mori; Phocion non tantum innocens, uerum etiam præclare de repub. meritis ducebatur ad mortem. Magnum itaq; solatium oportebat esse cum Phocione innocente mori innocentem.

20 Deniq; quum illi poculum cicuta temperatū porrigeretur, percontatus est quispiā, si quid filio uellet dicere. Nam is ade- Vindictæ rat: ego, inquit, tibi fili & precipio, & obsecro, ne quid ob odium. huius rei memoriam, Atheniensibus male uelis. Ceteris morientibus præcipuum solatium esse solet spes uindictæ. Huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem ulcisceretur, maluitq; illum

illum in patriam quàm in patrem seruare pietatem.

Nicocli petenti, ut sibi ante Phocionem uenenum haurire liceret, tametsi durum hoc inquit Phocion, tamen concedendum Amicitia. est ei cui nihil unquam in uita negaui. Phocion Nicoclem inter amicos fidissimum unice adamarat, eoq; molestum erat uidere illum morientem. Eam molestiam ut uitaret Nicocles, petebat, ut ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amico.

Quum bibissent omnes solusq; Phocion superesset, consum- 22
pto ab alijs ueneno, carnifex negabat se daturum nisi numerarentur duodecim drachmæ: tanti enim uenire cicutæ uncia. Phocion itaq; ne per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se cuidam ex amicis, Quandoquidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, queso dato huic precium.

M. TVLLIUS CICERO.

M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dictærijs incesse- 1
retur, ab amicis admonitus ut aliud sibi cognomen ascereret, respondit se Ciceronis nomen illustrius effecturum, quàm esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familie cū pri- Nobilitas uir-
mis illustres erant apud Romanos, quum Tullius esset nouus tute parta.
homo. Cognomen autem ideo patebat cauillis, quod à Cicere uilisimo legumine dictum uideretur. Quasi uero non & Fabij à Fabis, & Lentuli à Lente cognomen habuisse uiderentur. Parum illustris est, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus est, quam sibi quisque proprijs uirtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen ac no- 2
men literis signauit, sed pro Cicerone, Ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem. Cicerone.

Oratores qui inter dicendum uociferantur dicebat claudis 3

t 2 esse

esse similes, qui sic ad clamorem, ut illi ad equos confugerent. **Clamofus** Hoc genus homines et hodie uidere est, qui quum sentiunt se **orator.** causa inferiores, ad furiosa iurgia cofugiant, ut quonia rationibus persuadere non possunt, improbitate metuq; extorqueant.

4 **Salfe retortu** Quum Verres qui filium habebat, parum pudice flore etia-
tis utentem, Ciceronem ut parum uirum ac cinedum inceſeret
conuitijs, ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuiciandū
fit. Significans hoc conuitiū non in ipsum competere, sed in cō-
uiciatoris filium, Parentū autē est obiurgare liberos, sed intra
domesticos parietes, nec ea conuitia sunt eliminanda. Eliminat
autem, qui alijs impingit, quod ipsius domi cōmittunt liberi.

5 **Retortum** Metello nepoti obijcienti quod Cicero testimonio suo plu-
in res occidisset, quā patrocino seruasset. Plus enim, inqt, mihi
laudem cōi fidei est quā eloquentiæ. Mira solertia conuitium retorsit
tium. in laudem. Siquidem in teste spectatur fides, in patrono ualet
eloquentia.

6 **Salfe retortu** Rursum Metello percontanti Ciceronē quis ipsius esset pa-
ter, nimirū ignobilitatē exprobrans, ad istam, inquit, percontati-
tionem ut respondere sit difficilius, mater effecit tua. Nam Me-
telli mater audiebat parum pudica. Quin et ipse Metellus ma-
trem referens, leuior erat et inconstans, et afflictiſſis seruiēs.
Cicero cōuitium à patre ad matrem tranſtulit. Tū enim incer-
tus est pater, quum mater non cum uno consuetudinē habet.

7 **Salfe.** Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetoricæ magistro
fuerat usus, defuncto, sepulchro eius coruum lapideum impo-
suisſet, iustum, inquit Cicero, præmium retulit. Nam uolare
ipsum docuit, non dicere, notans Metelli leuitatem et inconsu-
tiam. Coruus auis est ἄμουσος.

8 **Salfe.** Vatinius inimicum, et alioqui sceleratum M. Tullius au-
dierat obijſſe diem: post quum audisset illū uiuere, male percat
inquit, qui male mentitus est: significans Vatiniū indignū qui
diutius

diutius uiueret, omne quidem mendacium malum, sed hoc men-
dacium bis erat malum, quia bonos uiros in falsum gaudiū con-
iecerat. Dictum tamen erat ambiguum, quod dici poterat et de
illo quem mori nolles.

Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere,
diceret, non audio, hoc sermone negans se probare quod di-
cebatur: atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet
enim ea gens habere perforatas aures, ut inde suspenderet anu-
los ac gemmas, quæ nunc collo digitisq; gestamus. Ea serami-
na quomodo fiant docet Celsus.

C. Popilius qui iurisperitus uideri uolebat, quum indoctus
esset ac stupidus, citatus in controuersia quadam testis, respon-
dit se nihil scire. Tum Cicero, Putas, inquit, fortassis te de iure
interrogari.

Hortensius orator defensionis mercedē à Varrone accepe-
rat sphingem argenteam, is quum M. Tullio obliquius quid-
dan et inuoluitius loquuto, dixisset, Non didici soluere ani-
gmata. Atqui inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fa-
bula de monstro Sphinge, quæ præmijs propositis aedebat ani-
gmata, non soluentibus mors erat præmium.

Quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus tribus
insigniter deformibus, tacite ad amicos dixit uersiculū Græcū,
Φοιβὸς ποτ' οὐκ ἐδῶντο; ἑσπερὶ τέκνα. id est,
Phæbo haud sinente hic seminauit liberos.

Sentens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue
quod Apollo pulcher à poëtis fingitur, siue quod oriente sole
factus existiment concipi feliciores.

Quum Fausti Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem su-
pellecilem suam proſcripſisset, hanc, inquit, proſcriptionē ma-
gis approbo quā paternam. Iusit ambiguo uerbi. Proſcribunt
tur res, quæ in auctiōne ueniam exponuntur, et proſcribuntur
homī

- homines, à quouis iugulandi : quo crudelissimo genere Sylla
quàm plurimos ciues proscripserat.
- 14 Pompeio ac Cesare inter se disidentibus, Cicero quem su-
Neutralis pars
placet. giam, inquit, scio: quem sequar, nescio: Sentiens ambos non pro
reipub. libertate, sed pro principatu dimicare.
- 15 Pompeio uitio dabat, quod ciuitate deserta, Themistoclem
potius quàm Periclem fuisse imitatus, quum illi res nequaquam
pares essent, his essent: Themistocles enim fugit ad Persas, Pe-
ricles mansit Athenis.
- 16 Quum ad Pompeium uenisset, ac uenisse preceniteret, rogatus
Salfe. ubi Pisonem generum reliquisset, Apud tuum, inquit, socrum,
Cesarem designans. Perinde quasi notatus esset Cicero, quod à
genero suo disunctus esset, relaxauit illum quod ipse cum suo
socero bellum gereret.
- 17 Quum quidam à Cesare ad Pompeium transfugiens, dice-
Argute. ret se festinandi studio equum reliquisse, Cicero dixit illum me-
lius de equo quàm de se statuisse. Sentiens longe rectius factu-
rum fuisse, si et ipse mansisset apud Cesarem.
- 18 Cuidam nunciati Cesaris amicos esse tristes, hoc dicit, in
Interpre- quit, illos Cesari male cogitare. Irrisit adulantem nunciu, quasi
tatio. Casariani rebus suis diffiderent, metuerentq; Pompeium.
- 19 Post Pharsalicum conflictum quum fugisset Pompeius, No
Bellum cum
graculis. nius quidam dicebat septem adhuc aquilas superesse, proinde
bono animo esset hortabatur. Recte inquit Cicero, hortaberis,
si nobis cum graculis bellum esset. At ille aquilas dixit uela Ro-
mana aquilis insignita.
- 20 Quum Caesar rerum potitus Pompeij statuas deiectas hono-
Clementia si
mulata. rifice reposuisset, Caesar inquit Cicero, dum Pompeij statuas re-
ponit, suas stabilit. Sentiens illum hoc non in Pompeij gratiam
facere, sed ut sibi clementie simulatione fauorem apud ciues co-
ciliaret, atq; hoc pacto suum regnum constabileret.

Adeo

Adeo uero sollicitus erat M. Tullius bene dicendi, tamq; 21
anxium huic rei studium impendit, ut quum causam oraturus Bene dicendi
esset apud centum uiros, iamq; dies instaret, Erota seruum ma studium.
numiserit, eò quod nunciasset cognitionem in posterum diem
fuisse prorogatum. Et hoc aliquis inter apophthegmata adie-
cit, quum non sit.

Quum Cicero in Pompeij castra uenisset, dicentibus, Sero 22
uenisti. Minime, inquit, sero, nam nihil hic adhuc parati uideo. Nihil parati
Allusit ad eos qui sero ueniunt ad conuiuium.

Quum Pompeius Gallum quendam quod ad ipsum à Cæ- 23
sare transfugerat ciuitate Romana donasset, Hominem inquit Apertum co
bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram uitium.
nobis non possit reddere.

Post Cesaris uictoriam interrogatus Cicero, quur in electi- 24
one partium errasset, præcinctura, inquit, me sefellit, sentiens se Male præ-
non sperasse uictoriam à molli et effœminato staturam. Caesar cinctus.
enim ita toga præcingebatur, ut laciniam trahens mollium in
morem incederet. Vnde Sylla Pompeium admonere solet, cæ-
uret à puero male præcincto.

Idem apud Damastippum cenans, quum conuiuator medio- 25
cre uini apposuisse, idq; conuiuis à uetustate cupiens commẽ- Vinu uetus.
dare diceret, Bibite phalernum hoc, quadraginta annoru est.
Bene, inquit, fert etatem. Hoc modo de homine loqui solemus,
cuius formæ uiribusq; non multum detrabit etas. At ridiculum
erat uinum ab immodica uetustate commendare.

Quum Lentulum generum suum, exigue stature hominem 26
prælongo gladio uideret accinctum, Quis, inquit, alligauit ge Nulla pro-
nerum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus nõ gla portio.
dius homini.

Quum Qu. fratris clypeatam imaginẽ in prouincia quam 27
is rexerat ingentibus lineamentis, à capite usque ad pectus ex In pusillum.

t 4 more

more, uidisset, Frater, inquit, meus dimidius, maior est quam tuus. Erat enim Quintus pusille stature.

28 **Quum** Tullia Ciceronis filia concitatus incederet quam Incessus deceret foeminam, contra Piso gener lentius quam deceret uidecorus. rum, ambos eodem dicto taxauit, filie presente genero, dicens: Ambula ut uir.

29 In Vatinium qui paucis diebus consul fuit, ita iocatus est: Vatini anno magnum ostentum fuit, quod eo consule nec bruma, nec uer, nec aestas, nec autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarum una quaeque tres menses occupat. Nescio an hoc ipsum sit quod aliter refert Pollio in Marino tyranno. Consul qui sex meridianis horis consul fuerat, ioco Ciceronis aspersus est. Consulem habuimus tam seuerum tamq; censorium, ut in eius magistratu nemo pransus sit, nemo coenauerit, nemo dormierit: nisi forte uidetur hoc magis ad Caninium Reuilium pertinere.

30 **Rursus** exposulanti Vatino, quod Cicero grauatus esset ipsum languentem inuisere. Volebam, inquit, in tuo consulatu uenire, sed me nox occupauit. Hac talio uideri poterat, Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem, quod ipsum respublica suis humeris repositasset, ita taxarat. Vnde ergo tibi uarices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambulantium crura solent occupare.

31 **Caninius** Reuilium unico tantu die cosul fuit: is rostra cu ascē disset, pariter et honore inijt consulatus et peierauit. In que Consulatus fertur illud Ciceronis λογοδεωξητος est Caninius consul. In breuis. eundem iecit illud, Hoc consequutus est Reuilium, ut quaeretur quibus consulibus consul fuerit. Solet enim annorum numerus consuluum nominibus designari. Reuilium autem et consul fuit, nec ullum habebat annum. Rursus illud, Vigilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo somnum non uidit.

C. Ca

C. Caesar multos in senatum legerat eo ordine indignos, et in his Laberiu ex equite Romano minimum. Hic quum in senatu M. Tullium praeteriret, sedē quaerens, Receptissem inquit Cicero, te nisi anguste federem. Simul et illu respuens, et in nouu senatu iocatus, cuius numeru Caesar, supra quam fas erat auxerat. Duabus sederat. Nec hoc dicitu inultu tulit Laberius, Demitor, inquit, si re sellis, sedes anguste, qui soleas duabus federe sellis, obijciens illi leuitatem, quod lubricae fidei, nunc his nunc illis partibus adhereret.

Idem quu ab hospite suo P. Manlio rogaretur, ut decurionatum priuigno ipsius expediret, assistente frequentia ciuium Obliquus dixit, Si ius habebit Pompeius difficile est. Caesaris in legendo iocus. senatum notans facilitatem.

Ab Androne quodam Laodiceno salutatus, quum aduentus causam percontatus intellexisset illum pro patriae libertate legatum ad Caesarem uenisse, Graecis uerbis expressit publicam pressam. Libertas optatum, εαμ επιτυχης, et ηδη ημωμ ηρεσθευσου, id est, Si impetras, etiam pro nobis legatus esto.

Quu M. Lepidus in senatu dixisset, patribus conscriptis ne dicam circūscriptis, Ego inquit Cicero, no tati fecissem μοιοίωτομ. Affectauit Lepidus schema, uocu similiter desinētiu, affectatum. qd rhetores μοιοίωτομ uocāt. At satius erat schema pdere, quam senatu offendere: quanq in his uerbis no tantu est μοιοίωτομ, uerū etiam ηροσονομασια, schema priore iucundius.

Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragium ab alio peteret, ego quoq; inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur, coce a coco, et quoq; con iunctionem aut eodem, aut simillimo fuisse sono. Iocus ex similitudine uocis.

Quum accusator Milonis ex argumento temporis colligens Clodio a Milone structas insidias, subinde rogaret, quo tempore occisus eset Clodius, Cicero respondit, Sero: uoce accipiti significans e repub. fuisse futurum, si Cladius multo ante fuisset

t s fuisset

fuiſſet interfectus.

38 Cicero nunciata morte Vatini, quum eius rumoris parum
Gaudiū tem- certus eſſet autor, interim inquit, uſura fruar: Senties ſe tēpera
porarium. rio gaudio de morte Vatini frui turū, quemadmodum qui pe-
cumiam mutuo accepit, ad tempus ea perinde ac ſua fruitur.

39 M. Celiū melius obijcientem crimina quam defendentem,
Melior bonam dextrā, malam ſiniſtram habere dixit: huc alludēs quod
dextra. in pugna dextra gladium tenemus, ſiniſtra clypeum. Gladio
ferimus, clypeo defendimus.

40 Iubium Curtium, quo iunior uiderctur, multa de annis etia
tis ſuæ mentientem ita redarguit, Ergo, inquit, quum unā de
clamabamus, non eras natus.

41 Fabie Dolobelle dicēti ſe triginta annos habere, uerum eſt
Aſſenſio ſi= inquit. Nā hoc iam uiginti annis audio. Volebat illa iunior uir
mulata. deri quā erat. Itaq; Cicero eluſit illam ſimulata aſſenſione.

42 Obiurgantibus quod homo ſexagenarius puellā uirginē du
Virgo mu= xiſſet, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrū mox eluen-
lier. dū. Nā poſtridie nō poterat obijci, quod uirginis eſſet ſpōſus.

43 Idem in Curionem ſemper ab etate ſumentem orationis ex
Exordium ordium ita luſit, ut diceret, illum quotidie facilius habere pro
ab etate. cœnium, uidelicet etate indies magis ingraueſcente.

44 Rurſus in Vatiniū qui quum pedibus ager eſſet, uolebat
Podagra, tamen uideri commodioris ualetudinis factus, dicebatq; iam ſe
bina nūlia paſſum ambulare, Dies enim inquit, lōgiores ſunt.
Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Auguſto. Narratur et
hodie quiddam non minus factum, ſi modo accederet uetuſta-
tis commendatio. Miles quidam in conuiuiū iactabat ſibi bali-
ſtam eſſe quæ iaculum excuteret ad ſpatium nulli credibile. Re
clamantibus conuiuiſ omnibus, affirmabat ſamulum ſuum id uir-
diſſe factum. Accerſito ſamulo percontatus eſt illum, an non
ipſe uidiſſet quod narraret. Tum ſamulus, Verū, inquit, narras
here,

here, ſed tum uento ſecundo miſeras ſagittam.

Cicero audito falſo rumore de Vatini morte, quum Oui= 45
mum libertum eius interrogaret, Recte ne omnia, atq; ille re= In Vatiniū.
ſpondiſſet, recte, Mortuus eſt inquit? Significans non omnia re-
cte habere ſi ille uiueret.

Idem quum teſtis, Sexti Annaliſ reum legiſſet, & inſtaret 46
identiæ accuſator rei, Dic Marce Tulli ſi quid potes de Sexto Ab inexpe-
Annali, protinus recitare cœpit uerſus ex Ennij Sexto Annali ſtato.
libro, Qui potes ingentis cauſas euoluere belli. Scripſit enim
Ennius Annales, Et accuſator dicebatur Sextus Annaliſ.

Rurſus in Accium hominem callidum & uerſutum, quum 47
is in cauſa quadam ſuſpectus eſſet, ſenarium ex uetuſto quopiā Verſus de=
poëta torſit, Niſi qua Vlyſes rate euasiſt Laërtius. Vlyſes uir= tortus.
ſer nauis & charybdim & Scyllam euasiſt, ſic Accius aſtutia
ſua è iudicij periculo elapſus erat.

Similiter luſit in quendā, qui quū prius habitus eſſet ſtultiſi 48
mus, poſt adeptā hereditatē primus rogabatur ſententiā, Cuius
inquit, hereditas quā uocāt ſapientiā. In uerſu pro facilitas mu-
tuat hereditas. Apud poëtam enim uerſus ſic habet, Cuius faci-
litas quā uocāt ſapientiā. Significauit autē hereditatē illi pro ſa-
pientia contigiſſe, & ob hereditatem iam habitum ſapientem.

Quū mater M. Bruti Seruilia precioſum ære paruo fundū 49
abſtulſſet à Caſare, qui bona ciuiū ſubijciebat haſta, ita iocatus
eſt Cicero: & quidē inquit quo melius emptū ſciatis, emiſit hunc
fundū Seruilia tertia deducta. Seruilia autē filia dicebatur Iunia Tertia de=
Tertia, eadēq; C. Cōſidij uxor, laſciuiētē dictatore, tā in matrē ducta,
quā in filiā. Ex ambiguo iocatus eſt Cicero, potuit enī intelli-
gi tertia pars preciꝝ detracta. Deducitur autē uxor aut ſcortū.

Idem ænigmatē luſit in matrem Pletorij qui fontem accuſa= 50
bat, dicens eam dum uiueret ludum, mortuam magiſtros ha= Salſe.
uiſſe: Notans quod dum uiueret infames ſœcuna comneare
ſolent

solent, post mortem eius bona ueniebant. Sermo uidetur & ab-
surdus, & praeosterus. Nam qui ludos habent ipsi magistri
sunt, & discipulos habent. Magistri autem dicuntur non solum
qui docent, uerum etiam qui regunt.

51 In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quod
Iocus ex omnia uerreret, hoc est nihil reliqui faceret homo furax. Quo
nomine. genere iocandi quidam furem pro Tullio Tullium dixit: nec
desuerunt qui pro Tiberio dicere Biberium.

52 De C. Caesare dicere solet, quoties huius astutiam & ambi-
Ingenium tionem uideo sub humanitatis specie latitantem, metuo reipub.
uarium. tyrrannum: Rursus quum comas molliter fluentes, & ipsum
uno digito scalpentem caput intueor, uix animum inducere pos-
sum, ut tantum facinus animo concipiat.

53 Idem obijcientibus quod à reo pecuniā accepisset, qua ma-
Mendacium gnificas quasdam aedes esset empturus, Fatebor, inquit, accepisse
elatum. se me, si emerō. Eas quum esset mercatus, exprobrantibus uer-
nitatem, an nescitis, inquit, boni patrisfamilias esse, dissimulare
si quid constituerit emere?

54 Ciceroni cum Crasso simultas erat. Quum igitur alter è
Iocus ex Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atq; hinc po-
nomine. puli suspitio in Crassi uxorem, quasi cum Digno rem habuis-
set, in senatu praeclearam habuisset orationem, rogatus Cice-
ro, qualis ei uideretur: Dignus, inquit, Crasso, Teste alludens
ad nomen Digni.

55 Cicero Munatio reo patrocিনatus fuerat, atq; ille absolu-
Eloquentia tus. Post quum Munatius Sabinum Ciceronis amicū reum
uictor non perageret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium. An tu,
causa. inquit, Munati illud iudiciū tua opera effugisti, an potius mea,
qui multum caliginis tribunalibus offudi?

56 Quum Marcum Crasum pro rostris laudasset, magno po-
puli applausu, & eundem post ex eodem loco acerbis cōuijs
inceffe

incefferet. Quid inquit Crassus, an non me nuper ex hoc ipso Ex eodē ore
loco laudasti? Laudauit, inquit, sed exercendi gratia argumen- frigidum &
tum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias calidum.
isōsēs uelut quum laudant Busyridem, aut febrim quarta-
nam, aut ingratitude.

Idem quum Crassus dixisset, neminem Crassorum Romae 57
uixisse diutius annis sexaginta, deinde poenitens eius sermonis Acerbe.
diceret, Quid mihi accidit, ut hoc dicerem? M. Tullius scie-
bas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista uia uenia-
sti ad rempub. gubernandam. Duo significans, & Crassorum
nomen inuisum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blan-
diendo proiectum ad honores.

Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirū bonum esse diui- 58
tem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse Auaritia.
omnia. Teste notans Crassi auaritiā, cui nihil esset satis.

Crassus in Syriam profecturus, malens Ciceronem amicū 59
quā inimicū relinquere, officiose salutato dixit se apud illum Reditus in
uelle coenare, quē Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies gratiam.
quidam amicorum egerunt apud Ciceronem, ut cum Vatiniō
quoq; rediret in gratiā. Nū, inquit, & Vatiniū mecū coenare
uult? Significans illū coenam ambire potius quā amicitiam.

Rursus in Vatiniū qui scrophas habebat in ceruice, quū 60
causam quandam ageret, tumūdum, inquit, habemus oratorem. Morbus exa-

Quum Caesar statuisset agros Campanos militibus diuidere, probratus.
id quum complures in curia moleste ferebant, tum Lucius Gel- 61
lius, homo extremæ senectutis, dixit hoc non futurum se uiuo:
expectemus, inquit Cicero, non enim postulat longam dilatio- In senem.
nem: significans illum esse morti proximum.

Adolescens quidam accusatus quod patrem placenta uene- 62
nata sustulisset, quum stomachabundus minaretur se probris la- Teclum
ceraturum Ciceronem: hoc, inquit Cicero, malim quā placen crimen.
tum

- tam, ancipiti dicto parricidium illi obijciens.
- 63 **Loquacitas.** P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad causã patrocini-
um adhibuerat: cumq; ipse uellet omnia dicere, nec cuiquam
dicendi locum daret, ubi iam constaret illum à iudicibus absol-
uendum ferreturq; sententia: Vtere, inquit Tullius, hodie tem-
pore, nam cras priuatus eris: notãs hominem quod in causa suo
arbitratu solus egisset omnia.
- 64 **Irrisio.** Quum M. Appius in procemio diceret se magnopere ro-
gatum ab amico, ut in causa clientis adhiberet curam, eloquen-
tiam, & fidem: hic Cicero, adeo ne ferreus homo es, ut ex tam
multis quæ rogauit amicus nihil prestes?
- 65 M. Aquilius duos habentem generos, sed ambos exules,
Adrastum appellauit, quod solus locum tueretur, alludens ad
Græci nominis etymologiam.
- 66 **Censor bi-
bulus.** L. Cotta censore, qui uini auarissimus habebatur, quum Ci-
cero consolatum petens stisset, bibissetq; septus undiq; ami-
cis: Recte, inquit, timetis, ne censorem habeam insensum, quod
aquam bibo. Simulauit Cicero se credere, ob id circumstare
frequentes amicos, ne censor uideret illum bibentem aquam. Si-
mile enim simili amicum.
- 67 **Vocalitas.** Quum M. Celius qui credebatur à parentibus non libe-
ris natus, epistolam apud senatum clara firmaq; uoce reci-
tasset, Ne miremini, inquit Cicero, nam hic unus ex his est
qui proclamarunt: Significans illum fuisse præconem, & hoc
usu contigisse ut esset uocalis. Solent autem serui uenales uocæ
præconis commendari.
- 68 Memmio cuidam uituperanti Catonem Uticensem dicentiq;
Iocus ex quod totas noctes ebrius esset: At illud inquit Cicero non ad-
addito. dis, eum totos dies aleam ludere: ciuilitèr excusans Catonem
qui totum diem reipub. negocijs dabat, nocturnas aliquot ho-
ras sumebat laxando animo.

C. Cæsa

C. Cæsa in senatu enixe defendenti causam filie Nicome-
dis beneficiãq; regis in se cõmemoranti. Remoue inquit, isthæc
oro, quoniam notum est quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus Scomma, ex
est ex ambiguo uerbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat ambiguo,
mulier quæ sui facit copiam. Vnde illud Martialis,
Vis dare, nec dare uis.

Male audiebat Cæsar, quod in Bithinia Nicomedi regi fuisset
obsequentior, quàm pudicitie leges postulant.

M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente: quum
q; accusator affirmaret se testibus, chirographis, quæstionibus
probatum sibi à reo fuisse præparatum uenenum, sed in-
terim rem tam atrocem, remisso uultu, languida uoce, nec reli-
quo gestu parum concitato pronuntiaret, M. Tullius. Tu, in-
quit, nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione colligens
illum non ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR.

Pytheas Demostheni obiecit, quod ipsius enthymemata lu-
cernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lu-
cernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorsit Demosthe-
nes, ut diceret non eodem precio sibi & illi cõstare lucernam:
notans quod ille nocturnis conuiujs indulgeret, plus impediens
luxui quàm ipse studio.

Alijs immodicum eloquentie studium obijciens, ita re-
spondit: eloquentie studium declarare hominem popularem, Eloquentia
contrà negligere studium eloquentie esse eorum, qui domina-
ri populo quærent, ut qui hoc agerent non ut persuaderent
dicendo, sed ut cogèrent.

De Phocione quoties in concione dicturus assurgeret, ad
amicos proximos dicere solet, rationum ipsius securum surge-
re. Nam Phocion erat in dicendo breuis, sed acutus. Solet autè
ferè à Demosthene dissentire.

Popu

4 Populus autem Atheniensium à Demosthene flagitabat, ut Cōsultor nō quendam accusaret. Id quum recusaret, cōepit populus in illum, calūniator. ut solet, uociferari. Tum surgens, uos me uiri Athenienses cōsultorem habetis uel inuiti, calumniatorem autem non habebitis etiam si uelit.

5 Demosthenes unus fuerat ex decem quos Athenienses legas Laudes de- tos ad Philippum Macedonem miserāt. Itaq; quum Aeschines prauatē. & Philocrates, quos praeipue fuerat complexus Philippus, à legatione reuersi, quum alijs multis nominibus praedicarent regem, tum his praecipue, quod esset formosus, facundus, & adhibendum strenuus, Demosthenes ita cauillatus est, ut diceret in his laudibus nihil esse dignum rege. Nam primam esse sceminarum, alteram sophistarum, tertiam spongiarum.

6 Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat ἀγαθὴν Fuga excu= τύχην, id est, bona fortuna. At tamen quum ad pugnam uentum esset, ilico proiecto clypeo aufugit. Id quum illi probro daretur, quod εἰλαστωρ esset, elusit uulgato uersiculo, ἀνὴρ δὲ φεύγων ἢ ὅλην μάχιστον. Id est, Vir qui fugit, rursus integrabit praelium.

7 Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, Pauci pro si ciues octo sibi dederent, inter quos erat Demosthenes: De omnibus. mosthenes apologum retulit de lupo, qui legibus pacem obtulit ouibus, si canes dederent, Lupi nomine signans Alexandrū, canum eos qui tum populi rem curabant, ouium plebem Atheniensium. Addidit & illud, ut mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropside specimen deferunt, per hoc ingentes acrios uos uendere cupientes: ita uos si traditis ciues octo qui deponuntur, populum uniuersum traditis.

8 Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeretur. & haud procul ab urbe, obuios habuisset aliquot diuerserium. factionis homines, primum abdere sese uoluit: sed quum illi nominatum

minatum illum appellantes iuberent esse bono animo, & uiatam cum insuper offerrent, grauiter ingemuit, dicens: Qui possum hanc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuenturus?

Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcem Palladis, ac sublatis manibus dixisse, O Pallas urbium domina, quoribus infauitissimis bestijs delectaris, noctua, dracone, & populo Populus nolo: Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladi sacentissima cra est: quemadmodum & draconem habet pro gestamine: populus autem belua est multorum capitum, pessimam gratiam referre solita, optime de se meritis, uelut Socrati, Phocioni, Scipioni & alijs compluribus.

Ad iuuenes quos habebat familiares dicere solet, Sibi grauior iam quantum inuidiae, metus, calumniae ac discriminis sit ex Republica. peccandum ad rempublicam accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exitum iturum, quam ad suggestum aut tribunal.

Quum exularet in Arcadia, Pytheasq; pro Macedonibus dixisset, ut domum in quam lac uenale importatur aliquid habere mali suspicamur, ita ciuitatē esse morbidam, ad quam mitretur Atheniensium legatio: Demosthenes eam sententiam ita retorsit, ut lac pro sanitate agrotantium importatur, ita Athenienses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id ubi rescuiit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

Quum redeunti ab exilio nauis esset missa, multiq; magistratus ac ciues obuiam iissent, sublatis in caelum manibus, dixit sibi in patriam reditum honorificentiore contigisse quam Alcibiadi, quod ille coactis ciuibus redisset, ipse persuasis.

Posteaquam Demosthenes metu Antipatri profugisset in Calauriam insulam, seq; in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarum histrione potens illi blandis sermonibus

nibus persuadere conaretur, ut sese in Antipatri fidem cōmitteret, non modo nihil passurum mali, uerumettam amplissimis muneribus honorandum. In scena, inquit, mihi nunquam placuisti histrio, neq; nunc persuadebis orator. At ubi commotus Archias minaretur se detracturum illum è templo. Tandem, inquit, oracula Macedonica aperuisti, nam prius histrionum more simulabas.

14 Fertur aliquando Corinthum nauigasse Demosthenes ille. **Magno em-** Etus fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore **pta uoluptas.** turet. At quum illa pro nocte stipularetur drachmarum decem milia, deterritus magnitudine precij, mutauit sententiam, dicens: οὐκ ἀγοράζω τοσούτῃ μετανοήσῃ. id est, non em tanti poenitere: Significans inhonestæ uoluptatis paratam esse comitem poenitentiam.

15 Celebre est Pythæ dictum, orationes Demosthenis olere lu **Salse.** cernam, quod noctu scriberet meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam qui ob furti suspicionem uulgo male audiebat, petulantius inueheretur. Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fires enim amant tenebras.

16 Idem aduersus Demadem clamantem, Demosthenes me cora **Acerbe.** rigere uult, Sus Mineruam. At ista (inquit Demosthenes) Minerva anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulterium obiecit Demadi, quum Mineruam poëta faciant uirginem.

17 Idem Atheniensibus flagitantibus ut consuleret, obstitit di **Fortiter.** cens, οὐ σῶτέργαμου, id est, non sum coactus in ordinem. Significans se non seruire populi affectibus, sed suo arbitrata facere, quod faciendum iudicasset.

18 Ancilla quædam depositi nomine pecuniã acceperat à duo **bus hospitibus,** hac conditione, ut eam utriusq; simul redderet. Horum alter post tempus aliquod lugubri ueste & squalidus **focij**

focij mortem simulans, decepta muliere nummos abstulit. Eo facto superuenit alter, & depositum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus Callide, adfuit: qui ut in aduocationem uenit, sic aggressus est petto= rem. Mulier, inquit, parata est depositi fidem soluere, sed nisi focium adduxeris, id facere non potest, quoniam ut ipse prædicat, hæc dicta lex est, ne pecunia alteri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit mscram, elusitq; nebulonum conspirationem, qui hoc egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.

Cuidam percontanti quid esset in eloquentia præcipuum, re **19** spondit, hypocrisis, hoc est actio: roganti quid proximum, **Actio totum,** respondit quàm actio: roganti quid tertium, nihil aliud respondit quàm actio: tantum tribuens pronunciationi, ut in ea totum situm existimaret. Actio autem multa complectitur: uocis moderacionem, oculorum uigorem, uultus habitum, & totius corporis gestum.

Quum Athenienses gestirēt Harpalo ferre suppetias, iamq; **20** in Alexandrum armarentur, derepente apparuit Philoxenus, quem Alexander maritimis negocijs præficerat. Hic quum **Temeritas,** pulus metu attonitus consilesceret. Quid facerent, inquit Demosthenes, si solem uideant, qui non possunt obtueri lucernam? Ita populo temerarios motus exprobrauit.

Libri quarti finis.

II 2 Liber

LIBER QVIN

T V S.

QUIDEM stateram aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat aridens undiq; dictorum memorabilium copia, simulq; ueniebat in mentem quam audum ac famelicum huiusmodi deliciarum conuiuiam accepissem, uisum est quintum missum addere, repetitum ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR

Perse amat homines adunco naso, quos Græci grypos appellant, eosq; pulcherrimos esse putant, eo quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporum genus, unum cui statim à fronte nasus insurgit, quod Aristoteles putat esse signum impudētis animi, & ad coruos refert: alterum cui curuatura nasi à fronte separata est, sed circa medium intumescit, & ad extremum tendens unci speciem præbet: id Aristoteles putat esse notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

Cyrus autem dicebat, qui sibi nolent prodesse, cogi ut alijs sint usui, significans seruili animo natos, sibiq; inutiles, eos imperio adigendos, ut aliorum commodis inseruiant. Vulgus autem

Princeps qui tem putat homines aquilino naso, & ad suum commodum cum uirtute præ primis attentos, & imperio magis quam seruituti natos. Unde cellit.

& poëta ueteres aquile regnum in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat neminem debere suscipere principatū, nisi melior his in quos susciperet. Sentiens hoc esse principis unicuique munus, alijs prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest, nisi qui sapientia, uigilantia, animiq; integri

integritate ceteris antecellit. Hoc uero non præstat natiuitas, sed institutio recta & rerum usus.

Quum Perse, quoniam regionem habebant montuosam, & asperam, cuperent eam campestri ac molliore commutare, non Delicia passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac semina, sic emolliunt. hominum mores ad regionis habitū immutari. Sentiens se uelle duros homines & laboribus accomodos. Nam mollis ac fertilis regio, molles & ignauos gignit homines.

Cyrus abstinere à conspectu Pantheæ: & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, dignam regis oculis, ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinendum. Etenim si nunc tuo obtemperans consilio illam adiero quū uacat, fortassis illa mihi Caste. persuasura est, ut ad ipsam frequenter commeem etiam quum non uacabit, eiq; asideā neglectis serijs negocijs. Scite retorfit argumentum, regie functionis memor.

DARIVS.

Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solet, sese prælijs & ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nō Fortuna ad mō constat reipublicæ. Præstat principem è philosophiæ præ uersa prudentis haurire sapientiam, potius quam experimentis miseram, tes facit. ut uocant colligere prudentiam.

Idem quum tributum indixisset subditis, accersitos prouinciarum præfectos percontatus est, quum alijs de rebus, tum de tributis, essent ne graua: quum illi respondissent esse medio-cria, iussit ut singuli dimidium exigerent. Quod præfectis modo Favor arte deratum uidebatur, regis æquitati uisum est dimidio plus satis. captatus. Maluit enim suos beneficio sibi conciliare, quam exarmatos subigere. Stratagematis autem gratia in hoc sita est, quod duplum imperauit eius, quod destinarat accipere. Si dimidiū imperasset, nec quicquam remisisset, latuisset benignitas: nunc ex acta dimidians effecit, ut omnes sentirent beneficium.

u 3 Quum

5 *Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam Amico fido ab eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, nihil precio= quantus illic inesset granorum, respōdit, Zopyrorum. Is erat uir bonus ac Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis.*

6 *Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaq; dissimulans quis esset, ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissime tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfectum ram. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius sepe numero dicere solet, se malle unum Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen unum amicum, centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantum absunt principes quidam, qui Sannionem, aut equum, aut canem plaris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum. Huius factum damnans rex, dicebat, quod turpissimo facto pulcherrimum nomen impositum fuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum summa afficeret tum iactura, tum molestia.*

SEMIRAMIS.

7 *Semiramis Carum regina, quæ Babylonem condidisse dicitur, monumento quod sibi pararat inscripsit, Quisquis rex pe= Auaritia cunijs egerit, aperto monumento quantum uoluerit capiat. Da= delusa. rius potitus ea ciuitate titulo credens, saxum ingens quo claudebatur monumentum, uix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum repperit. Ni uir malus esses, & pecunia inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos moueres. Quanquam hoc aptius inter stratagemata, siue inter γελόια commemorandum erat.*

XERXES ALTER.

8 *Inter Xerxen Darij filium & Arimenem fratrem de regno erat contentio. Itaq; quum Xerxes intellexisset fratrem ex Bactria*

Bactrianorum regione descēdere, misit illi munera, & ijs quibus ea mandarat præferenda, iussit, ut ipsius uerbis illi dicerēt. His in præsentia te honorat frater tuus Xerxes, quod si rex Humanitas fuerit declaratus, eris apud ipsum omnium primus. Hac huma= plus ualet nitate delinitus Arimenes, contentionem remisit, ac fratri re= quam uis. gnum adepto, protinus adorationis honorem exhibuit, eiq; diadema imposuit. Xerxes autē illi proximum ab se locum dedit. Nec hoc uideo quur inter apophthegmata debeat recenferi, quum Plutarchus recenscat. Simile quiddam de Iacob & Esau legitur in Hebræorum literis. Ira, contentioq; melius soluitur blandis uerbis & benignitate, quàm repugnando.

Idem iratus Babylonijs, quod à se defecissent, posteaquàm 9 illos in potestatem suam redegerat interdixit, ne ferrent arma, sed psalterijs tibijsq; canerent, scorta alerent, cauponas habe= Delicia. rent, ac sinuosis tunicis uterentur, quo uoluptatibus cuirati nō molirentur denuo defectionem. Nec hoc inter apophthegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset.

Quum importarentur ad illum Attica carica uenales, ne= 10 gavit se illas esurum, donec regione potitus esset, quæ illas fer= Fiducia sui. ret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia.

Quum uidisset uniuersum Hellepontum nauibus suis con= stratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus re= ferta, iactauit se beatum, moxq; fudit lacrymas. Tam subitam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuasera= rat eam expeditionem, ausus est rogare causam. Tum Xerxes: Subijt, inquit, animum meum cogitatio, quàm breuis sit homi= num uita, quando ex tam numerosa multitudine post annum centesimum, nemo superfuturus est.

Idem Græciæ bellum indicurus, conuocatis omnibus Asiæ principibus dixit: Ne uiderer meo tantum consilio hoc ag= gressus, contraxi uos, cæterum memētote mihi parendū magis

quàm suadendum. Vox bis tyrannica, & quod principū conuentu pro fuco abuteretur, & quod negocium multo periculo fiffimum, sua unius cupiditate uerius, quàm consilio susciperet.

11 *Turba in-* Idem quum à trecentis Lacedæmonijs ad Thermopylas uenatus esset, tantam militum ducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat, quod multos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens nō perinde referre, quàm multos educas, sed quàm exercitatos.

12 *Fiducia.* Græcorum exploratores in exercitu comprehensos, nullo affecit malo, quin potius iussos omnem lustrare exercitum illos dimisit. Sit & hoc singularis fiduciæ exemplum, cur apophthegma dici debeat non uideo.

ARTOXERXES.

13 *Liberalitas regum.* Artoxerxes Xerxis filius, cognomento Longimanus, quod alteram manum haberet longiorem, dicere solet, regalius esse addere, quàm adimere. Sentiens principe dignius esse, honorem & opes eorum quibus imperant augere potius quàm imminuere.

14 *Comitas in uenatu.* Idem permisit, ut ex his qui secum uenabantur, qui possent ac uellent, ante regem iaculum emitterent. Sit hoc comitalis exemplum, quid ad apophthegmata pertineat non uideo.

15 *Clementer.* At is quàm in uenatu fuit comis, tam erat mitis in disciplina militari. Nam ducibus qui deliquissent, pro eo quod solent flagris cædi corpora, iussit ut pro corporibus uestes illis detractæ cæderentur, utq; pro eo quod solet illis uelli caput, tiara deposita uelleretur. Ne hoc quidē ad apophthegmatum sodalitatem pertinet.

16 *Iuste & comiter.* Quum Satibarzanes Artaxerxis à cubiculis quiddam minus iustum ab ipso peteret, sentiretq; rex illū hoc facere sollicitum triginta Daricorum milibus, quæstori ærarij sui mandauit, ut Daricorum triginta milia ad se deferret, ea dedit Satibarza

barzani dicens, Accipe, inquit, o Satibarzanes. Nam hæc tibi quum dedero non ero pauperior, iniustior futurus, si illa que petebas fecissem. Commentus est rex egregius, ut nec amicum contristaret, nec à iusto defleceret.

CYRVS IUNIOR.

Cyrus iunior Lacedæmonijs ut secum societatem inirent potius quàm cum fratre, hac oratione sese commendauit, Aiebat sibi cor longe grauius esse quàm fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illum. Nam illum uix in uenatu posse in equo sedere, ut non excutiat: in rebus acerbis, ne in sella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse, molles, ac timidos. Hortabatur insuper ut uiros ad se mitterent, pollicēs se pe ditibus daturum equos, equitibus currus, agrum possidentibus se daturum uicos, uicos qui haberent, eos se facturum urbium dominos: cæterum auri argentiq; uim tantam, ut non possent numerare, sed pendere cogentur. Nimirum hoc erat quod dixit Artoxerxes, regalius esse addere, quàm adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, uereor ne totam Germaniam breui uisuri simus uacuum.

Cyros conflicturo cum hoste loco qui dicitur Cunax, Clearchus suscit, ut se post Macedones contineret, nec sese in belli discrimen conijceret. Quid ais, inquit, Clearche? iubes ne me regnum appetentem, regno indignum ostendere?

Phocæis ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq; educata, ad regis coenam cum alijs mulieribus admissa, cæteris regios iocos ac lusus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacite ingressa ad lectū constitit, nec uocanti Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illam adducere, Flebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit. Ob hæc quū à cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudens & cum risu uersus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelli-

gis, inquit, te hanc unam ingenuam & incorruptam adduxisset. Postea ad hanc imprimis adiecit animum, uniceq; adamavit, sapientem appellans. Apud barbaros, mulieres attigisse consueprasse erat.

ARTOXERXES ALTER.

20 *Affabilitas.* Artoxerxes huius Cyri frater, cognomento Memor, non solum seipsum affatim praeiuit adire uolentibus, uerum uxorem legitimam insit, sublati currus auleis uehi, ut ijs qui eam cōueniam uellent, etiam in itinere pateret aditus. Laudo quidem affabilitatis exemplum, sed quid haec ad apophthegmata?

21 Idem quum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens. Per Mithram, inquit (sic enim Persae solem appellant) hic mihi talis uidetur esse, ut si quis ei committat ciuitatem possit eam ex parua magnam reddere.

22 *Munus tēpo re datum.* Rusticus quidā uidens ad regem uaria deferri donaria, nec aliud habēs quod largiretur, utraq; caua manu haustam ē proximo flumine aquā illi obtulit uultu alacri. Rex letatus, insit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donauit hominem.

23 *Fames condimentum.* In fuga quadam quum direpto illius comaeu, aridis ficis & hordeaceo pane uesceretur: dii boni, inquit, cuiusmodi uoluptatis haecenus inexpertus fui.

Maledicere regi non tutum. Quum Aclides Iapson multa in regem licenter & contumeliose diceret, haecenus tum ultus est maledicum, ut per tribunū militum denunciaret, ei licere in regem, quae uellet dicere: sibi uero in illum licere, quae uellet & dicere & facere.

Fatuis omnia licent. Teribazus in uenatu Persicam uestem dilaceratam ostēdit, consulens quid faciendū esset: respondente rege aliam induendam: Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex suam tradidit, dicens: Dono do tibi hanc uestem, sed gestari prohibeo. Teribazus uir minime quidem malus, sed leuis praecipitissq; consilij, neglecta regis monitione uestem induit, muliebribus etiam

EX 44

ex atro donis, quae à rege acceperat exornatam. Hoc ceteris omnibus indigne ferentibus, nam ridere nefas erat. Rex effuse ridens: Tibi, inquit, ut mulieri aurum, ut infano regium amictiū ius potestatemq; concedimus.

Artoxerxi iam siti deficienti, Peribarzanes eunuchus quū aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem detulit, Mumus in tēputris aquae cotylas octo continentem. Eam aquam quum rex totam ebibisset, rogatus ecquid illi placuisset ille potus, deos te status est, se nunquam uinum potasse iucundius, nec ullam aquā quamuis purissimam sibi uisam suauiore. Ac post nactus eum hominem qui eunuchō aquam dederat, ē paupere diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

PARYSATIS.

Parysatis Cyri & Artaxerxis mater praecipere solet, ut rex palam ac libere loquuturus, uerbis bysiniis uteretur, hoc est, Dissident interpretes. magnificis ac mollibus, quo sermonis blandicies rei mitigaret asperitatem. Reges bysso uestiuntur, sed talem decet esse regis Seueritas uerbis tēperata.

ORONTES.

Orontes Artoxerxis regis gener, quum ab irato rege reiectus & condemnatus esset: quemadmodum, inquit, supputatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc unum tantum posuerunt: sic regum amici, nunc quiduis pollent, nunc quā minimum. Olim digitis subducebatur ratio, quemadmodum nūc calculis.

MEMNON DVX.

Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium multa conuicta petulanter iacientem in Alexandrum hasta percussit. Ego, inquiens, te alo, ut pugnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.

Aegy

26 **Iudices incorrupti.** Aegyptiorum reges iuxta regionis illius consuetudinem, iudices ad insurandum adigebant, ut etiam si quid rex iuberet eos iudicare quod iustum non esset, ne iudicarent. Tanti respectu putabant, ut populus iustos haberet iudices. Porro potentia ferociaque regia opposita est iuristurandi religio: quod adactum uideri non poterat, quum ab ipsis regibus exigeretur. At qui fieri potest, ut ciuitas iudices habeat incorruptos, ubi iudicandi potestatem magno uendit princeps?

POLTYS.

27 **Amor in sanus.** Poltys Thraciae rex Troiani belli tempore, quum Troiani pariter et Graeci legationem ad ipsum misissent, auditis utrisque pronunciauit, ut Alexander redderet Helenam, et a se pro una duas formosas abduceret uxores. Sapiisset Paris si hoc fecisset. Nam una satis fructus habuisset duas nouas, et patriae consulisset. Quis autem non miretur Graecorum humanitatem, quibus sat erat futurum si tantum redderetur, quae cum adultero tam diu dormuerat?

TERES.

28 **Belli studiū.** Teres Sitalci pater dicere consuevit, Quoties esset in ocio, nec militia exerceretur, se nihilo meliorem esse equisonibus. Haec uox quid aliud sonat, quam barbaricam immanitatem, quasi patris tempore desit quod agat bonus princeps?

COTYS THRACIAE REX.

29 **Par pari.** Cotys ei qui dono miserat pardalim, uicissim dono misit leonem, malam bestiam aequae mala repensans.

30 **Irae subduca da occasio.** Quum esset natura celer ad iram, seuiusque castigator eorum qui in ministerio deliquissent, hospes quidam ad illum detulit uascula, fragilia tenuiaque, sed scite curioseque celte tornoque elaborata. At is hospiti quidem dedit munera, ceterum uascula omnia confregit: demurantibus quum id faceret, Ne, inquit, seniam

niam in eos qui fracturi erant. Prudentis est naturae suae morbum agnoscere, et uitio materiam praeripere.

Idem, ubi cognouit quod Athenienses honoris gratia, ciuem ipsum suae ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis aduersus Dorienfes impenderat gratiam reponere studentes, Per Iouem, inquit, et ego illis uicissim meae gentis ius dabo. Satiens nihilominus honorificum esse Thracem quam Atheniensem appellari.

IDATHYRSVS SCYTHA.

Idathyrus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, suscit tonum regibus, ut Histrici pontis iunctura soluta, fugientes sese in libertate uindicarent: qui quum id facere recusaret, ne uio larerent fide qua Dario erant obstricti, uocauit illos frugi macipia, et ad uasam, hoc est, qui fugere nollent. Nam haec non minima laus est seruorum, nolle fugere si liceat: at nolle tyrannicam seruitute commutare libertate si se detur oportunitas, animi seruilis est.

ATEAS SCYTHA.

Ateas hunc in modum scripsit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis qui et cum fame et cum siti pugnare ualeant. Significans hac parte Scythas ad bellum esse magis idoneos.

Idem quum fricaret equum suum praesentibus Philippi legatis, percontatus est illos, num idem faceret Philippus. Sentiens se tanto meliorem bello quam esset Philippus.

Idem quum Ismeniam tibicinem optimum in bello coepisset, insit illum canere, ac ceteris admirantibus ipse iurauit per uentum et Acinacem, sibi iucundius esse, audire hinnitum equi.

SCILVRVS SCYTHA.

Scilurus octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, insitque rumpere. Id quum singuli recusassent eo quod uideretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atque ita facile confregit omnia, filios admonens

monens his uerbis: Si concordēs eritis, ualidi inuictiq; manebitis: contra, si disidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnati faciles. Non potuit Scythia magis Scythice rem ob oculos ponere.

G E L O S Y R A C U S A N U S .

- 37 Gelo Siciliae tyrannus, debellatis apud Imeram Carthaginē sibus, in pacis foedere compulit illos, & hoc acceptis conditiōibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarent. Solet enim ea gens infantes suos, aeneae Saturni statuē cauae, & intus incensa, in sinum ponere, qui uelut in dei complexu enecabantur. Id ut Saturno gratum putarent effecit fabula, quae narrat illum omnes uxoris filios deuorare solitum. Nam & Iouem deuoraturus erat, nisi pro puero saxum supposuissent.
- 38 Idem Syracusanos frequenter ad agriculturā educere solet, sed non aliter instructos, quā si ad bellū irent, quo simul & agri meliores redderentur cultura, nec ipsi deteriores fierent ocio. Et hoc stratagemā dici meretur potiusq; apophthegma.
- 39 Exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos ubi uideret tumultuantes, ait se petere mutuo, quippe redditurum. Ita uolentes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, ut pecunia non deesset ad bellum necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.
- 40 In conuiuio quum lyra circumferretur, ceteriq; ordine canerent, nam id apud Græcos honestum habebatur, ipse equum iussit induci in conuiuium, facileq; ac leuiter in illum insilijt: significans hoc esse regalius quā lyra canere.
- 41 Quum Athenienses conditiones pacis à Gelone delatas recusarent, multaq; de suae gentis antiquitate praestantiaq; iactarent, Gelo respōdit oratori: hospes Atheniensis, apud uos qui praesint habetis, qui subsint non habetis. Proinde quando totū retinere mauultis, quā partem cedere, quā ocysime hinc abite

abite, renunciaturi Græciae, uer illi ex anno exaruisse: significans optimam ac florentissimam copiarum partem illis defuturam. Suum enim exercitum ueris nomine signauit.

H I E R O N .

Hieron qui Geloni successit in regnum, neminem qui libere apud se loqueretur importunum aut molestum esse dicebat: ceterum qui arcanū efferrent, eos existimabat etiā illos ledere, apud quos efferrent, eò quod odimus nō solū illos qui efferunt, uerumetiam eos qui audierunt quae nollemus illis audita esse.

Quidam exprobrabat illi oris graeolentiam. At ille cum uxore expostulauit, quod id sibi nunquam indicasset. Tum illa: Purbam, inquit, uiros omnes ad eundem olere modum. Eximia pudicitiae argumentum, quae nulli uiro tam uicina fuerit, ut oris halitum sentire posset praeterquam uni marito.

Xenophani Colophonio de paupertate sua quærenti, quod egre duos aleret famulos. At Homerus inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plusquam decem hominum milia, & tu qui uis illo uideri doctior, unus non alis duos? Erant illis quoque temporibus qui carpendis illustrium uirorum operibus gloriae aucuparentur.

Idem Epicharmo comico poëta quod praesente ipsius uxore dixisset quiddam inhonestū, multam dixit. Epicharmus si: culus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit esse tribuendum reuerentiae coniugio, ut crimen existimaret audiente uxore iocari lasciuus.

Idem quum aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum uocauit ad cenam, Cui ille nimium libere: Libertas stultat nuper inquit, quum immolares amicos non me uocabas. Solent qui sacrificant splendidum epulum apparare, adq; id rogare amicos. Periculosa libertas, quae plus laudis adfert ferenti quam dicenti.

Diony

1 **Omen cōmo** & ipsi contigisset litera M: dicenti cuidam per iocum **de interpre-** λογῆς, id est, Morio es Dionysi. Imò inquit, μοναρχίας, mo-
tatum. narcha ero. Et adeptus magistratum protinus Imperator ele-
ctus est à Syracusanis. Magni erat animi quod illo ioco non
offenderetur, contentus omen literæ secus interpretari.

2 **Regnandi** Quum autem in initio regni regia ipsius obsideretur, con-
dulcedo. iuratis in illum ciuibus, & amici autores essent ut imperium
deponeret, ni mallet captus interfici: ille conspiciens bonum à
coquo maclatum ilico concidere, dixit, quum mors adeo brevis
sit, an non molestum sit nos metu mortis tale regnum relin-
quere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui prin-
cipatum morte bene eni putarit.

3 **Adulteriū in** Quum intellexisset filium cui principatum relicturnus erat
regis filio. ingenui uiri coniugem adulterasse, iratus interrogauit, an un-
quam tale quicquam in patre comperisset, hic adolescens, Tu
enim non habebas patrem regem: nec tu, inquit Dionysius, fi-
lium regē habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus
in filio dignum exheredatione crimen iudicabat adulteriū, qui
hodie magnatum ludus est.

4 **Liberaltas** Rursus quum ad filium ingressus conspexisset uasculorum
regia. aureorum & argenteorum magnam uim, exclamans, Non est,
inquit, in te regius animus, qui his poculis quæ à me tam multa
accepisti, neminem tibi amicum feceris. Sentiens absq; ciuū
beneuolentia regnum nec parari, nec teneri. Beneuolentiam ue-
ro maxime cōciliat benignitas. At iuuenis rerū imperitus, puta-
bat esse felicius habere argentum & aurum quàm amicos.

5 **Nudus non** Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quū uideret illos
mctuit. lamerantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent,
indixit alteram exactionem, idq; iterū ac tertio fecit. At postea
quàm

quàm ubi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro
obambulantes, ridere, & scommata in regem iacere, iussit præ-
fectos ab exigendo quiescere. Nunc enim inquit, nihil habent,
posteaquàm contemnunt nos.

Matri suæ præter ætatem nubere cupienti, Ciuilis, inquit, ò
mater iura uiolari possunt, naturæ ius nequaquam. Significans ⁶ Nuptiæ intē-
contra naturam esse si uetula quæ iam parere non potest, nu- ^{pestiæ.}
bat. At hodie nubunt septuagenariæ.

Quum in aliorum scelere patratore se uere animaduere- ⁷
teret, uestium furibus parcere solet, ut Syracusij cœnare inter ^{Temulentia}
fse & inebriari desinerent. Solent enim lopodytæ, id est ue- ^{castigata.}
stium fures in balneis frequentibusq; conuiujs uenari. Quem-
admodum autem in balneis uestes deponuntur, ita in conuiujs
summæ uestes abiici solent, ut togæ palliaq;.

Hospes quidam aiebat se uelle cum Dionysio priuatim collo ⁸
qui, demonstraturum enim quomodo posset præscire quinam ^{Fucus utilis.}
ipsi molirentur insidias. Rex admisit hominem, iussitq; dicere
semotis arbitris. At ille, Da mihi, inquit, talentum, ut existime-
ris à me audisse insidiatorū indicia. Dedit ac simulauit sese au-
disse, admiratus hominis commentum. Nam fucus ille uehemen-
ter utilis erat ad deterrendas insidias: Sunt qui narrent Maxi-
milianum Casarem simili arte simulasse magicas artes, industria
gladiosq; fortunos, genios anulis inclusos, quo facinorosis &
hostibus esset formidabilior.

Cuidam percontanti num esset ociosus, absit, inquit, ut hoc ⁹
mibi inquam accidat. Sensit turpissimum esse regi uacare un- ^{Ocium rege}
quam à recipub. negocijs. Vbi sunt igitur qui bonam diei par- ^{indignum.}
tem alea nugisq; transigunt?

Quum ad eum delatū esset duos adolescentes inter pocula ¹⁰
multa conuttia tum in ipsum, tum in eius tyrannidem dixisse, Ebrietati cō ^{indignum.}
ambos uocauit ad cœnā, & animaduertit alterū largius potum donatur.

multa nugari, alterum raro cauteq; bibere: illū dimisit, ut qui natura uinolentus per temulentiam maledicus fuisset: hunc interfecit, ut qui studio maleuolus et hostis esset. Præclarū exemplum prudētissimi principis, sed quid hoc ad apophthegmata?

11 Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, cetera Inuidia in a- risq; præferret hominem improbum ac ciuibus inuisum: Volo, liū deriuata, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingenium multitudinis, si sit in quem inuidiam odiūq; deriuēt, mitiores sunt in principem. Eoq; uideas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis et autoritatis permittere, ut ipsi tutiores sint à furore multitudinis. Qui si extiterit, habent uictimam qua ciuium iram mitigent.

12 Corinthiorum legatis ad se missis, donaria prout mos est Tyrānidem obtulit: quæ quum illi negarēt se accepturos, eò quod lex esset mitigat libe- apud ipsos uetans, ne legatione fungentes munera acciperēt à ralitas. principe: rem, inquit, absurdam facitis, qui quod unum bonum habet tyrannus hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium à tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliam iudicabat oblata recusare munera, quum hac una re tyranni se possint alijs commendare. Tyrannidem enim adeptis, superest ut potentia inuidiam munificentia comitateq; leniant.

13 Quum audisset quendam è ciuibus aurum habere domi de- Auro be- fossum, id ad se deferri iussit. Verum posteaquàm is suffuratus ne uti. auri paululum in aliam urbem comigrasset, ibiq; mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totū aurū reddidit, ut qui iam diuitijs uti cœpisset, desissetq; rem utilē inutile reddere. Satis declarauit se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare uoluisse. Simul usum auri legitimum demonstrauit, si in agricolationem impendas potius quàm in usuram.

14 Sapiētes in- Dionysius dicere solet se à sapientibus amicis sibi cauere, uisi tyrānis. quando certum haberet ne ex his quidem esse quenquam, quin impe

imperare mallet quàm seruire.

Idem quum intra regiam sacrum ex more perageretur, præ 15 coq; sicuti consuevit, precaretur, ut per multa tempora incon- Quid optan- cussum duraret imperium. Non tu desines, inquit, abominanda dum à deo. nobis imprecari: Sentiens potius à dijs optandam bonam mentem, quàm ea quæ nihil conferunt ad hominis felicitatem. Hanc tyranni uocem si quis admiraretur, cogitet illum id temporis Platonis fuisse discipulum.

Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaquàm mari- 16 tus metu tyranni profugerat, et rex sororem accusaret, quod Vxor casta. conscia fugæ mariti, non indicasset: adeo ne, inquit, Dionysi me uilem abiectiq; animi sceminam iudicas, ut si sensissem illum moliri fugam, non me illi nauigationis et omnium fortunarum comitem additura fuerim?

Egregium quendam citharædum magnificis promissis ad 17 se pellexit, iubens ut quàm optime caneret. Nam quo scitius ca- neret, hoc plus laturum præmij. Quum ille certis diebus accu- Par pari. rate cecinisset, nec quicquā daret rex, cœpit flagitare mercedē. Tum Dionysius asseuerat se mercedem quā pollicitus fuerat bona fide soluisse. Qui inquit ille, ne nummus quidē mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius, uoluptatem pro uoluptate. Neq; enim ego te minus delectaui spe, quàm tu me cantu.

Idem admiratus egregiam fidē Damonis et Pythiæ, Rogo 18 inquit, ut me quoq; in uestram amicitiam recipiatis. Alteri ty Amicorum rannus destinarat diē necis, quumq; is pauculos dies petisset, fides. rerum domesticarū ordinandarū gratia, hac lege impetrauit, ut alter uas amici fieret ea conditione, ut si ille nō redisset ad diem præscriptū, hic plecteretur. Redijt autē ad diem, mori ma lens quàm amicum fallere. Ita seruatus est uterq; ac regis amicitia decoratus. Tantū ualet egregia uirtus etiā apud tyrānos.

Sacrilegia sua solet facietis dictis obterege. Locris Proserpine 19

Impietas templum spoliarat: mox quum classis illius secundo uento nauis felix. garet. Videtis, inquit, quam prospera nauigatio à dijs immortalibus detur sacrilegis. Ex hoc colligens, aut non esse deos, aut illis non esse molesta sacrilegia.

20 *Faceta rapa quo eum Hieron è manubijs Carthaginensium ornauerat: prociq; citas.* detracta aureo laneum illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amiculum æstate graue est, hyeme frigidum, laneum ad utriq; anni tempus accommodatius esse.

21 *Barbati meo dicit.* Epidauri Aesculapio barbam auream detraxit, quod negaret decorum patrem Apollinem imberbem, ipsum uero barbatus conspicitur. Aesculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autem semper imberbem facit theologia poetica, Aesculapium barbatum, significans in medico multarum rerum usum.

22 *Anathematizatum.* Mensas aureas atq; areas dijs dicatas è phanis sustulit. Haec inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorum, ne quis manum admoliretur. At ille cauillatus est se deorum bonitate uti. Nam boni dii dicuntur, quod omnibus benefaciant.

23 *Ludibrii scilicet ad dicitur.* Idem uictorias aureas, pateras, & coronas, quæ simulacra porrectis manibus sustinebant, uelut offerentia, tollebat: dicens se oblata accipere non eripere: addens per absurdum esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his ultro porrigentibus nolle accipere.

DIONYSIUS IUNIOR.

1 *Quum* Dionysius iunior dicere solet, se multos alere sophistas: non quod illos admiraretur, sed quod per illos admirabilis esse suaderet. Sciebat populum de illis tanquam de uiris doctis magnifice sentire, hac persuasione callide abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eadem arte fortasse principes quidam alunt in palatijs suis uiros eruditionis & sanctitatis opinione uenerabiles, ut populus arbitretur horum consilij geri plerumque.

Quum

Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret, Ego te conuincio. Nimium uerbis, inquit: at ego te re ipsa conuincio, qui tuis Res uerbis relictis me meaq; colas. Significans illum à schola ad aulam, à efficator philosophis ad tyrannum transisse, non facturum nisi hanc uitam illa iudicaret beatior.

Posteaquam regno fuit expulsus, cuidam dicenti, quid tibi Platonem & philosophiam profuit? Ut tantam, inquit, fortunam mutationem facile feram. Neq; enim sibi manus admouit, quod alij solent in aduersis, sed Corinthi ludum literarium aperuit.

Percontanti qui factum esset, ut quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit, ipse regis filius, & regnum hereditate acceptum amiserit. Quoniam, inquit, pater rerum potitus est, quum iam in odium uenisset popularis gubernatio, ego quum inuidia laboraret tyrannus, principatum suscepi.

Alteri cuidam hoc ipsum percontanti, compendio respondit, Pater, inquit, mihi regnum suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æque feliciter cedunt.

AGATHOCLES.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is uero quum Sicilia potitus esset, rexq; declaratus, solitus est in mensa fictilia pocula dignitas iniuxta aurea ponere, eaq; iuuenibus ostendens dicere, quum austria parta te talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per uigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonstrans aurea. Non puduit pristinae fortunæ, sed gloriose existimauit regnum uirtute partum, quam si hereditate obuenuisset. Nam regem nasci, nihil magis est, at regno dignum se præstitisse maximum est.

Quum obsideret urbem quandam, quibusdam è muro conuicta in ipsum iaculantibus, dicentibusq; Figule, unde militibus tuis persolues stipendium? Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cepero. At quum urbe uicta esset, uenderetq;

x 3 capti

captiuos. Si me, inquit, denuo conuictis affeceritis, apud heros uestros querar de uobis, ciuilitate illis exprobrans & intempe-
stiuam maledicentiam, & seruitutem maledicentiae praemium.

³ Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, quod ad
Lepide. insulam appellentes pecora quaedam abegissent: at uester, in-
quit, rex quum uenisset ad nos, non modo pecudibus abreptis,
uerum ipso etiam pastore excolato recessit. Aliudens ad fabu-
lam de Vlyse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit.

DION.

² Dion qui Dionysium regno expulit, quum accepisset Calip-
pum, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maxime, sibi
moliri insidias, non potuit inducere animum, ut illum conuince-
ret, dicens: mori satius esse, quam uiuere, si nõ ab hostibus tan-
tum, uerum etiam ab amicis, cauendum esset. Dignus erat opti-
mis amicis, qui mori prius habuerit, quam amico diffidere.

² Idem exul quum Pteodoti Megarensis opera opus haberet,
Moderate. & ad ades illius ueniens, uideret illum ob negociorum magni-
tudinem agere quenquam admittere, amicis ob id indignantibus
dixit, Quid hunc incusamus? Nonne & ipsi quum Syracusis
essemus eadem faciebamus?

ARCHELAUS.

¹ Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed pa-
Ab altero pe rum humanus, petijt sibi dari poculum. Archelaus autem ilico
titum, alteri madauit puero, ut hoc poculum daret Euripidi. Id factum ad-
datum. miranti postulatori, Tu quidem, inquit, dignus eras qui pete-
res, nec accipere: at hic dignus erat qui acciperet uel non pe-
tens. Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem ut
auderet quiduis petere, at Euripidis boni uiri pudore hoc me-
reri, ut ultrò donaretur aliquid.

² Idem tonsori garrulo subinde roganti, quomodo te rado, ò
Garrulitas. rex. Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat, & hinc
dixit

dixit lepos. Quidam sunt in curatione morosi, Archelao satis
erat si sileret. Nobis autem interdum etiam cum ebrijs pari-
terq; loquacibus res est.

Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonem ³
amplecteretur deosculareturq;, cui iam barba prouenire cœpe-
rat, Archelaus amicus dixit, Ne miremini: nam pulchrorum Ciuilitate.
etiam autumnus pulcher est. Ciuilitate excusauit amicum apud
amicos.

Timotheus citharædus quum ingens praemium ab Archelao ⁴
sperasset, ac minus speratis accepisset, palam illum incusabat:
proinde aliquando canens hanc particulam, Tu uero terræ fructu Apte retoy
lium argentum laudas: nutu regem denotauit, at Archelaus suc- tum.
cinuit, Tu uero petis. In Græcis uerbis plus est gratiae ob uo-
cum affinitatem, αὐτῆς, αὐτῆς, id est, laudas, petis. Turpiter
petit, qui non probat quod petit.

Quum à quodam aqua conspersus esset, amicis illum aduer ⁵
sus eum qui hoc fecerat inflammantibus: Imò, inquit, non me Leniter.
consperisit, sed eum quem me esse putauit. Quid hac moderatio-
ne ciuilius? Hoc exēplo facile decet ignoscere, qui licet in præ-
potentem, tamen imprudentes delinquant.

PTOLEMAEVS LAGI FILIVS.

Ptolemaeus Lagi filius plerumq; apud amicos & cœnare so ¹
let & dormire. Quod si quando illos uicissim acciperet cœna, Frugalitas
amicorum rebus utebatur, commodato sumens ab illis pocula, regia.
aulea, & mensas. Ipse uero sibi non parabat plura quam exi-
geret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quam diuini-
tem esse.

Idem cū peragranti Aegyptum, comitibus nõ consequitis, ²
cibarius in casa panis datus esset, negauit ullū cibum unquā sibi Fames cōdi-
uisum suauiore. Aderat enim optimū condimentum fames. mentum.

Quum grammaticum notaſset inscitia, querens ab eo quis ³
x 4 esset

Lenitas regia. esset Pelei pater, uicissimq; audisset, dic tu prius quis sit Lagi pater, amicus inuitantibus ad tantæ improbitatis uindictam, si regium est, inquit, non pati, ut à quoquam dicto attingatur, nec illud regium est, quenquam dicto lacebere. Inique petit uindictam, qui prior lacefsiuit cuiuscunq; dignitatis fuerit. Nec suæ dignitatis meminisse debet qui referitur, quum eius prærogatiuam lacefsendo deposuerit.

X E N O P H A N E S.

Timiditas laudata. Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obijceret, quod nollet secum tesseri ludere, Fateor, inquit, me non solum meticulosum, uerumetiam uehementer meticulosum, sed aduersus inhonestam. Honestam formidolositas est, quæ deterret à turpibus.

D E M E T R I U S A N T I G O N I F I L I U S.

Honos arti habitus. Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in suburbio cæpisset tabulam quandam Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua pinxerat Ialysin, id est, Bacchum, Rhodijs per caduceatorum res obssecrantibus, ut tabulæ parceret, respondit, se citius patris imagines quam eam picturam aboliturum. Tantum honoris habuit arti rex.

Helepolis. Idem foedere cum Rhodijs isto, helepolin, id est, machinam quandam à capiendis urbibus ita dictam, apud illos reliquit, quæ simul & regis magnificentiam, & illorū fortitudinem testaretur. Nec hoc inter apophthegmata recensendum erat. Ceterum monumentum illud admonebat, Rhodum à Demetrio magnifice oppugnatam, ac Rhodios fortiter patriam defendisse.

Victor benignus. Atheniensium qui defecerant urbem quæ cepisset, eaq; grauius rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata cōcione, dilargitus est illis frumentum gratis. Quumq; his de rebus loquens apud populum barbarissimum commississet, uocem quampiam secus quam oportuit pronuncians, & quidam è consessu

fessu, quomodo sonanda fuisset dictio loquentem interpellans admonisset, Pro hac, inquit, correptione, altera quinquaginta medinorum nullia uobis addo. Vtrū in hoc potius miremur, benignitatem in eos qui modo fuerant hostes: an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantum boni consuluit, uerū uictam tanta mercede dignum existimauit.

Demetrius quum Megaram occupasset, Stilbontem philosophum accersitum rogauit, num quis aliquid rerum illius miles abstulisset, Nullus, inquit, Neminem enim uidi qui scientiam raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum uolentia obnoxia.

Rursus quum Demetrius abductis omnium ciuū seruis Stilbonti diceret, Ciuitatem uestram liberam uobis relinquo: Recte Salse inquit Stilbon, nullum enim in ciuitate seruum relinquis.

Lysimacho Demetrium impetente conuicijs, dicenteq; Lamiam sibi uisam, meretricem de scena tragica prodeuntem: hæc erat auca Demetrii, magnifice culta. Demetrius respondit, meretricem Laniam esse modestiorem, meliusq; moratam, quam ipsius Penelopen. Coniugem illius notans.

Quum legatis à Demetrio ad Lysimachum missis. Lysimachus per ocium narraret aliquando, quomodo coactus ab Alexandro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, & cicatrices ostenderet in cruribus ac brachijs è fera unguis relictas, legati dixerunt, & noster rex graues feræ Lamæ morsus in collo gessit: notantes suauiorum amatorum uestigia, simul alludentes ad lamiam beluam.

Nemo Demetrio fuit utraq; fortuna exercitator. Itaq; sollet in fortunam illud Aeschyli dicere,
 Σὺ τοι μὲν ἔφρασας, οὐ με καταθεῖν μοι δοκεῖς.
 Tu me extulisti, tu ipsa rursus deiecis.

Quum Erasistratus Demetrio Antiochi filij mentem quam
 x 3 mori

Philosopho
 honos hæc
 bitus.

5

6

7

8

Fortune uicissitudo.

mori destinaret, indicasset, simulq; factus esset huius affectionis causam esse amorem: Demetrius qui adolescentem unice adamat, per omnia multis cum lacrymis cepit obtestari, ut illius incolumitati consuleretur. Quum Erasistratus addidisset in-
 medicabile malum esse, quod in ipsius uxorem deperiret, hoc audito Demetrius multo uehementius cepit obtestari, ut ob sa-
 lutem filij cederet illi suam coniugem. Ista, inquit, o pater, tibi facile dicuntur: sed aliud diceres, si tuam coniugem Stratonicen adamatet. Hic quum rex deos comprecaretur, ut liceret amo-
 rem filij commutari, & a medici coniuge in suam transferri, nihil se non facturum, si modo liceret seruare filium: Erasistra-
 tus patris dextram amplexus, Nihil est, inquit, o rex, in quo iam Erasistrato indigeas. Etenim quum & pater sis & ma-
 ritus & rex, optimus eris tue familie medicus. Non enim in coniugem meam, sed in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Post hac Demetrius edixit, ut Antiochus rex, Stratonice qua filio cessit, regina nominaretur.

Pietas mira
in filium.

10 In machinis bellicis in tantum ingenio arteq; præcelluit, ut merito de illo iactatum sit, Demetrii machinas magnitudine sua etiam amicis stuporem, pulchritudine uero etiam hostibus ad-
 ferre uoluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS.

1 Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, Pietas in ipsiq; per amicum in hoc missum mandasset ne curaret, si quid patrem scriberet a Seleuco compulsus, neq; ciuitates illi cederet, ultro scripsit ad Seleucum, cedens illi tota ditione, seq; ob idem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, uolebat parci filio filijq; regno: filius contra, patris libertate & regno, & seipso priorē habuit.

2 Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubert
 1 Oculus dñi, natorq; admoneret plures esse naues hostium: Pro quot, inq,
 nau

naibus supputas, quod ego hic præsto sum? Sentiens ad uictoriam plurimum habere momenti, si strenuus imperator præ-
 sens regat exercitū. Ptolemæus autem tum suis non aderat.

3 Quum aliquando cederet hostibus imminentibus, aiebat se non fugere, sed utilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locum, satam quam conserere manus. Dicitur gratia in hoc est, quod quum fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi magis quam fugere. Persequimur enim hostē, & persequimur id quod studiose expetimus.

4 Adolescenti cuidam qui patrem habuerat fortem, quamquam ipse non admodum ut uidebatur bonus erat miles, postulanti ut patris stipendia caperet. At ego, inquit, o adolescentule, non ob patrias, sed ob proprias cuiusq; uiri uirtutes mercedem ac munera dare soleo. Hoc sermone iuuenem extimulans, ut patris fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solet uellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uocum affinitatem, αὐτῶν ἡ ἀρετὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, quæ uox posterior ad prioris imitationem efficta est.

5 Zenone defuncto, quem unum ex philosophis maxime suspiciebat, dicere solet, gestorū suorum theatrum esse sublatum, quod ad illius uiri iudicium potissimum componeret suas actio-
 nes, quem unum pro multis hominum milibus habebat.

LYSIMACHVS.

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromocheta, quum ob sitis impatientiam, tum se, tum exercitum dedisset, posteaquam bibit iam factus captiuus. O dii, inquit, quam breuis uoluptatis gratia me ex rege feci seruum.

De Philippide refertur suo loco, neq; enim hoc est apophthegma Lysimachi, sed Philippidis.

7 Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: Quoniam istis
 erat

eras moribus, patria te ciecit. Sanè inquit, quod me ut Semele Exilium ex= Bacchum ferre non posset. Sentiens se maiorem esse, quàm ut à cusatum, malis ferri posset, à quibus tamen non tam suo quàm ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante. Quumq; scetum igneum ferre non posset, infans exilius est, & Iouis scemori infusus.

ANTIPATER.

9 *Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro in Amicitia= terfectum, dixit: Si Parmenio struxit insidias Alexandro, cui fa regum. dendum est? Si non struxit, quod agendum? Erat Parmenio uelut alter Alexander in rebus militribus. Si tantus amicus fessit, non est tutum cuiquam amico fidere. Si Alexander nihil cõ meritum sustulit, præstat à regum negocijs abstinere.*

9 *De Demade oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis ut Venter & immolatæ uictima, nihil superesse præter linguam & uentrem, lingua. Nam uenter ex hostia abijciebatur, & lingua dabatur præconi. Ita senex orator tantum loquebatur. Loquacitas enim crescit cum ætate. Tradunt autem Demadem luxui gulæ fuisse deditum, unde & Phocionis reprehendit frugalitatem.*

ANTIOCHVS TERTIVS.

10 *Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per lite= Iuste. ras iuberet, qd' aduersaretur legibus, ne curarent perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes dum metuunt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nolent. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc uelut insciente principe tentatum haberi dicit, quum ipse nihil aliud sit quàm legum minister.*

11 *Idem quum Diane sacerdotem uidisset supra modum eleganti= Pudice. ti forma, continuo soluit Epheso, ueritus ne uis amoris aliquid illum facere compelleret, quod phas non esset. Immane quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani milites, qui deo dicatas uirgines cõstuprare pro ludo ducunt?*

Antio

ANTIOCHVS QVARTVS.

Antiochus cognomento Accipiter, cum fratre Seleuco pro 12 regno bellum gerebat. At ubi Seleucus à Galatis uictus, nusquã Pietas in appareret, sed interfectus in prælio crederetur, deposita Antio= fratrem. chus purpura, pullam uestem induit: Rursus paulo post quum audisset illum esse incolumem, pro leto nuncio dijs immolauit, fecitq; ut ciuitates ipsi subditæ, coronas gestarent. Solent fra= trũ iræ si quãdo inciderint esse acerrimæ, solet regni cupiditas nihil impium aut nepharium ducere. At hic hac moderatione regnum ambijs, ut fratrem uellet incolumem. Quamquam non uideo quid hoc debeat inter apophthegmata recenseri.

EVMENES.

Eumenes insidijs petitus à Persco, credebatur extinctus. Is 13 rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater im= Humanitas posito sibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnum occupat= fratrum. uit. Ceterum quum audisset illum uiuum, ut solet profectus est illi obuam unã cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amanter illum amplexus dixit in aurem, Ne festines ducere, priusquam me mortuum uideris: nec præterea per omnem uitã ullam offensi animi significationem uel dicto, uel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & uxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenes filio posteaquã adoleuisset adhuc uiuens principatum tradidit.

PYRRHVS.

Pyrrhus Epirotarum rex, quum à filijs etiamnum pueris 14 interrogaretur, Cui nostrum relinques regnum? Quicumq; in= Virtus quit, uestrum acutiorem habuerit ensẽ: Significans se non æta succedit. ii daturum principatus successionem, sed uirtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

Interrogatus uter melior tibicen uideretur, Python'ne an 15 Chari

Charisius, Polysperches inquit. Is erat egregius dux exercitus.
Ars imbellis. Contempnit artem imbellem, & utriq; pretulit strenuū ducē.

16 Bis commisso cum Romanis praelio uicerat, sed desideratis
Victoria magno emptam. compluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, Si uno, inquit, ad huc praelio Romanos uicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat uictor: declarans uictoriam magno emptam, non esse uictoriam, sed calamitatem.

17 Quum è Sicilia solueret, frustratus uidelicet eius potius
Magno spe, conuersus ad amicos, cuiusmodi, inquit, palestram reliqui-
paranda. uis Romanis & Carthaginensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum libenter alijs cedere. Interdum felicius est non assequi, quam nimio mercari quod ambis.

18 Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat dixisse fertur,
Institutio. Tu grandes elige, ego eos forteis reddam. Significans institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus discipline militaris optimus fuisse magister.

19 Idem dicere solet plures urbes Cineam oratione subegisse,
Eloquentia quam ipse cepisset armis. Erat autem Cineas Thessalus uir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius emulationem se contulerat, sed uim precipue exprimens. Confirmatum est itaq; quod dicit Euripides, ὅτι μὲν δὲ ζῶντι λόγῳ ὁ δὲ σὶ δὲ πρὸς πολέμιον δὲ σὲ εἰρῆνῃ ἄμ, id est, Cum cuncta sermo conficit, quacumq; ferrum efficere possit hostium.

20 Quum rebus feliciter gestis domū redisset, & à suis aquila
Aquila in diceretur, per uos, inquit, aquila sum. Qui enim nō essem, quā nubibus. uestris armis ueluti pennis subleuer? Modestissime gloriosi cognominis laudem in suos milites transferens, uitauit inuidiam.

In Ambracia quum amici suaderent, ut quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret, Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat quàm apud omnes obambulans.

21 Quum Athenas uenisset, & ingressus arcem Palladis rem
dum

diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Caterum admonuit si facti Reges non perent ne posthac cuiquam regū portas aperirent. Significans admittendi omnibus regibus natura inuisam populi libertatem.

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo deq; Pyrrho asciscendo, sumpta corona & Sapiens sub lucerna præcedente tibicine uelut ebrius comessabundus uenit stulti per in forum: atq; ut sit alijs applaudentibus, alijs ridentibus, non sona nullis etiam ad canendum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente uero turba dixit: Recte facitis uiri Tarentini, qui iocari ludereq; dum licet, qui uelint permittis. At qui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini priusquam Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio uiuendum erit.

Cineas ut Pyrrhum à belladi studio reuocaret, sic per ocium cum illo colloquutus est: Romani feruntur bellacissimi, sed his superatis, quid dein agemus Pyrrhe? Tum Italiam, inquit Pyrrhus, totā occupabimus. Hic denuo Cineas, quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tum Cineas, num hic erit militie finis? Nequaquam, inquit Pyrrhus, sed hæc tantum præ-
Consilium ludia sunt ad res maiores. Superest Libya & Carthago. Re-
prudens. de, inquit Cineas, nam his potius facile & Macedoniam recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus, quid tandem faciemus? Hic aridens Pyrrhus, tum, inquit, ocium agemus o beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicē delectabimus. Tum Cineas, At quid uciat o rex quominus nunc iam isto ocio, isto Cothone & mutuis sermonibus perfruemur? Nunc enim citra negocium suppetit nobis ea factas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Quū Pyrrhus rex falsas aduentus sui causas prætexens Laconicam

Inexpectata. conicam inuassisset diripiissetq; Lacedæmoniorum legatis ex-
postulantibus quod nō indicto bello Laconicam inuassisset. Nec
uos, inquit, Spartani, quod facturi estis, prius alijs denunciatis.

ANTIOCHVS.

25 *Reges raro uerū audiūt.* Antiochus ille qui bis exercitum duxit aduersum Persas,
quum in uenatu quodam feram insequitur aberrans ab amicis
ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat
introijt: atq; inter cœnam iniecta mētionē regis, audiuit quod
cetera quidem probus esset, ceterum plerasq; functiones man-
daret amicis improbis, ipse ad eorum facta cōniuens, tum quod
immodico uenandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad
hæc tum temporis nihil respondit, nec quis esset prodidit: uerū
ubi diluculo satellites uenissent ad casam, iamq; agnosceretur,
allata purpura simul cum diademate, Age, inquit, ex quo uos
indui, hēri primum uera de me ipso audiui. Nam ferè hoc stu-
dio est, his qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi
blandum auribus.

26 *Benignitas in hostes.* Idem quum urbem obsideret Hierosolymam, Iudeis ad ma-
ximum illud festum celebrandum septem dies petentibus, non so-
lum eos concessit, uerum etiam tauros auratis cornibus adorna-
tos, magnamq; thymianatum & aromatum uin, usq; ad por-
tas urbis cum pompa solenni deduci iussit, traditaq; illorum sa-
cerdotibus hostia, ipse in castra redijt. Iudei uero regis beni-
gnitatem admirati, protinus à festo peracto in fidem illius sese
dederunt. Hoc ut bellum est stratagema, ita nihil habet apo-
phthegmatis, unde probabile est ab studioso quopiam adiectum
in Plutarcho.

27 Antiochus quū à L. Scipione ultra Taurū montē submotis
imperij finibus, Asiam prouinciā, uicinasq; ei gentes amississet,
gratias egit populo Romano, quod magna parte curarum per
eos liberatus esset. Intellexit uir prudens unius hominis animū,
quamuis

quamuis uigilantem, non posse tot negocijs parem esse.

GRÆCORVM DV

CVM APOPHTHEGMATA.

THEMISTOCLES.

Themistocles quum esset adolescens, in comotationibus ac
mulieribus uolubatur. At posteaquā Miltiades factus impe-
rator apud Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus illum
offendit quicquam agentem præter decorum. Percontantibus
autem unde sic esset repēte mutatus: Miltiadis, inquit, trophæū
non patitur me dormire neq; cessare. Gloria studium excusit
amore uoluptatum, clauum, ut aiunt, clauo.

Interrogatus utrū Achilles esse mallet, an Homerus, Dic ipse
prius, inquit, utrū mallet esse uictor in olympijs, an præco, qui
uictores pronunciat. Senties multo præstātius esse res egregias
gerere, quā gestas celebrare, Homerum præconi conferens.

Quum Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciam,
Themistocles metuens ne Epicycles Demagogus, homo turpi-
ter lucri auidus, ac formidolosus, si nactus esset imperium per-
deret ciuitatem, pecunia data illi persuasit, ut à militari præfe-
ctura abstineret. Ne hoc quidem uideo, quur inter apophtheg-
mata debeat commemorari.

Adimantus abhorrēs à pugna nauali, ad Themistoclem qui
Græcos huc hortaretur incitaretq;, ita loquutus est: ò Themis-
tocles, qui in certaminibus ante alios profluit, mos est flagris
cedere. Cui Themistocles, Sic est Adimante ut dicis, sed nec eos
qui se subducunt, coronat quisquā. Adimatus notauit in Themis-
tocle præcipitem audaciam, ille uicissim illū insimulauit formi-
dositatis, qui cum oportunitas inuitaret, detrectaret pugnam.

Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem
obstreperentem, Percute, inquit, sed tamen audi: præfens animus Fiducia.

γ & suo

Interrogatus utrū Achilles esse mallet, an Homerus, Dic ipse prius, inquit, utrū mallet esse uictor in olympijs, an præco, qui uictores pronunciat. Senties multo præstātius esse res egregias gerere, quā gestas celebrare, Homerum præconi conferens.

2
Præcones
poëtæ.

3
Corruptela
municrum.

4
Retortum
crimen.

5

et suo fidens consilio.

6 Idem quum Euribiadi non persuaderet, ut in angustijs committeret nauale praelium, clam ad barbarum misit qui illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugam adornâtes. Persuasus rex praelio superatus est, nimirum pugna commissa loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad illum qui monerent, ut quàm posset ocysime fugeret ad Helespontum, Græcos enim de soluendo ponte cogitare: hæc callide, quo quum hoc ageret ut Græcos seruaret, regis incolumitati prospicere uideretur. Hoc ingenio Græciam à barbaris liberauit non minore gloria, quàm Miltiades retulerat ex Marathonica uictoria.

Exul in patriam pius.

7 Seriphio cuidam obijcanti quod non ex sese, sed ob urbis nobilitate celebris esset, Vera, inquit, prædicas, Neque enim ego si Seriphius essem, clarus essem, neque tu si Atheniensis: non inficiatus est urbis celebritatem nonnihil facere ad illustre nomen, sed illum esse tam ignauum, ut etiam si fuisset natus Athenis, nihilominus fuisset obscurus futurus.

8 Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fuerat ac fastidierat, ubi uidit illum gloria celebrem, potètiâque magna pollentem, ultrò adijt illum blandiens: cui Themistocles, Occasio neque à adolescens, sero quidè ambo, sed tamè sapere cœpimus. Scitis illum non arripuisse occasionem sese offerentem: sibi uero nunc non uacare per negocia talibus affectibus indulgere.

9 Simondi petenti ut in negotio quodam sententiam iniustam iuste pronuntiaret, Neque tu, inquit, bonus poëta fueris, si præter musicæ modulorum caneres: neque ego princeps bonus, si contra leges pronunciem.

10 Filium quem mater adamabat atque in delicijs habebat, plus affectus rimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum: priuati. Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius.

Quum

Quum ex procis filie uirum probum diuiti prætulisset, qui ¹¹ *bysdam hoc admirantibus, Malo, inquit, uirum absque pecunia, Vir pecunia quàm pecuniam absque uiro. Vir strenuus facile parabit pecuniam: ignaui pecunia inutilis est.*

Quum prædium uederet, inquit, præconem hoc addere, quod ¹² *bonum haberet uicinum. Sentiens iuxta Hesiodum, ex bono uicino plurimum esse utilitatis: ut contra, ex malo noxæ plurimum. bonus.*

Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus, quid tumul- ¹³ *tuamini, inquit, aduersus eos, à quibus sepe numero fuisset affectus commotis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarum umbra accurrunt homines afflicti tempestate, et easdem simul ut redijt serenitas uellunt, conuicijsque petunt. Sentiens hunc esse populi morem, ut in belli periculis, implorent opem fortium uirorum, in pace contemnant ac uexent eosdem.*

In Eretrienfes ita cauillari solet, ut diceret eos similes pi- ¹⁴ *scum, qui gladioli uocantur, quippe qui gladium quidem habent, cor autem non haberent: notans illorum ignauiam, quod armatis non adesset animus.*

Posteaquàm Themistocles primum Athenis, mox tota Græ- ¹⁵ *cia depulsus, ad Persarum regem cœfugisset, admittus iussus est dicere: at ille respondit: orationem similem esse picturatis stragulis. Nam quemadmodum, inquit, illæ dum extenduntur ostendunt imagines, dum contrahuntur, celant easdem et abolent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni spatium, ut interim Persicam linguam suo arbitrio perdisceret, ne regi per interpretationem cogretur ea quæ sentiret explicare. Diffusus est interpreti, qui dum quedam omittit, quedam addit, quedam aliter narrat, perdit orationis gratiam. Vbi uero multis muneribus à rege est honoratus, citoque factus diues, dixit liberis suis, o pueri perieramus, nisi perissemus. Perire uidetur qui cogitur exulare. At Themistocli feliciter cessit exilium.*

Quum

- 16 **Quum** Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter traxisset Astum, & hac fama perterriti clasiarum cogitarent de Coniunctæ repetenda domo, idq; pleriq; suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos uniuersos hostibus fore pares, dispersos uero perituros. Ita Probus Aemilius.
- 17 **Themistoclis** pedagogus dicere solet, Nihil, inquit, medio Nil medium, cre futurus es o puer, Nā aut magnū bonū eris reipublicæ, aut magnū malum. Generosa indoles si accedat recta institutio, magno bono est patriæ: si ad uitia degeneret, ingēs adfert malū.
- 18 **Quoniam** adolescens feroci mutabiliq; ingenio uideretur, mirantibus mutatos mores dicere solet, Asperos & indomitos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamq; institutionem.
- 19 **Ad Olympiæ** celebritatem profectus quum in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoq; contemplando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re latus uir gloriæ cupidissimus dixit amicis, se eo die laborum quos pro Græcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse.
- 20 **Idem** facilitate morum multos ciuium sibi conciliarat, atq; Aequalitas, hinc popularem potentiam adeptus. Itaq; cuidam ipsum admonenti, bene principatum geres Athenis, si cunctis æqualis & communis esse uoles: respondit, Nunquam ei sille in fcederim, unde nihil plus à me ferrent amici quàm alieni.
- 21 **Idem** ludū præteriens in quo diceretur esse professio, rogauit quid is profiteretur: quum respōsum esset, artem memorie: contempsit, dicens, At ego malim artem obliuiscendi. Vox hæc digna fuit eo qui linguā Persicam intra annū potuit ediscere. Et sunt quorū obliuio nobis gratior sit, quàm memoria. Facile meminimus quæ uolumus, at non licet obliuisci quæ uolumus.

Quum

Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuidam, cuius uocem esset libentissime audaturus: Eius, inquit, à quo artes meæ quàm optime canerētur. Ingentē fājus, se magno glorie studio teneret. Solent autem olim musici in publico uirorum illustrium laudes canere.

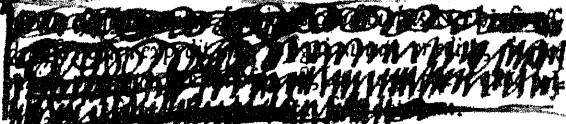
Quum aliquando ad mare uisendi cadauera gratia accessisset, ac torques armullosq; passim dissectas uideret, ipse quidem præterijt, sed amico qui sequebatur dixit, Collige tu tibi: nam præda conatu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem præda commoueri potuit, ut quicquam ageret indignum egregio duce, cui gloria debet esse satis magnum uirtutis præmium.

Quum apud Andrum argentum peteret, duos, inquit, ad uos adduco deos, uim, ac suasionem: significans si minus imperaret suadendo, se ui erepturum. At illi responderunt apud se suasio quoq; duas magnas esse deas, inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare quæ petebat.

Ab Artabano regis Persarum satrapa rogatus, quem Græcorum diceret aduenisse, hoc, inquit, ante regem nemo sciet Artabane. Senferat Artabanus è colloquio non esse uulgarem hominem, Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione commendaret. Rex audito Themistocle precatus est deum suum Arimenum, eam mentem immittere pergeret hostibus suis, ut eiusmodi uiros à se expellerent.

ARISTIDES.

Aristides cognomento Iustus, semper suo unius præsidio fretus rempublicā administrabat, à sodalitatibus abhorrebat, uelut ab amicorum potentia, quæ ad iniuriam alijs inferendā adderet animum. Quantum ille uir abhorruit ab omni factione, qui nō Factiones & ob aliud uitabat amicitias, quàm ne per illos adigeretur ad altissimas sodalitates, quid faciendum quod iustum non esset, aut cogere abstinere ab eo quod iudicasset reipublicæ conducere.

2 **Lenitas.** Quum Athenienses eo concitati essent, ut Aristidem ostracismo, id erat damnationis genus quod testulis peragebatur, in exilium agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam ad eum deferens iussisset ut Aristidis nomen inscriberet, nosti ne, inquit Aristides, Aristidem? Quum ille negasset se nosse, molesite tamen ferre, quod iustus cognomine diceretur: sicut Aristides, ac nomen suum inscripsit testule ac reddidit. Tam leni animo ferebat iniustam damnationem. Grauisimum autem uitae innocenter actae testimonium, e tanta multitudine neminem exitisse qui aliud obijceret, quam iusti cognomen, quod ipse tam non sibi non imposuerat.

3 Erat illi similitudo cum Themistocle. Huic quum delectus esset collega ad peragendam legationem: Vis, inquit, Themistocles ut in his montibus similitatem deponamus? Nam si uidebitur, reuersi illam resumemus. Priuatos affectus publice posthabuit utilitati. Ex his enim ferè omnis humanae uitae perniciēs nascitur.

4 **Integritas.** Quum Graecis tributa indixisset, tanto pauperior redijt, quantum absumpserat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis solent alij messem opinam metere. Eo magis ille cauit, ne quid suspitionis eiusmodi conflaret sibi, proinde suis impendijs rem gessit.

5 Quum hi uersus quos de Amphiarao scripsit Aeschylus in theatro recitarentur,

Sanctitas non ficta. οὐ γὰρ δ' ὀκτῆρ' ἀγίς, ἀλλ' εἶναι δέλα βαδῆσιν εὐλάκῃ διὰ φρονός καρπῶν μεί. ἀφ' ἧς τὰ κέρ' ἔα βαλασῆνα βαλιύματα. Id est,

Neg;

Neg; enim uideri, at esse uir studet optimus
Segetem profundam mente studiosa colens.
Consilia quando hinc germinant salubria.
Totus populus in Aristidem uertit oculos, agnoscens hoc laudis in eum competere.

E concione quadam, in qua frustra Themistocli obstitit descendens clara uoce testatus est, res Atheniensium incolumes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrum conijcerent, prius habens in carcerem ire, quam ob duorum similitatem minus recte consuli publicis commodis.

Quendam reum egerat, at quum iudices post Aristidis acusationem nollēt audire reū, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarent properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, ut eum iuxta legū praescripta diligenter audirent. Tanta erat in uiro legum aequiq; obseruatio.

Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem iritaret in aduersarium, extra causam memoraret, quibus ille laesisset eum, Aristides interpellans hominem, ista nunc, inquit, missa fac bone uir, & si quid hic telenit cloquere, tibi enim in praesentia, non mihi iudex sedeo.

Fuit & procurator fisci, quod munus quum sanctissime gessisset, tamen à Themistocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed optimatum fauore non solum illi multa remissa est, uerum etiam eidem redditus est muneri. Quod per simulationem sic administrauit, ut omisa pristina seueritate, lenem se facilemque praebet ijs qui publico malo gaudent ditescere. Honorum opera factum est, ut populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, ob integre gestum munus damnastis, nunc quoniam praeter aequum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quam danato ac

γ 4 multa

multato irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratiosus apud populum, nisi maluisset iustus esse quam plausibilis. Simile quiddam apud Terentium facit Demea.

10 *Vindictæ neglectus.* Quum iret exulatum sublatis in cœlum manibus deos comprecatus est, sic profferant res Atheniensium, ut illis Aristides nunquam ueniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios uiros cōfugere, id quod euenit. Siquidem tertio post anno quum Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

11 *Autoritas.* Themistocles in concione dixit se reperisse consilium quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensium, sed id eius esse generis, ut proferri non expediret: populus censuit ut uni Aristidi indicaret, si is probaret, probaturos omnes. Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incendendâ Græcorum nauali statione cogitare: sic enim fore, ut Athenienses toti Græciæ donarentur: Aristides ad populum prodiens dixit, Themistoclis consilio nihil esse utilius, sed eodē nihil inhonestius. Hac audita uoce populus uetuit ne super ea re in posterū uerba faceret Themistocles. Hic certe populus quiddā philosophicum præstitit, repudians utilitatem cū turpitudine cōiundā: simulq; declarauit quanta sit spectatâ uirtutis autoritas, qui nō dubitavit reipublicæ fortunam unius iudicio committere.

12 *Abstinentia.* Quum Themistocles irrideret Aristidis consilium, hoc ægens ut census esset in tuto, dicens eam laudem non esse uiri, sed scripij tuto seruantis aurum: deinde summam boni laudem definiret, scire, ac præsentire hostium cōsilia: & isthuc, inquit, o Themistocles faciendum est, sed in primis oportet habere manus abstinentes, atq; hæc egregij ducis præcipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

13 Quum Aristides duceretur ad supplicium, quidam inimicus expuit illi in faciem, ille nihil aliud quam absterfit faciem, & subri

subridens ait magistratui comitanti: Admone istum, ne postea tam improbe oscitet. Huic simillimum est, quod ascribunt Phocioni.

MYRONIDES.

Myronides creatus dux exercitus aduersus Bœotos, edixit ut Athenienses exirent. Quum autem adesset congregiendi tēpus, ducesq; monerent nondum omnes adesse, Adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaq; quam uideret promptos, hostem aggressus uicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam non stuidissent tempestiue adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

PERICLES.

Pericles quotiescunq; belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consuevit, Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses, liberos. His dictis seipsum uir cordatissimus hortabatur, ut moderate gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquam liberi tum erant: postremo inter Græcos liberrimi Athenienses.

Suadebat Atheniensibus, ut Aeginam tollerent, ueluti Pyreum, quod inde suspicaretur bellum oriturum. E corpore malos humores tollere medicorum est.

Amico roganti ut pro se falsum diceret testimoniū, cui adiuratum erat iusiurandum, hoc est periurium: Respondit se quidem amicum esse, sed usq; ad aram: Sentiens alioquousque gratificandum amicis, sed citra uiolationem religionis.

Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, quod ipse causa nullus Atheniensium pullam uestem induisset. Significans se nulli causam mortis fuisse, nec ulli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt qui mortuum lugent, & olim capitis reum, amici pullati pullatum comitabantur.

- 19 Prætor collegam sortitus est Sophoclem poetam quumq; si
 Pudice. mul nauigarent, ac Sophocles cōspecto formoso puero dixisset,
 En quàm speciosus puer. Decet, inquit, ò Sophocles, prætorem
 non modo manus, sed & linguam habere continentem.
- 20 Quum Thucydides uociferaretur apud populum aduersum
 Gloriæ sti- Periclem, quod in picluras ac statuas summorum artificū pro-
 mulus. funderet reipub. census, ipse asurgens rogauit populum, Videtur
 retur ne multum impendisse: quo respondente plurimum, Age,
 inquit, sint igitur hæc mihi impensa non uobis, atq; ipsis do-
 narijs dearum, meum tantum nomen inscribam. Hæc uox sibi
 to nutauit animum populi, iussitq; ut publicis impendijs perge-
 ret, nec ullis parceret sumptibus. Tantam ualuit animus præ-
 sens, & sermo aculeatus.
- 21 Quum deuictis Sanijs Athenas reuersus pro concione lau-
 Aliena cu- dasset eos qui in bello ceciderant, ceteræ matronæ redeuntem
 rare. è concione coronis ac uitis decorarunt. Elpinice Cimonia so-
 ror propius accedens dixit illi, Præclara sunt ista quæ gessisti,
 & coronis decoranda, qui nos tot fortibus uiris spoliasti. Ad
 hæc aliq; conuitia nihil commotus Pericles, tantū arrisit, nec
 aliud respondit quàm uersiculum Archilochi,
 Οὐκ ἄν μὲν ἄριστος ἦν ἄλλοτε, Id est,
 Vnguento anus quum sis cauetu inungier.
 Significans publica negocia, nō esse curanda uetula. Tam enim
 hoc indecorum, quàm turpe foret eam unguentis uti.
- 22 Subito oborto solis defectu quum Pericles uideret alios mul-
 Animoso. tos, sed præcipue clasīs gubernatorem, uehementer conturbat-
 tos, chlamyde sua textit gubernatoris faciem interrogauitq;
 nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negante,
 Quid interest, inquit, igitur, nisi quod chlamyde maius est, id
 quod nunc tenebras inducit. Sensit uir prudēs interuentu lunæ
 nobis abscondi solē, quemadmodū opposita chlamys impeditbat
 aliorū

aliorum aspectum: nullū autem esse ostentum, quod natura fit.
 Pericles Aripthroni uolenti publico præconio quæri Alcibiades 23
 biadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicum Demo-
 cratem se contulerat, obstitit dicens: Si forte nobis inscijs pe-
 ricijs, præconio nihil aliud agetur quàm ut uno tantū die citius
 manifestum fiat, illum interisse: Sin saluus, ne per omnem qui-
 dem uitam saluus esse poterit. Ciuilitèr exclusit Pericles adole-
 scentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere.

Pericles quum à populo uocaretur frequenter, non auscultat
 ut dicens, ἀσώτακτος εἶμι, Sentiens se non esse cogendum 24
 in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum. Autoritas.

A L C I B I A D E S.

Alcibiades etiamnum puer, quum in palestra nexu quodam
 constrictus esset, unde se non posset explicare, manum collucta
 toris mordicus arripuit: illo dicente, mordes Alcibiades ut fœ-
 cere. mine solent, imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodā ante
 commemoratum est, sed in diuersam sententiam. Iam tum agno-
 scere erat animum cedere nescium.

Habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptū dra-
 chmarum septem milibus: huic amputauit caudam, ac per ur-
 bem obambulare passus est. Demirantibus cur id faceret, ut hoc pul-
 inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint cu-
 riosi. Norat ingenium populi: de claris uiris libenter loquitur
 male. Illi morbo suppedizuit materiam leuiorem.

Puer ludū literariū ingressus poposcit Iliadē Homeri, cūq;
 ludimagister negasset sibi esse quicquā Homeri, impexit illi pu-
 gnū & abiit, declarās impudēter eū docere literas, qui nō sem ster.
 per Homerū haberet in sinu. Quid ille facturus erat, si pro Ho-
 mero quis porrexisset illi Michahelē modistam aut Floristam?
 Quum aliquando Periclem inuaseret, & accepisset illi tum
 non esse ociū, propterea quod perpenderet, quo pacto posset
 Athe

Ratio reddi ta populo. Atheniensibus reddere rationem, nonne satius fuerit, inquit, cogitare qui fieri possit, ut non reddat rationem? Notans ita rem gestam, ut non facile possit reddi ratio, proclivius autem esse in totum effugere rationem, quam bene reddere.

Periculū uitate satius. 5 Accitius ab Atheniensibus ē Sicilia, ut diceret causam capitis, abdidit sese, dicens eum esse fatuum, qui uocatus in ius querat elabi, quum liceat uitare. Sentiens consultius esse non committere se periculo, quam dare operam, ut ingressus periculum te met expedit. Dictum Græcis sonat iucundius, ob uocum affinitatem, φυχῆμ, ἔ ἀποφυσῆμ. Græcis autem ἀποφυσῆμ δ' ἔκλω dicitur, qui iudicium sententijs absoluitur: φυχῆμ, qui uitat aut fugit.

Diffidentia. 6 Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaret Ego sanè, inquit, ne matri quidè, uererer enim ne inficiens pro albo calculo nigrum immitteret.

Vindicta. 7 Nnuciant quod ipse cum comitibus morte damnatus esset Athenis, At nos, inquit, demonstrabimus illis Alcibiadè uiuere: si mulq; sese ad Lacedæmonios contulit, ac bellum Decelicum ab urbe Decelia cognominatum, excitauit in Athenienses.

Musica con- tempta. 8 Imbutus philosophiæ præceptis uoluptates ac arteis indecoras aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumento reijciebat, quod uocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebant, simul et uoce cecinisse. Plectrum quod habitum formamq; liberalem immutaret in illiberalem: tibiā duplici nomine damnabat, et quod sic mutaret oris habitum, ut uix à familiarissimis agnosceretur qui caneret, et quod homini propriam adimeret uocè, loquenti q; facultatem eriperet. Nemo enim potest simul et inflare tibiā et loqui. Content igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, ut à maioribus accerpimus, gentis princeps est, Pallas et Apollo, quorum illa sistu-

lam confregit, hic tibia cinem excoriat. Proditum est priscorū fabulis, Palladem ad speculum tibia canentem, offensam oris deformitate, proiectam comminuisse tibiā, Apollo Marsyam canendo uictum excoriat.

TIMON ATHENIENSIS.

Timon Atheniensis quem μισάνθρωπον appellat Lucianus, quum erga ceteros eset inhumanissimis moribus, fugeretq; Amor ob consuetudinem hominum, solum Alcibiadem adamabat, ex osculabaturq;. Id admirati Apermanto causamq; roganti, respondit ideo sibi charum esse adolescentem, quod perspiceret illum ali quando magno malo fore Atheniensibus.

Apud hunc quum coenaret Apermantus, nam et ipsum ob morum similitudinem admittēbat, diceretq;, pulcherrimū, o Timon, hoc nostrum conuiuuium: respondit Timon, Ita sanè si tu Inhumaniter non adesses.

Idem aliquando prodijt in concionem, factoque silentio, quū omnes magnam quiddam expectarent, quod insolens esset Timonem concionari, dixit, Viri Athenienses, post aedes meas hor Inhumaniter tulus est, in eoq; ficus, unde multi iam sese suspenderunt. Eo in loco constitui structuram ponere, proinde usum est hoc publicus denunciare, ut si qui etiam uelint se suspendere, maturent priusquam arbor excidatur.

L A M A C H V S.

Lamachus castigauit quendam è ducibus, q deliquerat nescio quid, et quū ille dixisset, Non iterū isthuc comittam: ne possis quidè, inquit, in bello peccare bis. Error enim in bello mors est.

I P H I C R A T E S.

Iphicrates quod sutore patre natus existimaretur, erat con temptui, ac tum primum opinionem sibi parauit, posteaquam ipse saucius, hostem unā cum armis correptum uiuum in triremem suam deportauit. Is quum in amicorum ac sociorū agris sus omnia, habet

haberet exercitum, ac nihilominus & uallum iaceret, & fossam foderet accurate, cuidam dicenti, Quid metuimus, ait, pessimum esse ducis uocem, haudquaquam putaram. Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculum, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogeretur, non putaram. Hoc Latini transferunt ad Scipionem.

14 **Nomē habet momentum.** Quū instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se uereri, ne hostes non nossent Iphicratem, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

15 **Intempestiua** Capitis postulatus dixit calumniatori qui litem intēdebat, Quale est quod facis homo, quū instet bellum, reipub. persuades ut de me consulat, ac non potius mecum. Sentiens id temporis maxime opus esse ciuitati consilio operaq; Iphicratis.

16 **Nobilitas uera.** Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probri per conuictum obijcanti. Meum, inquit, genus à me habet originem, tuum uero in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

17 **Dux bonus.** Oratori cuidam in concione hunc in modum ipsum interroganti, Quis es, ut tam sublimes geras spiritus? num eques aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit: sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius esse, bonū prestare ducem, quàm quemuis militem.

18 **Miles diues.** Idem censebat militem & diuitiarum & uoluptatum audū esse oportere, dicens illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus suppeditaret.

19 **Eloquentia uictrix.** Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophonem defendebat. Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur initio histrionis, ita sepe melior causa uincitur à peiore, patroni infantia stultitia ue.

XENAE NETVS.

Xene

Xenænētus dux ciuibus exprobrantibus sibi quod imperator exercitus, fugisset in bello, At uobiscum, inquit, ò chara ca Probrum cōpita: probrum cum exprobrantibus communicans. Neq; enim munere, dux persistere potest absque militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium à quo ipse non est immunis.

TIMOTHEVS.

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli, pinxerant ciuitates ultro se reti implicare ipso dormiēte. Scomma con Hac contumelia nihil offensus Timotheus ciuilitate respondit, temptum. Si tantas urbes capio dormiens, quid facerem uigilans?

Audace quodam milite uulnus Atheniensibus ostentante. Et me, inquit, puduit, quod quum ego in Samo dux uester essem, ca cautio. catapulte telum prope me ceciderat. Significans hoc uulnus illi non factum in praelio cominus pugnantem, sed procul. Aut bono duci adeo cauendum, ut ne prope quidem iaculum ullū possit accidere. Vulnus gladio factum, fortitudinem arguit: telo factū catapulte, indiligentiae signum est.

Quum oratores Charetem commendarent, censentes talem creati debere Athenensium ducem, non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet. Magnus nō fortis.

CHABRIAS DVX.

Chabrias dicere solet, eos optime ducis munere fungi, qui res hostium quàm maxime cognitās haberent. Ducis pe

Idem proditiōnis accusatus est unā cum Iphicrate. Quum ritia, autem ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaq; pranderet hora. Ergo, in Miser ante quit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, te squalidū tempus. ac famelicum, me uero pransum & unctum occident.

Quin & illud dicere solet, formidabiliorē esse ceruorum exercitum duce leone, quàm leonum duce ceruo. Sentiens totam Dux egregie belli fortunam pendere à uirtute prudentiaq; ducis. gius.

Hege

27 Quum Hegesippus cognomento Crobelus, Athenienses in Philippum iritaret, quidam è concione succlamauit, Ita ne bel-
Libertas ma lum nobis inuehis Hegesippe. Næ per Iouem, inquit, & pulas
gno emenda. uestes, & publicas exequias, & orationes funebres, si michi
sumus liberi, nec imperatis Macedonũ parebimus. Significans li
bertatem bene emi magno, nec sine negotio posse seruari.

PYTHEAS.

28 Pytheas quum adhuc esset adolescens accessit in concione
contradicturus decretis quæ tum de Alexandro condebantur.
Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis audes de re-
bus tantis loqui? Atqui, inquit, quem uos suffragijs uestris deũ
facitis, me iunior est.

PISISTRATVS.

29 Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici qui
ab ipso defecerant Phylon occupassent, uenit ad illos stragulas
Solenter. in sarcinam colligatas ipse portans. Caterum illis quid sibi
uellet percontantibus, Vt, inquit, si persuasero reducam uos: si
non persuasero, manea uobiscum: ob hoc enim ueni cũ sarcinis,
Egregius animus, q nollet sine amicis nec regnare nec uiuere.

30 Quum mater apud ipsum esset delata, quod adolescentem
quendã ad amaret, furtimq; cũ eo congregaretur, & quidẽ fre-
quenter præ metu Pisistrati, negante sui copiam, adolescentem
Ciuiliter. uocauit ad coenã: peracta coena rogauit quomodo habitus esset,
quum ille respondisset, suauiter, Hæc, inquit, tibi cõtinent quo
tidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuilit̃er & maternũ
indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit.

31 Thrasibulus Pisistrati filiam amabat, eamq; quum haberet
obuiam, in publico osculatus est: ob id uxori maritum in Thra-
Ciuiliter. sybulum iritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amant hæ-
bemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt? Ac uirginem
adama

adamatam Thrasibulo dedit uxorem.

Comessatores quidam in Pisistrati uxorem inciderant, mul-
tãq; lasciuie in illam tum fecerant tum dixerant. Postero uero
die ian decocta temulentia Pisistratum adierunt cum lacrymis Ciuilitas pru-
orantes ueniam. Tum Pisistratus, Vos quidem in posterum da dens.
te operam ut sitis sobrij. Vxor uero mea heri nequaquam us-
quam prodijt ex ædibus. Humanitatis, quod ignouit adolescen-
tibus: pietatis, quod uxoris honori consuluit, negans tale quic-
quam in illam factum esse.

Quum alteram uxorem ducere statuisset, liberis ipsum per-
contantibus, nunquid in ipsis haberet de quo quereretur, Ne-
Retortum
quaquam, inquit, imò ob id potius alteram duco, quod collaudẽ mire.
uos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

DEMETRIVS.

Demetrius Phalereus Ptolemæum regem adhortari solet, si-
bi pararet libros, de regno deq; militari imperio gerendo tra-
stantes, eosq; uolueret, propterea quod ea de quibus amici nõ
audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

Quum exularet ac Thebis inglorius humilisq; uiueret, au-
dijt Cratetem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa pla-
Philosophia.
cide prudenterq; de moderate ferendo exilio differentem, Ma-
le sit, inquit, negocijs & occupationibus, per quas hætenus ta-
lem uirum non licuit cognoscere.

NICOSTRATVS DVX.

Nicostratus Argiuis, quum ab Archidano sollicitaretur, 36
tum ingenti promissa pecunia, tum cuiuscunq; uellet Lacene
coniugio, ut Cromnum traderet, respondit Archidamum non Degeneres.
ducere genus ab Hercule, quod Hercules obiens orbem soleat
improbos afficere supplicio, ipse contra ex probis faceret im-
probos. Lacedæmonij uero hoc nomine potissimum gloriantur,
quod originem ducunt ab Hercule.

EPAMINONDAS.

1 **Prohidentia.** Sub Epaminonda Thebano duce nunquam euenit, ut exercitū inuaderet tumultus Panicus, qui subito præter causam interdum oboriri solet. Eum quoniam à Pane deo credunt imitti, Panicum appellarunt.

2 **Mors in bello.** Dicere solebat pulcherrimum esse genus mortis in bello modo bellum geratur pro patria, deinde breuis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens.

3 **Obesus miles.** Idem diceret solet, militum quibus arma gerenda sunt corpus exercitatum esse oportere, non solum athleticè, uerum etiã militariter. Nam athletæ tantum hoc agunt, ut corpore sint robusto, at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & uehementer obesis insensus erat, adeo ut huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens quod uix clypei tres quatuor ue tegerent ipsius uentrem, per quem nunquam uisisset sua pudenda.

4 **Frugalitas.** Ipse tam tenui uictu utebatur, ut aliquando uocatus ad cenam à uicino, quum reperisset bellariorum, opsoniorum, & unguentorum apparatus, confestim abierit, dicens: Ego te sacrificare putabam, non delitiari & illudere.

5 **Frugalitas.** Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierum rationem redderet, non alia de re indignabatur quam tantum fuisse consumptum olei, demirantibus autè collegis, negauit se offendi sumptu, sed molestè ferre tantum olei exceptū intra corpus hominū. Sentiens oleū esse natū foris ungedo corpori nō intus explēdo. Inunctū reddit corpus firmius & iniuriæ patientius, infusum in uiscera, reddit delicatius ac segnius.

6 **Sobrius.** Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesq; compositio nibus & libidini indulgerent, Epaminondas cuidam è familiaribus factus est obuiam squalidus & cogitabundus. Admirante illo

illo roganteq; quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modum obambulet, ut uobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O uocem principe dignam. Tum maxime uigilandum est principi, quū populus maxime indulget genio. At non oportet ipsi unquam uacare genialiter uiuere.

Homini contempto qui leue quiddam admiserat Pelopida pro eo deprecante, nō ignouit, sed amica pro illo rogante de- dit ueniam, dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum, sed quemadmodum non quæuis damus omnibus, ita spectandum est cui in qua causa gratificemur.

Quū Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, uariâq; Thebanis ferrētur oracula, quorū alia uictoriã illis pollicebatur, alia diuersa prædicebāt, insit bene promittētia ad dexterā tribunalis poni, cōtraria ad leuā. Atq; omnibus hunc in modū dispositis, surrexit, dixitq; Si uoueritis parere ducibus, & cōglomerati in hostē tendere, hæc uobis sunt oracula, ostensis melioribus: quod si ad conflictū segnes timidiq; fueritis, hæc oracula uobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus. Mire nec oraculorū contempsit autoritatem, nec animos militū his deici passus est, sed interpretatus est deū prospera polliceri strenuis, infausta timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitru facto, militibus percontantibus quid putaret portendere deum, ostentū comatonitis, inquit, esse hostes, quod quum tales agros haberent mode inter in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia ducis non prætatam. solum terrorem exemit animis militum, uerum etiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

Ex omnibus quæ præclare & honeste gessisset in uita, illud sibi dicebat esse iucundissimū, qd' utroq; parēte uiuo Leuctrica Pictas, pugna uicisset Lacedæmonios. Vir pius nō tam sibi gratulatus

est eam obtigisse gloriam, quam hanc uoluptatem ex se contigisse his, quibus uitam suam acceptam ferebat.

11 *Secundis mo* *derate gau-* *dendum.* Quum aliàs solitus esset uncto corpore hilaris; uultu prostratus in Leuſtris, processit squalidus ac summiſſus. Amicis autè sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, Nihil inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudij intemperantiã, hodie castigo. Adeo metuit arrogantiã uir Bœotus ac militaris, et nos non idem faciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt?

12 *Gloria.* Quum uideret hoc agere Lacedæmonios, ut eam calamitatem tegerent, Epaminondas ut palàm faceret, quanta fuisset illius cladis magnitudo, non quibuslibet permisit cadauera tollere, sed ut quæq; ciuitas sua auferret. Ita factum est, ut apparet plusquam milenos Lacedæmonios interisse. Hoc stratagemata pro apophthegmate forsitan adiecit aliquis.

13 *Gloria po-* *tior pecunia* Iason Theſſalorum rex uenerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egenti, aureorum duomilia misisset, aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intuitus: Iniustus, inquit, imperas, ipse deterior. Ipse uero quinquaginta drachmis à ciue quodam acceptis mutuo, pro uatico exercitus, inuasit Peloponesum. Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriores: at uiri fortes, gloria uirtutis præmio contenti sunt.

14 *Integre.* Rursus quum Artoxerxes Persarum rex ipsi tria Daricorum milia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpauit, si tantam nauigatione suscepisset, corrupturus Epaminondam, eumq; inuisit hac ad regem referre: si fauet commodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicam gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non aliò spectante quam ad patriæ commodas?

Quum

Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium oratores in Arcadiam missi uituperarunt utraq; gentem, et Cal Conuicium listratum rhetor Orestem et Oedipodem ciuitatibus exprobra retortum. Nam Orestes Argiuius fuit, Oedipus Thebanus. Interim surgens Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos fuisse qui patrem occiderit, apud Argiuos qui matrem necarit, sed eos qui hæc patrarunt nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuitium retorfit in autores.

In Spartanos qui multa magnaq; crimina Thebanis obiecerant, hi nimirum fecerunt, inquit, ut breuiloquentia uti desisterent. Miseria multo. Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, sed à Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis conquærentes.

Posteaquam Alexandrum Pheræorum tyrannum Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium, isq; polliceretur illis se perfecturum, ut minam carnium emerent semio bino, uidelicet significans se tantum pecudum ac iumentorum adducturum è præda, Epaminondas subiecit, at nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditabimus. Nam syluas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceat nostris negocijs.

Quum studeret Bœotus, ocio dissolutiores, continenter in armis habere, simul ut Bœotiæ creatus est imperator, his uerbis illos adhortatus est, Posthac consultate uiri, nam si ego militiæ præfectum agam, uobis militandum est, adimens illis spem ocij sub tali imperatore.

Regione quandam supinã et campestram belli orchestran appellabat, ueluti theatrum unde late pateret prospectus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertam haberent. Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuentur. Campestris regio quoniam patet omnium in-

3 cursio

cursionibus, armis tuenda est.

20 **Trophæum
ridicium.** Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub
mœnibus audius pugnantes prostrauisset, atq; ob id trophæū
erexisset, Epaminondas deridens hominem dixit, hic sanè dece-
bat nō trophæū, sed Hecateum erectum esse. Veteres enim ante
portas in triuis congruenter Hecates imaginem statuere solēt,
uel ad indicandam uiam, uel in gratiam sepulcorum.

21 **Arma indi-
ga uiri.** Cuidam nunciante, quod Athenienses exercitum nouis instru-
ctum armis in Peloponesum misissent. Quid, inquit, num igitur
gemit Antigenidas, si Tellis nouas habet tibias? Tellis autem
erat tiben pessimus, Antigenidas optimus. Significabat Athe-
nienses frustra nouis armis instructos, quum his nescirent uti.

22 **Miles di-
tatus.** Scutatium militem fenserat à captiuo quodam magnam pecu-
niam uim accepisse. Huic Epaminondas, Mihi, inquit, redde
clypeum, tibi uero cauponam emito, in qua uitam degas. Post
hac enim noles eodem modo subire periculū, quippe iam unus
de numero diuitium ac beatorum. Recte iudicauit, timidum, ut
est in prouerbij, esse Plutum. Magis enim metuit mortem, qui
domi habet unde possit sua uiter uiuere.

23 **Finis uitæ
spectandus.** Interrogatus quem arbitraretur duces præstantissimum, se-
ipsum ne an Chabriam an Iphicratem. Id inquit, indicatu per-
difficile est donec uiuimus. Alludens ad illud Solonis, neminem
dicendum beatum, ante obitum. Quandiu uiuit homo potest
ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.

24 Quum è Lacedæmone reuersus, cum suis cōmilitonibus capi-
tis postularetur, ut qui præter legē, Bœotica præfecturæ men-
ses quatuor adiecisset, iussit ut duces in ipsum reijcerent crimen
tanquam ui cōpulsus. Ipse autē pro se dixit, se nō habere sermo-
nes factis meliores: Sētens ipsas res gestas reo patrocinari de-
bere. Quod si inquit, omnino dicendū est aliquid apud iudices,
peto ut quū me occiderint, columnæ damnationis titulū inscri-
bant

bant: quo Græci uideant, quod Epaminondas Thebanos nolen-
tes cōgerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non
poterat, ac Messenam incoluerat annis CCXXX. igni
feroq; populari, tum Arcades inter se conciliare, resq; illorū
componere, deniq; Græcos libertati restituere. Nam hæc illo tū
imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserunt multū ridē-
tes, ac ne calculos quidē de illo colligere uoluerunt. Quod to-
tius causæ periculū à ducibus in se unum recepit, dubites huma-
nius ne factū sit an animosius: Simul autē docuit quantam fidu-
ciam homini præstet egregiorum meritorum conscientia.

In suprema pugna apud Mantineam sauciatus, delatusq; in
tentorium, uocauit ad se Daiphantum, post illum Ioltydam: ubi Duces præci-
audiuit eos uiros interisse, iussit omitti bellum cum hostibus, pua uictoria
quandoquidem iam exercitus duces non habebat: ac uerbis ipsa spes.
res testimonium præbuit, quod Epaminondas optime nosset ci-
ues suos. Et hoc uidetur apophthegmatibus adiectum.

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, suasisit populo, ut
pacē haberēt bello potiorē. Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ci-
ues tuos, qui ocij nomine eos ad seruitutē uocas. Pax enim bello
paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi. parta.

Eidem exprobranti quod non duxisset uxorem, nullius, in-
quit, cōsilio ò Meneclida, hac in re minus uti uelim quàm tuo. Morsus
Notans illum quod uxorem haberet parum sequundæ famæ. testus.

Rursus eidē obijcienti quod Aganemnonis gloriā emulare
tur, Falleris, inquit: nam ille totius Græciæ præsidij usus decem Aganemno-
annis uix unā cepit urbē, ego unius huius uerbis præsidij, uno ne maior.
die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui.

Ciuū suorū iniurias patiētissime ferebat, dicēs esse nefas ira
sui patriæ. Quemadmodū parentū iniurias ulcisci pietas uetat. Pie.

Pelopide increpanti quod nullos tolleret liberos, male in
hoc consulens patriæ, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui ta-

lem patriæ filium relicturus sis. Habebat enim Pelopidas filia
 Benefacta improbum & infamem. Mihi, inquit, Leu|ica pugna pro li
 pro liberis. beris erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi,
 ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia fa-
 cinora, nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam.

31 Quum sentiret uulnus esse letale, non prius ferrum eduxit,
 Mors gene quam audisset Thebanos uicisse. Tum satis, inquit, uixi, inui-
 rosa. ctus enim minor, & educto ferro protinus efflauit animam.

32 Valerius narrat illum quæsisse, an ipsius clypeus esset salu-
 uis: ut audiuit, saluum, rogasse an hostes essent deuicti. Quum
 audisset penes Thebanos esse uictoriam, ita loquutum militibus,
 Non finis commilitones uitæ, mea, sed melius & altius initium
 aduenit. Nunc enim uester Epaminondas nascitur, quia sic
 moritur.

33 Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia sordidus qui
 dam & contemptus magistratus delegatus esset à populo The-
 Vir magi- bano, non aspernatus est, dicens: non solum magistratum offi-
 stratū ornat dere uirum, sed uirum uicissim ostendere magistratum, itaq;
 gere sit, ut deinceps tanquam honestum munus à multis ambire-
 tur, quum antea nihil aliud fuerit quam cura, sordes & ster-
 cora ex angiportis eiciendi.

34 Idem cuidam egeno mādauit, ut à quodam ex amicis ipsius
 Benigniter. talentum peteret, petijt & accepit. Amico percontanti quur id
 iussisset, Quoniam, inquit ille, quum uir sit probus inopia pre-
 mūtur, Tu uero diues es, multa de publico depeculatus. Epami-
 nondas ipse pauper, hac ratione subuenit egenti. Bonorū enim
 probum est, uirum probum egere necessarijs.

35 Tempore belli Leu|ici quum accepisset quendam stren-
 Ocium. nuum uirum perisse morbo, per iocum dixisse fertur, Vnde fuit
 illi mortendi ocium, in tantis negocijs? Frequenter autem non
 minima morbi pars est imaginatio metus ue morbi. Hunc lan-
 guorē
| |

guorem solet excutere negociorum ardor.

PELOPIDAS.

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, 1
 quum amici dicerent illi rei necessaria, uidelicet colligendi pec-
 cunias nullam esse curam, Ita per Iouem, inquit, necessaria, sed Pecunia con-
 huc Nicomedi: ostendens hominem claudum ac mancum. Sēsit tempta.
 fortibus uiris nihil esse opus pecunia.

Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentem rogabat mulie- 2
 briter, ut seruaret seipsum, Alij, inquit, ut isthuc faciant monen-
 di sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius ut seruet Dux aliorum
 ciues. Vox imperatore digna, cuius est ciuium multorum salu- seruator.
 tem, suæ uinui incolumitati antepondere.

Quum è militibus quispiam qui uiderat Lacedæmonios per 3
 angustias montium aduentare, dixisset Pelopidæ, Incidimus in Animose.
 hostes. Qui potius nos in illos, quam in nos illi?

Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera captus 4
 ac uinctus Pelopidas, conuicta congesit in fœdistragum: ut autē Libertas.
 iratus ille dixit, Mori properas, Admodum, inquit, quo magis
 in te exasperentur Thebani, tuq; citius des poenas uiolati fœ-
 deris, dijs pariter atq; hominibus iniurus.

Thebe tyranni uxor adiit Pelopidam, dixitq; se mirari, 5
 quod uinctus esset tam hilari, At ego, inquit, magis te miror, Libere.
 quod non alligata seras Alexandrum.

Posteaquàm Epaminondas Pelopidam liberum reduxisset, 6
 aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experimento Mortis con-
 comperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad mortem be- temptus.
 ne animatum esse.

Quū Pharsali cōgressurus esset cū Alexandro Pheræorū ty 7
 rano, milites admonuerūt, duplo plus Thebsalorū esse cū Ale-
 xandro, quàm ipse Thebanos haberet, Tāto, inquit, melius no-
 bis erit, plures enim uincemus. Hoc & alteri cuidā ascribitur.

MANIVS CVRIVS

8 Manius Curius nonnullis arguentibus quod ex agris bello partis partem exiguam unicuique militum distribuisset, magnam Agri modus. uero reipublice optauit à dijs, ne quando existeret quisquam Romanus, cui ager exiguus uideretur, qui posset alere dominum. Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui plus appeteret, quam quod ad uictum frugalem satis est.

9 Samnites posteaquam ab illo fuerant deuicti, uenerunt ad Aurum Manium Curium, ac magni auri uim offerebant, atque id temporis forte rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro, talem cœnantii cœnam: sibi uero potius esse, aurum possidentibus imperare, quam aurum habere.

C. FABRITIVS.

10 C. Fabritius quum audisset Romanos à Pyrrho deuictos, ad Labicnum uersus: Pyrrhus, inquit, non Epirotæ, uicerunt Romanos. Sentiens unius ducis ingenio uictoriã acceptã ferri oportere, nõ uirtuti militum. Hoc pacto Romani nominis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent uirtute superiores, hoc solo erant inferiores, quod non haberent ducem Pyrrho similem.

11 Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurum quidem non accepit Fabritius. Postridie uero Animus inexploratus. Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id ubi factum est, respiciens Fabritius ac ridens, Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria egisse, ut quoniam auro bonis que uerbis deliniri non poterat, immuni uoce beluæ terroreretur. Sed expertus est Pyrrhus animũ undiquaque inexpugnabilem.

12 Pyrrho uero hortanti ut Fabritius apud se ageret, imperij socius futurus, Ne tibi quidem isthuc expedierit, inquit, Nam si Epi

si Epirotæ nostrum utrumque pernorint, mihi regi quam tibi parere mallet.

Fabritio iam consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat se regem ueneno necaturum, si iuberet. At eam Fides in epistolam autorem non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens illum hostem sibi cauere, qui pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium. Sentiens eum eos habere pro hostibus quos amplecti debebat si satis nouisset, et hos pro amicis ducere, qui peius illi uellent, quam hostes.

14 Ceterum ubi compertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerum remisit, ne à Pyrrho proditi ueneficij mercedem accepisse uideretur. Negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Romani uiderentur dolis hostem occidere, ut qui uiribus superare non possent. Nihil gratis

FABIUS MAXIMVS.

15 Fabius Maximus quoniam cum Hannibale configere delectabat, sed mora copias illius, et pecuniarum et commectus egentes attenuabat, sequens illum per aspera montuosaque ac subinde obiter sese opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur Hannibalis pædagogus: hoc conuitio nihil commotus, pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos, Qui diæstria conuitiaque metuat, eum sibi uideri timidiorẽ his, qui fugiunt hostes. Sensit hoc turpius esse timiditatis uitium quo leuius est periculum. Nihil autem leuius diæstis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium? Conuitia cõtempta.

16 Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hostes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquam de uiro nomine Romano digno, ait, se magis sequendam Minutij fortunam, Temeritas, quam aduersam pertimescere. Sentiens illius temeritate periculosissimam

siſſimam eſſe reipublicæ, quam ſi rerum ſucceſſus attolleret, in extremum diſcrimen adducturam uniuerſum populum Romanum, ſed aduerſis caſibus futuram moderatiorem.

17 Paulopoſt quum Minutius hoſtiū inſidijs ſeptus in ſummo eſſet periculo, ne cum ſuis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, uenit illi auxilio, multisq; trucidatis hoſtibus

Facete. ipſum eripuit. Hoc factò Hannibal ad ſuos dixit, Non ne uobis ſæpenumero prædixi fore, ut illa montana nubes nobis aliquando tempeſtatem immitteret? Hoc Hannibalis, non Fabij diſſi, huc aliunde ſuſpicor adſcriptum.

18 Poſt calamitatem quam Romani acceperant apud Cannas, creatus imperator cū Claudio Marcello, uiro audaci, ſemperq; geſtienti cum Hannibale conſtigere, Fabius potius ſperabat in

Contatio. poris deficeret. Id ſentiens Hannibal, dixit ſe magis formidare Fabium à pugna quieſcentem, quàm Marcellum pugnantem. Nec hoc eſt Fabij apophthegma, ſed Hannibalis.

19 Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quod noctu frequenter è caſtris clàm excederet amore cuiusdam foeminae. Fabius quum audiſſet illum alioqui in rebus belli præclarum eſſe

Error meritis condonatus. uirum, iuſſit clàm apprehenſam mulierem quam amabat miles, ad ſe perducere: quæ ſimul ut adducta eſt, iuſſit accerſi uirum, ad quem ita loquutus eſt, Haud clàm nobis fuit, te præter legem militarem abnoctare à caſtris: at ne id quidem prius nos latuerat, te probum eſſe militem: proinde errata ante bene geſtis condonamus, cæterum poſthac eris nobiſcum: nam habeo fideiſſimam, & productam mulierculam illi commendauit.

20 Tarëntinos Annibal præſidio impoſito tenebat, arce exæpta, Fabius itaq; dolo quàm lōgiſſime exercitū ſuū abduxit ab

Facete. urbe: quam ubi cepiſſet, diripiſſetq; ſcribæ percōtanti, quæ de templorū ſimulacris ſtatuſſet, Relinquamus, inq̄, Tarëntinis

deos iratos.

Quum M. Liuius ſibi poſtularet acceptum ferri, quod Fabius cepiſſet urbem Tarëntinam, uidelicet quod in arce præſidium habuiſſet, cæteris iactantiam hominis deridentibus, Vera iactantia inquit, Fabius, narraſ: nam niſi tu ciuitatem amiſiſſes, nequa-cluſa, quam ego recepiſſem.

Fabio iam ſene, filius illius conſul factus eſt, qui quum publicus multis audientibus habuiſſet orationem, Fabius conſenſo equo præcedebat. Quum autē iuuenis licetorem miſiſſet, qui patrem iuberet equo deſcendere, alij quidem factum hoc auerſati ſunt. At Fabius ab equo deſiliens, non habita ætatis ratione ac currit, ac filiū complexus, Euge, inquit, fili, ſapis qui intelligas quibus imperes, & quàm magnum magiſtratum ſuſceperis.

Quum Minutius gloriaretur ipſius opera, multum maieſtati Fabianæ dignitatis deceſſiſſe. Si ſaperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Hannibale certamen eſſe potius quàm cum Fabio.

Dicebat abſurdum uideri, ſi quū equos & canes uenaticos familiaritate ciboq; cicuremus, potius quàm catenis aut uerberibus, homines feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, ſed aſperiores in illos ſimul quàm agricolæ ſunt in capriſficos ac malos ſylueſtres & oleaſtros, qui has nō proptinus excidunt, ſed inſitione docent miteſcere.

Fabius Maximus congiariorum exiguitatem notans, dixit non eſſe congiaria, ſed heminaria. Congiaria dicuntur dona quæ dantur populo. Congius autem menſuræ genus eſt, quæ multo minor eſt hemina. Ad menſuram igitur alludens negauit eſſe congiarium, ſed heminarium.

A N N I B A L.

Annibal à Minutio quem inſidijs obfederat, per Fabij copias depulſus, ubi rediſſet in caſtra dixiſſe fertur, eò prælio à ſe uictum

Victor & uictum Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum: uidelicet uictus. ex eadem pugna uictus & uictor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

27 Quum Marcellus aliquot diebus cōtinenter cum Annibale Pertinacia conflixisset uario Marte, dixit Annibal sibi rē esse cum hoste, uincit. qui nec uictus nec uictor nosset quiescere.

28 Quum Fabius simili arte receperet Tarētū, quali Annibal Dolus dolum ceperat. Et Roma, inquit Annibal, suum habet Annibalem. uincit.

29 Quum Romanorum legati pacis conditiones retulissent ad eum, quum Carthaginenses, & Gisco quidā ausus est suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indigne ferens hominem imbellem de rebus arduis loqui, adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam uiolentum in libera ciuitate demirante & indignante multitudine, Annibal consensu suggesto, dixit neminem mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim etatem omnem in bellis & armis transgessisset, minus nosset urbanas consuetudines, hoc praesens pacem suadere coepit & persuasit.

30 Quum adesset dies quo primam pensionem exigebāt à Pœnis Romani, totus populus ad tributū mentionem ingemuit, at Annibal interim effuse risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Lachrymae feræ. Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis, sed aliorum seras & inanes lachrymas deridentis, quæ nunc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuissent, quo tēpore Romani classes, arma & amplissimarum uictoriarum spolia Pœnis detraherent, ac leges uictis imponent.

31 Quum Annibal apud Cannas felicissime pugnasset, amicis Vti uictoria. suadentibus ut fugientem hostem insequens in urbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barcha Carthaginensis adeo indigne tulit, ut exclamarit, Vincere scis Annibal, uictoria uini nescis. Hoc dictum T. Linius tribuit Maharbali.

Annibal

Annibal Gifconi nunciante sibi admirabilem uideri Romæ 32 norum instructorum ad pugnam numerum, imò aliud, inquit, Ridicule. mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset sciscitanti Gifconi, quod ex tam numerosa, inquit, hominum multitudine, nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multumq; alacritatis addidit militibus.

Idem profugiens, apud Antiochum regem agebat. Is ostendit illi suum exercitum, barbarico apparatu magnifice instructum, sed ad prædam magis quam ad bellum. Hæc omnia quum diligenter esset contemplatus Annibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Annibal, planè satis arbitror, etiam si auarissimi sint Romani. Lusit Pœnus ab inexpectato, Rex de prælio sciscitabatur, iste respondit de præda. Quid enim aliud est miles imbellis, auro, argento, cæterisque rebus ad prædam inuitantibus instructus?

Idem adhuc puer, quum quaereretur de finiendo odio inter Romanos & Carthaginem, pedem infixit solo, ac puluere suscitato tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta. Agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

Inter Scipionem Africani & Annibalem ortus est sermo de præstantia ducū. Quumq; Scipio rogasset quem primū esse censeret, respondit, Alexandrum magnum, quem secundū Pyrrhum Epirotarum regem, quem tertium, seipsum nominarit. At Præstantia, quid, inquit, Scipio, si me uicisses. Tum, inquit, me neq; secundum, neq; tertium, sed omnium primum censuissim.

Annibal bibiturus uenenum quod in eum usum paratum habebat, dixit: Solumus ingenti cura populum Romanum. Id Odiū postremo male habebat hominē, quæd Romanis iam non posset tinax, aliquo pacto molestus esse.

SCIPIO MAIOR.

Scipa

1 Scipio senior si quando uacans à negocijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet se nunquam minus esse ociosum, quam quum esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animum ociosum, aut uoluptatibus, sed de reipub. commodis multa suo cum animo tractare.

2 Posteaquam Carthaginem armis ceperat, milites quidam uirginem elegante forma captam adduxerunt, eiq; tradiderunt. Hic ille libenter acciperem, inquit, si priuatus essem, non imperator. Iuuenis insigni forma corrumpi non potuit, quo minus meminisset quid deceret imperatore. At multi sunt hodie, qui ob hoc ipsum sibi credunt tum licere, tum decora esse omnia, quod sunt imperatores.

3 Rursus quum obsideret oppidum humili loco situm, prominente illinc Veneris templo, iussit illuc profiteri uadimonias, quas quam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod se facturum praedixit, fecit urbe capta: tanta erat uictoriae fiducia.

4 In Sicilia percontanti cuidam, qua re fretus classem educere pararet in Africam, ostendit uiros armatos trecentos, sese exercentes, praeterea turrim excelsam mari immineantem. Et ait, Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare precipitaturus sit, si iussero. Sentiens non perinde referre quam numerosam educas multitudinem, modo fortis dux ducat exercitatos, et dicto audientes.

5 Vbi traiecit in Africam, ac terra potius hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis foedus cum Scipione pepigere, pollicentes se et elephantos camelosq; et naues, et pecunias duros. Ceterum posteaquam Annibal ab nauibus se ex Italia Carthaginem, cepit illos conuentorum poenitere, eò quod iam animum receperant. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi uellent, pacta seruaturum, nisi prius imperatis adederent talentorum quinque milia, hoc nomine quod Annibalem

accet

accersissent.

At posteaquam Carthaginenses ui adacti, legatos de foedere re ac pace ad Scipionem misissent, iussit eos qui uenerant protinus abire, tanquam non auditorus eos, priusquam L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, uir probus et humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quæ ut adduxerant, Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit, moxq; auditis legatis bellum dissoluit. Porro Terentius tanti beneficii memor triumphantem Scipionem sequebatur pileatus, uelut illius libertus. Quin et Scipione mortuo ad exequias multum exhibuit, aliq; ad funeris celebritatem pertinetia studiose procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficii candide simul et honorifice collati, in Terentio uero memoris animi specimen.

Posteaquam Romani traiecerant in Asiam aduersus Antiochum regem, isq; legatos ad Scipionem de pace misisset. Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum frenum et sessore recepisti. Allusit ad apologum de equo et sessore, notiosem quam ut hic sit commemorandus.

Senatus decreuerat ut pecunias sumeret ex arario, at quum quaestores ararij negarent se eo die aperturos, Ipse, inquit, aperiam, quando mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum repleuerim ararium. Vacua non clauduntur, eò Scipio per iocum dicebat sibi hoc laboris suscipiendum ut aperiret, qui fuisset in causa ut tam diligenter clauderetur, ut quaestores dici spatium quaererent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciae meritis quaesitæ.

Quum à Petilio et Quinto trib. plebis, multis nominibus accusaretur apud populū Romanū, nihil ad crimina respondit, tantū hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem et Carthaginē denici: proin ipse sumpta corona in Capitolium ascendo Ioui

A Opt.

Opt. Max. sacrificaturus, si quis de me suffragium ferre uelit, ferat. Hæc loquitur ascēdebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum ualet egregiorum in rempub. meritorum fiducia, ut repente iudicij rigor uersus sit in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

10 **Generose.** Scipio Africanus quibusdā calūniantibus, quod parū strenuus puginator esset, Imperatorē, inquit, me mater nō bellatorē genuit. Significans in imperatore plus habere momenti solertiam ac prudentiam in consilijs, quā uires in prælijs.

11 **Clementer.** Idem dicere solebat, hosti non solum esse dandam uiam fugiendi, uerum etiam muniendam: docens moderandā esse uictoriam, nec seuiendum in eos qui contra ferre arma desitissent.

12 **Ignauia.** Idem militi cui scutum erat elegantius ornatum, nō miror, inquit, quod scutū tanta cura ornaris, in quo plus habeas præsidij quā in gladio: Significans illum ignauum militem. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

13 **Grauiter.** Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociores tradunt eos domitoribus, ut his facilioribus possint uti. Sic homines secundis rebus effrenatos, sibiq; præfidentes tanquam in gyrū rationis ac doctrinæ duci oportere, ut perspecta rerum humanarū imbecillitate, uarietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

14 **Prouidentia.** Dicere solet, in re militari turpe uerbum esse, non putaram: quod alij in rebus interdū locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere. Cæterum quæ ferro aguntur, ea non oportet temere aggredi, quod hic error ferè est inemendabilis. Idem dictū locum habet, & in his quæ semel facta mutari non possunt, ut in ducenda uxore, in sacris ordinibus.

15 **Quando bel-landum.** Cum hoste dicebat non esse conflegendum, nisi aut inuideret occasio, aut urgeret necessitas: quod incogitantis sit oportunitatem oblatam negligere, & extrema ignauia est, tum non præstare fortē animū, quum audacia spem præbet incolu-

mitatis

mitatis, formidolofitas nihil aliud quā certū promittit exitū.

T. QUINTIUS.

T. Quintius ab ipso protinus initio clarus fuit, ut prius quā esset ædilis, aut tribunus militum, aut prætor, consul factus sit. Porro missus imperator aduersus Philippum, suasi ut ueniretur in colloquium. At quum Philippus posceret obsides, eò quod ille multis Romanis comitatus esset, ipse uero solus, ut solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos & cognatos tuos occideris.

Vbi Philippum bello uicerat, in Isthmijs præconio iussit enulgari, se Græcos suæ libertati, suoq; iuri permittere. Quot autem Romani temporibus Annibalis capti, seruebant apud Græcos, quum horum singulos Græci quingentis drachmis emissent, gratis Quintio donarunt: qui & ipsi Romæ triumphantem Quintium sequuti sunt pileati, quod facere solent, è seruitute manumissi. Et hoc admiror à Plutarcho inter apophthegmata commemorari.

Achæos meditantes expeditionem aduersus insulam Zacinthiorum monuit, ut cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponesum profrentes, uenirent in periculū. Testudo enim intra testam tutissima est.

Quum Antiochus rex cum numerofo exercitu uenisset in Græciam, omnesq; reddidisset attonitos, & militum numerus, & armaturæ uarietas, Quintius hoc sermone metum ademit Achæis: Quum, inquit, essem in Chalcide cœnans apud hospitem meum mirabar carniū copiam, quum essent omnia refta mure: at hospes respondit, ea omnia nihil aliud esse quā suis domesticæ carnes, tantum apparatu & conditura diuersa, Ne nos igitur, inquit, admiremūni regis copias, quum auditis hastatos, cataphractos, pedites & equites, sagittarios. Nā hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

5 In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos haberet equites & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat, Philopœmenem, inquiens, manus habet & crura, uentrem non habet. Ac tali quidem specie corporis erat Philopœmen. Quintus autem equites ac pedites armatos, manus & crura ducis appellabat, sed quoniam non habebat quo aleret militem, negabat illum habere uentrem.

C. DOMITIUS.

6 C. Domitius quem Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, ubi contemplatus esset hostium phalangem exercitus præfæcis hortantibus ut confestim aggrediretur, negauit, tempus sufficere ad hoc, ut tot milibus trucidatis ac direptis impedimentis, in castra reuerſi curarent corpora. Sed hoc ipsum poſtridie se tempeſtiue factum dixit. Ac poſtero die congreſſus quinquaginta milia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de uictoria, ſpatium modo temporis gerendæ rei par eligebat.

7 P. Licinius conſul, imperator equeſtri pugna ſuperatus à Perſeo Macedonum rege bis mille & octingentos milites animoſe miſit, partim interfectos, partim captos. Vbi uero poſt pugnam Perſeus mitteret oratores acturos de foedere ac pace, Licinius qui uictus erat, uictori præſcripſit, ut ſi pacem uellet quæ haberet in ſua poteſtate daret in fidem Romanorū. Ne calamitas quidem fortiſſimi uiri ſpiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perſeus quibus cum uiris ipſi res eſſet, eoq; fecit uictor quod uicti ſolent facere.

PAVLVS AEMYLIVS.

8 Paulus Aemylivus quum iterum peteret cōſulatam repulſam Neceſſitate tulit, cæterum quum bellum aduersus Perſeum ac Macedones, delatus hoſperitia ſegniciq; ducum in longum duceretur, eidemq; conſulatam detuliſſent, negauit ſe illis habere gratiam: non enim ſe ob id

ob id tum deſignatum imperatorem quod ipſe deſideraret imperium, ſed quod ipſi imperatorem.

E foro domum reuerſus quum filiã puellam nomine Tertiã repperiſſet lacrymantẽ, rogauit quid haberet, Illa reſpõdente, Perſeus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, ò filia, omen accipio: moxq; in bellum proſectus pulcherrimum de hoſte triumphum egit.

In exercitu uero quum multam confidentiam ac loquacitatem comperiſſet militum officia ducum ſibi uindicantium, reſq; nõ neceſſarias curantium, uſit illos quieſcere, nec aliud quicquam agere, quã ut enſes ſuos acueret, cætera ſibi fore curæ. Nocturnas autem excubias uſit illos ſine lanceis & gladijs agere, quo nimirũ adempta ſpe depellẽdi hoſtem, tanto acrius pugnant cum ſomno.

Quum per loca prærupta irrupiſſet in Macedoniam, uidiſſetq; inſtructam hoſtium aciem, exhortante Naſica ut protinus inuaderet hoſtem, Facerem, inquit, ſi tuæ eſſem ætatis, ſed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere ſtatim cū inſtructa acie congre diar.

Deuicto Perſeo, quum epulum exhiberet uictoriale, dicebat eiſdem eſſe artis & aciem bene inſtruere, & conuiuium exhibere: illam ut hoſtibus ſit quã maxime formidabilis, hoc ut amicis ſit iucundiſſimum.

Quum Perſeus captiuus deprecaretur, ne in triumpho duceretur. Iſthuc, inquit, in te ſitum erat: ſignificans illi licuiſſe Seuere in bello perire, aut certe uincere.

Ex pecuniarum infinita ui reperta in caſtris hoſtium, ipſe quidẽ nihil ſibi ſumpſit, Tuberoni tamen genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter geſte rei præmium dedit. Atq; hoc primum aiunt argenteum uaſculum in Aeliorum domum fuiſſe ingreſſum.

15 Ex quatuor liberis masculis quos susceperat, duos antea de-
derat in adoptionem. Ex duobus autem qui remanserant in fa-
Patriæ cha- milia, alter quinq; ante triumphum diebus interijt, annos na-
ritas. tus quatuordecim: alter quinto post actum triumphum die, an-
nos natus duodecim. Ob id populo luctum ac moerorem cum
illo iungente, ipse prodicens ad multitudinem, dixit, se post tam
continuos rerum successus aliquid magni mali à fortuna expe-
ctasse: se uero nunc de patria incolumitate securum esse factum,
nihilq; timere periculi, postquam fortuna prospere gesta-
rum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro om-
nibus dependit.

16 Vxor erat illi Papyria, Masonis uiri consularis filia, quam
quum longo tempore domi habuisset, exq; ea pulcherrimam
Calceus qua sobolem sustulisset inclytum illum ac maximum Scipionem Ae-
torqueat. mylianum, repudiavit: et amicus diuortium uehementer disu-
dentibus, porrexit calceum, dicens, Hic calceus non ne nouus
est, non ne pulcher est? At nemo uestrum nouit, quàm pedem
meum torqueat.

17 Perseo sese ad uictoris pedes abijcanti, uocesq; degeneres
emittenti, Quir, inquit Paulus, fortunam crimine liberas, sic te
Generose. gerens, ut superior etiam fortuna uidearis indignus? Quir
meam dedecoras uictoriam, ac rerum à me gestarum gloriam
obscuras, tam abiectum te demonstrans, ut indignus appareas,
quem populus Romanus haberet Hostem?

18 Idem dicebat imperatorem, si minus atate, certe moribus
senem esse oportere. Sentiens non esse precipitanda consilia,
Temeritas. quod solent iuuenes, sed moribus utendum esse senilibus.

CATO SENIOR.

1 Cato Senior in concione suafurus de frumento uiritim di-
Venter uidendo, ita præfatus est, perdifficile esse ad uentrem acribus
furdus. carentem uerba facere: uentrem dixit quod ageretur de po-
puli

puli uictu.

Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas, in qua 2
pluris ueniret piscis quam bos. Præcipuus luxus olim erat in Luxus.
piscibus, unde legimus nullum sex milibus emptum.

Obiurgans aliquando summam uxorū impotentiam, Omnes 3
inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, Vxorum inta-
nobis autem uxores: hoc modo colligens mulieres esse rerum perium.
omnium dominas.

Dicere solet, se malle pro collato beneficio nullam reponi 4
tare gratiam, quam pro maleficio perpetrato non dare poe- Impunitas
nam. Significans nihil esse periculosius impunitate, que semper mala.
ad deteriora inuitat.

Idem dicebat se omnibus peccatibus ignoscere, præterquam 5
sibi ipsi. Multū dissimilis illi Meuius, qui carpens alios sibi con- Severus in
donabat omnia. Sibi ignoscit, quæ non poenitet admissi. De se poe seipsum.
nas sumit, qui cura pensat, quod incogitantia commissum est.

Exhortans autem magistratus ad sumendas pœnas de his qui 6
delinquerent, dicebat eos qui maleficos prohibere possent, nec
facerent, lapidandos esse. Sentiens illos de uniuerso populo pes-
sime mereri, ad scelerum licentiam inuitantes improbos.

Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent, quam 7
qui pallescerent, quod rubor arguat probam indolem, pallor Pudor.
non item.

Dicebat sibi inuisum esse militē, qui ambulās moueret manus, 8
pugnans moueret pedes, clariusq; sterteret, quam in clamaret: Miles bonus
pessimus autem imperatorem, qui sibi non posset imperare.

Maxime existimabat oportere unumquemq; seipsum reue- 9
reri, quod nullus unquam à seipso discedat. Ita fieret, ut quicquid sibi quisq;
alijs testibus non auderemus facere, idem solos facere puderet. testis.

Conspectiens multorum erigi statuas, malim, inquit, ut de me 10
querant homines quam obrē Catoni non sit posita statua, quam Statuarum

A 4 quare gloria.

- quare sit posita. Sentiens se malle res præclaras gerere, ut olim scientes illum promeruisse statuam, mirentur non esse positam.
- 11 **Potestas** Admonebat ut qui potentes essent, parce uterentur sua potestate quo testate quo semper uti possent. Sentiens potentiam clementia derata. comitateq; fieri diurnam, ferocia breuem.
- 12 **Honos uirtutis.** Qui uirtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam uirtutem à iuuentute auferre. Sentiens præmijs animos iuuenum ad uirtutem accendi, quæ si detrahatur, ipsa uirtus elanguescit.
- 13 **Iustitia.** Magistratum aut iudicem dicebat, nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sensit culpam esse iudicium, si ut iustis æqui sint, orandi sunt, quum oporteat ultro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorari est à iustitia deflectentis.
- 14 **Impunitas.** Iniuriam etiam si facienti nihil adferat periculi, uniuersis tamen periculosam esse dicebat. Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Etenim si liceat impune lædare, nullus erit tutus ab improborum uiolentia.
- 15 **Senectus.** Senectuti quum multa adsint probra, dicebat nõ esse addendum maliciæ dedecus. Sentiens senectutem multis nominibus uulgatam male audire, ut deformis, ut edentula, ut lusciosa, ut imbecillitas, ut obliuiosa, ut indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbæ uitæ, quod omnibus quidem scædum, sed seni scædisimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ contaminatæ: ne ætatis tuæ malis, addas turpitudinem.
- 16 **Iratum** ab infano nulla alia re differre dicebat, quam moram temporis. Sentiens iram esse breuem insaniam.
- 17 **Inuidia** quomodo uitetur. Eos qui fortuna moderate sobrieq; uterentur, dicebat minime peti inuidia. Nõ enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circumstant, inuident homines. Externa bona extra hominem sunt, at insolenter utendi uitium intra hominem est. Qui eo sibi constant inuidiam, uere sunt inuidiosi.

Qui in

Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent, eos dicebat in serijs fore ridiculos. Significans assuetos ridiculis ob habitum collectum, in serijs negocijs ita se gerere, ut non solum suscipere, sed etiam derideantur.

Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod uertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus, Honestas actiones honestis actionibus occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria.

Ciues incusabat, quod semper iisdem committerent magistratum, Videmini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut iudicare paucos esse dignos magistratum. Quorum alterum male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus.

Quendam qui agros mari uicinos ob luxum uendere coactus est, aiebat se mirari, quasi plus posset quam ipsum mare: quod enim illud uix paulatim alluebat, ille facile deuorarat.

Censuram petens, quum ceteros competitores uideret supplices populoq; blandientes, ipse clamabat populo opus esse me dico austero, ualidisq; remedijs: proin eligendum, non qui uicundissimus esset, sed qui inexorabilis. Atq; hæc dicens ante omnes censor creatus est. Agnouit populus morbum suum, eoq; Cato plus ualuit obiurgando, quam ceteri blandiendo.

Quando docebat iuuenes intrepide pugnare, sæpenumero dicebat, uerba plusquam gladium, et uocem plusquam manum hostes in fugam uertere, attonitosq; reddere. Nolebat militem bello in prelio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamore, uultusq; truisilentia terrere hostem.

Bellum gerens cum his qui Bætium fluium accolunt, quum in discrimen adductus esset, propter hostium multitudinem, et

A 5 Cel

18
Ridiculis as
bitum
19
20
Honos non
semp iisdem

- Argute. Celiberi quidem offerrent suppetias, si darentur talenta dacti-
ta, Romani uero non sinerent illum mercede pacisci cum bar-
baris, dixit errare Romanos, eò quod si uicissent, redditori fue-
rint, non de suo, sed de bonis hostium, sin uicti fuissent, iam non
fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.
- 25 Abstinentia ducis. Quum uis autem complures urbes cepisset, tamen aiebat se
hisce diebus quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quam
quæ ex hostium agris comedisset bibissetq;.
- 26 Reditus è bello. Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait se
tius esse multos habentes argentum, quam paucos habentes
rum è militia domum redire. Nam duces non alia re quam glo-
ria auctos è prouincijs redire oportere. Sensit rem sat feliciter
gestam, si tanta militum multitudo redeat incolumis, ut ex dis-
tributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potius
quam si multis desideratis, pauci redeant ex præda locupletio-
res. Quoniam autem rerum prospere gestarum gloria redit ad
duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum
sit prædæ siue paruum.
- 27 Seueritas. In militia quinq; famulos habebat, quorum unus tria capti-
ua corpora emit. Quod ubi sensit rescisse Catonem, priusquam
in eius conspectum ueniret, seipsum laqueo præfocauit. Adeo
questum oderat in milite, adeo ueniam desperabat qui peccata
uerat. Nec hoc uidetur apophthegma.
- 28 Senes ne gressi. Hortante Scipione Africano, ut Achæorum exilibus optima-
re laetur, quo illis in suam patriam redire liceret, simulabat eius
rei sibi nullam esse curam. Ceterum in senatu quum hac de re mul-
ta uerba fierent, assurgens ait: perinde quasi nihil habeamus
quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes,
utrum à nostris an illius regionis uestillonibus effugerant.
- 29 Quum Posthumius Albinus historiã Græce conscripisset,
et ob id ueniam peteret ab auditoribus, Cato irridens, danda,
inquit

inquit, erat uenia, si Amphictyonum decreto coactus Græce scri Latinus
psisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius et Macrobius. Græce.

Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ 30
singula nemini obtemperant, uniuersæ autem gregis ducem se-
quantur. Sic et uos, inquit, quos nemo uestrum priuatim in qualis
consilium adhibere uellet, ab his hic congregati uos agi du-
cis sintis. Notans populum, quod deterrimis committeret ma-
gistratus.

Aiebat populum Romanum non tantum purpure, uerumetiam 31
uirtuti plurimum conducere. Quemadmodum enim tinctorum eum Honos alit
potissimum colorem inducunt, quo uident homines maxime de-
lectari, ita uuentus ad ea studia potissimum incumbit, quibus po-
pulus defert honores. Honos enim non solum alit artes, uerum
etiam uirtutem. Hoc pacto monebat populum, ut magistratus his
demum committerent, qui de se uirtutis specimen dedissent: Ita
fore, ut quamplurimum sese ad egregia studia conferrent.

Hortabatur iuuenes ut qui uirtute et æquitate ad dignita- 32
tem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarēt: sin am
bitu ac uiolentia, ad meliorem frugem se referrent: Ita futurum, ut
et illi gloriam auerent, et hi benefactis maculam abolerent.

Qui magistratum eundem frequenter ambiret, eos dicebat 33
uelut ignaros uia, ne aberrarent lictores qui præcederent sem
per querere. Solent enim lictores præire magistratum, non ut
uiam ostenderent, sed honoris gratia.

In inimicum quandam probrose uitæ, huius, inquit, mater cum 34
deos orat, ut sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur.
Filius im-
tur: sentiens illam et sibi et reipub. precari magnum malum. probus.

Quum Eumenes rex Romanam uenisset, et à senatu honori- 35
fice exceptus, clarissimorum ciuium frequentia stiparetur, Cato non
disimulabat tantum Romanorum erga illum studium sibi su-
spectum esse, ipse uitans regis consuetudinem, Hoc quibusdam
admi

admirantibus ac dicentibus Eumenem uirum esse probum, ac amico in populum Romanum animo. Sint ista uera, inquit, *amen* ista belua, natura ferox canis est. Sctiens omnes reges, ut cunq; pro tempore simulent, natura tyrannos esse, ac Democratia inferfos: Romæ autem regis nomen erat inuisissimum.

36 *Inuidia ob benefacta.* Dicebat ideo sibi ab inimicis conflari inuidiam, quod quoti die noctu surgens rei familiaris rationibus neglectis, reipub. cõsuleret, notans ingratitudinem populi.

37 *Salse.* Quum tres essent designati qui legati proficiscerentur in Bithiniam, quorũ unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confossum, tertius uecordia laborare uideretur. Cato uidens dixit, populi Romani legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor.

38 *Pusilla cura re cum periculo.* Quum impetratum esset de restituendis Achæorum exilibus, Polybius & hoc ad senatũ retulit, ut restituti apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Polybius idem facere uidetur quod fecit Vlysses, qui Cyclopi speluncam repctere uoluit, quo pileum & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet. Significans abunde multum esse, quod exulibus datus esset in patriam reditus, esseq; periculum ne dum pristinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.

39 *Nona sententia.* Aiebat stultos prudentibus plus adferre utilitatis, quàm prudentes stultis. Prudentes enim dum facile uident errata stulentibus recte sunt, quia non uident, posse imitari.

40 Videns quendam uehementer obesum, mirabatur cui usui *Obesus.* le corpus esse posset reipublicæ, cuius inter guttur & inguen omnia uenter occuparet.

41 *Palato sa pere.* Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens se cum eo non posse uiuere, qui plus saperet palato

palato quàm corde.

Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere, quod hoc die quoque celebratur, animam illic potius esse ubi amat, quàm Amor ubi animat.

Tria per omnẽ uitam accidisse dixit, quorũ poenituisset: pri mum, si quid arcani foemine credidisset: secundũ, si quopiã nauis nigio uectus esset, quo pedestri itinere peruenire licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absq; fructu effluxisset.

At tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, iniquã ferentem legem, Adolescens, inquit, nondum scio utrum haurire Salsæ quod temperas, an approbare quod scribis deterius sit. Senties & legem quam parabat, exitiosam esse reipublicæ.

A quodam multis nominibus infami uexatus, Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam ut tibi & male audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuauè, male audire insolitum.

Apud Athenienses cũ quæcũq; Cato breuissimo sermone expederat, ea uix longo uerborum ambitu redderet interpret, diũ est, Græcis oratio nẽ è labijs, Romanis ex corde proficisci.

Adolescens quidã patris uita defuncti inimicum, mox in ius uocauit ultusq; est, Quem Cato obuium comiter amplexus, Sic Pietas in oportet, inquit, non agnis hædis ue, sed è malorum lachrymis trem. ac damnationibus parentum exequias celebrare.

Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatu: & adolescens quidã interpellasset, dicens: Quid opus erat, de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna litterula mutata, significauit uola. ipsam potius esse superuacaneum in uita, quàm de, in uerbo.

Cato percussus ab eo qui arcam ferebat, quum baiulus dice ret, caue, rogauit nunquid aliud ferret præter arcam. Nã quod Admonitio ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaq; Ca sera, to se moneri de alio quopiã onere, quàm de arca, unde cauendũ esset

- esset. Simile est quod de Diogene trabe icto retulimus.
- 30 **Fortitudo** Cato senior quibusdam esserentibus hominem inconsulte **uerā.** dacem, & in rebus bellicis strennuum, ait plurimum referre, utrum quis uirtutem magno aestimet, an uitam non magni faciat. Sentiens non eos esse fortes, qui quouis modo uitam contemnunt, sed qui tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitam alioqui charam negligant. Nā semet in uitae discrimen conijcere, aut infelicitum est, & quos uitae iam tedet, aut immaniū & beluis similitum.
- 31 **Profusio.** Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & aedes deuorarat, nouissime consequutum incendium, quod reliquum erat absumpsit, ita iocatus est, ut diceret eū fecisse proteruiam. Id erat priscum sacrificij genus, in quo siquid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.
- 32 **Seuere.** Catulus censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, ut quendam ipsius iudicio obnoxium, erat enim quaestor, missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos qui iuuentuti recte instituendae autores esse debemus, a licioribus irrideri nostris. Negauit asperius, quod iniuste patebatur.
- 33 **Spes fallax.** De spe sic praedicasse narratur autore Plutarcho, quod quae magna essent pusilla faceret: quae pusilla, prorsus nulla. Sentiens, opinor, de periculis. Victoria spes extenuat omnia quae solent à bello deterere.
- 34 Commemorantur eiusdem quaedam uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos uiros ac strenuissimos milites, ex agricolis gigni, minimeq; male cogitantes. Praedium ne cupide emas. In re rustica operae parcas, in agro emēdo minime. Quod male emptum est, semper poenitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum uim & uicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cotermina. Malus est ager cū quo dominus

lucta

luctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro ut homini quamuis sit quaestuosus, si idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem interrogatus quis esset certissimus quaestus, respondit, Si bene pascat, quis proximus, si mediocriter pascat. Quid tertium, si bene uestiat, quid quartum, respondit arare. Cuidam autem subijcanti, quid foenerare, quid inquit hominem occidere? Dixit agricolam oportere uendacem esse nō emacem. Fundum in adolescentia sine contatione conferendum, non nisi confiso agro aedificandum, ac tum quoq; contanter: optimum esse aliena infania frui. Eum qui bene habitet, saepius uentitare in agrum, frontemq; domini plus prodesse quam occipitium. Hunc agri modum seruandū, ut neq; fundus uillam quaerat, neq; uilla fundum. Satius esse minus ferere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quam proximum domino cordi esse debere, & tamen sibi metipso non uideri. Coli rura ergastulus pessimum est, ut quicquid agitur à desperatis. Nihil minus expedire, quam agrum optime colere.

Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta pinna qui salua in median frontem, quantum poterat expuisset, absterfit Cato faciem, ac dixit: Affirmabo omnibus Lentule falli eos qui te negant os habere. Os habere negatur quos nihil pudet: id quum eo facto maxime declarasset Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi esse os, nō quod erubesceret, sed quod ore multam purulentiam eiacularetur.

Quidam mane surgens reperit caligas à foricibus arrosus, hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali potest tenderetur? Ille uero, Non est, inquit, ostentum, quod forices irrisa arrosent caligas, sed si caligae arrosissent forices, id demum fuisset ostentum.

CATO VTICENSIS.

Quum Catoni qui post diuus est Vticensis, etiamnum puero initio

35

56.

Taciturnitas uitio daretur taciturnitas, Nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri uolebat, ait: Carpent taciturnitatem modo dum uitam probent. Et addidit, Tum demū abrumpam hoc meū silentium, quum ea loqui potero, quæ sint indigna silentio.

Iuste. ² Quum partes in conuiujs sortirentur, nec illi fauisset fori, amicis hortantibus ut primus omnium caperet, οὐ καλῶς, inquit, ἔχει ἀκρόσκει ἀφροδίτης, id est, non decet, inuita uenere. Tam natura iustus erat, ut præter sortem amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus felix erat in talis.

Consul ridi- ³ Quum M. Tullius Murenam defendens, multa false dicere in paradoxa Stoicorum, ridentibus ceteris tandē et Cato ex hilaratus, proximis dixit, Dij boni quàm ridiculū habemus celsulem. Stoicorū philosophiam Cato præcipue sequebatur, puer nactus huius sectæ præceptorem.

Leniter. ⁴ Quum in senatu de Catilinæ coniuratione tractaretur, redita sunt Cæsari literæ. Id ubi sensit Cato, suspiciens à coniuratione uenire, clamare cœpit, ut palàm recitarentur. Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradidit. Erant autem ab Seruilia Catonis sorore, amatoris parumq; pudicæ. Eas ubi legit Cato reiecit in Cæsarem dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus rediit ad sermonem intermissum.

Prolis amor ⁵ Hortensius à Catone petijt, ut Portiam filiam suam Bibulo nuptam sibi traderet in matrimonium, pollicens se marito rediturum simul atq; ex ea prolem suscepisset. Id quū multis rationibus illi persuasisset, Cato respondit, se quod ad ipsum attineret libenter gratificaturum amico, uerum hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortensius, nudans animū suū, petijt Martiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum. Assensus est Cato, ut id fieret uolente patre cū iugis. Ipsoq; Catone præsentē facta sunt sponsalia.

⁶ In forum ueniens cum Thermo confpicatus Castoris templum

p̄ armatis occupatū, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum unā cum Cæsare, O timidum, inquit, Autoritas. hominem, qui aduersus unum tantam armavit multitudinem.

Pompeius quo suam factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, ut Cato neptiū duarum alteram sibi, alterā filio suo daret, Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renūciare, se quidem per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse, amicitiam etiā, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ reipub. conducerent sequeretur. Cæterum aduersus rempub. nunquam daturum obsides. Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrēt non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

Munatio querenti quod in Cypro, Catonem adire cupiens parum ciuilitè repulsus esset, quum nihil esset negocij, sed inuicem cum Canidio fabularetur, sic se purgauit, ut diceret se uereri, ne iuxta Theophrasti sententiā nimia amicitia causam aliquando daret odio.

Laudatus à senatu, quod populi tumultū oratione sua prorsus sedasset, at ego, inquit, uos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deseruistis.

Cato ipso die comitorum quendam è sponsoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium transtulit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damnato poenam remisit, dicens satis dedisse poenarum, quod à Catone damnatus esset.

Multis P. Sulpitij ingratitude inculantibus, quod Cato non de se optime merito opposuisset competitorem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si quod quis maximum bonū duceret, id alteri nollet concedere.

Quum Cæsar Ariminum occupasset, et ad Pompeium summa rerum in urbe translata esset, Cato dixit: Si mihi ista prædicentur credidissetis P. C. nec unum nunc timeremus, nec ab uno

spes nostræ penderent.

13 **Dei consilia** arcana. Quum Pompeio res infeliciter cederent, et ad Caesarem in clinare uictoria, Cato dicebat in rebus diuinis multum esse ca-
liginis, quod Pompeio praeter ius agentis fuissent omnia prospera, causam rei publicae tuenti nihil succederet.

14 **Animose.** Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Caesarem clementiam confugeret, respondit uictorū esse, et eorum qui deliquissent supplicare, Catonem nec uictū nec captū esse, qui se per omnem uitam inuictum praestitisset, ac Caesarem honestate iustitiāque longe superasset: Caesarem potius uictū ca-
ptūque esse, qui bellū quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conuictus esset. Proinde pro se Caesarem orarent, qui uellent: pro Catone neminem orare debere.

15 **Ambitio.** Quum M. Octavius duas habens legiones haud procul ab Utica à Catone postularet, ut inter ipsos de imperio statuere-
tur, Cato legatis nihil respondit: uerum ad amicos conuersus, Quis iam miretur, inquit, rem male gestam esse, quum in ipsa morte in nostris uideatis dominandi cupiditatem? Significans ambitione ducum bellum infeliciter cessisse.

16 **Libere.** Quum in senatu pro uictoria quam Caesar ex Vespertina castrisque Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Caesarem hostibus esse dedendum, quo Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem uerterent.

17 **Prudenter.** Rursum cū in senatu Pompeio cui parū alioqui fauebat decerneret imperiū, dixit taliū uirorū esse, ingentia rei publicae inferre mala, eademque depellere, temporis consilium accommodans.

SCIPIO MINOR.

18 **Frugalitas.** Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus uixit, nihil emisse, nihil uendidisse, nihil edificasse. Libras autem argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse

liquisse, idque quum potitus esset Carthagine militesque ditasset, plus ceteris ducibus omnibus.

Polybij sequens praecipit, dabat operam ne quando è foro rediret domum, priusquam sibi quocumque modo quempiam eorum in quos incidisset familiarem et amicum reddidisset, sentiens nullam esse homini possessionem meliorem.

Iuuenis etiam tantam habebat opinionem fortitudinis et prudentiam, ut Cato senior interrogatus de his qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat et Scipio, Homericum uersu responderit, monium. Ille sapit solus, alij uolitant uelut umbræ.

Quum Romam uenisset, reuocatus est ab exercitu, non ut ipsi gratificarentur, sed quod per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

Postquam sese intra muros urbis receperat, Carthaginensibus ex arce sese defendentibus, ac Polybius suaderet ut in mari, quod interiacebat, non ualde profundum, murices spargeret foreos, aut tabulas aculeatas iniiceret, ne transmissis maribus pro aggeribus pugnarent, atque esset ridiculum quum moenia tenerent, et intra urbem essent, dare operam, ne cum hostibus confligerent.

Ubi ciuitatem comperit statuis deorum Graecanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis differtam, per praconem edixit, ut qui illarum essent urbium agnoscerent illa ac referrent domum. De pe habitus, cumque uero nec seruū nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum quilibet passum ferrent agerentque.

C. Lelio quem inter amicos maxime charum habebat consulum ambientem quum faueret, percontatus est Pompeium an ipse consulatum peteret. Credebatur autem is Pompeius titi-
bicianus esse filius: quum Pompeius negasset se petere, quin etiam polliceretur se Lelium ambientem deducturum, ac simul cum illo ambiturum suffragia: dum credunt pronitenti,

et hunc expectant, decepti sunt. Renunciatum est enim ipsam in foro circumire candidatum, ac civium prehensare dextram. Ob id ceteris indignatibus, Scipio ridens, Næ, inquit, nos egregie stulti sumus, qui perinde quasi deos precaturi simus non homines, iam dudum tempus terminus, tibicinem expectantes. Solet enim in sacris tibicen dare signum comprecandi deum, quasi iam adesset.

⁸ Nobilitas uera. Ap. Claudio qui Scipioni in ambienda censura competitor erat, iactante se, quod ipse citra nomenclatorē ciues omnes nominatim saluaret, quum Scipio propemodum nosset neminem. Vera narras, inquit Scipio, nam mihi studio fuit, non ut nossem multos, sed ne cuiquam essem ignotus. Nomenclatorum laus est, quam plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in re publica merita, nulli civium ignotum esse, iussitque ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum missi, uel legatos, uel tribunos militum testes ac iudices utriusque uirtutis statuerent, qui ei bello interfuissent.

⁹ Gloria. Censor creatus adolescenti cuidam equum ademit, quod eo tempore quo Carthago oppugnabatur splendide cœnatus habebat in urbis similitudinem figuratum, cui Carthagini nomen indidit, conuiuiis diripiendum proposuerat. Iuene uero causam sciscitante, cur equo priuatus esset, quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

¹⁰ Iudex non scio peierasse, uerum quoniam nullus illum deserit, non possum simul et accusator esse et iudex. Sit hoc in censore moderationis et iustitiæ exemplum.

¹¹ Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quo ut tradidit Clitomachus, urbes atque homines cernat bene legibus actas, utque gentium, ciuitatum, ac regum inspector esset: posteaquam peruenit Alexandria, nauisque egressus, capite pallio tectus incedit

deret, Alexandrini undique accurrentes, flagitabant ut caput nudaret, faciemque id desiderantibus ostenderet. Quum se nudasset clamore et plausu testati sunt gaudium suum: quumque rex Alexandria uix interum ob delicias ac molliciem corporis æquaret Romæ: os incedentes, Scipio uoce submissa Panetio insusurrauit in aurem. Iam, inquit, Alexandrini nonnihil ex nostra peregrinatione fructus ceperunt, quibus per nos contigit, uideere regem ambulantem. Nam Athenæus ex autoritate Posidonij scribit Ptolemæum, perquam obeso corpore, nunquam antea pedibus ambulasse.

Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panætius philosophus, famuli quinque, quorum uno peregre defuncto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersit, qui defuncti locum impleret.

Quum Numantini uiderentur inexpugnabiles, ut qui multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem iterum consulem fecit, ad luscipiendum hoc bellum. Caterum quum multi gestirent exire in militiam, idque senatus fieri uelisset, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidem ex arario sumere passus est, sed uectigales proventus quorum tempus non aduexerit assignauit. At Scipio pecunijs quæ si se negauit egere, pecunia consuas enim et amicorum satis futuras. De malibus negatis questus est, bellum enim esse difficile. Quod si priores inquit, ob hostium fortitudinem totius uicti fuerunt, difficile bellum est, quia cum talibus pugnandum erit: Sin ob civium nostrorum ignauiam, æque difficile est, quia talium opera in bello sumus usuri.

Posteaquam uenit in castra, multamque illic licentiam, lasciuam, superstitionem ac luxum offendiisset, diuinos ac sacrificios cum lenonibus protinus eiecit. Quin et uasa omnia iussit amo liri, excepta olla, uerum et poculo fictili. Ex argenteis, poculum militaris. Librarum non amplius duarum permisit si quis habere uellet:

balneis uti uetuit. Qui ungerentur iussit ut ipsi sese fricarent. Iumentis enim quia manibus carent opus esse alio à quo fricentur. Edixit ut milites stantes pranderent opsonium non igni coctum, coenarent autem discumbentes, panem, aut pul-
 tem solam, & carnis aspas siue elixas. Ipse uero sago circum-
 tetus obambulabat per exercitum, dicens se lugere exercitum
 dedecora.

15 Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta interce-
 pisset, uasculis lapideis refrigerando uino paratis, ac poculis
 Thericleis, hoc est operose factis onusta: Mihi quidem, inquit,
 ac patriæ dies triginta, tibi ipsi uero per omnem uitam, quum
 talis sis, te ipsum inutilem reddidisti. Significans bellum quod
 pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum. Parum au-
 tem esse quod tum militem præstaret inutilem, sed multo gra-
 uius, quod si pergeret esse talibus moribus perpetuo ciuis inuti-
 lis esset futurus.

16 Alteri cuidam scutum pulchre ornatum ostentanti, Scutum
 quidem inquit ò iuuenis bellum est, at decet uirum Romanum
 in dextra potius quam læua spem collocare. Clypeus enim fini-
 stra geritur, gladius dextra.

17 Cuidam uallum gestanti, qui se dicebat onere uehementer
 premi, nihil mirum, inquit, quando isti ligno magis quam gla-
 dio fidis. Significans ideo uallum plus habere ponderis, quia
 plus apud illum ualeret. Quod si gladijs fiderent milites, nihil
 esset opus uallis.

18 Quum uideret hostes despondere animum, aiebat sese ut tu
 ueniret mora temporis emisse, addens bonum ducent perinde
 ut medicum, non nisi in extrema curatione ferrum adhibere.
 Nihil minus per occasionem adortus Numantinos, terga il-
 los dare compulit.

19 Quum seniores Numantini uictis suis ignauiam exprobra-
 rent

rent, qui nunc eos fugissent, quos toties in fugam uerterant,
 Numantinus quidam respondisse fertur: Nunc quidē oues eae
 dem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducē esse cau
 sam mutata fortunæ bellicæ, licet ijdem essent milites.

Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit
 illi controuersia cum Gaio Graccho, tum pro senatu, tum pro Libere.
 belli socijs. Id moleste ferens populus, tumultuabatur: Scipio ue-
 ro consensu suggesto, Me, inquit, nec castrorum uociferatio
 nunquam terruit, nec tumultus hominum terrebit, quibus Italiã
 scio non matrem esse, sed nouercam: Significans eos qui publi-
 cis patriæ commodis obstreperent, non esse uere Italos, sed alie
 nigenas. Valerius refert illum dixisse, nunquam eos metuam so-
 lutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuisse
 captiuos, qui in uictorem ferocirent.

Is uero qui Graccho aderant uociferantibus occidendum
 esse tyrannum. Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnant,
 me prius uolunt è medio sublatum. Neq; enim Romam posse
 cadere stante Scipione, neque Scipionem uiuere collapsa Ro-
 ma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apo-
 phtegmata.

Scipio Africanus consulatū appetebat, uerū ubi sensit Pom-
 peium amicū alijs fauere candidatis, ipse à petitione destitit, di-
 cens eum consulatum sibi non tam gloriæ futurū si adipiscere-
 tur, quàm molestum & inauspicatū, si refragante Pompeio cō-
 sequeretur. Maluit consulatum cedere, quàm amicum perdere.

Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parum pro-
 sperè gessisset, & Hispaniam petens intellexisset nauim qua ue-
 hebatur ab hostibus captam, gladio præcordia sua transuerbe-
 runt. Deinde Cæsarianis militibus quærentibus ubi est Impera-
 tor, Imperator, inquit, bene habet. Suprema uox morientis de-
 clarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILIUS METELLVS.

- 1 **Argute.** Caecilius Metellus, quum loco munito cogitaret admo-
nere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decem modo hominum
iacuram facere uelis, capies locum: interrogauit eum, num ipse
de numero decem unus esse uellet. Hoc et alteri tribuitur.
- 2 **Silentium** Tribuno militum cuidam è iunioribus, percontanti Metellū
quid esset factururus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse
ducis. consciam, exutam in ignem contecissem.
- 3 **Simultas à ro** Quum Scipioni uiuenti fuisset inimicus, mortem tamē illius
grauiter tulit, iussitq; filios ut subeuntes pheretrum sumus sca-
pionis efferrent, addens se Romanæ ciuitatis nomine gratiam
go deponēda habere dijs, quod Scipio apud alios non esset natus. Sentiens
Romam non futuram fuisse incolumen, si talem ducem ha-
buisset hostes. Simulatem oportet morte finire, amicitiam
non item.

C. M A R I V S.

- 4 **Improbata cura.** C. Marius obscuro genere natus, facinorum militarium cō-
mendatione ad rempub. accessit. Ac primum maiorem petiit
adilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem
ambiit, et hac frustratus, haud tamen desperauit se Romanæ
ciuitatis primatem fore, docens quantum in rebus humanis ual-
leat improbitas.
- 5 **Curatio morbo grauior.** Quum in utroq; crure uarices haberet, nullis uinculis alli-
gatus præbuit sese medico secandum, ac nec suspirio emisso, nec
adductis supercilijs, chirurgi curationem pertulit. Ceterū quū
medicus ad alterum crus transfret secandum, uetuit dicens, cu-
rationem non esse tanto dignam cruciatu.
- 6 **Lusius** Lusius Mario ex sorore nepos, Quū Marius iterū consul
esset, uim admouit militi cuidam adolescētī, nomine Trebonio.
At is Lusium interfecit. Id factum multis incusantibus, non in-
ficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam
addi

addidit ac probauit. Marius itaq; quum iussisset adferri co-
ronam, pro facinore in bello præclare gesto dari solitam, Tre-
bonio imposuit, graui exemplo monens ceteros, ne simili mo-
do tentarent adolescentium pudicitiam, quando non solum ab-
soluit, uerum etiam coronauit eum, qui et Imperatoris cogna-
tum, et ducem suum ferro necasset.

Quum castra metatus esset aduersus Teutonas, in loco qui 7
minimum habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, osten-
dit illis flumen proxime hostium uallum labens, illinc, inquit,
uobis potus sanguine uenalis est. At illi iusserunt, ut se quo
uellet duceret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus
adhuc præ siti dirigisset.

Mille camerinos qui se in bello aduersus Cimbrōs strenuos 8
uiros præstitissent, honore Romanis æquauit, idq; præter omne Arma nō au-
ius. Ad eos uero qui factum hoc reprehendebant, respondit se diuini leges.
ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, 9
continuit sese, tempus expectans oportunum. Popedio autem Retortum.
Siloni dicenti, Si magnus es imperator o Mari, descende in cō-
fluctum, Imò tu, inquit, si magnus es Imperator, coge me nolen-
tem ad certamen uenire.

C A T V L V S L V C T A T I V S.

Catulo Lucratio in bello Cimbrico iuxta flumen Athesim 10
exercitum habente, quum Romani uiderent barbaros transire Callide.
conantes, retrocesserunt, quandoquidem illorum impetum susti-
nere non poterant: ipse celeriter sese ad fugientium primos cō-
tulit, ut non hostes fugere, sed ducem sequi uiderentur. Hoc
stratagema est, non apophthegma.

C. P O P I L I V S.

C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam se- 11
rens à senatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abducere, Animo se.

nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Quum uero rex illum per medium exercitum ad se accedentem procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas reddidit. Quibus lectis quum Antiochus diceret se consultaturum, daturumq; responsum, Popilius uirga quam tenebat ducta linea cinxit regem, dicens: Hic igitur stans consulta & responde. Omnibus uiri spiritum admirantibus, posteaquàm Antiochus spondidisset se facturum quæ Romanis uiderentur, ita demum salutauit illum & amplexus est Popilius.

LVCVLLVS.

12 Lucullus quum in Armenia cum decem milibus armatorum, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinque quaginta hominum milia habentem in exercitu, pridie nonas Superstitiōis contemptus. Octobres, quo die prius Scipionis copie deletæ fuerant: quodam admonente, quod Romani diem illum ut nefastum & inauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, ut hunc quoq; diem ex nefasto funestoq; Romanis hilarem & auspicatum reddamus.

13 At quum Romani cataphractos præcipue formidarent, bono animo illos esse uisit, plus enim negocij futurum in spoliandis illis quàm in uincendis. Significans plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugna quum esset ignauus, sed uictori profuturam ad prædam. Quumq; primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit, uicinus comilitones, simulq; impetu facto in hostes, quum nemo irruentis impetum sustineret, quinque tantum Romanos qui ceciderant, amisit, hostium uero centum milia trucidauit. Fortiter.

14 Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus, dixit se Cura militis. malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quàm uniuersas hostium fortunas sibi uindicare.

15 Archelao qui iterum à Mithridate defecerat, asseueranti, si in

si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderentur imperio Romano: respondit Lucullus, Nō cedo Archelæ uena Animose. toribus audacia, ut relictis feris ad uacua illorum lustra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat.

Romani quum in pugna cum Tigrane, hostium peditum centum 16 milia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quum ex ipsis non Hostis puer amplius centum essent uulnerati, interfecti quinque, dicebant sese dendus. erubescere, quod in tam uilia mancipia strinxissent ferrum.

Quum æconomus Lucullo cœnam modestam apparasset, 17 accessitum obiurgauit: illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses cœnaturus, Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum? Splendide.

Quum Græcos quosdam per dies aliquot magnifice tractasset, atq; illi dicerent, se mirari, quod tantum impendiorum 18 sua causa faceret, Nonnihil, o hospites, uestra causa, sed maxima pars Luculli gratia. Splendide.

SYLLA.

Sylla cognomēto Felix, inter felicitates suas, duas præcipuas 19 ducebat, alterum quod Pium Metellum haberet amicū, alterum Felicitas. quod urbem Athenarum non subuertisset, sed parcere maluisset.

Quum Sylla defectus necessarijs cogere etiam dijs dicata 20 tangere, Caphim amicum Delphos miserat, ut pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdam uero dicentibus intra tem ostentum com plurimum auditum citharæ sonitum, quod ostentum interpretabatur, quasi Apollo citharæodus indignaretur, Caphis audita perpretatum. scripsit Syllæ: cui facete rescripsit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris istud esse signū gaudentis & exultantis dei, quàm indignantis. Itaq; perinde ut deo hilariter tribuente, tu quoq; bono animo pecunias accipe.

Quum ad sociale bellum magnis cum copijs missus esset 21 circa

- circa Limeriam, è vasto terre hiatus magnus ignis emicuit, cuius flamma ad caelum perueniens consistit. Id uates interpretati sunt, quod ur bonus, aspectu eximius et admirandus principatum adeptus praesentibus turbis civitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla, ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare comam habere auream, ignique concolorem: nec se ait suae uirtutis pudere, qui res tam multas tamque praclaras gessisset.
- 22 Quum milites in bello sociali Albinum uirum praetorium fustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit dicens se illis posthac promptioribus usurum in praesentibus, dum peccatum fortiter gerendo rem studebant pensare.
- 23 Quum Athenienses ad Syllam duos tres uenissent, de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent, quod ad incolumitatem ciuitatis faceret: sed Theseum, Eumolpium, et res aduersus Medos gestas uerbis inambus iactarent, Abite, inquit, o beati, istasque orationes uobiscum referte, non enim discendi cupidus huc missus sum a populo Romano, sed ut rebelles subuertam.
- 24 Apud Orchomenum quum milites longius cuagarentur ordinibusque perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo desiliens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita uociferans, Mihi quidem, o Romani milites, hic pulchrum est mori: uos interrogati quo loco ducem uestrum amiseritis, menuritis dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit.
- 25 Quum Mithridates Syllae processisset obuiam, dextramque porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est, num a bello desisteret, his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obticescente Mithridate, quibus pace opus est, inquit, Sylla, eos priores loqui conuenit. Victori silere satis est. Responsum quum Mithridates uariis coloribus excusaret quae gesta fuerat, Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquentia praeditum, qui tam nefariis factis colorem inuenire potueris.

Lucius

Lucius Sylla cognomento Felix, quum cogitaret de occidendo C. Caesare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignum enim esse talem necare puerum, Desipitis, inquit, si in hoc puero non uidetis multos inesse Marios. Deprehendit in eo excessum indolem nullis honoribus satiamam, ut qui uixdum pubescens sacerdotium ambierit. Idem populum Romanum subinde monere solet, cauerent puerum male praecinctum.

M. ANTONIUS.

M. Antonius filium habebat ex Fulvia. Is puer Philotae dederat ingentem uasorum uim, quae quum ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret, Quid times, inquit puer, accipere? An nescis eum qui dat filium esse Antonij?

Ipse Antonius quum esset prodigiose profusus, dicere solet, Amplitudinem imperij Romani non per ea quae acciperet, sed per ea quae daret illustrari. Ea uox excelsi animi uideri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

Geminus in Graeciam profectus ad Antonium, quoniam spectus erat Cleopatrae, quod eo uenisset Octauiam causam acturus, diu repulsus ac uariis modis delusus, Tandem in conuiuio iussus causam aduersus dicere, ita respondit, Cetera, inquit, Antoni sobriae sunt orationis nec huius temporis, uerum illud unum et sobrius et ebrius scio, bene successura omnia si Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxque Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quod rem aperte dixisset, nulla usus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminus quam esset illius inuisa ueritas.

Quum Antonius apparerat classe cum Caesare configere, quum tribum militum uir fortis et armis exercitatus Antonius praetereunt corpus suum multis cicatricibus insignitum praelio ostendit, dicens, o Imperator, quum his uulneribus aut huic ret uirtus gladio

gladio parum fidis, in lignis fragilibus spem reponis, Sine Phoenices & Aegyptij classe pugnent, nobis Romanis terram da, in qua consueuimus uel hostem uincere, uel mortem oppetere.

5 **Mors spontanea.** Cleopatra metuens Antonij seuciam confugit in monumentum demissis catractis, misitq; qui dicerent illam spontanea morte perisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parans adferre uim, dixit, ò Cleopatra non doleo quod te caream, nam mox una futuri sumus, sed quod ego tantus imperator fortitudine uictus sum à foemina. Victum se putabat, quod illa prior spontaneæ mortis gloriam occupasset.

6 **Callide.** Quum Augustus eam inuiseret, exigeretq; ab illa rationes, Seleucus unus è procuratoribus ipsius indicauit aliquid esse subtractum ab ipsa, illa in procuratorem insiliit, & arrepto crine hominis crebris ictibus pulsauit os. Hæc quum Augustus ridens conatus esset inhibere. Illa an non, inquit, permolestum est, ò Cesar, quum tu me digneris inuisere, seruos meos heram incusare, quod nonnihil muliebrium ornamentorum subtraxerim, non ea quidem mihi, sed ut Octauie & Liuiæ munusculadem. Hoc commento persuasit Cesari se de uita cogitare, quum mori decreuisset.

CASSIUS.

1 **Indoles in puero mira.** Cassius etiamnum puer, Faustum Syllæ filium, inter æquales de patris monarchia gloriantem nõ tulit, sed colaphos impedit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, aude rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus irritatus in te fui, ut iterum tibi percellam os. Inerat Cassio natium quoddam odium tyrannidis, ut iam tum appareret illi non de futurum animum ad interficiendum Cesarem.

2 Idem quum Rhodum insulã uicisset, & in ingressu salutaretur

taretur rex atq; dominus, Nec rex sum, inquit, nec dominus, sed regis ac domini intersector.

M. CRASSVS.

M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domi abibat, quorum præcipuam agebat curam, discipulis astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patrisfamilias sollicitudinem, quod sint rei familiaris animata instrumenta. Idem sensit Aristoteles.

Hæc uox probata est, sed illa damnata, quod negabat quæquam pro diuite habendum, qui non posset priuatis facultatibus exercitum alere.

Ægre ferens Pompeio Magni cognomen delatum, decretumq; triumphum, Romano cuiquam dicenti, Iam aderit Pompeius Magnus, & quantus tandem inquit? Sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem.

Quum Pompeius & Crassus in consulatu collegæ decessuri essent magistratu, Gneus Aurelius quidam subito in forũ prociurens clamauit, sibi uisum in somnis Iouẽ iussisse, ne prius se magistratu abdicarët, quàm in gratiam redissent. Idẽ flagitante populo Pompeius nihil motus est, At Crassus surgès ultrò collegæ dextram porrexit, dicens, nihil, ò Quirites, me indignũ facturus mihi uideor, si prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem uos etiamnum impuberem Magnum cognominastis, cuiq; prius triumphum decreuistis, quàm in senatum allectus esset.

In Parthos proficiscens quum Deiotarum extreme iam senectutis, nouam urbem condere uideret, Quid est, inquit, ò rex hoc rei, quod quum hora diei iam adsit duodecima, nouam urbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò quid tibi in mentem uenit imperator, quum haudquaquam sis ut uidetur matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora

Tyrannidis
ofor.1
Seruorum
cura.2
Diuitiæ im-
modicæ.3
Inuidia
eueuat.4
Recõciliatio5
Senex ædifi-
cator.

quæ

- quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei.
- 6 **Militaria.** Quum Parthi per legatos denunciaſſent, ut ſuæ ætati conſiſſens à bello abſtineret, inſolenter reſpondit, in Seleucia iſtis mandatis reſpoſum dabimus. Hic Agiſis legatorum unus ſublata manu mediam palmã oſtendens, prius, inquit, in hac manu naſcentur ſceta, quàm tibi Seleuciam cõſpiciẽdi ſit futura poteſtas.
- 7 **Senex bellator.** Conſlicturo cum Parthis exta è manibus deciderunt, hoc cæteris ut inauſpicatum oſtentum interpretantibus, ac prælium diſuadentibus, huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis ſeneſtus adfert. At arma mihi nunquam è manibus ceciderunt, Quum Publius Craſſi filius fortiſſime in bello & pugnaſſet & cecidiſſet, hoſtes caput iuuenis haſtæ impoſitum geſtans; quo proxime ad Romanos accedebant, inſultantes rogantesq; quo genere iuuenis ille fuiſſet ortus, neq; enim fieri poſſe, ut ex patre tam ignauro & imbelli talis filius naſci poſſet. Hoc tam triſti ſpectaculo nihil commotus Craſſus, per omnes ordines concionatus eſt clamans, Meus hic priuatus dolor eſt Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus, cæterum publica ciuitatis ſalus & gloria, in ueſtra incolumitate ueſtraq; uirtute ſita eſt.
- 9 **Ingenue.** Marcello ac Domitio Pompeium in ſenatu rogantibus, num proximis comitijs petiturus eſſet conſulatum, forte, inquit petam forte non petam. Rurſus idem percontantibus à bonis inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc reſpoſa ut ambigua ac ſuperba multos offenderet, Craſſus idem percontantibus reſpondit, Si è repub. fore iudicauero, petam: ſi minus, à petendo abſtinebo.
- 10 **Vetulus dux.** Sertorius quum Pompeij milites uarie diſpulſos ſuperaiſſet, multis occiſis, audiſſetq; aduertare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; ſuis dixit, Ego puerum hunc niſi ſuper

S E R T O R I V S.

- ſuperuiſſet anus illa, uerberibus caſtigatum domum remiſiſſem. Pompeium pueri nomine ſignans, Metellum uetulum anus.
- Idem ſepe uictor ad Pompeium Metellumq; miſit, offerens ſe paratum redire in urbem, ſi ſibi permitteretur: dixitq; malle Patria dulcis ſe Romæ ignobiliffimum ciuem, quàm exulem omnium aliarum ciuitatum imperatorem nominari.
- Admonere ſolet ſuos ne quid in conuiuio præter decorum uel fieret uel diceretur, præſertim à iurgijs & obſcœnitate tem perare. Nec ipſe quicquàm tale ſuſtinebat uel audire uel uidere. pudica.
- M. B R V T V S.
- M. Brutus rebus in ſummam deſperationem adductis, quum è ducibus atq; amicis paucos apud ſe haberet, ſublatis oculis Vltio deorum in cœlum ſtellis plenum, dixit hunc uerſiculum Græcum è trœgœdia quapiam,
- Ζεὺς μὴ λάδοι σε, τῶνδ' ὄρε αὐτίκα κακῶν. Id eſt, Ne te latuerit ò ſupreme Iuppiter Horum malorum quiſquis autor extitit.
- Velut imprecans Cæſari uindictam à dijs. Voluſſius narrat illum & alterum dixiſſe carmen, ſed negat ſe meminiſſe.
- Quodam ex his qui aderant præcipuo, monente ut illinc fugeret Brutus, prorſus, inquit, fugiendum, ſed manibus non Mors deſtipedibus: Significans morte ſpontanea uitandam Cæſarianorum natam tyrannidem.
- Quum inter coniu ratos deliberaretur, an unã cum Cæſare occidendus eſſet Antonius, Brutus diſuaſit, dicens hoc nego= Clementer. ciuum quod pro legibus ac iure ſuſciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus eadem in plureis proferri. At hæc clementia male ceſſit illis.
- Vltimum prælium initurus dehortantibus quibusdam ne ſe tanto diſcrimĩ committeret. Hodie, inquit, aut recte erit, aut Aut uincere, nihil curabo. Significans ſe aut uictorem fore, aut nõ uicturum. aut mori.
- C Mors

Mors autem adimit omnium malorum sensum.

5 Huius uxor Portia Catonis filia, posteaquam sensit conspici-
Fides uxoria raturum de Cesare interficiendo ea nocte quæ præcessit diem in
quo Caesar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum ton-
sorium uelut unguium refecandorū gratia poposcit, eoq; quasi
forte de manibus elapso seipsam grauiter uulnerauit. Mox
Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare
eam cœpit, quod tōsoris præripuisset officium. Hic illa clam
marito, Nō hoc, inquit, temere feci: nam experiri uolui, si quod
constitutum est parum cesserit ex sententia, quàm æquo animo
me ferro sim peremptura.

6 Idem dixit sibi uideri eum ætatis florem male collocasse qui
Pudor inutilis nihil negaret. Inutilis est uerecundia quæ obstat quo minus ne-
gemus obsequium ad inhonesta uocanti.

A P O P H T H E G M A T V M V A R I E M I X T O R V M L I B E R S E X T V S .

N H I S quæ sequuntur clarissime adoleſcēt,
miraberis quædam dicta, nec Scythiſ, nec Cy-
clopibus digna, ſed memeto tum exceptiſ ali-
quot, non homines, ſed mera portenta rerum
ſummam tenuiſſe, ſiue quod tales militum te-
meritas aſciſceret, ſiue quod immodica poteſtas niſi adſit ani-
mus philoſophiæ præſidijs diligēter præmunitus, tales reddat,
Quanquam & ab illiſ prodigioſe malis quædam dicta geſtaq;
ſunt non indigna imitatione. Poſtremo turpitudiniſ aliene ſpe-
cies uelut in theatrū producta, deterret à uicijs, & ad uirtutiſ
ſtadium

ſtadium extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur
poſtremum librum puta eſſe menſe ſecundæ bellariæ, in quibus
quædam apponuntur ut tollas, quædam ut guſtes, nonnulla ut
ſpectes tantum. Malo enim te ſuauiſter affectum, quàm ſaturum
oriſtumq; dimittere. Quod ſi quædam apponentur leuia ridi-
culaq;, minorum, coquorum, equiſonum, ſcurrarum ac mere-
tricum, decet omne conuiuū hilaritas, ſed præcipue menſas ſe-
cundas. Quanquã & à leuiſſimiſ perſoniſ nonnunquã dicuntur,
quæ nemo ſapiēs contemnat. Nec ignoras olim moriones ſalta-
tricular, & ſimioſ ſub cōuiuij finem induci ſolere. Nō laboro ſi
adſit hilaritas, modo abſit omniſ obſcœnitatiſ. Fortaſſis exiſtet
qui deſideret ordinē: & hoc & ſi quid aliud uidebitur repre-
henſione dignū, excuſabit ſecundarum menſarum libertatiſ.

T I B E R I V S C A E S A R .

Tiberio Caſari contanter & ægre ſuſcipienti delatum im-
perium, quidam in os auſuſ eſt dicere, Cateri quod pollicētur Libere.
tarde præſtant, tu quod præſtas, tarde polliceriſ.

Cuidam à quo fuerat dominuſ appellatuſ, denunciauit, ne
ampliuſ contumeliæ cauſa nominaret. Quanta modeſtiã in tan-
to principe. Nunc quidam nihil audire poſſunt, niſi ſacraſ ma-
iſtateſ, gratioſaſ ceſtitudineſ, & reuerēdiſſimaſ dominationeſ.

Idem dicētē ſacraſ tuã occupationeſ, interpellauit, iuſſitq;
non ſacraſ dicere, ſed laborioſaſ. Rurſum alterū dicentē, ſe ipſo
autore adiſſe ſenatuſ, correxit, autoreſ mutans in ſuaſoreſ.

Quum iocis, cōuicijs, famoſiſ carminibus ac rumoribus fre-
quenter impeteretur, amiciſ ad ultionē hortantibus reſpondit, Leniter.
in ciuitate libera, linguam mentemq; liberaſ eſſe debere.

Quin & ſenatuſ de huiuſmodi criminibus ac reiſ flagitiãte,
non tantū, inquit, habemus ocij, ut implicare noſ pluſibus nego
Leniter.
cijs debeamus, Si hæc fenestrã apueritiſ, nihil aliud agi ſinetiſ.

Diogenes grammaticuſ ſabbatiſ Rhodi diſputare ſolituſ, 6

Tiberium ad se ueniētem ut ipsum extra ordinem audiret, non
 Ciuilis ultio. admisit, sed per seruulum suū in septimum distulit diem. Is quū
 Romam uenisset, et pro Caesaris foribus adstaret, cupiens illum
 salutare, Tiberius iussit ut post septimum annum rediret. Nec
 alia poena tantam grammatici superbiam ultus est.

7 Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus, et
 Exactio mo- scripsit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.
 derata. Quoniam tyro in castris auidius bibebat uinum, militari

8 ioco pro Tiberio, Claudio, Nerone, dictus est, Biberius, Cal-
 Iocus ex de- dius, Mero.

9 Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, ani-
 prauatione. maduertens in puero sanguinarium ingenium sub specie lenita-
 Cruditatis latitās, subinde inter obiurgandum appellauit illum τῷ ἄλλο
 testa. αἰματὶ στυμωεφύζοντο, id est, lutum sanguine maceratum.
 Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed pro-
 gressu temporis, ad immanem crudelitatem deuenit.

10 Quum audisset quendam è reis nomine Caruiliū, sibi mor-
 Crudeliter. tem conscisse priusquam esset damnatus, exclamauit Caruiliū,
 me euasit. Adeo leue supplicium esse iudicabat mortem.

11 Quum custodias recognoscentem quidam rogaret, ut supra
 Crudeliter. plicium maturaret, respondit, nondum tecum redij in gratiam.
 Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset.

12 Tiberius perspecto Caligula ingenio, fero, ac malefico, sub-
 Indoles inde prædicabat, se natricem reipublicæ et Phaetontem orbi
 malefica. terrarum educare. Natrice serpentis genus est.

13 Tiberius Caesar et illud dixisse fertur, eum hominem sibi in
 Medicina. deri ridiculum, qui sexagesimum prætergressus annum, manum
 porrigeret medico. Sentiens hominem tam grandem oportere
 iam scire quomodo sibi mederi debeat. Porrigūt manum medicis
 eo, qui consulunt illum, explorantem pulsus uenarum.

C. CALIGVLA.

Commen

Commentarios ad matris fratrumq; suorum calumnias per-
 tinentes, ne cui postmodum delatori testi ue maneret ullus Surdus de-
 metus, conuectos in forum, et ante clare testatus deos, neq; le latori.
 gisse se, neq; attigisse quicquam, concremauit. Quin et libellū
 de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum
 cur cuiquam inuisus esset: negauit se delatoribus aures ha-
 bere. Hæc boni principis uideri poterant, nisi fingerentur.

Quum audiret forte reges qui officij causa in urbem ad-
 uenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concer-
 tantes, exclamauit Caligula, De celo uenit nobis rex, et adie-
 uox.

cit carmen Homericum,
 εἰς κοίτην ἔσω, εἰς βασιλείης. Id est,

Vnus dominus sit, unus rex.

Nec multum absuit, quin statim diadema sumeret, speciemq;
 principatus in regni formam conuerteret.

Liuiam Augustam proauiam suam, appellare cōsuevit Vly-
 sem stolatum, uasfriciem ac fraudulentiam illius notans: hoc tan-
 tum interesse, quod ut fœmina stolam gestaret.

Dicebat se nihil magis in sua natura probare, q̄ ἀδωρε-
 4 τία, hoc est, inuerecūdiam. Pudor enim ut multis ad honestas Impudentia.
 actiones obstat, ita nonnunquam improba mentis homines à
 turpibus reuocat. Vox carnifice quàm imperatore dignior.

Antoniae auia pro sua autoritate monenti ut quædam secus
 5 ageret. Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. Talia por-
 6 Vxor tyran-
 tentia tum principum titulo protulit mundus: que non com-
 nica.
 memorarem, nisi ut ex his principibus prodigiose feritatis
 horror incutiatur.

Quum destinasset interficere fratrem suum, eumq; sufficare
 6
 tur sise medicamentis præmunire, ita locutus est, Antidotū ad-
 Crudeliter
 uersus Caesarem? Timebat ille uenenum, quasi Caesar non posset et impie,
 alio quouis modo trucidare, quem uellet extinctum.

C 3 Vir

7 Vir quidam prætorius uelutudinis causa secesserat in Ant.
Crudeliter. cyram petito à Cæsare comætu. Is quum sæpius peteret pro-
rogari comæatum, mandauit interfici, & adiecit necessariam
sanguinis missionē, cui tamdiu nō profuisset helleborum. Solem
enim medici in morbis ualidioribus uenarū incisione uti. Et in
Anticyram nauigabant quibus opus erat purgatione.

8 Illud è tragœdia subinde iactabat, Oderint dū metuant. Hic
Hoslis po= ne quis miretur, eiusdem uox fuit, utinam populus Romanus
puli. umcam ceruicem haberet. Hanc emisit, infensus turbe fauenti
Venetæ aurigarum factioni, quum ipse faueret Prasine.

9 Luxu prodigioso utens, ut calidis frigidisq; unguentis la-
Profusio. uaretur, preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet,
coniuiis ex auro panes & obsonia apponeret, nummos non
mediocris summe è fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies spar-
geret in plebem, Liburnicas naues, gemmatis puppibus, uersis
coloribus uelis fabricaretur, subinde dicebat, aut frugi hominē
esse oportere, aut Cæsarem.

10 In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans ca-
Iocus insa= pitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem ad-
uus. monuit, ne illum sibi nutantem præteriret, nec hoc monere des-
sijt, donec ignorantia tredecim gladiatores sestertium nonagis
addicerentur.

11 Aleam ludens, plus mendacio atque etiam periurio lucrata
Rapacitas. batur, & quodam tempore proximo collusori de mandata uice
sua, progressus in atrium domus, quum prætereuntes duos
os equites Romanos locupletes, sine mora corripit confiscariq;
iussisset, exultabundus in domum redijt, glorians se nunquam
prosperiore alea usum.

CLAUDIUS CAESAR.

12 Græculus quidam causam agens apud Claudium Cæsarem,
Libere. inter altercandum per calorem hanc uocem in illum emisit,
1094

Εὐ τὴν γέροντι εἰ μωρόσ, id est, & tu senex es & stultus.
Vsq; cō summa potestas ob stultitiam & passim, & propalam
euluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus græ-
culus, & dixerit impune.

Quum censor equites recognosceret, & in his repperisset 13
iuuenem probris coopertum, sed quem pater probissimum affir Pater iudex.
mabat, sine ignominia dimisit. Id amicis mirantibus, habet, in-
quit, censorem suum. Autoritatem suam in parentem transtulit.

Aliū corruptelis adulterijsq; famosum nihil aliud quàm mo 14
nuit, ut aut parcius etatula indulgeret, aut certe cautius, addi- Lenitas
ditq;. Quare enim ego scio, quā habeas amicā? o cēsorē graue. praua.

Narcissum ab epistolis, & Pallantē à rationibus sic adama 15
uit, ut eos nō solum amplissimis præmijs, uerum etiam quæsto= Peculatus dis-
rijs prætorijsq; ornamentis decreto senatus ornari libenter simulatus.
passus sit, ad hæc tantum rapere & acquirere, ut illi querenti
de fisci exiguitate quidam non absurde dixerit, abundanturum
fiscum, si à duobus libertis in consortium reciperetur.

Quum cuidam notam appositam, deprecantibus familiaria 16
bus ademisset, litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remissa Infamia non
culpa, manere tamen infamiae prioris uestigiū. Alludens ad scri deletur.
pturam, quæ licet spongia deletur, aut graphio radatur, relin-
quitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.

Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse, ut coniu- 17
gum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non me- Ebrietas
diocrem iniecit Agrippinæ. loquax.

SEXTVS NERO.

In Cn. Domitium Sexti Neronis atauū, cui cognomen fuit 1
Aenobarbo. L. Crassus orator dicebat, non esse mirandū quod Iocus ex
aenam haberet barbam, cui os ferreū, cor plumbeum eset. Os nomine.
ferreum obijciens propter summā impudentiā, cor plumbeū ob
ingenij stuporē. Quidam illū pro Nerone Aenobarbū appel-
larunt

Citharædus larunt, atq; hoc erat unū è duobus conuicijs quæ indignissime malus. tulit. Alterum erat, quod increpitus esset malus citharædus.

2 **Quum** ex more cuiusdā capite damnati causæ subscripturus **Clementer.** esset Sextus Nero, Vtinā, inquit, literas nescirem. Vox paronomiam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset.

3 **Puerum** Sporum execris testibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flammæ, addita celeberrima nuptiarum solennitas. Quid multis palam pro uxore habuit. Hinc fertur cuiusdam non inscius iocus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset uxorem. Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset uice coniugis.

4 **Nunquam** cuiquam officium delegauit, nisi hæc adijceret, **Rapacitas.** Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone quàm principe dignior.

5 **Quodam** in colloquio profereute Græcum versiculum, **Crudeliter.** εὐδὲ θανάοντ' ἔγαια μίχθῃτω πύρρι. Id est, Me mortuo, terra misceatur incendio. Subiecit, imò, εὐδὲ ἔγαια ζῶντος, id est, me etiam uiuo. Quibus portentis aliquando committitur respublica.

6 **Quum** nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto **Licentia** rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum, scisse principis. quid sibi liceret. Verum qui hoc dixit, sensit tandem quid uicissim liceat populo in malum principem.

7 **Quū** incendiasset urbem, spectabat dicens se flammæ pulchritudine delectari, atq; interim suam canebat Halosin, hoc est, Troianæ urbis excidium, quod descripserat.

8 **Ifidorus** Cynicus transeuntem in publico clara uoce corripuit, quod Naupli mala bene cantaret, sua bona male disponeret. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meritum damnati

damnati necem magno Græcorum exitio est ultus. Solet autem Nero tragœdias cantare.

Notatus est & à Dato Atellanarum histrione, qui recitans canticum quoddam, ὕγιαινε ὠδῶτες, ὕγιαινε μῦτες, ita de Libere. monstrauit, ut bibentem natantemq; faceret, exitium C. Claudij & Agrippinæ significans. Nam Nero C. Claudium ueneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus uobis ducit pedes, gestu senatum notauit histrio. Subindicans illis à Nerone imminere perniciem.

A mathematicis audierat fore, ut aliquando deijceretur imperio, eoq; Græcam sententiā identidem usurpabat, τὸ τέχνηιον ἄρσ ἀλίτ ὠδῶτα γῆ τέρετα, id est, artem quæuis terra alit, putans se tantum projecisse in arte canendi, ut etiam si exigeretur in quauis regione ob musices peritiam posset haberi in precio. Quumq; imminentibus qui illum insequerentur de salute desperans, cogitaret sibi uim adferre, subinde dicebat, quantus artifex pereor.

Quondam theatro clam illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eiq; nuncium misit, qui diceret illum abuti Cæsaris occupationibus.

Quoniam ex annonæ charitate quidam ditescerant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est: quum forte accidisset ut in publica fame, diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est in Cæsare rerum scenicarum studium, & monopolia quorundam per Cæsaris fauorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à uertice, currus appositus est cum inscriptione Græca. Nunc demum agon est, trabe tandem. Notatum est in Cæsare aurigandi studium, simulq; denunciatum periculum.

Alteri cuidam statuæ & ascopera alligata est cū hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu Culleū meruisti. Solent olim parricide

Culleo insui, & Nero matrem occiderat. Culleo itaq; sese ex
Parricidium cufans dicit, Ego quid potui? paratus sum si quis te insuat: sed
exprobratū. siue insuaris, siue non, tu tamen Culleum meruisti. Potesť hoc
& ad reipublice personam accommodari.

15 Columnis statuarum illud ascriptum est, Galli te cantando
Salse. excitarunt. Indignissime tulerat Galliarum defectionē: proinde
decreuerat Gallos omnes Romę agentes contrucidare, prouin
ciamq; exercitui diripiendam tradere.

16 Noctu quidam simulabant se scire in seruos, petebantq;
Salse. uindictam. Vindex autem erat defectionis in Neronem dux. Et
hoc loco notabatur iam non ferenda Cęsarıs tyrannis.

17 Quum ex oratione Neronis qua in Vindicem perorabat,
Ambigue recitaretur in senatu, duros pęnas sceleratos ac breui dignū
dictum. exitium faciuros, exclamatum est ab uniuersis, Tu facies Augu
ste. Que uox bifariam potest accipi, Tu facies ut dent pęnas,
aut tu dabis pęnas.

18 In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in
hoc uersu decidisse legitur,

Θάνατον μ' ἀνορε, συγγαμοε, μητρὸς, πατρὸς. id est,

Iussit mori me, cum uxore mater & pater.

Omen exitij. Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem uxorem
duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem
confupratam interfecerat, & Octauiam uxorem indignis tra
ctarat modis.

19 Desperatis rebus noctu adijt hospitia singulorū de fuga cō
sulturus: quum fores omnium oclusas reperisset, reuersus in cu
biculum comperit & custodes diffugisse direptis etiam stra
gulis, & amota ueneni pyxide, quam in extremum casum pra
rauerat: mox Mirmillonem nomine Spiculum requisiiuit, uel
alium quemlibet, cuius manu periret, ac nemine reperto. Ergo
ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat

eam

eam beluam publico orbis odio immolare.

In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in specum ege= 10

sta harena conderetur, negauit se uiuum sub terram iturum. Sepultura

Aquam è lacuna uille cuidam subiecta potaturus manu hauiui.

fit. Et hic est, inquit, Neronis decocta. Nā repererat ut aqua 21

decocta gratiam haberet crude, immiſsa in poculum niuc. Delitię uerse

Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat, in amarorem

ut illum uiuum attraherent, uersum Homericum protulit, 22

Ἴπποιο ὠκνῶσθε μὲν ἀμφὶ κτύπος οὐρατά βαλδία,

simulq; ferrum iugulo adegit.

Ingressus Centurio quum semlanimem reperisset, & penu= 23

nula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxilium, nihil Neronis ex=

aliud respondit, quā sero, & hæc est fides? Sermo ambiguus tremę uoces

est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientē uenerat,

& sero uenit, qui in hoc uenit ut uiuum attraheret. Item hæc

est fides, potest esse expostulantis de fide amicorum. At Nero

sensit se nihil illius uerbis credere, eiusq; rei argumentum esse

uulnus in iugulo letale.

Quum genethliaci Chaldęi Agrippinę matri Neronis re= 24

spondissent imperaturum quidem filium, sed occisurum matrē, Ambitio.

Occidat, inquit, modo imperet. Tam impotens erat in scemina

dominandi sitis, & habuit quod optauit.

Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrū 25

in mortem destringeret, uentrem ostendens clamabat, hęc per=

cute, hic est ferro fodiendus, qui portentum illud genuit.

Nero in magna erat inuidia, quod Burrum principem uirū 26

crederetur occidisse, ueneno faucibus illito, quasi remediū adhi Fortiter.

beretur. Ad hunc quum Nero uisendi gratia uenisset, auersa=

tus est illum Burrus cui scelus iam erat intellectum, multaq;

percontanti nihil aliud respondit, quā, Ego bene me habeo.

Mira etiam in moriente lenitas.

Idem

27 Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione Iocus in mor syllabæ, quæ diceret, posteaquam desijt inter uiuos morari, prima syllaba producta. Moros enim Græce fatuum sonat, inde finxit morari pro stultum agere, quemadmodum nos à poetâ poetari, à iuvene iuuenari.

28 Sunt qui putent hoc clam & inscio etiam Seneca fuisse dea Salse. cretum, ut occiso Nerone occideretur & Piso, mox imperium Senecæ deferretur. Interea uulgabantur uerba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharædus dimoueretur, & tragœdus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. Sensit utrumq; pariter indignum imperio.

29 Cum de coniuratis agerentur quæstiones, Subrius Flauus Libere. tribunus interrogatus à Nerone, quibus causis adductus ad obliuionem sacramenti processisset: oderam te inquit, nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dum amari meruisti: odisse cæcæpi, postquam parricida matris & uxoris, auriga & histrio & incendiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquam accidisse Neroni grauius, qui ut ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret insolens.

30 Eodem tempore Sulpitius Affer Centurio, percontanti Ne Libere. roni cur in eadem suam conspirasset, non aliter inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat.

31 Vestinus consul, quum eodem die omnia munia consularia Iocus cru= obisset, è conuiuio repente ad mortem raptus est. Conuiuia nihil aliud quàm exitium expectabant. Horum pauorem irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis consularibus. Diccas hoc à clemente dictum, si cætera Neronis facinora spectes.

32 Nero matrem occiderat, unde Africanus quidam ita conso= latus est hominẽ, Orant te Cæsar galliæ tuæ, ut felicitatem tuam fortiter seras.

O T H O,

Otho

Otho Syluius Imperator quum in augurâdo tempestas esset 1
orta, atq; ipse grauius prolapsus, identidem obmurmurasse di= Omen exitij.
citur, τιμοι νοη μακροῖς αἰλοῖς, id est, quæd mihi cū longis ti
bijs? Sentiens se frustra sacrificijs & piaculis conari placare
manes Gallæ. Sed de hoc plura nobis dicta sunt in Chliadibus.

Idem ubi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso defice= 2
re & abire coeptabant, pro desertoribus corripi ac detineri: ue= Mors desti
tuit ne cuiquam fieret iniuria, dicens adijciamus uitæ & hanc nata.
noctem, & in profundam uesperam usq; patente cubiculo, si
quis adire uellet, potestatem sui conueniendi fecit.

Multis Othonem rogantibus ne deposito imperio exerci= 3
tum ac rempub. desereret, quidã è gregarijs militibus, sublato Fides in mi
ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes animatos esse, moxq; lite.
seipsum iugulauit.

Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ad se uo 4
catum sic adhortatus est extremis uerbis, O fili, habuisse te pa= Moderate.
truum Cæsarem, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum memine
ris. Noluit illũ prorsus obliuisci, ne desereret curam suorum,
norsum noluit ualde meminisse, ne mortem patrum ulcisceretur.

VESPASIANVS PATER.

Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias ageret 1
pro impetrata præfectura, quoniam ungueto fragrabat, & nutu Vnguentum
contemptus est, & grauius increpitus. Mallem inquit Vesp= olere.
sianus, allium obolusces, mox & literas concessas reuocauit.

De iurgio quodam inter senatorem & equitem Romanum, 2
ita pronunciauit, ut diceret non oportere maledici senatori= Venia la
bus, remaledici ciuile fasq; esse. Prærogatiuam enim dignitatis cæsiso.
ipse sibi ademit qui lacepsit.

Idẽ de Licinio Mutiano notæ impudicitie uiro, clam apud 3
communem amicum conquerens, addidit clausula, Ego tamen Leniter
uir sum. Notans obtrectatorem esse parum uirum. Simile est
illud

illud Maronis,
Parcius ista uiris tamen obijcienda memento.

4 **Leniter.** Saluius Liberalis, quum in defensione diuitis rei oblique mor-
dens dixisset, Quid ad Caesarem, si Hipparchus sestertium mi-
lies possidet? Notans Vespasianum uelut inbiantem rei facultatibus. Caesar non modo non offensus est, uerumetiam dictum ap-
probauit, quasi simpliciter prolatum.

5 **Rapacitas.** Quoniam rapacissimum quenq; promouere solet, ut mox di-
tatos condemnaret, uulgo dictus est officarios suos habere pro
spongijis: quod ueluti spongias et siccos madefaceret, et hu-
mentes exprimeret.

6 **Auaritia in** Rusticus quidam quonia gratuitam libertate suppliciter pe-
tens a Caesare, repulsus est, non ueritus est clare dicere, Vulpes
principe. pilos mutat non mores, exprobrans illi naturae rapacitate, quasi
mercede data concessurus fuisset, quod gratuito negabat.

7 **Lepide.** A consulari uiro Menstruo Floro monitus plaustra potius
quam plostra dicenda, postridie illum pro Floro Flaurum salu-
tauit, ciuilitate alludens ad illius curiosam admonitionem. Vete-
res in quibusdam pro diphthongo sonabant o, ut Clodius pro
Claudius.

8 **Festiuæ.** Mulier quaedam dixerat se deperire amore Vespasiani, ei
perductæ quum pro concubitu sestertia quadraginta donasset,
roganti dispensatori, quo titulo uellet eam summan rationibus
inferri, dixit, Vespasiano adamato.

9 **Iocus ex Ho-** In quendam proceræ staturæ, sed improbius natum, torsit
illud carmen Homericum,

mero. μακρὰ βίβαξ, κραδίωμ δολιχόσκιον ἔρχομαι, id est,
Longam hastam quatiens, diductis passibus ibat.

10 **Lepide.** In Cerylum libertum, sed prædiuitem, qui ut aliquando
subterfugeret ius fisci imperialis, coepit se pro ingenio ferre,
eoq; mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, torsit uer-
sicu

fidios ex fabula quapiam, ut opinor,

ὁ λάχης λάχης,

ἔπ' ἄρ' ἀποδύνησ' αὐθις ἕσση κέρυλος,

Id est,

O Laches Laches,

ubi mortem obieris rursus eris tum Cerylus.

Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

Quidā è charis Vespasiani ministris apud ipsum pro quo-
dam quem fratrem suum esse simulabat intercedebat, ut illi pro-
curatio committeretur. Id sentiens Caesar, candidatum solū ad
se uocauit, exegitq; pecuniam quam ille suffragatori suo pepi-
gerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister,
rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus, Aliū, inquit,
tibi fratrem quære, hic quem tuum putas, meus est.

In itinere quodam mulio desiliit, quasi calceaturus mulas,
sed re uera, ut adeundi litigatori spatium moramq; præberet.
At Caesar dolum suspicatus, interrogauit mulionem, quanti cal-
ceasset, passusq; est lucri partē. Hoc si fecit ut suos corrigeret,
ciuilitas fuit: sin ut eo emolumento fieret ditior, sordidū erat.

Instituerat uectigal è lotio. Super hoc à filio monitus dissi-
mulauit, donec prima pensio esset soluta. Eam pecuniam admo-
uit ad filij nares, sciscitans num odore offenderetur. Negante
illo, Atqui hæc, inquit, è lotio est.

Legatis nunciantibus decretam illi publice non mediocris
summa statuam, iussit ut eam continuo poneret, et cauam ostē-
dens manum, Ecce, inquit, parata basis. Significans ut eam pe-
cuniam quam in statuam decreuissent impendere mortuo, uiuo
darent in manum.

Quum Caesarum mausoleum repente patuisset, tum stella
crimī apparuisset, alijs interpretantibus Caesaris interitum
portendi, ille facete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam interpretati
Caluinam pertinere, quod ea esset de gēte Augusti, posterius ad
Partio

Parthorum, siue ut Aurelius Victor tradit, Persarum regem qui capillatus esset.

16 *Quum* morbus ingrauesceret, dixit: Puto deus sio: signifi-
Iocus in cans se moriturum. Solent enim extincti Casares publicis certa
morte. monijs in deorum coetum referri.

17 *Quum* uehementer angeretur uitiatjs intestinis, nihilo fa-
stantē mori. cius imperatorijs muneribus fungebatur, adeo ut lecto decum-
bens audiret legationes, et amicis hortantibus ut sibi parca-
ret, respondit Imperatorem stantem mori oportere.

VESPASIANVS FILIVS.

1 *Vespasianus* filius quū admoneretur ab amicis quod plura
Caesaris affa polliceretur interpellantibus quā prestare posset, respondit,
bilitas. Non oportet quenquā à Caesaris colloquio tristem discedere.

2 *Super* coenam aliquando recordatus, quod eo die nemini
Benignitas. quicquam prestitiisset, memorandam illam meritoq; laudatam
uocem edidit, Amici diem perdidit.

3 *Idem* dicere solet se maximum falsarium esse potuisse, quod
Dexteritas. omnium chirographa quæ uidisset facillime imitaretur.

4 *Quum* febre correptus lectica à loco in quo tum erat trāp-
Caesar in nocens. ferretur, diuotis plagulis cœlū suspexit, questusq; est sibi im-
merenti uitam eripi, quum nullum per omnem uitam extaret si-
lum cuius poeniteret, uno duntaxat excepto. Id cuiusmodi fue-
rit, nec ipse prodidit, nec quisquam coniectare potuit. O Cesa-
rem longissima uita dignum.

DOMITIANVS.

5 *Domitianus* Caesar initio principatus quotidie sibi secretū
Lepide. horarium sumere consuevit, nec interim aliud quā muscas ca-
ptare, easq; stilo præacuto configere, ut cuidam interroganti,
esset ne quis intus cum Casare, Vibius Crispus Lepide respon-
derit, ne musca quidem.

6 *Iusserat* edicto excidi uineas, quod studio colendi uineta,
negli

negligerentur arua. Hoc edictum reuocauit ob sparsos libellos, Minæ in
in quibus habebantur hi uersiculi,
principē

καὶ με φάγης ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἐπὶ καρτερήσω,
ὅσοι ἐπιπλάσσει καίσαρι θυρομύω.

Hoc epigramma fertur in hircum arrodentem uitem. Hircus
autem Baccho immolabatur, quod ad morsu ledat uineam. Ad
Casarem accommodarunt, pro σοιτρώγε mutantες καίσαρι.

Notus Metium quendam sibi immodice placentē, dicere so-
litus est, Vellem tam formosus esse, quā Metius sibi uidetur. Lepide.

NERVAE COCCEI.

Quoniam sub Nerua Cocceio bono Casare, multorum no-
mina falso deferebantur, Fronto cōsul, palām dixisse fertur, ma-
lum esse cum imperare, sub quo nemini quicquam concessum dulgens.
Princeps in-
sit, sed longe peius sub eo uiuere, sub quo maxima sit licentia
quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat ami-
cis ac familiaribus, sed perniciosum est, illis licere quicquid libet.

TRAIANVS.

Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, ut de-
cem nominarent, quibus crederent rerum summam recte dele-
gari posse: quum illi silerent, Decem, inquit, à uobis posco, ego mius.
Vnus exi-
unicum habeo Seuerianum. Solum illū imperio dignū iudicans.

ADRIANVS CAESAR.

Moriens dixit illud uulgatum, Turba medicorum Casarem
perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum prouerbum, Medicorum
πολλοὶ ἑσπτηγὸὶ καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν turba,
βασιλέα ἀπώλεσαν. Quāquam et hodie uerum est turbam
medicorum causam esse mortis.

In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principa-
tum, ut sciret rem populi esse non suam priuatam. Nimirū atti Princeps.
git hoc, quod unum distinguit regem à tyranno.

Imperator creatus adeo contempsit inimicos, ut uni quem
D habue

- Clementia.** habuerat capitalem forte obuio, dixerit, Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis potuisse ulcisci.
- 4 **Affabilitas.** In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, eosq; detestari solet, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuiderent hoc pretextu, quod dicerent principis maiestatem ubiq; seruandam.
- 5 **Animi bona.** Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum quem Adrianus Caesar unice amabat to sit hoc dictum, Caesar potest honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere non potest. Caesar enim Heliodorum studio uerius quam iudicio, fecerat magistrum epistolarum.
- 6 **Iustit.** Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam respondit, iniquum esse quod peterent. Si enim seruum alieni libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicis hunc abhorruisse ab omni uiolentia.
- 7 **Votamoris.** Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eo quod moleste serre uiderentur Commodum Lucium imperij successorem designatum, iussit occidi, quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex autem quum esset iugulandus, poposcit ignem, incensoq; thure, dixit: Vos dii testor, me nihil sceleris commississe, nec aliud imprecor Adriano, nisi ut quum uolet mori, non possit. Idq; euenit, adeo ut barbarus conductus qui serro mortem pro beneficio daret aufugerit.
- 8 **Lepide.** Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (Nam id tinctura fecerat) Caesar agnoscens faciem, Iam istuc, inquit, negaui patri tuo.
- 9 **Serui principi.** Quodam tempore quum seruum suum uideret inter duos senatores ambulantes, iussit qui illi colaphum impingeret, dicitur elati. ceretq; Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus

uus, simul senatoria dignitati consulens, & serui castigans insolentiam quam de Cesare hero sumpserat.

Commodum Aelium Verum iterum consulem fecerat, eumq; imperio destinauerat, quem quum cerneret nec animo, nec cor Imperatoris satis ualidum, dicere solet, In caducum parietem nos incipitui. clinauimus, ac perdidimus quater milies H-S, quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Vere presensit Commodum inutilem imperio, sed sero.

Florus hos uersiculos scripserat in Casarem,

Ego nolo Caesar esse
Ambulare per Britannos
Scythicas pati pruinas.
Ego nolo Florus esse
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Cui Caesar respondit,

Sætiens se honestas occupationes præferre inuiti turpiq; ocio.

Dicere solitus sibi molestum esse, si quem uideret tristem, quum tamen omnes doctos uexaret quæstiunculis, sed uexatos Princeps nulli molestus.

Cuidam uxor sua per literas exprobrarat, quod laucris ac uoluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios rescuerat imperator. Itaq; commeatū petenti, exprobrauit laucra & uoluptates. Tu ille, Num & tibi ò Caesar scripsit uxor mea quod mihi? Notans curiositatem principe indignam.

Sub mortem his uersibus lussisse dicitur,

Animula, uagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Que nunc abibis in loca,
Pallidula, rigida, nudula,
Nec ut soles, dabis iocos.

II
Honesti labores.

13
Lusus in morte.

14 **Præscientia.** Aiunt illum ex Matheſeos peritia præſciſſe futura, ac Veri non fore longæuum Vergiliano carmine prædixiſſe, Oſtendent terris hunc tantum fata, neq; ultra Eſſe ſinent.

15 **Breuis aui.** Cuidam illos Vergilij uerſus ad Verum accommodanti, Manibus date lilia plenis, &c. Cum irriſione reſpondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, quod Imperatores referri ſoleant in numerum diuorum, ſed à rogo.

16 **Principis delectus.** Ad alterum ipſum conſolari uolentē, hoc argumento, quod diceret geneſim Veri non eſſe recte collectam, eoq; ſpem eſſe illum diu uicturum, iſtuc, inquit, tu facile dicis, qui patrimoniij tui non reipub. queris hæredem. Sentiens magni referre, ut bonus princeps quàm diutiſſime uiuat.

17 **Libere.** Tranſeuntem mulier quædam appellauit, Audi me Caſar. Is quū reſpondiſſet, non eſt ocium. Illa clamauit, Noli ergo inperare. Ad hanc uocē reſtitit, & audiuit mulierē. Hoc & diij tribuitur, neq; quicquā uetat, idem à pluribus uel dici uel fieri.

COMMODVS AELIVS VERVS.

1 **Vxoris re querenti.** Aelius quum eſſet peregrinis uoluptatibus deditus uxori cō uerentia. Vxor enim dignitatis nomen eſt, non uoluptatis.

2 **Mors prin num mori debere non debilē.** Quum morbo grauaretur ſæpe dicere ſolet, principem ſaricq; uiolenta morte periffent. Eamq; mortem ut breuem ſimul & inexpeſtatam C. Caſar optauit, & obtinuit.

ANTONINVS PIVS.

3 **Adamabat illam Scipionis celebratiſſimam ſententiam ſubinde** dicens ſe malle unum ſeruare ciuem, quàm mille hoſtes occidere, pacem uidelicet bello præferēs, & in ipſo bello ſentiens hanc oportere primam eſſe ducis curam, ut quàm minima ciuium

nium iactura paretur uictoria.

Quū Apollonius rhetor è Chalcide accitus, ad Tiberinam domum in qua tum Caſar habitabat, à Caſare uocatus ut illi Magniloquē M. Antonium traderet inſtituendū, dixiſſet, Non magiſter adtia irriſa. diſcipulum, ſed diſcipulus ad magiſtrum uenire debet. Riſit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio è Chalcide uenire Romam, quàm ex ædibus ſuis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non reipub. ſtudium.

Quum M. Antoninus ſeret educatorē ſuū mortuū, & ado 5 leſcens ab aulicis miniſtris reuocaretur à declaratione pietatis Humane. erga nutricium, Permittite, inquit Antonius, prius illi ut homo ſit, neq; enim uel philoſophia uel imperium tollit affectus.

Quondam quum Omuli uiſens domū, ac miratus columnas porphyreticas, queſiſſet unde eas habcret, Omulus ei reſpon= Libere. dit, Quum in ædes alienas ueneris, & ſurdus, & mutus eſto. Sentiens eum in alieno priuato non oportere eſſe curioſum. Hoc tam libero ioco non eſt offenſus imperator.

M. Antonini uxor Fauſtina male audiebat uulgo. Itaque 7 hortantibus amicis, ut eam repudiaret, ſi nollet occidere, reſpō Dos regnū. dit, Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine ſignans imperium, quod ab ſocero uolente Hadriano adoptatus acceperat.

Nihil ſolitus eſt agere nec in bellicis negocijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens: Conſilium Aequius eſt, ut ego tot talium amicorū conſilium ſequar, quàm multorum, ut tot tales amici meam unius ſequantur uoluntatem. Multum abhorrens à quorundam ingenio, qui conſulto pileo ſuo, dicūt: Vos ſedulo conſulitis, ſed aliud mihi ſuadet pileum meum.

Caſium ſenatoriū uirum, occidi paſſus eſt, nō iuſſit occidi, 9 poſt etiā extinctū doluit, dicēs, uoluiffē ſe ſine ſenatorio ſanguine Clementer. ne imperiū tranſigere. Mira clemētia in affectatorem imperij.

10 Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eandem quam Philippus de Alexandro, dicens se æquo animo mori, quum filium relinqueret.

11 Alio quodam die dixit amicis, Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaq; cogitatis? Philosophia docuerat hominem & mortem contemnere, & res humanas ridere. Parantibus autem abire, dixit: Si iam me dimittitis, uale uobis dico, uos præcedens. Facete petijt ab amicis discedendi ueniam, ac ueluti peregre profecturus iussit illos ualere, submonens interim fore, ut illi præcedentem sequerentur.

12 Rogatus cui filium commendaret, uobis, inquit, si promeretur & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis.

SEVERVS IMPERATOR.

1 De Seuero sic iudicauit senatus, illū aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori, quod quum crudelus esset, tamen reipub. uideretur admodum utilis ob alias uirtutes.

2 Quum milites Bastianum Seueri filium, Augustum consalutassent, eò quod pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulq; adesse omnes tribunos, cæturiones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sicuti deinde & filiū qui Augusti nomen non recusarat. Hic quū in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesq; ante tribunal prostrati rogarent ueniam, Seuerus manu caput contingens, Tandem, inquit, sentitis caput imperare nō pedes.

3 Celebratur & hoc illius dictum, Omnia fui, sed nihil expectat. Sentiens sese ex humili, per literarū ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij fastigiū fuisse perductum, sed nihil feliciter cecisse, aut nulla in re sibi placuisse.

4 Vltima uerba dicuntur hæc fuisse, Turbatam reipub. ubiq; accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex & pedibus æger

æger, Firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni virtus prin-
erunt, imbecillum si mali. cipis.

Symbolum tribuno dari iussit, laboremus. Pertinax ad imperium ascitus, dederat militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis. Sublato namq; bello reditur ad agricolationē & opificia. Ocium in pace, delicias alit & omne flagitiorum genus.

Epigramma quod in laudem Pescennini Nigri fuerat ascriptum illius statuae ad uiuum effictæ, quū præfecti suaderent eradendam, Seuerus, noluit, dicens: Si talis fuit, sciant omnes quale uicerimus. Si talis non fuit, putent nos omnes talem uicisse.

PESCENNINVS NIGER.

Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauaret eos quibus asidebant, dicens iudicem nec dare debere, nec accipere. Utinam hoc exemplum imitentur hi, qui uedentes officia spoliant iudicem, assessoribus interim raptō uiuendum est.

In Aegypto, quū Limitanei milites uinū ab imperatore peterent. Nilum, inquit, habetis, & uinū queritis? Aut enim aquā Nili tantæ esse dulcedinis, ut accole uina non desiderent.

Quum milites qui à Saracenis uicti fuerant, dicerent, Vinū non accepimus, pugnare non possumus. Erubescite, inquit Cæsar, illi qui uos uincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie gustare uinum nefas est.

Palæstinis rogantibus, ut ipsorū censitio leuaretur, eò quod regio esset grauata, satis inclementer respondit, Vos terras uestras leuari uultis, ego etiam aërem uestrum censere cuperem.

Imperatori creato quum quidam ei panegyricum in ipsius laudem conscriptum recitare uellet, dixit: Scribe Marij laudes uiui docendi uel Annibalis, aut alterius ducis egregij uita functi, ut eum nō laudandi. nos inutemur. Nam uiuos laudare irrisio est, præsertim imperatores, à quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud, Se uiuum placere uelle, mor-

tuum etiam laudari.

6 Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit, illos sibi
Grauiter. uideri felices magis quam fortes, quod uterq; domi iuuentutem
parum sancte transegerat. Sentiens imperatorem per omnem
uitam in reipub. negocijs uersari debere, nec à domesticis deli-
tiji ad imperium accersi.

ANTONINVS CARACALLVS.

7 Antonini Caracalli nouerca, quum esset pulcherrima ueluti
Licentia per imprudentiã corpus magna ex parte nudauit. Quumq; di
principiũ xisset Caracallus, uellem si liceret, Si libet, inquit illa, licet: An
nescis te imperatorem esse, & leges dare, non accipere? Ea mu-
lieris uox Caracallum ad detestabile facinus pertraxit.

8 Quum Antoninus Caracallus ambitiose sibi multa cogno-
Salse. mina assereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici no-
men ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis belle iocæ-
tus fertur, adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod
Getam fratrem occidisset.

9 Bassianus præfectus suadebat Caracallo, ut ad mitigandam
Impie. inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum. Sit, in-
quit, diuus, dum non sit uiuus, & fratrem in diuos retulit. Ne-
scit pietatis iura regnandi cupiditas.

ANTONINVS GETA.

10 Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinaisset omnes di-
uersarum partiũ occidere, inter suos dicere solitus est, Hostes
Prudenter. uobis cripto, adeo consentiente Bassiano, ut liberos etiam illo-
rum suaderet necari. Getæ puer interrogauit quantus esset occi-
dendorum numerus, Eum quum pater ædidisset, rogauit num
isti haberent parentes ac propinquos: quum responsum esset,
habere & quidem multos, plures ergo, inquit, in ciuitate tri-
stes futuri sunt, quam leti quod uicimus. Valuisset cordatũ pue-
ri dictum, nisi quorundam crudelitas obstidisset.

Bassia

Bassiano tum ioco tum serio dicenti, omnes cum liberis oc- 11
cidendos, Getæ puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fra Libere.
trem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post cognitum
est fuisse uaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

Senatum adeo contempsit, ut eos interdum appellaret to- 12
gata mancipia, ueluti qui pristinae dignitatis præter togas ni- Tyrannice.
hil retinerent.

Amabat sibi precia rerum quæ mensæ apparabatur maiora 13
dici quam essent, hanc esse dicens cõuiuio orexim, quod magis Chara.
illa iuuant quæ pluris emuntur, ut ait Satyrus.

Huic priuato quum quidam luxum illius admirans diceret, 14
Non times ne fias pauper? Quid, inquit, melius, quam ut ipse Profusio.
mihi heres sim & uxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS.

Et urbem, & provincias, & aulam suam purgauit homini- 1
bus non necessarijs, dicens malum pupillum esse imperatorem, Superuacua
qui ex uisceribus prouincialium homines non necessarios, nec officia.
reipub. utiles aleret.

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem, aut 2
Bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum, Aurum in
Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum? templis.

Negabat se passurum, ut ipsius dispositiones ab aulicis suis 3
uenderentur, id quod solent aliorũ principum Liberti & Eu- Constanter.
nuchi. Eoq; nunquam illum fefellit, quod proposuerat.

Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos 4
potissimum promouendos, qui per se remp. gerere possent, non
per assessores. Vnũquẽq; hoc agere debere quod nosset. Pru-
dentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuum hulcus omnium Vicarij
rerum publicarum, quod omnia munia per uicarios admini- graues.
strantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus urbis habet ui-
carium

carū, & is uicarius rursus alterū uicariū, & hic rursus alius. Ac frequenter is qui & honore, & salario fruitur, nunime omnium idoneus est ad functionē obeūdā. Annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum.

5 Benigne. Descriptum habebat, quid cui praestitisset, qui nihil aut minus nimium petissent, eos appellabat, dicens: Quid est quare nihil petis? An me tibi uis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Agnoscebat principem debere recte suo fungentibus officio, nec aequum iudicabat, ut probe suo defunctus officio, priuatus egeret.

6 Militū cura. Militibus diligenter prospexit de comitatu, dicens se magis seruare milites quam seipsum, quod in his sita publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouum imperatorem, quam nouum & exercitatum militem.

7 Ouintus Camillus antiquae familiae senator homo delicatissimus, rebellionem moliebatur tyrannidē affectans. Id quod Alexandro renunciatū esset, statimque probatū, ad palatiū eum rogauit, ei que gratias egit, quod reipub. curam quae bonis uiris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatū processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum consortem imperij appellauit, in palatiū recepit, ornamentis imperialibus, & melioribus quam utebatur ipse decorauit. Protectionis comitē adhibuit. Quumque imperator ipse pedibus iter faceret, inuitant & Ouintū delictis assuetū ad laborem, quem post quinque milia passuum cunctantē, equo sedere iussit. Quumque post duas mansiones equo etiā fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respicientem, ac imperium tedio laborum recusantem, denique & mori paratum dimisit, ac militibus a quibus Caesar praecipue diligebatur commendatum ad uillas suas tuto abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset gerere imperium.

8 Honores iuris & gladij nunquam uendi passus est, dicens,

Qui

Qui emit, & uēdat necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis, quid Sancte iam decet principes Christianos?

Quum Christiani locum quendam qui publicus fuerat occupassent, contra popinarij dicerent eum sibi deberi, rescripti, melius esse, ut quomodocumque illic deus coleretur, quam popinarijs dederetur.

In expeditionibus si quis de uia in alicuius possessionem deflexisset, pro qualitate loci fustibus aut uirgis caedebatur, aut alicui codemnabatur. Si dignitas personae tales poenas non recipiebatur, grauisissimis contumelijs afficiebatur quum diceret. Velles ne hoc in agro tuo fieri quod facis in alieno? Clamabat saepius quod a Christianis audierat, idque per praecone quoties aliquem emendabat dici iubebat, Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de militibus Christianis, qui siue quod cant, siue redeant, furantur, rapiunt, constuprāt, pulsant, abigunt peccora, pertusis uasis sinunt effluere uinum. Quid multis? Crudelius tractat suos quam hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur ius militare, & ad haec conueniunt principes.

Vigilanter prouidit ne tribuni duces uel quicquam fraudarent de stipendijs militum, dicens: Miles non timet, nisi uestitus, armatus, calceatus & satur, & habens aliquid in conuulsa. Sentiens militem quum aliquid habet metuere ne perdat, sed mendicatus ad omnem desperationem uocat armatum.

Quum Antiochiam uenisset, ac milites qui lacrimis ac muliebribus delicijs uacauerant in uincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in uinculis, tribunal ascendit, ac uinctis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus militibus & quidem armatis, grauer illos admonuit, ut meminissent Romanae disciplinae. Quum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iussit ut tales uoces eaderent aduersus hostes non aduersus imperatorem, minatus

ex.iii

Seuere. exaurationem nisi quiescerent. Ad hæc quum uehementiam etiam fremerent, ac ferro quoq; minarentur. Deponite, inquit, dextras contra hostem erigendas si fortes estis, me ista non terrent. Quum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedite, atq; arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & stragulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in uaria diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidissimis usus est.

13 **Odiū furū.** Furti suspicione infames nec intueri sustinebat, adeo ut quum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum, sub Helio gabalo fuerat liberatus, inter senatores principem salutati uenisset, exclamarit, O numina, o Iuppiter, o dii immortales, Arabinus non solum uiuit, sed etiam in senatum uenit. Fortassis de me sperat, tam fatuum, tam stultum me esse iudicat.

14 **Corruptela.** Dicere solet, solos fures de paupertate cõqueri, dũ ita studet scelera uitæ suæ tegere. Iactabat & sententiã notã de furibus, ὁ πῶλλὰ κλέψας, ὀλίγα δ' οὐκ ἐκφεύξεται, Id est, Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit. Notans quosdam, qui tantum furantur, ut sit quo corrumpant iudicem aut actorem.

15 **Regni stabilitas.** Quum Mammea mater, uxorq; Memmia obijcerent quod nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, sed securiorem atq; diuturniorem: significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

16 **Fumi uenditor.** Vetronium Thurinum familiarem, quod his qui petebant aliquid à Cesare uendidisset suum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & cõuictum damnatumq; in stipite alligari iussit. Supposito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos uendidit.

17 Gemmas omnes quas repperit in palatio uēdidit, & aurum in arariū contulit, dicens uiris gemmas usui non esse, matronas autem

autem regias contentas esse debere, uno reticulo atq; inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificaret, & unius Cultus Auro pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex uncis auri non gustarum haberet. Hic cultus hodie uix sufficit negociatorum uxoribus.

Curfore nunquam utebatur nisi seruo suo, dicens ingenuum 18 curere nisi in sacro certamine non debere: cocos item, piscatores, Dignitas. res, sullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos, nolens quenquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare.

Amicos & cognatos, si malos comperisset, puniebat. Id si 19 uetus amicitia aut necessitudo non patiebatur, à se dimittebat, Reipub. prius dicens: His charior est mihi tota respub. Significans priuatos ma affectus utilitati publicæ posthabendos.

MAXIMINVS.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere sollet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribuni Industrie, quidam eum reprehenderent, dicerentq; Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis ut ducatum possis accipere? Ego uero, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo.

Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternēs. 2 Ita; cumctis inuidētibus, tribunus quidã uasti corporis notæq; Robur corporis uirtutis, atq; ob hoc ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribuiporis. nus tuos milites uincis? Tū Maximinus, Vis ne congregiamur? Quum prodisset, palma pectori impacta supinum reiecit, continuoq; dixit: Date alium, sed tribunum.

Quum nimium fideret corporis uiribus, quidam in theatro 3 ipso præsentē Græcos uersus recitauit, quorū hæc est sententiã: Libere. Elephas grandis est, & occiditur. Leo fortis est, & occiditur, Tigris fortis est, & occiditur, Caue multos, si singulos non times. Qui ab uno non potest occidat, à multis occiditur.

⁴ **Modeste.** Maximinus senior nunquam ad oscula pedum quenquam admisit, dicens: Dij prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat. Et ubi sunt interim qui non solum ingenuos, verum etiam summos monarchas ad oscula non pedum, sed calceorum, non dicam, admittunt, sed inuitant, et quodammodo cogunt?

GALIENVS.

¹ **Reipublice neglectus.** Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nunciatum esset Aegyptum defecisse. Quid, inquit, sine lino Aegypto esse non possumus? Quum uastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset. Quid, inquit, sine aphyronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arripit dixitque, Non sine trabeatis sagis tua respublica est? Pessimis principis uoces, cui quicquam charius est repub. Aphyronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concresecbat.

² **Libertas exitiabilis.** Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaque quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurras misuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, et cuiusque uultum mira inhiatione contemplantes. Qui interrogati quid agerent, patrem, inquit, principis quaerimus, notantes à Galeno neglectum fuisse. Id ubi delatum est ad principem, scurras uiuos exuri iussit. Exemplum impietatis in Caesare, periculose libertatis in scurris.

³ **Lepide.** Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetque ad eum feriendum uenator, neque productum decies potuisset occidere, Caesar coronam uenatori misit: misitantibus cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dici iussit, Taurum toties non ferire difficile est. Ludens significauit graue discrimen toties tauro occurrere, etiam si non ferias.

Quidam

Quidam huius uxori gemmas uitreas pro ueris uendiderat, re comperta, mulier flagitauit uindictam. Caesar iussit hominem corripere, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam, dum Poena ridi-
impostor et populus expectat terribilem leonem, profiliit caecula.
pus. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, et passus est. Eadem opera sefellit impostorem, et irrisit uxorem.

Quum patrem Valerianum audisset extinctum, uocem laudatissimam sine laude usurpauit, dicens: Sciebam patrem meum esse mortalem. ⁷ **Impie.**

MARINVS.

De Marino tyrannorum septimo dictum est, quod uno die factus est imperator, altero uisus est imperare, tertio interemptus est à milite, qui percussurus illum dixerit, Hic est gladius quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad illud prouerbum, Tuo te gladio iugulo. ¹ **Imperium breue.**

SATVRNINVS.

Saturninus tyrannorum XXI, quum milites illi peplum imperiale imposuissent, aduocata concione de seipso dixit, Cōmiliones, bonum ducem perdidistis, et malum principem fecistis. Ante fuerat dux egregius, sed quoniam in imperio fuit superior, ab iisdem à quibus imperator factus fuerat, interemptus est. Non quiuis ad quoduis munus idoneus est. ² **Ingenue.**

ZENOBIA.

Zenobia XXVIII mulier uarijs nominibus merito laudata, quum ab Aureliano capta in conspectu illius ducta fuisset, isque dixisset, Quid o Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus, Imperatorem, inquit, te agnosco, qui uiceris, Galienum, Aureolum, reliquosque principes non putauit. ³ **Animose.**

AURELIANVS.

Quum Tyanā uenisset, eamque oclusam repperisset, iratus dixit ⁴

Clementer. dixit, Canem in hoc oppido non relinquam. Hac uoce milites crediti sunt in spem præde, & Heradamon Tyanensis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Qua capta, Aurelius Heradamonem patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionem oppidi flagitantibus respondit, Agite, canem me negari relicturum, canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militum auaritiã elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebraeis, in quorum literis reges qui minantur internecionem negant se quenquam relicturos, usq; ad mingentem ad parietem, canem hac periphrafi significantes.

DIOCLITIANVS.

5 Dioclitianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficile Imperare lius quàm bene imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse à patre suo, & addit causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinque, simul consilium ad decipiendum imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, uera non nouit. Cogitur hoc tantum scire, quod illi loquuntur, Facit iudices, quos fieri non oportet. Amouet à repub. quos debet retinere. Ita ut dixit Dioclitianus, bonus, cautus, optimus uenditur imperator. At uulgus ad imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi: nasci utcumq; , eligi emptis suffragijs, ac solennibus ceremonijs confirmari.

TACITVS.

6 Tacitus Imperator fratri petierat cõsulatum, nec impetrat. Leniter. uit. Ea repulsa adeo non fuit offensus, ut uehementer etiam lætatus sit, dicens: Scit senatus, quem principem fecerit.

PROBUS.

7 Probus quum multa barbarorũ loca purgasset latrocinijs, Sancte. ubi peruenisset ad Isauros, dixit ab illis locis facilius arceri lætrocinia quàm tolli. Sentiens esse dandã operam ne latronibus illuc

illuc esset aditus, ne ue iuuenes latrocinari discerent. Itaq; loca omnia que angustum habent aditum, ueteranis concessit, addens ut eorum filij ab anno decimo octauo ad militiam miterentur, ne ante latrocinari discerent quàm militare. Hoc tum recte Probus quum multum interesset inter militiam & latrocinium, nunc friuolum est.

Non patiebatur militem esse ociosum, sed multa opera militari manu perfecit, dicens: Annonam gratuitam militem comedere non debere. 8 Miles ociosus.

Idem dixisse fertur, breui milites necessarios nõ habebimus. Sperabat tantam pacem, ut nihil opus esset exercitu. Hãc mentem animam deus immittat omnibus nostri seculi principibus. 9

FIRMVS.

Firmus imperator uini patientissimus fuisse legitur, citra ebrietatem. Quondam à Barbaro uexillario prouocatus ad bibendum, duas uini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quum uero Barbarus diceret, Quur non & fecem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur. 10 Vini patiens

BONOSVS.

Bonosus imperator prodigiose bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sepe dicere solet, Non ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet principem. 11

APOPTHEGMATA

VARIE MIXTA.

Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhum regem. Res ad eum delata est, acciti sunt Dextre. iuuenes, ac periclitabatur omnes quum factum nec negari posset, nec defendi. Tum unus illorum dexterioris ingenij, Imò, inquit, rex, & ista diximus, & longe acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset, linguæ petulantiam in temulentiam

E tiam

- tidam reijciens. Ac mox ira principis in risum uersa dimissi sunt.
 Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?
- 2 Retortum. Longus Sulpitius, insigniter ipse foedus, eum contra quē in iudicio liberali aderat, dixit, ne faciem quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer, Nae tu ex animi mei sententia Longe. Qui malā faciem habet, liber nō est. Si ideo liber non erat cuius agebatur causa, quod deformis esset, nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero quum esset foedissimus.
- 3 Albus asinus. Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, uulgus asinum album appellabat, quod feliciter esset stupidus ac ridiculus. Alba enim ueteres felicia uocabant.
- 4 Maleolus. Philippus orator in maleolentem, Video, inquit, me a te circumueniri: sentiens se malo odore undiq; oppleri, quum circumuenire dicatur, qui dolo fallit.
- 5 Lepide. Caesellius consultori dicenti, nauim diuidere uolo, perdes inquit. Ille de precio nauis mercibusq; consulebat, hic aliud respondit. Nam ipsam diuidere nauim est nauim perdere. Macrobius ita refert, Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis. Erat autē duorum negotiatorum communis nauis.
- 6 Periculum atq; interim Silius cum Messalina domi uindemiae simulacrum praesum. omni lasciuarum genere celebrarent, conscendit praeterea arborem, et in ea prospicientis specie stabat: interrogantibus quid aspiceret, respondit, tempestatem ab Ostia atrocē. Id sine ioco dixit, siue forte lapsa uox est, in praesagium uertit. Mox adsunt a Caesare nuncij, qui uindictam parant.
- 7 Obsoletorum obsoletarum uocū affectatorem, Curius, inquit, et Fabritius diluce cum suis fabulati sunt, neq; Auruncorum, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed etatis suae uerbis locuti sunt. Tu uero perinde quasi cum matre Euandri

nunc

- nunc loquaris, uerbis iam olim desitis uteris. Quod si intelligi non uis quae loqueris, num hoc abunde consequeris tacens?
- Ficus Philemoni paratas et in conspectu eius positas asellus comedebat. Fuer inclamatus ut asinū abigeret sero uenit. Itaq; Ritus interiectis consumptis omnibus, quoniā, inquit, tam tardus fuisti, da nūc mensuram asello. Interim risus obortus hominem senem praescauit.
- 9 C. Iulius Helio mancipi saepius obstrepenti sibi, dixit, Etiam ostendā qualis sis, et Helio instanti, ut ostēderet qualis esset. Iulius digito demonstrabat Gallū in Mariano scuto Cimbrico depictū, nodis distortū, eiecta lingua, buccis fluētibus, cui maceps tum simillimus est uisus. Taberna autē erat apud forū, ac scutū illud signi gratia positum. Ingens omnium risus consequutus est. Expectarant enim ut aliquid in mores illius obijceret.
- 10 Inba querenti quod ab illius equo esset aspersus, Quid tu, inquit, an me hippocentaurum putas? Deridens eum qui quod Iocose equus commiserat, domino seffori imputaret, quasi idem animal esset equus et seffor, quales finguntur hippocentauri.
- 11 C. Cassius militem uidens sine gladio currentē, heus, inquit, commulito pugno bene uteris, festiuiter taxans inermem militem, Miles sine cui pro gladio pugno sit utendum. gladio.
- 12 Publius uidens Publium Mutium hominem maleuolum et inuidum, solito tristiorē, aut Mutio inquit, aliquid accidit male, aut alteri cuiquam aliquid boni, sentens illum nō minus alienis commodis quam suis incommodis uri.
- 13 Publius natione Syrus, quum herus ipsius seruum hydropicus cum in area iacentem increpans interroget, quid illic ageret, Hydropicus lepide pro seruo respondit, aquam calfacit.
- 14 Idem quū super coenam esset orta iocosa quaestio quod nam esset molestum ocium, et alius aliud opinaretur, respondit, po Ocium moedagrici pedes. Ocium ut rem suauissimam expetunt omnes, sed lestum, ocium podagrici cum summo cruciatu coniunctum est.

E 2 Faustus

- 15 *Iocus ex* Faustus Syllæ filius, in sororem quæ eodē tempore cū duo-
bus adulteris haberet consuetudinem, Fulvio fillonis filio, &
nomine. Pompeio cognomine Macula, Facetissime lusit, Miror, inquit,
sororem meam habere maculam quum fillonem habeat.
- 16 *Pingere* Seruilius Geminus cœnans apud Lucium Mallium, qui Ro-
mæ pictor insignis habebatur, quum uideret filios illius defor-
mefingere. mes, haud simuliter inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallus,
Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.
- 17 *Breuis po=* M. Votacillus Pitholaus in C. Seruilium, qui uno tantū die
testas. consul fuit, ita lusit, Antè Flamīnes, nunc consules diales sunt.
Abusus est uoce, diales, quasi à die deducta sit, ac non magis à
Ioue, cui Flamīnes instituebantur.
- 18 *Nux pinea.* Lapidatus à populo Vatinius gladiatorū munus æditurus,
impetrarat ab ædilibus ædictum, ne quis quid in harenam mit-
teret, nisi pomū. Per id tempus forte Cæselius consultus à quo-
dam num nux pinea pomum esset, Si in Vatiniū, inquit, missus
rus es, pomū est, Nā ea nux & dura & grauis pro lapide esse
poterat. Martialis pineam nucem appellat pomū hoc disticho.
Poma sumus Cybeles, procul hinc discede uiator.
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.
- 19 *Morsus* Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo Valerio,
teclus. quod ipsi mutuum petenti non dedisset, Quid, inquit, mihi am-
plius facturus es, nisi ut Durachium eam ac redeam? Expro-
brans illi Ciceronis exilium, ab ipso procuratum, quod tamen
populi ac bonorum uirorum studio breuius fuit, quam uolebat
Clodius.
- 20 *Profusio.* Quum Brutus iunior fundos ædesq; paternas luxu prode-
gisset, & in his etiam balneas, & in sermone quodam diceret
se frustra sudare. Non mirum, inquit, Crassus, nuper enim exci-
sisti è balneis. Lusit ex ambiguo, exit è balneo, qui lauit, & exit
qui uendit alteriq; cedit.

Idem

Idem Brutus quum in accusatione C. Planci duos lectores **21**
excisisset, & alteri de colonia Narbonēsi Lucij Crassi qui rco
Bruti aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Ser-
uilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantiā scribere: Crassus
uicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos
dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, ut in Priuernate
essemus. Hic Crassus audis Brute, pater testificatur se tibi fun-
dum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In
Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus, No-
rat hunc gurgitem, metuebat, ne quū is nihil haberet, nihil esse
ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in
Tiburti a sedimus, ego & Marcus filius. Tū Crassus, Vbi sunt
hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consti-
gnatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum **Profusio.**
librum composuisset, & se etiā in balneis lotum cum filio scri-
ptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se à Bru-
to excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc ur-
banitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur
paucis uerbis, sed per orationem fustum est.

Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Li- **22**
cet ne, inquit, rogare, quum quæstor properans dixisset, licet,
modo breuiter. Hic Philippus, non accusabis, per pusillum roga **Iocus ex**
bo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lu ambiguo.
cium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco **23**
fratre suo complexus esset, puer, inquit, abige muscas, leuitatem **Muscas**
ac molestiā cōplectētū significās, sed ridicule magis q̄ urbane. **abige.**

Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, ut diceret **24**
solum esse, cui domi nihil sit nec signatū, nec occlusum, Id si de **Furax.**
frugi seruo dicas, laus est: si de furaci, iocus. Intelligimus enim
illi nec seras, nec signa obstare quo minus furetur. Scriinia clau

- dimus, olim cadi lagenęq; solent obſignari.
- 25 *Claudicatio* accepto, & ob claudicationis uitiũ in publicum prodire uere honesta. Spurio Carullio grauius claudicãti ex uulnere ob rempu- cundanti, mater dixit, *Quin prodis mi Spuri,* & quotiescunq; gradum facis toties tibi tuarum uirtutum uenit in mentem?
- 26 *Claudicare.* De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudica- cat, sed clodicat. Veteres Clodium dixere pro claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio ſuebat.
- 27 *Refupini.* Publius Bleſus Iunium hominem nigrum, macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis ſimilitudinem.
- 28 *Delicatus reus.* Vatinius reus à Caluo accusatore in inuidiã uocatus, quod candido sudario frontẽ tergeret, *Quantquam,* inquit, sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens ut duplicaret. Solent autem rei prodire ſqualidi.
- 29 *Quum in triumpho C. Cęſaris oppida eburnea fuiſſent circumlata,* ac paucis poſt diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarẽtur, Chryſippus ludens dixit eas eſſe thecas oppidorũ Cęſaris. Solent enim res precioſę ligneis thecis muniri.
- 30 *Empedocles, quum in harena Mirmillonẽ Retiarius ſequeretur, nec feriret, uiuum, inquit, capere ault.* Sic in uenatu, qui cupit animal uiuum, cauet ne uulneret.
- 31 *Libere.* Augustus uidens equitem in ſpectaculis bibentem, miſit qui illi ſuis uerbis diceret, ego ſi prandere uolo, domum eo. Reſpõdit eques: Tu enim nõ times ne perdas locum. Augustus ſenſit indecorum eſſe illic in publico bibere. Eques per iocum ſic interpretatus eſt, Cęſarẽ ſine damno poſſe diſcedere è theatro, quod locus ipſi ſeruetur, non item equiti.
- 32 *Iocus ab uit, num ſpectaſſet: Campatus ſtultitiam hominis ſic irriſit, nõ abſurdo, inquiens, ſed in orchestra pila luſi. Quid aliud feciſſet in theatro*

- tro, niſi ut ſpectaret? *Quaſi quis è balneo exiens rogetur an lauiffet. Sed multo abſurdius eſt in orchestra pila ludere.*
- Iunius Baſus Domitię Paſſanij querenti, quod ei ſordes ob- 33 ijciens dixiſſet illum ueteres calceos uendere. Nunquã me Her Conuicium caule, inquit, iſtuc dixi, ſed dixi emere ſolere. At qui multo ſordidius eſt emere quã uẽdere ueteres calceos. Sic irriſit mulie peius. rẽ ut pro eo quod obijciẽbatur ſubijceret aliud illo moleſtius.
- Eques Romanus obijciẽti Auguſto quod patrimonium de- 34 uoraſſet, meum, inquit, putauit. Simulans errore factum quod Libere. criminabatur, ac ſentiens interim non eſſe crimen, ſi quis ſua ſuo profundat arbitrio.
- Cęſius Seuerus quum obiurgaretur à prætorẽ, quod eius 35 aduocati Lucio Varo Epicureo Cęſaris amico conuicium faciſſent. Neſcio, inquit, qui conuiciati ſint, & puto Stoicos fuiſſe: huc alludens quod inter Epicureos & Stoicos maximum diſſidium eſt. Nam Epicurei felicitatem hominis uoluptate metiuntur, Stoici præter honeſtum nihil ducunt in bonis.
- Idem cuidam obijcienti, quod Proculeius in domo interdi- 36 xiſſet, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Eluſit obiectionem, Saſſe. nam in ius uocari ſolent, qui contra prætoris interditiũ adeunt locum, non is qui paret interditi.
- Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti, Si 37 hoc ita eſt is in exilium, per iocum ſubiecit, Si non eſt redis. Irriſio.
- Catulus Philippo oratori dicenti, quid latras, reſpondit, 38 ſerem uideo: conuicium latrandi in ipſum retorquens, notans Retortum hominis rapacitatem. dictum.
- Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo ſe pu- 39 tabat mouiſſe miſericordiam, poſtquã aſſedit, rogaret hunc, Deprauatũ. uideretur ne mouiſſe miſericordiam, ac magnam quidem inquit: Neminem enim eſſe puto tam durum, cui non oratio tua miſeranda uifa ſit.

- 40 Theodotus regis Aegypti præceptor alijs censentibus esse
Mortui non recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum, neutris assen-
mordent. tiens dixit, recipiendum, sed occidendum, addens iocum, mor-
tuos non mordere. Atq; huius sententia uicit, tuta suadens ma-
gis quàm honesta.
- 41 Scipio in Neuium quendam, quid hoc inquit Neuius igna-
Iocus ex noie uius? Lusit è contrario mutata literula.
- 42 M. Scipio Maluginensis ex sua cēturia renūciarat Acidinū
consulem, quumq; præco dixisset, dic de L. Manlio, ego, inquit
Scipio, uirum bonū egregiumq; ciuem esse arbitror: Præco ex-
pectabat suffragiū pro Manlio, Scipio respondit, quasi de mo-
ribus illius interrogatus. Nescio an hic Acidinus, nomine et
prænominē dictus sit L. Manlius, quumq; Scipio postremum
adnomen tantum expressisset, præco admonuit, et illa addēda.
Hunc Scipio iocandi occasionem arripuit.
- 43 Scipio maior Corinthijs pollicētibus se illi statuā posituros
Turmales. eo loco quo erant aliorū imperatorum, respōdit sibi displicere
turmales. Sentiēs in turba occultari quod additur. Turma pro-
prie equitum est in bello. Id transtulit ad statuas armatas.
- 44 Scipio apud Numantium iratus C. Metello, dixit, si quintū
Cōtumeliose pareret mater eius, asinum fuisse parituram. Tarditatē mentis,
ac deformitatem corporis illi fratribusq; eius exprobrans.
- 45 Scipio quū ei M. Flaccus multis probis obiectis P. Mutiū
Excusatum iudicem tulisset, Eiero, inquit, iniquus est. Huic uoci quum esset
in peius. admurmuratum, Ah, inquit, patres conscripti, non ego mihi
illum iniquum eiero, sed omnibus. Expectabatur ut purgaret
quod dixerat, sed aggravauit. Licet reijcere iudicem reo inimi-
cum, seu iniquum, hoc est male uolentem, sed multo magis cum
qui nulli æquus est.
- 46 Quum Africano illi maiori corona sapius in conuiuio im-
Apt. posita rumperetur, Licinius Varus accommodanti dixit, Noli
mirari

- mirari si non cōuenit, caput enim magnū est. Sentiens hominē
esse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.
- Domitius Afer Manlium Suram, multum in agendo discor-
47 santem, salientem, manus iactantem, togam deijcientem ac re-
Agere satis-
ponentem, non agere dixit, sed satagere. Actio enim oratoris gere.
est. Satagit autem qui frustra misereq; conatur.
- Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissime petierat,
48 mox impetrata ea, querebatur quasi coactus esset, Age, inquit, Ironia.
aliquid et pro repub. elabora. Locus est ab Ironia, simulq; ala-
lusum illuc est, quod magistratum magno studio ambisset.
- Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Casa-
49 ris. Quidam ex aduerso conditionis eiusdem, cuius erat litiga-
tor cui aduersabatur Afer, exclanauit, Ita ne tu semper in liber-
tos Caesaris dicis, uidelicet illi metū iniicere cupiēs ex nomine
Caesaris: subiecit Afer, Nec me Hercule quicquam proficio. No-
tās illū post alios libertos existere, cōtra quē dicere cogetur.
- Idem in quendam patronū imperitum, sed splendido uestitu
50 se uenditantem litigatoribus, lepide dixit, homo in agendis cau-
Ab inexpecte-
sis bene uestitus. Lusit ab inexpectato. Nā auditor pro uestitus clato.
expectabat instructus, aut exercitatus.
- Idem quum qui diuersam partem agebant subinde repete-
51 rent, Celsinam hoc dicere, quum probe nouisset fœminam præ-
Disimulater
potentem, tamen simulans se credere, Celsinam uirum esse, ro-
gauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorū ineptiam, qui
tantum autoritatis, opum gratia, tribuerent fœminæ, ut illius
dicta toties citarent pro testimonijs.
- Domitius Afer quum haberet ingratum litigatorem, ipsius
52 conspectum uitanti, ne cogetur agnoscere patroni beneficiū, Ingratitudo.
in foro per nomenclatorem dixit illi, Amas ne me quod te non
uidi? Tecte exprobrans ingratitude, cui gratum esset nō ui-
deri à bene merito, ne cogetur illi gratias agere.

- 53 Idem dispensatori qui quum ad reliqua non responderet, *Aliena à dicebat subinde, Panem non comedi, & aquam bibo, Pasce, in causa.* quit, & redde quod debes. Non agebatur quid edisset, aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur ut se quomodo uellet pasceret, modo solueret quod debebat.
- 54 Idem candidato dicenti semper domum tuam colui, credo, in *Cōfessio per* quit, & uerum est, quum posset palam negare. Candidatus enim *ironian.* hoc ad gratiam fingebat.
- 55 L. Galba scurra cuidam pilam negligenter petenti, petis, in *Ex ambiguo* quit, tanquam Cæsaris candidatus. Huius competitores negligētius ambiebant, uel quia metuebant Cæsarem repulsæ impatientem, uel quia desperabant se assequuturos tali competitore, uel quia sic illi blandiebantur. Iocus est ex ambiguo, petitur pila quæ repercutitur, & petitur magistratus.
- 56 Idem cui coenaculum perpluebat, cuidam commodato rogāti penulam dixit, non possum commodare, nam domi maneo. *Ex absurdo.* Significans domi maxime opus esse penula. Solent alij secum excusare, non possum commodare penulam, ipse exeo.
- 57 Item alteri roganti usum penulæ, si non pluit, inquit, nō est *Excusatio.* opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit officium.
- 58 Idem Meccœnatem acceperat conuiuio, quumq; sentiret illū *Disimulatio* uelle ad ipsius uxorem ludere, simulauit se dormire, quo magis liceret Meccœnati quod libebat. Interea quum accessisset aliquis uolens quædam è mensa tollere, ibi Galba, Infelix, inquit, hinc dormio, non tibi. De quo plura retulimus in Chiliadibus.
- 59 Galba quodam iactante quod in Sicilia murenam quinque *A mendacio* pedes longam emisset uictoriato, nihil, inquit, mirum, nam ibi *manifesto.* tam longæ nascuntur, ut his piscatores pro restibus cingantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit.
- 60 In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo defor- *Deformis in-* mem ita lusit M. Lelius, ut diceret ingenium Galbæ male habi- *geniosus.* tare

bicre. Nam animi domicilium est corpus.

In eundem acerbius etiam Orbilius grammaticus, qui pro- 61
dierat testis contra reum cui Galba aderat. Hunc ut Galba cō *Retortum.*
funderet, finxit se nescire quod grammaticus esset, & conuitio
locum captans interrogauit, Quid artium facis? In sole, inquit
Orbilius, fricare gibbos soleo.

Quidā humiliori liberior aduersus ipsum multa loquenti, co 62
laphum, inquit, tibi dicam, & formulam scribo, quod caput du
rum habeas: pro diem tibi dicam, dixit colaphum tibi dicam:
& in capite duro lusit amphibologia. Siquidem durum caput *Ridicule.*
habet peruicax, & durum caput habet qui offendit manum
percutientis. Allusit autem ad morem eorum qui quempiam in
us uocant, quorū est & diem reo præscribere, & quur in ius
uocetur misso libello exprimere.

Quidā interrogatus quid sentiret de eo qui fuerat in adul- 63
terio deprehensus, tardus, inquit, mihi fuisse uideatur. Ludens ab *Ab inexe-*
inexpectato, significansq; quod non fugisset in tempore. *ctato.*

Quidam deploranti quod uxor sua se de ficu suspendisset, 64
rogo, inquit, des mihi surculū ex illa arbore ut inseram: per su *Vxor mo-*
spitionem ludens, quū uellet intelligi sibi molestam esse uxore. *lesta.*

Quidam mirantibus quod humile candelabrū emisset, pran 65
serium erit, inquit, eludens iocoso mendacio, ne parcus uideret-
tur. In conuiujs utimur humilioribus candelabris, ut exactius
peruideamus quæ sunt apposta.

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato ueluti lau- 66
dans dixit, Quid huic abest, nisi res & uirtus? Similis iocus ho *Exceptio*
die apud Gallos uulgatissimus fertur, quum aiunt, Sum totus iocosa,
tuus, excepto corpore & bonis.

Sybarita quispiā iter faciens per agros, quū uideret quof- 67
dam fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam ca-
pere. Ad hanc uocem auditam quidam ita respondit. At mihi :e
audi

audienti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum mollicies, ut nullum opificium in ciuitatem admitterent, quod cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorum ferrariorum et lignariorum. Atque adeo ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate fuisse erat alere, ne quid esset quod illis somnum interrumperet. Itaque autem in hoc erat, quod agricola probabilius dixit sibi tam stulta uoce dolere latera, quam Sybarita dixerat, se ex sistorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: et rupturam patitur grauius laborans, non spectator. Commemoratur hoc Athenaeus in duodecimo.

68 **Salse.** Quum testis qui se dicebat a reo uulneratum interrogaretur an cicatrices haberet, ingentem in foemore cicatricem ostendit: tum aduersarius, latus, inquit, erat opportunius: significas illum uulnere letaliore dignum.

69 **Patronus malus.** Siculo cuidam Scipio praetor patronum cause dederat hostitem suum, hominem nobilem, sed egregie stultum. Hic Siculus, Quaeeso, inquit, praetor, aduersario meo da hunc patronum, deinde inde mihi neminem dederis. Sentiens illum tam insigniter stultum, ut illo diuersam partem adiuuante posset etiam nullo patrocinante uincere.

70 **Obsequium humile.** Quidam uidens Fauonium, quum nulli adessent famuli, Pompeio per omnia inseruientem, usque ad pedum lotionem, pronunciatuit Graecum uersiculum, $\Phi\epsilon\lambda\tau\ \tau\omega\iota\sigma\iota\ \chi\lambda\upsilon\alpha\iota\omega\iota\sigma\iota\mu\ \omega\varsigma\ \acute{\alpha}\tau\omega\alpha\mu\ \kappa\alpha\lambda\acute{\omicron}\rho\mu.$ Id est, Claris uiris ut est decorum quidlibet.

71 **Consiliarius** Qui Scipionis gloriae inuidebant dicere solent, illum esse egregiorum facinorum histrionem, Lelum uero collegam illum gestorem. Alludentes huc quod alius est actor fabulae, alius actor, Senticbant Scipionem praeclaras res agere, sed Lelij consilij.

72 **Ardelio.** In Metiochum nimis in re publica sedulum, nihilque non agentem illa iactata sunt,

$\mu\eta\tau\iota\omicron\chi\omicron\varsigma\ \mu\omicron\nu\ \epsilon\sigma\tau\alpha\kappa\eta\gamma\epsilon\iota,$ Metiochus de tate doli $\mu\eta\tau\iota\omicron\chi\omicron\varsigma\ \delta\ \acute{\alpha}\rho\tau\epsilon\varsigma\ \epsilon\pi\omicron\tau\eta\acute{\alpha},$ Metiochus de tate doli $\mu\eta\tau\iota\omicron\chi\omicron\varsigma\ \delta\ \epsilon\ \acute{\alpha}\lambda\lambda\iota\tau\alpha,$ Metiochus de tate doli $\mu\eta\tau\iota\omicron\chi\omicron\varsigma\ \delta\ \epsilon\ \pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\ \kappa\epsilon\iota\tau\alpha,$ Metiochus de tate doli $\mu\eta\tau\iota\omicron\chi\omicron\varsigma\ \delta\ \epsilon\ \delta\iota\ \mu\acute{\omega}\xi\epsilon\iota.$ Id est, Metiochus dux est, at idem, Metiochus curat uias, Metiochus molit farinas, Metiochus panes coquit, Metiochus fit cuncta solus, Metiochus plorauerit. Est aliquid pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardeionem, qui nihil non faciebat belle, quum nihil faceret bene.

Quidam Atheniensis indifertus, sed factis strenuus, et ardeitis peritior, quum alius oratione facunda meditataque, multa praedare polliceretur. Viri, inquit, Athenienses, quae iste magnifice asseruit, ego re efficiam.

Sylla quum Praeneste oppidum armis cepisset, decreuissetque quicquid erat ciuium trucidare, hospitem suum inuisit excipere, hoc beneficio pensare uolens hospitij communicati gratiam. At ille contra libere, Nolo, inquit, patriae meae extinctori debere uitam, simulque turbam ciuium sese admiscuit, et cum illis trucidatus est.

Seruus quidam ab hero Chio negociatore profugerat. Rogatus quur fugisset, quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quae parsimonia rit. Solet enim herus ille uinum mustum primaeque suauitatis uen sordidare, ipse interim non bibens nisi subacidum ac uapescens.

Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus, Expectat, inquit, donec uinum fiat acidum. Habebat herum perparum, qui non prius sinebat bibi uinum quam acuisset. Ita fiet sordidat, ut familia semper acidis ac uapidis uinis uteretur.

Quidam seruum fugitiuum insequeus, quum ille in pistrinum se proripisset, ubi, inquit, alibi te reperire maluisset? Serui maxime oderunt pistrinum, eoque detruduntur ob grauissima peccata.

Thessalus quidam interrogatus, qui nam essent Thessalorum deterrimi, qui, inquit, a bellicis negocijs ocium agunt. Ocium.

- Barbari nesciunt uti pace.
- 78 Equiso quidam interrogatus, quid maxime saginaret equum, *Domini præ* Oculis, inquit, regis. Sentiens equum optime curari, si *sentia.* dominus frequenter adsit. Idem uult illud celebre, Frons occipitis prior est.
- 79 Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se conuicijs incessemem *Vitia p̄sata.* ita loquitur,
 Οὐ μεμφομαισε, δεῶν γὰρ εἶ κακῶς λέγεις.
 Aliquid concedendum est uris fortibus deq; repub. bene meritis, & bene pensat lingua uitium, qui factis egregius est.
- 80 Quum Aegyptij qui diu fuerant in praesidio, nec a quoquam *Crassa ue* dimittebantur, conspirassent, ut in Aethiopiam se conferrent, *ritas.* ac Psammetichus rex eo cognito, consecutus eos obtestaretur, ne patrios deos, uxores ac liberos desererent, quidam illorum ostenso membro genitali, respondit, ubicunq; hoc esset, ibi & liberos & uxores fore.
- 81 Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, unus quispiam *Mortis me* dauer ligneum, sed quam proxime ad uerum effectum ostendit *moria.* singulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, utrum ut moderatius fruerentur uoluptatibus conditionis suae memores, an auidius utpote mox abituris.
- 82 Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex *Asuescedum* interuallo redisset, eumq; uidisset effusius ridentem, admiratus *optimis.* dixit se tale nihil unquam apud Platonem uidisse. Tanta res est iam inde a teneris, uirtuti asuescere.
- 83 Rhodius quidam ministro Romani Imperatoris multa uocife *Minæ inanes* rati ferociter, Nō curo, inquit, quid tu dicas, sed qd ille taceat. *rati ferociter,* Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora consilia.
- 84 Aegyptius baiulus gestans quiddam uelis opertum, cuidam *Curiositas.* sciscitanti quid portaret, Ideo, inquit, obuelatum est ne scires, *tu ue*

tu uero quur curiose uestigas, quod occultatum est? Solent ueritatem redemptores explorare sarcinas. Aegyptij autem diu sunt ἀχθοφόροι.

Byz antius quidam quum moechum in uxore deformi deprehendisset, miser inquit, quid opus erat Sapragoræ dote? Significans foeminae tam deformi nō futurum fuisse qui concumberet, nisi dote conductum. Nunc quum illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapragora marito dare dotem, quū esset qui gratis hoc faceret?

Quidam somniarat se uidere ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum. Id somnium retulit ad coniectore. Is iussit, ut eo loco foderet, defossum enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniectore, de auro disimulans. Tum coniectore, Quid? nihil ne de uitello? Somniator inuenerat aurum argento circumdatum in oui speciem: nec id latuit coniectorem.

Philosophus quidam Pythagoricus a futore emerat phocasias, calceamenti genus, non presentibus nummis. Paucis post diebus redit ad tabernam redditurus precium, quumq; clausam diu pulsaret ianuam fuit qui diceret, Quid perdis operam tuam? Sutor ille quem quæris, elatus combustus est, & addidit iocum in Pythagoricum. Id nobis quidem molestum est, qui in æternum nostros amittimus, tibi minime, qui scis futurum, ut renascatur. His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retulit, subinde manu concutiens, uelut de lucro gestiens. Post quum hunc animi affectum reprehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: Ille tibi uiuit, tu redde quod debes, simulq; per clostrum, qua se commissa laxauerat, treis denarios in tabernam immisit, pœnas à seipso exigens improba cupiditatis, ne asuesceret alieno. Prudenter ille quidem qui morbo suppullulanti statim occurrit.

- 38 Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma scurræ cuius
Bonorum dam, qui dixerit, in uno anulo bonos principes omnes sculpi
paucitas. posse. Sentiens esse magnum Imperatorum numerum, sed in his
perpaucos bonos.
- 39 Rex quidã, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui di-
Principatus gnissimus, quũ ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquãdiu ma-
sollicita res. nu, dixitq;: O nobilem magis quã felicẽ pannum, quẽ si quis
penitus cognoscat, quã multis periculis, sollicitudinibus ac mi-
serijs sit refertus, ne huius quidem iacentem tollere dignetur.
- 90 Proconsul quidã Romanus in Sicilia conspicatus quendam
Retortus adolescentem admodũ sui simile, rogauit similitudinis causam,
iocus. quum pater suus nunquam adisset Siciliam, At meus, inquit, Ro-
mam frequẽter accessit. Iocũ retorsit Siculus, nihil ueritus secũ
res ac uirgas proconsulis. Simillimũ huic dictum in Augusto.
- 91 Quidam dixit eum qui primus populo Romano dedit epu-
Largitio. lum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar Au-
gustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largitioni-
bus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur. Quæ si minuas, in-
gens murmur: si tollas, seditio grauis oritur.
- 92 Philippus Macedonum rex, quoniam pleraq; dando perfe-
Auro pu cit potius quã bellando, iactatum est in illum, non Philippũ,
gnare. sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutarchus in ui-
ta P. Aemilij.
- 93 Romulus primus urbis Romane conditor legitur uini fuisse
Sobrietas. parcissimus. Is ad coenam uocatus, quum ibi minimum bibisset,
eò quod postridie negocium haberet, dicunt illi familiares, Si
ad istum modum bibant omnes homines, uinum esset uilius. Ille
respondit, inò uero charius, si quantum quisq; uolet, bibat: nam
ego bibi quantum uolui.
- 93 Porfena demiratus egregium animum Mutij Scuola, qui
Clementer. iratus dextra sua, quod in stringendo ferro errasset, foculo
impo

- impositam eam exuri passus est, dixit illi: Reuertere ad tuos
Muti, cuiq; refer, te quũ uitam meã petieris, à me uita donatũ.
- Tarquinius Superbus iam exul factus, dixisse fertur, se tum
deniq; cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos infidos,
cum neutris gratiam referre posset. Qui commodi gratia sunt
amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos se-
cunde res parant, aduersæ probant.
- Horatius rediens ad suos, trium Curiatorum fratrum quos
occiderat spolia gestabat, quorum uni desponsa fuerat Hora-
Amor gloria
tij soror uirgo, illa agnoscens sponsi paludamentum quod ipsa
manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum mortuũ
inclamat. Horatius sororem gladio transfigit, dicens: Abi hinc
cum tuo præpropere amore, oblita fratrum mortuorũ uiuĩq;
oblita patriæ. Tantum ualuit amor laudis, & patriæ gloria.
- Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiã ue-
nisset à Sexto Tarquinio ui stupratam, querenti uiro ex more,
96
satin? saluæ? Minime inquit Lucretia, quid enim salui mulieri Pudicitia cõ
amissa pudicitia? Vestigia alieni uiri Collatine in lecto sunt tuo. iugalıs.
Sed corpus tantum uiolatum est, animus insons est, mors testis
erit: his dictis cultrum quem abditum habebat in cor infixit,
& collapsa est moribunda.
- C. Plautus consul de Priuernatibus, qui à Romanis descie-
rant, ad senatum retulit: ac uariantibus sententijs, quidam Pri-
Libere.
uernatum legatos percontatus est, quam poenam uiderentur me-
ruisse, eam, inquit è legatis unus, quam merentur qui se liberta-
te dignos censent. Hic consul, quid, inquit, si uobis poenã remit-
timus, qualem uobiscum pacem habituri sumus? Si bonã dederi-
tis inquit, & fidelem & perpetuam, si malam haud diuturnã.
- A Papyrio cursore uiro impigro equites ausi sunt petere,
98
ut pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille, ne Seuere,
nihil, inquit, remissum dicatis, remitto ne utiq; dorsum demul-
F
ceatis

ceatis, quum ex equis descenderitis. Hoc non erat remittere laborem, sed equo curando aliquid adimere.

99 Appius populo Romano exprobrabat, sibi acceptum ferre Facta dicitur debere, quod ex muto et elingui facundum haberet consulem, de L. Volunnio collega sentiens. Ibi L. Volunnius. Quam mallem, inquit, tu à me strenue facere, quam ego abs te scite loqui didicissem.

100 Romani dicebant prima Gallorum praelia, plusquam uirorum esse, postrema minus quam foeminarum, quod primo impetu feroces essent, mox demitterent animos.

1 Quum exercitus Romanus terga daret Sannitibus, M. Atilius tilius consul equo praeuectus ad portam castrorum edixit, ut quicumque miles ad uallum tenderet, siue Sannis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. Quo pergis, inquit, miles? Hic arma et uiros inuenies, nec uiuo consule tuo, nisi uictor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue an cum hoste pugnare malis.

2 Sagunto à Poenis contra foedus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Qu. Fabius, exploratos an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto, En, inquit, uobis bellum et pacem apportamus, utrum placet sumite, quum Poeni ferocius reclamarent, daret utrum uellet, Romanus effuso sinu, Bellum, inquit, damus. Responderrunt Poeni se accipere, eoque animo gesturos, quo ille daret.

3 Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum roga Victoria retur ut labore ac uulneribus ager sese in castra reciperet, Non dulcis est, inquit, uictoris laborare, moxque hostem fugientem insectatus est. Victoria dulcedo excutiebat omnem molestiae sensum.

4 Quum ob bene nauatam operam ante praedae diuisionem et Honor potius singulis rebus, equis et captiuis, denos sibi eligere iuberetur, or mercede. insuper et equo pulcherrimo donatus à consule, Lator, inquit, à con

à consule laudari, equumque fortitudinis praemium lubens accipio, caetera non tam decora quam mercedem non accipiam: fuitque communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petiit, quam ut Volscus quidam uir probus et equus, quo hospite et amico fuerat usus Coriolanus, non uenderetur captiuus, sed suae libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniae, et hospiti memoriam, magis applausum est, quam uictoriae.

Quum Coriolanus merito iratus ingrato populo Romano, exitum urbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset, Veturia mater una cum uxore filij ac liberis in castra uenit. In cuius complexum quum accederet Coriolanus, Sine, inquit illa, prius sciam, utrum ad hostem an ad filium uenerim, et utrum captiua, an mater in castris tuis sim. Haec aliaque quum dixisset, matrem complexus, Expugnasti, inquit, et uicisti iram meam. Patria te mihi quamuis merito inuisam, huius precibus dono.

Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis consul, aiebat, ne que fecundissimis locis agrum insalubrem parandum, neque effoc Salubritas uitis saluberrimum. Frustra salubris est locus, ubi peritur fame. Ita fecunditati.

Manlius consulatum magno consensu recusauit, excusans ad uersam ualetudinem oculorum, sed instantibus cunctis, alium, Seuerus, inquit, Quirites quaerite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere coegeritis, nec ego mores uestros ferre, nec uos mecum imperium perpeti poteritis.

C. Figulus in petitione consulatus repulsam passus est. Id eo grauius tulit, quod patrem haberet bis consulem. Ad hunc quum postredie comitiorum complures uenissent consulendi gratia, Nam erat turis ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita praefatus, omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

M. Drusus trib. plebis non contentus L. Philippum consulem precipitasse in carcerem, quod se loquentem ausus esset inter-

Arrogantia
felix.

pellare, quum senatus ad eum misisset, ut ueniret in curiam: quum
non potius inquit, senatus ad me uenit in Hostilium rostris pro-
pinquam? Quid consequuntur? Tribunus senatus auctoritatem
despexit, senatus tribuni uerbis paruit.

10
Crudeliter.

C. Fimbria procurator ut Scaeuola in funere C. Marij in-
laretur, quem ut cognouit ex uulnere recreatum, apud populum
deferre instituit. Rogantibus quid optimo innocentissimoque ma-
ro esset obiecturus, Obijciam, inquit, quod parcius corpore te-
lum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perisse.

11
Improbitas.

Quum M. Tullius in senatu dixisset incendium à Catilina
excitatum, Sentio, inquit Catilina, idque si aqua non potuero, ma-
na extinguiam. Vox non hominis, sed furiae.

12
Seueritas.

Manlius Torquatus quum à Macedonia uenissent legati,
grauas querelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam
prouinciam obtinuerat, à senatu petijt ne quid ea de re statuere-
rent, priusquam ipse causam cognouisset. Quum senatus illi co-
gnitionem detulisset, domi sedit, solusque utriusque parti per totum
biduum uacauit, tertio die pronunciauit in hanc formam: Quum
Syllanum filium pecunias à socijs accepisse probatum sit, et
republicam eum et domo mea indignum iudico, protinusque è con-
spectu meo abire iubeo.

13
Seueritas
patri.

Aulus Fuluius filium ingenio, literis et forma florentem, quo
niam in Catilina castra properabat, ex itinere retractum occi-
dit, dicens: Ego te non Catilinae aduersus patriam, sed patriam
aduersus Catilinam genui.

14
Fiducia se
neclutis.

M. Castritius Placentiae magistratum gerens, Cn. Carbonem
consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obfides à Placentinjs
redderentur, non paruit: atque adeo minitanti dicentibus, multos
habeo gladios, respondit, et ego annos: declarans se senectutis
praesidio fretum, non metuere gladios.

15

Cesellius quum nec triumphis obtemperaret, et multa liber-
de C.

de C. Caesaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis, ut
sibi caueret, Dicit, inquit, res sunt, quae ceteros reddunt formido
Fiducia etiam
losos, mihi maximam suppediant fiduciam, senectus et orbitas. tis et orbita
Senex cito periturus est etiamsi nemo occidat. Et orbus nec ha-
bet quos curet, nec habet quibus timeat. Solet enim ultio in li-
beros propagari.

Quum nauis qua Granius praetorius quaestor uehebatur in
Scipionis potestate uenisset, Scipioque ceteris direptis quaestori
salutem polliceretur, quaestor ita respondit, Caesaris milites salu-
tem dare non accipere solent. Tantum loquutus pugione sese
confodit. Hos animos Caesar suis inspirauerat.

Granius patrono malo quum dicendo uocem obtudisset suasit
ut simul ac domum redisset, frigidum mulsum biberet, quum is
respondisset, Perdam uocem si id fecero, melius est, inquit Gra-
malus.
mus, perdere uocem, quam reum.

M. Lucillum quod Bruti et Cassij partes sequutus fuerat,
M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnius, qui ui-
uum familiariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antonium
pertractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum oc-
cidi. Neque enim illi extincto superesse debeo, quum ei infelicis
militiae autor extiterim.

C. Furius Crespinus è seruitute liberatus, quum è paruo ad-
modum agello largiores multo fructus perciperet quam ex am-
plissimis uicini, in magna inuidia erat, quasi fructus polliceret
lucrosa.
ueneficijs. Quamobrem illi dicta dies est, à S. Albino Curuli.
Reus metuens damnationem quum in suffragium oporteret ire
tribus, omnia instrumenta rustica in forum attulit, adduxit et
filiam ualidam, bene curatam ac uestitam, ferramenta egregie sa-
ta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues saturos: postea
dixit, Veneficia mea Quiritibus haec sunt, nec possum uobis ostē-
dere aut in forum producere lucubrationes, uigiliasque et su-
dores

dores. Omnium sententijs absolutus est.

20 **Ira impotēs.** Q. Flavius apud populum reus actus accusante C. Valerio, quum quatuordecim tribuum suffragijs damnatus esset, proclamavit se innocentem opprimi, cui Valerius æque clara voce respondit, nihil sua referre nocens an innocens periret. Ea uox tam uiolenta reliquis tribus reo conciliauit, itaq; reus quem prostratum credebat, absolutus est.

21 **Tranquillitas.** Pomponius Atticus in funere matris quam extulit nonagenaria, ipse natus annos sexaginta septē, gloriatus est, quod nunquam cum matre in gratiam redisset, nunquam cum sorore suisset in similitate, quam propē æqualem habuit. Hanc nocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Plus autem est non redisse in gratiam, quàm non fuisse in similitate. Matrem nunquam offenderat, inter ipsum & sororem etiamsi quid incidit offensarum, nunquam exierunt in similitatem, quæ tamen inter fratres & sorores frequenter acerrimæ solent existerē.

22 **Fides hostiū legatis seruata.** Amissa classe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda consultabant, Amilcar negabat se audere ire ad consules, ne idem accideret ipsi à Romanis, quod Pœni fecerant Cornelio Asinæ cōsuli, cui legato catenæ sunt iniectæ. Hæno melius sentiens de fide Romana profectus est. Cui liberius exponenti causam tribunus militū minitans dixit & illi posse accidere, quæ accidisset Cornelio consuli. Hic uterque consul tribuno silere iussit. Isto, inquit, metu Hanno, te fides nostræ ciuitatis liberat.

23 **Hostis aut p̄dendus, aut demerendus.** Samnitibus cōsultantibus quid de legionibus Romanis apud fercas Caudinas inclusis fieri deberet, Herennius Pontius suadet, ut inuiolatæ dimitterentur. Postero die eadem de re consul respondit ad unum usq; delendas. Sentiens aut clementer magno beneficio demerendos hostes, aut irreparabili iactura uires illorum comminuendas. Neutrum secutus est exercitus, sed sub iugum missos contumelia magis illos in se prouocauit.

M. Bi

M. Bibulus in Syria duos egregie indolis filios amisit à Ga²⁴ binianis militibus Aegypti occisos. Horum interfectores Cleopatra ad illum uinctos misit, ut in eos pro arbitrato suo animaduertret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius uindictæ potestatem non suam, sed senatus esse debere.

C. Sulpitius Gallus uxorem repudiant, quod aperto capite²⁵ fuisset foris. Lex, inquiens, tibi meos unius præfinit oculos, qui Seueritas in bus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto uxorem. speciosas: alijs uelle uideri formosam, in suspitione & in crimine hercat necesse est.

Tiberio Graccho senatū ingredienti, surgens adulator qui²⁶ dam exclamauit, esse libere loquendum, nec reticenda quæ ad Adulans rempub. attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso etiam libertas. Tiberio attento: Audi, inquit Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palam fateri. Impendis te ipsum nobis, corpus tuum diurnis nocturnisq; laboribus & curis pro repub. conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus subiecisse fertur, ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

Quum in senatu uariantibus sententijs, Cato cēseret perpe²⁷ tuam dictaturam, ut tyrannicā potentiam è repub. tollendam, Decorum Bibulus quū esset Pompeio inimicus primus in senatu rogatio-^{personæ.} nem tulit, ut unicus consul Pompeius decerneretur. Aut enim, inquit, restub. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendū erit. Egregius animus, qui priuatā similitatē posthabuit reip. cōmodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuisset proficisci.

Rutilius quū aliquando Romæ adisset Musonium, rogauit,²⁸ dic mihi Musoni, Iuppiter seruator quæ tu imitaris nam sceneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdum accipere

F 4 mutuū

mutuum. Ad hoc arridens Musonius, At ne scenerat quidē Rutili. Turpius est ad scenus dare quā accipere. At Rutilius, cū ipse faceret quod grauius est, obiecit illi quod erat leuius.

- 29 **Fortiter.** Valerio Publicolæ Iouis adem dicanti, iamq; ex more potestatem tenenti, Marcus illius frater derepente funestum nunciū ingressit dicens: O consul, filius tuus morbo perijt in castris. Ob eum nunciū mœstis omnibus, Publicola nihil commotus, Cadaver, inquit, quolibet abijcite, simulq; dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen uerum erat perisse filium, sed data opera factum est, ut à dedicatione reuocaretur, atq; is honos ad alium transfret.
- 30 **Pietas in filium.** Cestius eques Romanus, quum à Cesare filium abdicare iuberetur, quod is trib. pl. cum Marullo collega ei inuidiam mouisset regni affectati, Citius, inquit, Caesar tu mihi omnes filios meos accipies, quā ego ex his unum nota pellant mea.
- 31 **Honor prior.** Titus Labienus equiti strenuo de præda Gallica aurum donauit. Id uidens Scipio dixit equiti: Habebis donum uiri diuitis. Hac uoce audita eques aurum ad pedes Labieni abiecit. Idem quum audiret Scipionem dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abiit. Miles aurum contempserit, honorem amplexus est.
- 32 **Vitam contemnit.** Qu. Fabius Minutius, hortāte filio ut locū idoneū paucorū iactura caperet, Vis ne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni ducis, ullius militis incolumitatem contemnere.
- 33 **Auri contemptus.** Fabricius Cineæ Epirotarum legato, magnam auri uim dono offerenti, recusauit accipere, dicens se malle imperare aurū habentibus quā habere aurum.
- 34 **Clementer.** M. Linius Piso Hasdrubale, nonnullis suadentibus ut hostes ad internicionem insequeretur, aliqui, inquit, et super sint, qui de uictoria nostra nunciū hostibus perferant.
- 35 **Varro Pauli collega,** quoniā ex Cannēsi pugna que Romanis

nis fuit infelicissima superstit, honores à populo delatos recusauit, dicēs felicioribus magistratibus opus esse reipub. Quū animus innum gereret inculpatus, fortunæ suæ reipub. ultro poenas daret felix. re uoluit, uir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

Curius deuictis Sabinis cū ex senatus cōsulto ei ampliaretur agri modus, quem consummati milites accipere solent, recusauit, et gregalium portione contentus fuit, dicens esse malum ciuem, cui non esset satis id quod cæteris esset satis. 36 **Aequalitas.**

Hortensius orator ob cultū mundiorē, ac gestulationes in dicendo molliores, crebro male audiebat in ipsis etiā iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo subagrestibus et infestius moribus, quū apud cōciliū de causa Syllæ quaereretur, non iam histrionē illū diceret, sed gesticulatricē, Dionysiamq; notissimæ salatriculæ nomine cōpellaret, tum uoce molli demissaq; Hortensius, Dionysia, inquit, Dionysia malim equidē esse, quā qd tu Torquate ἀμρότη, ἀγρότης, ἀγροίτης, id est inuulgans, agrestis, aditu difficilis. Periculose maledicit alteri, cui uel idem, uel simile, uel diuer sum, sed deterius uitii potest obijci. 37 **Affabilitas.**

L. Crassus orator de Menenio homine prælogo dixit, quod quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornitem offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, ut uix hasta possis contingere curuaturæ summum. 38 **Prælongi.**

Idem censor Cn. Domitio collegæ exprobranti quod ob murenam in uiuario mortuam lachrymasset. At tu, inquit, Retortum. quum uxores tres extuleris, nullam emisisti lachrymam. Scite retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset uxorum mortem. Et alioqui turpius est in uxoris funere nō flere, quā ob murenam emittere lachrymas.

Idem Cn. Domitius L. Crasso exprobrauit, quod censor tantum habitaret, eò quod in porticu domus haberet columnas hypertium. Crimen reametiatis, pro domo eius milia nummūm identidem promittens. 40 **Crimen reametiatis.**

Craſſus ut erat feſtuo ingenio rogauit collegā quanti ipſe domum ſuam æſtimaret. Is reſpondit, Sexagies ſeſtertio. Rurſum Craſſus, Quanto igitur, inquit, eam minoris æſtimas, ſi decem arbuſculas ſuccidero? Eæ fuerūt loti patula ramorum opacitate laſciue: quum Domitius reſpondiſſet tricies ſeſtertio. Vtr, inquit Craſſus, noſtrum luxurioſior, ego ne, qui decem columbarum centum milibus nummūm emi, an tu qui decem arbuſcularum umbram tricies ſeſtertium æſtimas? Ita eſt ingenium hominū, ad aliena uitia perſpicax, ad ſua cæcum.

41 *Lucius Philippus conſul L. Craſſo ſummæ dignitatis et eloquentiæ uero, manu inſici iuſſerat, eò quod uocem illius indiſſreta. gne ferret, qua dixerat ſibi alio ſenatu opus eſſe. At Craſſus reiecto hictore, non es, inquit, mihi tu Philippe conſul, quando ego tibi non ſum ſenator.*

42 *L. Craſſus Mummiuum cognomento Diuiſorem, dixit ita ſibi Ex nomine nomen inueniſſe in campo Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam.*

43 *L. Craſſus cuidā roganti num moleſtus eſſet illi futurus, ſi Feſtiuiter. bene mane ante lucem ad eum ueniret, cū reſpondiſſet, nō eris moleſtus, et ille ſubieciffet, iubebis igitur te ſuſcitari? Craſſus, at tu certe negaras te fore moleſtū. Venire nō erat moleſtum, ſed ſuſcitari moleſtū. At percontator hoc ipſum quærebat, an ſi mane ueniret cōſulturus, futurus eſſet moleſtus. Craſſus per iocum ſic interpretatus eſt, ut ſi ueniret mane, ne moleſtus eſſet.*

44 *Idem apud Perpennam iudicē defendebat Aculeonem, quem Iriſto. accuſabat L. Aelius Lamia homo deformis. Is quum interpelleret odioſe, audiamus, inquit Craſſus, pulchellum puerum. Huic dicto quum eſſet arriſum, Ingenium, inquit Aelius, ipſe mihi fingere potui, formam non potui. Tum Craſſus, Audiamus igitur, inquit, diſertum. Multo arriſum eſt uehementius.*

45 *L. Portius Naſica quum ex more cōceptis uerbis à Catone cenſore*

*cenſore rogaretur, habes ne uxorem ex animi tui ſententia, ha Iocus intem-
bro, inquit, at Hercle non ex animi tui ſententia. Vtrū ob eum peſtius.
iocum intempeſtiuum, multa illi dicta eſt.*

*Scipio Naſica quum ad poetā Ennium ueniſſet, eiq; ab oſtio 46
querenti Ennium, ancilla dixiſſet eum domi non eſſe, Naſica Lepide.
ſenſit illam hoc domini uſu dicere, et illum intus eſſe. Ac tum
quidē diſſimulans abiit. At paucis poſt diebus quū ad Naſicam
ueniſſet Ennius, eumq; à ianua quæreret, exclamat ipſe Naſica
ſe domi nō eſſe. Tum Ennius, Quid? Ego, inquit, non agnoſco
uocem tuam? Hic Naſica, Ne tu homo es impudens, ego quum
te quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipſi?*

*Idem Naſica quibuſdam dicentibus res Romanas iam in 47
tuto eſſe, extinctis Carthaginiſibus, et Græcis in ſeruitutem Ociū inutile.
redactis, Imò inquit, nunc demum ſummo in periculo ſumus,
poſteaquā nulli ſuperſunt quos uel timeamus, uel reuereamur.
Senſit inimicos per occaſionem utiles eſſe nobis, per quos non
licet impune ſecureq; negligentes eſſe.*

*Idem cum ædilitatem curulē adoleſcens peteret, ac ut candi 48
dati ſolent, manu cuiuſdam opere duratam preſeraret, rogauit Iocus intem-
hominem, num manibus ambularet. Hoc dicto ruſticane tribus peſtius.
ſuſpicantes ſibi exprobratam paupertatem, effecerunt ut repul-
ſam ferret. Tantum obſuit iocus intempeſtiuus.*

*In Gallico triumpho milites hos uerſiculos iactabant in 49
Caſarem,
Impudicitia.*

*Urbani ſeruate uxores, meechem caluum adducimus.
Auro in Gallia ſuprum emiſti, hic ſumpſiſti mutuum.
Notabant quod in prouincia agens alienas uxores uxor corru-
perit, Romæ nō emerit, ſed mutuum ſumpſerit, quod uxor ipſius
male audiret de Clodio. Niſi forte quiddam obſcenius intelli-
gi uoluerunt. Nam Suetonius aliquanto poſt commemorat,
quod Curio pater in oratione quadam appellat illum, omnium
mulierum*

mulierum uirum, & omnium uirorum mulierem.

- 30 C. Gracchus ad quendam Corneliam matrem obtrectantem, Tu, Pietas inquit, Corneliam uituperare audes quae Tiberium peperit? Et matrem, adiecit, Quae frõte te Corneliam cõparas, an tu peperisti ut illat Atqui nemo ciuis ignorat, diutius illam sine uiro fuisse, quã te uirum. Is in quem hæc dicebantur, male audiebat de mollicie.
- 31 Populus Romanus Carbone pollicente quippiã & addente Diffidentia, iusurandum cũ execratione, populus uicissim iurauit se illi non credere. Probis uiris & iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratis quidem. Refertur ad id uersus Menandricus, $\tau\epsilon\omicron\omega\epsilon\delta\epsilon\delta\prime\delta\omega\epsilon\delta\omega\mu\tau\delta\lambda\epsilon\gamma\omicron\nu\tau\delta,\omicron\upsilon\lambda\omicron\gamma\delta$. Id est, Suadet loquentis uita non oratio.
- 32 Silenus senex, à Mida captus, rogatus est quid esset homini Vita misera. optimum: diu silentium tenuit, tandem adactus ut diceret, respõdit, optimum esse nunquam nasci, proximum quã ocysime aboleri, atq; hoc precio dimissus est.
- 33 Iulij Drusi ædes publicolæ pluribus ex partibus patebant ui Vita pura. cinorum prospectui. Hoc incommodum faber se quinque talentis correcturum pollicebatur, effecturumq; ne pars aliqua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus, Decem, inquit, dabo, si talem reddas domum meam, ut undiquaq; pateat omnium oculis, quomodo uicini tantum, sed omnes ciues perspicere possint, quomodo domi meæ uiuatur.
- 34 M. Seruilius dissuasurus legem quam ferebat M. Pinarius, Maledicus dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixerò, num mihi male audit, ledicturus es, ut cæteris soles? Ut sementem, inquit Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam munitans, illum male auditurum, si malediceret.
- 35 Libo quum Seruilio Galbæ dixisset, quando tandem Galba Retortum exhibis de triclinio tuo? mox audiit, quum tu de cubiculo alieno cõiucium, Libo notauit Galbam, quod L. Scribonio trib. plebis iudices ferret

ferret familiares suos, & conuiujs corruptos. Galba uicissim illum notauit adulterij.

Celebratur & Glaucia dictum in Metellum, Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors uillæ solet esse cõtigua. Notauit autem illum, quod multos sibi cibo largitionibusq; deuinciret, quod idem alijs uerbis Libo obiecit Galbæ. In corte aluntur animalia domestica.

Quum Sextus Titius se Casandram esse diceret, ob conie- Euram opinor, multos, inquit Antonius, posses Aiaces tuos Oileos nominare, notans illius impudicitiam. Nam Ajax Casandram de templo Palladis raptam ui constuprauit.

Quum Gallus qui testimonium ferebat contra Pisonem, dixisset innumerabilem pecuniam Magio præfecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret, erras, inquit, Scature, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquam nudus nuces legeret, in uetrem abstulisse. Correxerit sermonem suum Gallus, sed ita ut crimini corruptelæ, crimen adderet luxus.

M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorum uenialium, quorum ut quisq; sciret optime Græce, ita esse nequissimum. Sentiens unã cum literis Græcorum mores ad Latinos demigrare. Vnde quod M. Tullius fuit iniquior Græcæ nationi, propemodum uideri possit illi fuisse hereditarium.

Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium urgeret, ut diceret si quid uellet, dicam, inquit, si nucem fregeris.

Huic simillimum est quod de Tito patre narrat Suetonius, quum scurrã multa in alios iacentem, prouocasset ut in se quoq; diceret aliquid, Dicam, inquit, ubi uentrem exonerare defieris: alludens ad formam Cæsaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis, Vtere lactucis ac mollibus utere maluis.

Nam

Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

62 C. Fabritius P. Cornelium hominem ut putabatur auarum
Compilari & furacem, sed egregie fortem ac bonum imperatorē, suo sus-
uenire. fragio fecerat consulē. Huic quum Cornelius ex more gratias
ageret, quod immemor similitatis ipsum fecisset consulē, bello
præsertim magno & graui, nihil est, inquit, quod mihi gratias
agas, si malui compilari quàm uenire. Compilamur furto, ut
neunt bello capti. Proinde inimico fuit, cuius dexteritate spe-
rabat fore, ne Romani uenirent in manus hostium.

63 Scauola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Gracchi,
Ferax ma- aurum erat repensum, roganti ut se in Asiam præfectum duce-
gistratus. ret, quid tibi uis, inquit, insane, tanta malorum est multitudo
ciuium, ut tibi hoc confirmem, si Romæ manseris te paucis an-
nis ad maximas pecunias esse peruenturum. Notauit auaritiā
hominis, præfecturam non ob aliud ambientis, nisi ut spoliaret
provinciales. Alter ludens finxit, id citius consequiturum Ro-
mæ. Hoc dictum Fannius in annalibus ascribit Africano Aem-
liano, qui dictus fuerit Iron.

64 Q. Scauola Publij filius, quum postulasset ut fundus cuius
Iuste. emptor erat sibi semel indicaretur, idq; fecisset uenditor, dixit
se pluris aestimare, & adiecit precio centum milia. Exemplum
integritatis uix hoc seculo credibile.

65 C. Publicius solitus est dicere P. Mummiū, cuius tempo-
ri hominem esse. Sentiens illum dexteritate facilitateq; ad om-
nem uitæ statum esse accommodum. Eodem sensu Pollionem
Asinium omnium horarum hominem legimus. Et Tiberius
Cæsar duos familiarius ab ipso dilectos omnium horarum ami-
cos uocare solet.

66 Africanus censor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli
Salse. pugna non adfuerat: ille quum diceret se custodiæ causa in ca-
stris remansisse, rogaretq; quur ab eo notaretur, non amo, in-
quit

quit Africanus, nimium diligentes. Dissimulauit Centurionis
ignauitiam, & accusauit nimium diligentem custodiam.

Liuius Salinator quum Tarentum amississet, arcem tamen
retinuit, multaq; prælia præclare gessit. Quum autem post ali-
quot annos Fabius Maximus id oppidum recepisset, rogauit ter
cum Salinator, ut memnisset se opera ipsius Tarentum rece-
pisse. Quid ni inquit Maximus, memnerim. Nunquam enim
ego recepissem, nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quod Maxi-
mus diuersum ex alterius uerbis excepit, quàm ille uolebat.

Idem quum bellum aduersus Asarubalcem gesturus urbem
grederetur, monitus est à Fabio Maximo ne prius cum hoste
confereret, quàm uires animunq; illius cognosceret. Is respon-
dit se primam quanq; occasione pugne arrepturū. Percontanti
bus quid ita properaret, ut quàm celeberrime, inquit, aut glo-
riam ex hostibus uictis, aut ex ciuibus prostratis gaudium ca-
piam. Virtus & ira sermonē hominis inter se partite sunt, illa
triumphi auida, hæc iniusti damnationis memor.

Mancia quum audisset Antonium censorem, cui male uole-
bat, à M. Duronio de ambitu postulatum, aliquādo, inquit, tibi Salse-
tuum negocium agere licebit. Censores in aliorum mores in qui-
runt, at qui reus est, habet ex se quod agat.

Q. Opimius consularis quum esset adolescentulus male au-
diuit. Is Egilio homini festiuo, qui uidebatur mollior, nec erat,
sic exprobrauit molliciem. Quid tu Aegilia mea, quādo ad me
uenies cum tua lana & colu: lepide retorfit Aegilius, Nō pol-
inquit, audeo, nam me ad famosas uetuit mater accedere. Alter
stimulabat orationem uelut ad foeminam, alter accepta persona,
simulationem uertit in irrisionem.

Inter salsa cōmemorat & illud M. Tullius ex Neuiō, apud
quem filius dicit patri, Quid ploras pater? isq; respondet, mi-
rian ni cantem, condemnatus sum. Indignatur senex submorsus
rogari

rogari quir plorete, quasi damnatus magis cantare debuisset. Perinde quasi si quis interroget egrotum, quir suspiras, ut quir decumbis?

72 Scavrus accusabat Rutilium ambitus, quum ipse consul esset factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostendebat literas. Literarum interpretatio. A F P R, easque sic interpretabatur, Actum fide P. Rutilii. Contra Rutilium dicebat illis significari, ante factum, post rutilium. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat exclamabat, Neutrum illis literis declarari. Quum Scavrus dixisset, quid igitur? festiuit in ipsum torfit, Aemilius fecit, plectitur Rutilium. Probabilius enim erat illum ambitum commississe qui obtinuerat, quam qui repulsus erat. Simile quiddam memorat de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic Romam profecto quum ostendissent has literas saxo insculptas S P Q R. quibus significari uolunt, Senatus populusque Romanus, ac uelut hospes rogaretur, quid sibi uellent illae literae, dissimulans dixit, Stultus populus querit Romam.

73 M. Scavrus quum pro rostris accusaretur, quod a rege Mithridate ad prodendam rempub. pecuniam accepisset, ita causam personae suam egit, Iniquum est Quirites quum inter alios uixerim, apud alios me rationem uitae reddere. Sed tamen audebo uos interrogare, Varius Scyroniensis ait M. Aemilium Scavrum mercede corruptum P. R. prodidisse. M. Aemilius Scavrus huic culpae se affinem esse negat, utri creditis? Nominato tantum actore & reo, populus accusationem reppulit.

74 C. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus Heredipeta, erat Scavrus, ac forte funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scavre, mortuus rapitur, si potes esse possessor: notans Scavrum, qui male audiebat, quod Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

75 Quum Silus testis lasisset Pisonem reum cui Crassus aderat, prolu

prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat, Potest fieri, Sil, inquit Crassus, ut is unde te audisse dicis, iratus dixit Ab inexpectato. Annuit Silus, potest etiam, inquit, fieri, ut tu non recte intelletato. lexeris: quum id quoque toto capite annuisset Silus, ut se Crasso daret, subiecit Crassus, Potest etiam fieri, ut omnino quod te audisse dicis, nunquam audieris. Hoc adeo praeter expectationem, ut Silum testem omnium risus obrueret.

C. Lelius cuidam malo genere nato, obijcanti sibi quod indignus esset suis maioribus. At Hercle, inquit, tu tuis dignus es. Id si dicas bono uiro ex bonis prognato laus est: sin malo ex malis prognato, graue conuitium est.

M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodienti ac satis contumeliose interroganti, quid fers Cinciole? Ut emas, inquit, si uti uelis: notans illum quod donatis & commodatijs rebus uti gauderet. Alludit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quam rogare.

M. Lepidus quum in campo sese exercitibus ipse in herba recubisset, uellem, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianum illud, Quam uelle mos esset amicis etiam noctu opera dare. Optat enim adolescens quod fieri non potest.

Quum M. Lepidus censor M. Antistio Pyrgensi equum ignominiae causa ademisset, & amici uociferantes quaerent, quid ille patri suo responsurus esset, quir ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset, dicat, inquit, me nihil horum credere. In simili argumento lusit Augustus, sed ciuilius, dic me tibi displicuisse.

Pomponius uir insignis multis uulneribus in bello acceptis quum ad Mithridatem adductus ab eo quaeretur, an si curaret eum, uellet sibi esse amicus. Si tu, inquit, Romanis amicus fueris, me quoque amicum habebis.

Spurina aruspex admonuit C. Caesarem caueret discrimen

G ingens

76 Ex ipsa uerbis retortum.

77 Irrisio re-torta.

78 Ab impossibili.

79 Salsc.

80 Fides erga patriam.

81

Diuinatio. ingens quod ultra Calendas Martias non proferretur. Eo die quum iret in senatum, Spuria forte obuius, quid ais, inquit, non ne uenere Calende Martiae? Venere, inquit, sed nondum praeteriere. Nam eodem die casus est Caesar.

82 Barbarice. Spartaco in Crassum omnes mouēti copias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si uicero, inquit, plurimos ex hoste equos habiturus sum, Si uictus fuero, nec hic mihi futurus est usus; simulq; cum dicto equum gladio transuerberatum interemit.

83 Potentia can potētiam, & ob uulnus fascia linea tibiam uinctā haberet, inuidiosa. dixit aliquis, quid refert ubi gestet diadema in capite an in crure? Nam candidum amiculum olim erat insigne regum.

84 Quoniam Fabius contando eludebat hostem quum Marcel Clypeus lus uiribus urgeret Annibalem, ille dictus est clypeus Romano Gladius. rum, hic ensis, quod illi praecipuum studiū fuit, ne quid cladi acciperent Romani, alteri ut hostem perimeret.

DIVERSORVM GRAE- CORVM APOPHTHEGMATA.

85 Amicitia Anytus amicorum Alcibiadis unus, eum ad coenam rogatus: ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comesabundus irrupit, stansq; ad ostium coenaculi iussit famulos uasa diripere, & ad suas aedes deferre, qui ferè dimidiū asportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis uiolentam superbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egisse, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquerit.

86 Institutio. Hippomachus Aliptes quum aliquando uideret adolescentes quos exercebat, è foro carnes efferentes, dicebat se procul agnoscere suos esse discipulos, quod institutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis.

87 Demades orator uita defuncto Alexandro dixit se uidere exerci

exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi similem. Sentiens turbam militum, nisi adsit dux cordatus ac uigilans, Turba sine nulli esse usui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo, duce frustra uastum corpus ac uires habebat immanes.

Idem quaestor, populo huc persuaso ut ijs qui ab Alexandro 88 disciuerāt triremes auxiliares mitterent, iubentiq; ut ilico pecunia deponeretur, paratae sunt, inquit, pecuniae, o uiri Atheniensium plebs, quas in cōgios deposuerā, ut singuli unā dimidium acciperetis. Verū si has mauultis in hunc usum erogari, per me quidē ut uestris sicuti lubet utamini licet. Hoc sermone fregit impetū populū, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdū ut in domo beluae, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

Prandēs apud Phocionem, quum apparatus admodum tenuem uideret, demūror, inquit, o Phocion, te rempub. admodum 89 strare, quum possis ad istum prandere modum. Bis errans, & quod lucri tantum causa putaret ad eundem rempub. & quod luxum probaret in eo, cui maxime conuenit sobrietas. Sed Demades alios è suis moribus aestimabat. Erat enim & pecuniarū audius & luxui deditus.

Quum uidisset Philippum largius potum cum amicis satasse per mediā captiuorū turbam, eisq; petulanter exprobrasse Liberam 90 suam calamitatē, libere dixit, Quum o rex fortuna tibi Agamemnonis psonā imposuerit, nō pudet te factis agere Thersiten? Ea uox totum regem in diuersum uitae genus inmutauit.

Onomademus Chius posteaquā aduersam factionem suscepisset, quibusdam consentibus omnes diuersae factionis urbes Inimici 91 pellendos, negauit expedire, dicens se uereri, ne omnibus inimicis ad unum eieclis, inter amicos existerent dissidia. Sentiens sic esse multorum ingenium, ut si desint inimici, in quos naturae malitiam exerceant, amicos impetant.

Simonides Pausaniae Lacedaemoniorum regi subinde de rebus

Libera admo-
nitio. bus à se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisio-
nem hortanti, ut aliquid sapienter ipsum admoneret, Monco,
inquit, ut te memineris hominem esse.

93 **Mercedis**
amor. Idem reprehendentibus, quod ad quæstum scriberet, iocari
sibi duas arcas esse domi, alteram pecuniæ, alteram gra-
tiarum, priorem se reperire plenam, alteram semper uacua-

94 **Stupidi.** Idem quum ceteros laudando ueneraretur, ut aliquid da-
rent, interrogatus quum non & Thebalos captaret, Stupidio-
res sunt, inquit, quam ut à me falli possint. Qui quærit cui im-
ponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, ut non sen-
tarent ingenium poematum illius, nec tangerentur amore no-
minis in posteros transmittendi, non poterant ab illo falli.

95 **Integritas.** Licurgus orator obijciente quodam, quod se pecunia rede-
misset à calumnia, non est inficiatus, sed clarissima uoce popu-
lum appellans, Bene habet, inquit, uiri Athenienses, quandoqui-
dem tot annos in repub. uersatum dedisse me non accepisse pe-
cuniam criminantur obrectatores.

96 **Eloquentiæ**
certamen. Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interro-
gatus, uter esset in palestra superior, ipse an Pericles: postea-
quam, inquit, ego hominem pugnando cecici, ille se negat cecici
disse, itaq; uincit, & spectatores à sua sententia deijcit. Senties
se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquētia uin-
cere, & quocunq; uelit, agere multitudinem. Nam Thucydi-
des uir præpotens diu in administranda repub. aduersatus est
Pericli. Eam cōtentionem Archidamus palæstram appellauit.

97 **Pietas in**
parētes. Dario totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scy-
thæ paulatim cedentes, ad ultimas solitudines peruenerant. In-
terrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, re-
sponderunt se nec agros, nec uillas, nec urbes pro quibus di-
micarent habere, ceterum quum ad parentum suorum moni-
menta peruenitum esset, tum deniq; sciturum Darium quomo-
do

do Scythe soleant præliari.

Alexander statuerat Lampfacum diruere. Ad id tendenti 98
quum Anaximenes Alexandri præceptor ueniret obuiam ex- Ingeniose,
tra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexander su-
spicans quid esset petiturus, iuro, inquit, me non facturū quod
petet Anaximenes. Tū Anaximenes, Peto, inquit, ut Lampfacū
diruas. Captus erat Alexander, & iureiurando compulsus est
seruare, quos demoliri statuerat.

Alexander consulto oraculo monitus est, ut eum qui sibi 99
portam egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit Solerter.
agafo, iussus est arripi. Roganti quid commerisset, responsum
est ita iussisse deum. Si ita est, inquit, o rex, alium designauit
oraculum. Nam asinus tibi prior occurrit. Agafo enim sequi-
tur asinum, ut impellat, alioqui non sequiturum. Alexander de-
lectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

Anafis Aegypti rex ab amicis admonitus, quod perfunctus 100
negocijs forensibus, potaret, omniq; uoluptatū genere soluere- Relaxandus
tur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum
opus est, quos si semper intēdant rūpendos esse, ac ne tum qui-
dem fore usui, quum exigit usus. Ita qui nulla relaxatione curas
suas soluūt, aut mēte captos, aut corpore male affectos euadere.

Psammenitus Aegyptiorum rex à Cambyse regno pulsus 1
est. Eius filiam ancillari ueste indutam cum aliquot nobilium
uirginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam, ut Fortiter
hoc spectaculo parentum captiuorū animos discruciet. Cete Amanter,
ris indigne ferentibus solus Psammenitus demisit oculos. Mox
iussit duci filium illius, cum alijs plurimis eiusdem ætatis, unctis
ceruicibus & ore frenato. Ne hoc quidem spectaculo solus
Psammenitus ad lachrymas commotus est. Idem quum uidisset
familiarem quendam exutum opibus medicantem obambulare,
hoc spectaculo adeo commotus est, ut ingenti fletu hominem

amicum compellans, caput suum barbarico more cederet. **E**re cognita quum Cambyses per nuncium causam sciscitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, unius seniculi calamitatem tam impotenter ferret, respōdit, Fili Cyri, domestica mala grauiora sunt, quam ut lachrymas recipiant, at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad summā inopiam redactus est, idq; in extremo senectutis limine.

2 Crœsus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento **P**ax bello cem bello prætulit, quod pacis tempore filij sepelirent patres, in bello contrā, patres sepelirent liberos.

3 Idem quum uideret Cyri milites per urbē captam discurretes, percontatus est **P**rudenter. Cyrum, quid agerent. Quumq; is respondisset, diripiunt urbē tuam, opesq; tuas populantur, Nequaquā inquit, o rex, nihil iam hic meum est, tuum est quod diripiunt. Ea uox commouit Cyrum ut suos à direptione reuocaret.

4 Quum Cambyses se cum patre Cyro conferret, amicis illū **P**roles debetur patriæ. patre præstantiorem affirmantibus, Crœsus respondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquisset filium. Sentiens hoc esse non infimum erga reipub. meritum, si non solum ipse te præstiteris egregium uirum, sed aliquem tuū similem gignas educesq; patriæ.

5 Megabyzes quum apud Hellepontios agēs audisset quod **L**ocus eligen- Chalcedonij decem et septem annis urbem condidissent ante dus urbi. Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuisse cæcos, qui quum adesset locus urbi condende multo commodior, deteriora rem elegissent. Hoc dicto scribit Herodotus Megabyzen apud Hellepontios immortalē sui memoriā reliquisse. Quod si uerum est, erat tum temporis mira dictorum caritas.

6 Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur, **F**iducia artis sus sententia quadam in illius tragœdia que tum agebatur, et auctore efflagitaret ut eam mutaret, progressus in scenam dixit

se ut

se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, fabulas solere componere: Eruditio sibi conscia contempsit multitudinis iudiciū.

Idem apud Alcestem tragœdiarum scriptorem aliquando **7** questus est, quod summo tridui labore adnixus non potuisset **F**iducia artis nisi tres uersus absoluere. Contra Alcestidi gloriantī quod ipse perfacile centum absoluisset uno die. At tui, inquit, ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi sunt.

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti ex modis ad **8** tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, ni stupidus **T**emperatiam esset, inquit, non risisset, quod res serias Lydijs modis temperarim. Lydij modi lasciuiores sunt. Porro quæ per se tristia sunt, ea decet arte exhilarare.

Alexis poeta Callimedontē rhetorem, ut delitijs deditum **9** xauit his uersibus,

ὕπερ πάτρας ἢ ὡς τις ἀπ' ἄνθρωπων θέλει,
ὕπερ δὲ μητέρα, καλλιμέδων ὁ κάρα βῆ.

Id est, Pro patria uel quilibet uelit mori.

LUXUS.

At metra amore, Callimedon solus cupit.

Perit Latinis ioci gratia, nam πάτρα patriam significat, μητέρα non matrem, sed uulnam aut pisces sonat. Pisces olim erant in delitijs.

Menander centum et quinq; fabulas scripsisse traditur, ex **10** quibus tantum octo uicit. Itaq; quum à Philemone longe im- **P**opuli im- pari, fauore populi septennero uinceretur, forte illi factus ob- **d**icia. uiam dixit, Quæso Philemon bona uenia dic mihi, quū me uincis, non erubescis? Vicit solēt erubescere, at sic uincere, Menander iudicabat erubescendum.

Philippides poeta comicus Lysimacho cum primis charus **11** fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret liberalitatem Secreta suam, diceretq; quid uis tibi impartiam rerum mearum? Quod regum, uoles, inquit, modo ne arcani quippiā; Significās esse piculosum

G 4 nosse

nosse magna tum arcana, quorum si quid effutias actum est de capite, quanquam & alioqui solent odisse conscios eorum que nolint efferi.

12 **Poëtica** Actius poëta interrogatus quur non ageret causas, quum in tragœdijs optime tractaret argumenta. Quonian, inquit, in fictio. tragœdijs ea dicuntur que ipse uolo, in foro aduersarij dicere rent que minime uellem. Idem fit in dialogis, ubi qui scribit opus unicuiq; tribuit orationem qualem putat esse commodam. In iudicijs secus fit.

13 **Fiducia** Antigenides Thebanus Ismenia discipulo quū scite canens populo minus probaretur, mihi, inquit, cane & musis: admonens prorsus esse cōtemnendū imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnum præmium sit ipsa conscientia.

14 **Pietas** Leo Bizantius quum à ciuibus accusaretur adhortantibus in nonnullis ut ad hostes confugeret, in concionē prodians, Ego, patriam, inquit, à uobis ciues mei, quam uobiscum interfici malo.

15 **Recriminatio.** Cuidam obijcanti oculorum infirmitatem, quum exprobrator esset gibbo deformatus, humanum, inquit, obprobrafti uitium, quum ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit uitium, quo uicissim ipse posset redargui.

16 **Præposteri mores.** Aeschylus poëta Tragicus aliquando spectans Isthmia ceramina, quum alter pugilum esset cæsus, totumq; theatrum exclamaret, O Chium Iouem fudisti, Vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cæsus silet, & spectatores uociferantur. Solent isti ob dolorem exclamare. Hic contra qui dolebat silebat, qui lesi non erant clamabant.

7 **Concordia.** Pytho rhetor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodissetq; in concionem suaturus concordia Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu. At ille risum uertit in rem seriam. Ridetis, inquit, cines quum tale corpus habeam. Vxorem habeo

beo multo me obestorem, & tamē concordēs quoduis grabbatulum capit ambos, discordēs ne tota quidē domus. Hoc proœmio usus ingressus est orationem.

Pytho Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum admirantibus ac prædicatibus quod Cotyn regem interemisset, Dijs, inquit, habenda est gratia, quibus autoribus hoc facinus præclare gestum est. Nam ipse nihil aliud quam manum & operā meam commodauit. Euentus rei in manu dei est, & huic debetur gratia, si quid feliciter cesserit. Sed interim uult nostram operam accedere.

Lyfander Lacedæmonius militem qui de uia deflexerat caesus, inquit, se, ne speciem quidem, inquit, rapturi præbeas uolo. **Integritas militis.**

Thrasylbulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Atheniensium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam è pietatis in conscijs dicenti, quantas gratias tibi debebunt Athene per te liberatam, inquit, ut quantas ipse illis debeo, uidear retulisse. Significans neminem patriæ parem referre gratiam, etiamsi uitam impendat.

Anaxarchus Abderites philosophus quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur, ut conscios proderet, post multam silentij ta in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam & linguæ fides amputationē minitanti, Non erit, inquit, effoeminate adolescens hæc quoq; corporis mei pars tuæ ditionis. Simulq; dētibus abscissam & cōmanducatam linguam, in os eius ira patens expuit.

Quū Gorgias sophista recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos orationem de cōcordia, Melanthus quidam, hic, inquit, Pax domus de concordia totius Græciæ differit, qui sibi uxori & ancillæ, sica tribus dūtaxat, ut concorditer uiuant nondum persuasit.

Theodorus Atheniensis cognomento ἄθεος dicere solitus est, se doctrinam auditoribus dextra porrigere, sed illos sinistra

stra accipere. Sentiens illos benedicta in malam accommodare partem.

24 **Voluptas** tē cepisset, protinus ad populum retulit, utq; supplicatio dijs immortalibus decerneretur persuasit. Aliquanto post quū certior nuncius adferretur acceptæ cladis, populo indignante quod delusus esset, Ecquis, inquit, uestrū quicquā damni accepit, quod totum hoc triduum mea opera hilares letiq; fuistis?

25 **Fortuna.** Theramenes unus triginta tyrannorū, domo in qua multi accumbebant in cœnantis illapsa, solus incolumis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs felix prædicaretur, ille magna exclamans uoce, O fortuna, inquit, cui me occasione seruas? Sensit uir prædens se non esse seruatum, sed maiori malo reseruatum. Nam aliquanto post interfectus est.

26 **Fortiter.** Idem quum iusu tyrannorum porrectam ueneni potionem fortiter hausisset, quod ex ea superfuerat sic illisit solo, ut darum sonum æderet, reddensq; seruo publico qui eam tradiderat, Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum continuo ad illum perferas. Erat is Critias è triginta tyrannis crudelissimus.

27 Celebratur Iasonis Thessali dictum, quo se purgare solet ijs quibus molestiam aut uim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem haberi uelit, eum in paruis interdum illam uolare oportet. Velut in bello quo tuta sit respub. agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

**Priuatius affe-
ctus.** Cleon posteaquam reip. administrationem capeffere destinaffet, testatus est se iā omnium amicitiarum uincula uelle soluere, quod amici plerūq; obstant ne liceat ubiq; rectū tenere clauū.

28 **Testimoniū
inimici.** Inter Neronem & Thraseam graues intercedebāt inimicitia, uerū cuidam multa criminosè iactati de Thrasea, dicentiq; causam ab illo perperam esse iudicatā, obstitit Nero, exclamās,

Vtinā

Vtinā me; tā Thrasea diligat, quàm est iudex rectus & æquus. Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama periclitanti. Nul- lum autem grauius testimonium, quàm inimici de inimico.

Nero sibi cōpararat auleū quoddā insignē, tū precio, tum pulchritudine. Id uidens Seneca, Declarasti, inquit, te esse pau- perem. Causam rogante Nerone, Quoniam si istuc amiseris, inquit, nō poteris aliud parare simile. Euenit, ut illud auleū naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummū habet unicum, quo amisso non queat alterū promere, pauper est. Tutissimum igitur est mediocribus ac parabilibus delectari.

Seruus Dolobella quum interrogaretur an dominus eius au- ctionem proposuisset, Domum, inquit, uendidit, Luxum heri no- tus, quum id falsum esset. Qui domum uendidit, non opus ha- bet ut seruum exponat auctioni.

Plancus quum in causa quadam adesset amico, uelletq; teste molestum perturbare, interrogauit quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse suturem. At ille lepide retorquens in Plancum, Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed tecte exprobrabat illi adulterium cū Meuia Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

Post Mutinensem fugam, percontantibus quid ageret Anto- nius, quidam è familiaribus eius respondiisse fertur, Id quod ca- nis in Nilo, bibit & fugit. Constat enim in Aegypto canes è fugit. Nilo currentes bibere, nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium.

Lucius Cæcilius, quum C. Cæsar alijs qui secum pila lustrabant centum sestertia daret, illi uni eius summe dimidiū. Quid, inquit, num ego una manu ludo ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus præstiterat ille quàm ceteri.

Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus

sexa

Libere. sexaginta, huc adigente Cesare, in actione quadam induxit habitum Syri, qui ueluti flagris caesus, ac proripienti se similis exclamabat,

Porro Quirites libertatem perdidimus.

Ac paulo post adiecit,

Necesse est multos timeat quem multi timent.

Ad has uoces populus uniuersus oculos et ora conuertit in Cesare, intelligens illius impotentiam his dictis lapidatâ. Hoc modo qua licuit Laberius ultus est sortem suam.

36 Titius quidam studiose pila ludere solet, sed idem noctu signa Ex ambiguo sacra frangere putabatur, hunc quum gregales in campo desideraret, Vespæ Terentius hoc colore excusauit, ut diceret illum fregisse brachium. Nam diuorum imagines brachijs gestabant donaria. Huc allusit Vespæ.

37 Pylades histrio Augusti temporibus celebris, quum Hylas dicitur Rex cogitatus pulus quæ ad equalitatis contentione prouexerat, in scenam canonicum quoddam saltaret, cuius clausula erat τὸν μέγα ἄγαμέμνονα, id est, magnū illū Agamemnonē, ac sublimem uelut metiretur, e canea proclamauit, σὺ μακρὸν οὐ μέγα πρῖος, id est, tu longū facis non magnū. Tunc populus efflagitauit ut Pylades idem canticū saltaret iterū. Quumq; ad locum uenisset quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitandum, nil magno duci magis conuenire ratus, quàm pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

38 Idem Hylam negligenter saltantem Oedipodem hac uoce Imitatio castigauit, σὺ βλέπεις, id est, tu uides, quum ille Oedipodem mala. iam cæcum exprimere debuerit.

39 Idem Pylades quum saltans Herculem furentem nonnullis in Decorum. cesum histrioni conuenientem minus seruare uideretur, deposita persona ridentes increpuit dicens, μωροὶ, μάλιν ὀμάλισον ὄρα χῶμα, id est, Stulti, furentē salto. Significans hoc ipsum quod uide

uidebatur indecorum, maxime decorum esse.

Appius homo dicax usq; ad scurrilitatē, Caio Sextio dixit, 40 Coenabo apud te, nam uni locū esse uideo: Notans illū quod lu Ab inexpectatus esset. Cui Sextio ex tempore, manus, inquit, laua et coena, statotele obijciens illi impudicitiam, aut certē rapacitatem.

Appius maior quum in senatu ageretur de agris publicis, ac 41 premeretur Lucilius ab his qui à pecore eius depasci publicos agros dicerent, Non est, inquit, Lucilij pecus illud erratis. Hæcætenus defendere uidebatur, sed adiecit, ego liberum puto, qua lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expectabatur enim ut probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

Isthomachus minus cum primis celebris, medico percōtate 42 rusticum, qui ob ingurgitationem male habebat, num ad uomitum coenasset. Nequaquam, inquit, sed in uentrem. Iocus Græcis festiuor est, quod εἰς sonat pariter et in, et usq; ad, εἰς ἕμετον, εἰς κοιλίαν. Riddle.

Item quum mendica quædam uentris tormina pateretur, ac 43 medicus percontaretur, num haberet in uentre, Qui potest, inquit, quū triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas uicior est Græcis, quibus in uentre habere dicitur quæ fert uterum. Nam id medicus percontabatur an esset grauida.

Antiocho cui cognomen erat ἐπιφανής, id est, illustris, 44 Polybius inuertit nomen, appellans illum ἐπιμακωνί, id est, in sa Nominis deum, quod cum infimis quibusdam plebeijs atq; etiam cum honestioribus præter regiam dignitatem uoluptatibus indulgeret. prauatio.

STRATONICVS.

Stratonicus citharædus natione Atheniensis, non minus festiuis dictis quàm arte musica celebris, ad quietem itineris, assidue iubebat puerum sibi infundere uinum, non quod sitiam, uenire, inquit, sed ne sitiam.

Idem

- 2 Idem quū se contulisset Corinthum, amacula quaedam diu **Molesti.** tente illū inſpexit, nec dimouebat ab illo oculos admiranti ſu-
milis, quumq; ille dixiſſet, quid uis mater, & quam ob cauſam
me ſic aſpicis? Demior, inquit, ſi te mater decē mēſes pertulit
in utero quū hæc ciuitas unicum tantū diem habens te, doleat.
- 3 Idem nauigarat in Pontum ad regē Berſadem, ubi diu mo-
Facete. ratus uoluit illine in Græciam auſugere: quum id rex uideret-
tur non paſſurus, Bene, inquit Stratonicus, cogitas ò rex, qui
ſtatuere hic manere: ſuam fugam ſubindicans, ac regis conſiliū
probans, quaſi & ille de migrando cogitaſſet, & ipſe non niſi
grauibus cauſis commotus pararet abitum.
- 4 Idem Byzantiū quum citharædus quiſpiam belle ceciniſſet
Initiū bellū. proœmium, cætera minus feliciter, ſurrexit ac præconis in mo-
rem pronuntiauit, quisquis indicarit citharædum qui bene ce-
ciniſſet proœmium, drachmas accipiet mille.
- 5 Item interrogatus qui nam eſſent in Pamphylia miſerrimi,
Phaſelita, inq̄, ſed in toto orbe miſerrimos eſſe Sidetas. Vtra-
que gens eſt in Pamphilia. Phaſelitarum ſordes prouerbio no-
tate ſunt, Phaſelitarum ſacrificium, quod ſaliſis piſciculis ſacrifi-
carent dijs. Miſeros dixit parcos.
- 6 Idem interrogatus utri eſſent barbariores Bœoti an Theſſa
Barbaries. li, nominauit Eleos, ſignificans hos utriſq; barbariores, quum
illi haberentur barbariſſimi. Hoc erat lepidius, ſi ab Eleo ſu-
iſſet propoſita queſtio, ut forte fuit.
- 7 Idem aliquando trophæum quum erexiſſet, hunc inſcripſit
Citharædi titulum, Aduerſus male canentes cithara. Notans tales ubique
mali. quàm plurimos eſſe, quos ipſe uiciſſet.
- 8 Idem percontanti quod nauigij genus eſet tutiſſimū, longi
Ab inſepe an contra, reſpondit, ea quæ ſubducta ſunt. Significans nullum
ſtato. uectorem in ulla naui tutum eſſe.
- 9 Idem Rhodi quū artis ſuæ ſpecimen edidiſſet, neq; quiſquā
plau

plauſu alio uel geſtu ſignum fauoris dediſſet, abſceſſit illinc di-
cens: Quum id quod nullo conſtet impendio nō præſtetis, qui Applauſus.
ſperem me à uobis præmium accepturum?

Idem Ptolemæo rege de muſica cum ipſo contentioſius diſ- 10
ſerente, aliud eſt, inquit, ò rex ſceptrum, aliud plectrum. Signi Decorum.
ficans non eſſe regium de muſica cum muſico diſputare.

Idem inuitatus aliquando, ut audiret citharædū canentem, 11
poſtea quàm audierat recitauit illū uerſiculum Homericum, Alius alio
τῶ δ' ἔτερον ἄλ' ἔδωκε πατὴρ, ἔτερον δ' ἀνένδυσε. Id eſt, præſtat.
Huic dedit hoc pater alitonas, uerum abnuū illud.
Cuidam roganti quo pacto, expoſuit, male cithara canere dea
dit, bene canere negauit.

Idem quum trabes delapſa quendam è conuiuio occidiſſet, 12
dixit, ἀνδρες δ' οὐκ εἶσι θεοί, εἰ δὲ μὴ εἶσι, δ' οὐκ εἶσι. Id Ex uocum
Latine reddi non poteſt, iocus eſt ex amphibologia: δ' οὐκ εἶσι =
nat trabi, ſi ſubſcribas iota, & ſine hac ſonat opinor. Viri opi-
nor dij ſunt, quod ſi non ſunt, trabi ſunt, niſi forte δ' οὐκ legē-
dum acuto accentu, ut intelligas trabes ſunt.

Idem Seriphi agens, hoſpitē ſuū percōtatus eſt, ob quā cau- 13
ſam illic homines iuberētur uertere ſolū: quū ille reſpōdiſſet, ſta Exilium.
gitoſos apud Seriphios exilio mulctari. Quin tu quoq; inquit optabile.
aliquid ſlagitij committis, ut ex his locorū anguſtijs emigrēs.
Notans regionem eſſe incommodam, & oppidum frigidum.

Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum, deli- 14
tiasq; dicebat illos ædificare, perinde quaſi eſſent immortales, Luxus.
opſonare quaſi breue tempus uicturos. Auidius enim fruimur
his, quæ breui ſcimus auferenda.

De Phaone malo tibicine dixit, quod non caneret harmo- 15
niam, ſed cadnum. Phaon autem quum ſe gereret pro tibicine, Citharædus
iaſaretq; ſe Megaris habere chorum, Nugaris, inquit Strato-
nicus, non habes, ſed haberis: Significans illum diſcipulum eſſe
potius

- potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.
- 16 **Molesti.** Idē Stratonicus aiebat se uehementer demirari Satyri **festi** matrem, quæ illum decem menses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre possset.
- 17 **Illo mala.** Idem quū Satyrum accepisset apud Iliū peregrinari, festinans in illū torfit illud prouerbio iactatū, In Ilio semper mala, dicens ex ambiguo uocis. Aliter enim mala dicuntur quæ miseris tristiaq; sunt, aliter homines mali.
- 18 **Ultramaleum.** Idem Minnaco fabro, ut opinor, secū de musica disceptanti, nō animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Apellis, Ne sutor ultra crepidam.
- 19 **Laudando uituperare.** Idem quum quendam sibi notum haberet obuiū calceis pollicis extensis, specie laudantis uituperauit dicens, nunquam calceos tam belle potuisse abstergi, nisi absterfisset ipse.
- 20 **Conuena.** Idem quum forte uenisset Miletum, quæ tum à conuenis in habitabatur, uidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum, Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites uidentur mori, ciuium nullus.
- 21 **A nomine.** Idem Zetho de musica differenti, te unū, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium à Musis alienissimum elegeris, te ipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion ut est in fabulis cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen.
- 22 **Macedonia.** Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum, in Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακροτάραν sibi cui precatur exitū. Obiter notauit et Macedonicæ gentis barbariem.
- 23 **Balneum sordidum.** Idem quum uideret sacellū malo sordidoq; balneo uicinum, anathematibus pulchræ exornatum, posteaquam è balneo exiit male lotus, Non miror, inquit, hic multas pendere tabulas, Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam ueluti seruatum.

Indicans

Indicans magnum esse si quis è tali balneo exierit incolumis. Aluſit autem ad morem nauarum, aut militum è mari belloq; seruatorum.

Idem quū egrederetur Heracleam ciuitatem, portas ac moenia circumspiciebat: percontanti uero cuidam, quid circumspiceret, pudet, inquit, si uidear exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multe, sed de Heraclea Thracie sensit opinor.

Idem in eum qui quū prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum uulgo celebrem,

ἄοι τῆς ἡμῶν ἐκείνος εἰδὲν τέχνην.

Id est,

Quam quisq; nouit artem, eam canat licet.

Mutato uerbo detorsit ad iocum quod est in prouerbio, ἔγδ' οἱ ἄοι, &c.

Idem quū in Maronia potaret cū quibusdā, dicebat se posse scire ad quem locum spectaret ciuitatis, si teſta facie ipsum ducerent. Quum duxissent rogassentq; quo spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totam ciuitatē nihil aliud esse quam cauponam. Itaq; quocunq; uerteretur teſtis oculis sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita negotiationi.

Idem quum in Arcadia malam terram, ac salsam aquam balnearior exhiberet, iocatus est se terra mariq; obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse usum, qui nunc est fullonibus.

Idem quū apud Sicyonios uicisset, aduersum se cithara certantes, consecrauit in Aesculapij templo trophæū cum hac inscriptione, Stratonicus à male cithara canentibus. Hoc si idem est quod paulo ante memorauimus, miror ab eodē autore eodē in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum.

Idem quendam qui male cecinerat rogauit, cuius eset cantio: quum ille respondiſset, Carcini, multo magis, inquit, quam ho-

H minis

minis. Carcinus enim Græce cancrum sonat. Est autem eadem uox cantoris cuiusdam nomē, quē notant Græcorū prouerbia.

30 **Phaselitæ.** Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia. Nam mos erat, ut hospites pluris lauarent quā ciues. Scelerate, inquit puero, ob es me propemodum Phaseliten reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide, de qua gente male sentiebat tanquam sordida. Proin ministrum obiurgans, notat gentis malitiam.

31 **Mendicus à mendico.** Idem cuidā laudanti ipsum, ut aliquid ab eo acciperet. Ego inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere à laudatis.

32 **Deprauatio nominis.** Idem quum doceret in ciuitatula perquam exigua, iocatus est mutatione literæ, non est ὄλιε, sed μόλιε, id est, nō est ciuitas, sed uix. Sentiens uix dignam nomine ciuitatis.

33 **Res uerbis contraria.** Idem quum esset Pellæ, & in puteum descendisset, rogauit num esset aqua potabilis: quum dixissent qui aquam hauriebāt, nos istam bibimus, Non est igitur, inquit, potabilis, quod illos uideret pallidos luridosq; . Nam id interpretabatur male ualitudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.

34 **Regum na tiuitas.** Idem quum audisset nixus matris Timothei regis, Si, inquit opificem peperisset, non deum, quales emisisset uoces? Irridens quorundam fœdam adulationem, qui regum filijs tribuebant diuinitatem, quum uox parientis regem æque miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeium. Ipse autem Stratonicus filius erat opificis.

35 **Certare cum rege.** Idem Polyidæ gloriante quod discipulus ipsius Philopas nendo uicisset Timotheum, miror, inquit, si ignoras, quod discipulus tuus condidit decreta, Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiguo uocis. Nomos enim Græcis & legem sonat, & modulus cantionis. Itaq; periculosum est regem uincere.

36 **Idem psalte** cuidam molestius obstrepenti, τὰ καὶ ἐς κόρα καὶ

καὶ dixit, pro τὰ καὶ ἐς κόρα καὶ, abi ad coruos: ludēs unius Ex muta litera mutatione.

Idem quum uidisset Propin citharædum Rhodiū corpore quidem magnum, sed arte pusillum, percontantibus qualis uideretur, respondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, pi scis. Singulis uerbis hypostigme separatis, alium efficiens sensum. De quo nobis dictum est in Chiliadibus.

Idem quum in ludo suo haberet pictas Musas nouem, Apol linem unum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus à quodam: quot haberet discipulos, Cum dijs, inquit, X I I. De huius ioci genere nobis alibi dictum est.

Idem uersans apud Malissam quū uideret tēpla multa, homi nes paucos, stans in medio foro, clamauit, Audite templa. Tēpla uacua

Idem apud Abderitas agens, cōspicatus illic singulis ciuū singulos esse præcones, adeo ut propemodū maior eset præconum numerus quā ciuū, à cœna cœpit per ciuitatē, summis turba. pedum digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percōtantibus autē Abderitis, quid mali repente accidisset illius pedibus, ita respondit, Cetera quidē belle ualeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus: illud unū metuo, ne ingrediēs præconis pedē offendam. Sentiens illic præconū plena omnia.

Idem quum in sacrificio malus quidam tibicen eset cantaturus, Bene ominandum est, inquit, libantes præcemur deos: Significans opus deorum auxilio, ut bene caneret.

Citharædus quidam malus Stratonicum excipiebat conuiuio, atque super cœnam ostentabat illi artem suā. Erat autē ap paratus splendidus. Itaq; Stratonicus quū illo canente non haberet qui cum loqueretur, confregit poculum, & poposcit maius. Id quū accepisset cū multis cyathis, soli calicem ostendit, moxq; sese uino ingurgitauit & obdormiit. Quū forte superuenissent aliquot comesabundi cantori qui conuiuium exhibebat

noti, Stratonicus expurgiscens factus est ebrius. At illi quum tellexissent, quod multum assidueq; bibendo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit, Hic insidiator & sceleratum cantor, me ueluti bouem ad præsepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo saginantur priusquam mactantur.

43 Idem in citharœdum imperitum, cui nomen erat Cleon, seu Bos lyræ. uulgo dicebatur bos. Olim, inquit, asinus lyræ dictum est, num bos est lyræ.

44 Idem Rhodios quum uideret delitijs dissolutos, & calido potu utentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatem illorū appellauit procorum ciuitatem, quod colore quidem differrent à Cyrenæis qui nigri sunt, luxu & uoluptatū studio similes. Sic hodie quidam appellant albos Mauros. Eiusdem feruntur & alia libere falseq; dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenum. Si rogas quod libertatis præmiū tulerit, offensa Nicole Cypriorum rege, uenenum bibit & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarum numerum & harmonias docuisse, & diagramma reperiisse.

1 Phœnicides cum apponeret pisces in conuiuio, sed his dicitur Empta. xat qui dedissent symbolum, dixit, mare quidē esse commune, sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.

2 Theocritus Chius posteaquā Diocli lurconi perisset uxor, & in funebri cœna quam illi parabat, nihilo fecius opsonia ueraret, flens interim, desine miser, inquit, nihil profeceris, opsonijs indulgēs. Sētens illi semper fēdi fore materiā, si pergeret deliciari. Olim uesci piscibus pro delicijs habebatur, & infamū uocabulo dicebantur opsohagi. Nūc ea res magna est sanctimonia.

3 Chirofophus Dionysij adulator, quum uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquam longo absset intervallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius num audiret que dicerentur, Negauit, quur igitur, inquit, rides? Quoniam

niam persuasum habeo quicquid istuc est quod inter uos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum nō deridenda, sed festiua.

Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agēte adesset. Eum rex accersitum rogauit, quousq; fugies Arcadion? Donce, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatē in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cœnam, itaq; cum eo in gratiam rediit. Quāquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippū nusquam non esse celebrem.

Melanthus Alexandri Pheræi parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander, per coxam, inquit, in meum uentrem. Sentiens idem uulnus etiam suo infictum uentri, cui iam erat esuriendum, mortuo qui consueuerat alere.

Agis Argiuus adulator uidens Alexandrum ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit, O rem uehemēter absurdam. Quum Alexander hac uoce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non posse, quum uideam uos è Ioue prognatos omnes pariter assenatoribus delectari. Siquidem & Iuppiter Vulcanum habet pro Morione, & Hercules Cercopibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales uideamus & apud te magni fieri. Pestilentissimum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri.

Seuerus imperator quum è Britannia rediret, non solum uideret, sed etiam in æternum pace fundata, uolens animo quid ominis sibi occurreret, Aethiops quidam è numero militari, clare inter scurras famæ, ac iocorum celebrium, cum corona è cupressu facta ei occurrit. Cæsar & coloris & corona tactus omne, Nam cupressus funebris est, iratus insit hominē submoueri. At scurra discedens peius omen addidit lingua, dicens: Totum

tum fuisti, totum uicisti, iam deus esto uictor. Scurræ iocus
ticinium erat. Nam Cæsar aliquanto post perijt.

8 Anaxarchus quum Alexandrum se ob Cliti necem discere
Adulenter. ciantem uideret, Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs asidet,
persuadere cupiens quicquid à rege fieret, ius fasque esse. Nam
et Alexander pro deo se haberi sustinebat.

9 Praxæphes Cambyzem regem admonuit, ut parcius uino in-
Impius adu. dulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatem in quem unum
lator. omnium essent coniecti oculi: cui rex, ut scias, inquit, quam mi-
hi nunquam excidam, approbabo etiam post uinum et oculos
et manus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamque ui-
nolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataque supra ca-
put sinistra manu stare: tunc in cor adolescentis figit sagittam,
nam id dixerat se petiturum, recisoque pectore, iaculum cordi in-
fixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum.
At ille negauit Apollinem potuisse certius mittere.

10 Nicestas Alexandro abigenti muscas, quod ab illis diceret
Muscæ regum se morderi. Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato
sanguine. Adulator adulatores notauit, ut omnibus muscis plus
fugentes.

11 Clisophus Atheniensis adulator, Philippo increpanti cur
Petax. semper aliquid peteret, Obluiscor, inquit. Lepidus iocus, sed pu-
gnans cum laudatissima sententia, Beneficij accepti meminisse,
dati obliuisci oportet.

12 Idem à Philippo donatus equo saucio uendidit, et ab eo post
interrogatus, ubi nam esset equus, ex uulnere, inquit, illo conse-
ctus est. Ludens ex ambiguo. Nam ὠέπερακταῦ, sonat uenditus
est et confectus est.

13 Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, et admodum hi
Ex inuer. lari, ergo post hac, inquit, te non alam, lepide inuertens rem,
sione. Nam reges in hoc alunt parasitos ut illorum dictis exhilarentur

tur. Quod si ipsi reges per se norint ludere, et in alios ridi-
cula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos
agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quam reges parasitos.

Bithys parasitus quum Lysimachus rex uesti ipsius curasset
affigendum scorpionum ligneum, aut ut Plutarchus ait, rubetam, Parsimonia
pulchre asimulatum uero, perturbatus resiliit. Ridentibus = exprobrata.
mnibus ubi dolū sensit, et ego, inquit, te uicissim terrebo rex.
Quum ille dixisset fac, Da mihi, inquit, talentum: exprobrans
regi sordes et parsimoniam.

Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius,
erto sermone quod turdi magno uederentur, quum forte adesset
Corydus, qui male audiebat, quod corpus suum ad questum
prostituisse, Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Cory-
dus obolo parabatur: Ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiā
auicule nomen est.

Idem opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes quæ non
sunt, et suauissimos pisces qui pisces non sunt. Item dixit ance
nissimam esse nauigationem iuxta terram, et ambulationem
iuxta aquam.

Philoxenus quidam Dionysio recitante sua carmina, quum
alij per asentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in la-
picidinas. Subindicans hoc esse tolerabilius quam audire lau-
dareque tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum
in lapicidinas.

Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulo
post inferretur patina piscium, percusso uasculo quod habebat
oleas, Homericum hemistichium dixit, μάστιγερὸν ἑλάαμ, id est,
scutica incitauit, ut traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit
autem Philoxenus oleas quamprimum auferendas, alludens interim
ad Grecam uocem ἐλαῶν, quæ sonat olearum, et ἑλάαμ quod
sonat trahere currum aut aliquid simile.

- 19 Idem uocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater panis, Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obscurant, & atras tenebras dicimus, quum color albus plurimum habeat lucis, unde & oculis noxius.
- 20 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum uinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra centum obolos, Gnomem autem conferre quantum populo uideretur: notans illam è populo questum facere.
- 21 Idem quum Plyctor citharædus lentem sorberet, ac lapidē lenti admixtum manderet, O miser, inquit, etiam lenticula te ferit: Significans illum dignū qui ab omnibus lapidaretur, postea quā lens illi lapidem incusserat.
- 22 Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatissimi ge Spectator nus circumferretur, sed apud Corydum semper deficeret, utrū, conuiuij. inquit, Ptolemæ sum ebrius, an uideor mihi uidere ista circumferri. Admonens se nihil aliud quā spectatorem esse Mattya. Ebrijs autem uidentur omnia uersari in gyrum.
- 23 Idem Charephonti parasito dicenti, non possum ferre uinū, Ex ambiguo ne id quidem inquit, quod in uinum. Sentiens illi non esse quod impenderet in uinum. Fert autem qui tolerat, & fert qui confert precium.
- 24 Idem quum Charephon nudus in conuiuio distenderetur, d Voracitas. Charephon inquit, nunc te ueluti Lecythos intueor, quousque plenus sis. In Lecythis uitreis apparet, quousque plene sint, si eximantur è thecis. Ita in cute illius apparebat expletio totius corporis.
- 25 Idem quū Demosthenes ab Harpalo poculū ingens dono ac Munera. cepisset. Hic, inquit, alios Acrocothonas, hoc est bibulos appellat, quū ipse magnā pateram attraxerit. Cothon cyathus est fistilis. Attrahit qui accipit donū, & attrahit uinum qui bibit.
- 26 Idem solitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intu

intulisset nigriores, dixit illum non inferre panes, sed panum Umbræ. umbras, ob immodicam nigredinem.

Pausimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, dicebat illi qui cum anu consuetudinem habeat, diuersum quid Vetule condam accidere, atq; ipsi uetule. Nam illum semper aliquid uenere concipere, illam nunquam. Sentiens illum subinde fieri satirum, illam manere sterilem.

Cinefias uidens Alexandrum magnum à pharmaco quod sumpserat uehementer turbatum. Quid, inquit, nobis faciendum Diu miser, est, qui uos diu talia patiamini: quumq; Alexander egre sustulisset oculos, Quales, inquit, di sumus, metuo ne dijs inuisi.

Pantaleon in Arfinoen Lysimachi uxorem uomere solitam torfit hunc uersiculum, Libertas infelix. κακῶν κατὰσχῆς τῷ δ' ἐμοῦσιν εἰσάγων. Dominare prauis, qui hanc uomentem induxeris. Quod ubi resciauit Lysimachus, in mustela cauea inclusit hominem, ac tanquam feram circumferri iussit, aluitq; usq; ad mortem. Huic certe bonum dictum male cecidit.

Arcefilaus quum Apellem Chium ægrum inuisens etiam egere sensisset, postridie reuisit illum decem drachmas secum adferens, & proxime absidens, Hic nihil est, inquit, præter Empedoclis elementa.

Ignem & aquam, terram atq; uolubilis ætheris orbes. Ac ne cubas quidem, inquit, satis comode, simulq; motu ceruicali, furtim subiecit pecuniam. Hæc quum anicula, quæ ægro tanti ministrabat repperisset, & Apelli narraisset, ille ridens, disspeream, inquit, nisi hoc Arcefilai furtū est, κλέμματα κλέμματα, quod Græcis & celo significat & furor.

Apelles quum uidisset tabulam à Protogene pictam, quam Demetrius in bello seruarat, deprecātibz Rhodijs, aliquandiu Opus inortalitate dignū. præ stupore tacitus eam est contemplatus, tandem in hanc uoluntate dignū.

cem erupit, Ingens labor ac mirandū opus, desunt tamen gratie, quæ hoc aliq; eiusdem auferant, atq; in cœlo reponant. Eam tabulam Protogenes nondum absoluerat.

32
De arte
artifex.

Quum Megabyzes aliquando in officinam Apellis uenisset, coepissetq; nescio quid de pingendi arte loqui, Apelles non ferens regem de his iudicantem quæ non didicerat, Quandiu, inquit, silebas, omnes te ob aurum, purpuram ac diadema uenerantes, magnum uirum esse putabant, nunc pueri mei qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze ponit Alexandrum Magnum.

33
Celeritas
inepta.

Pictori parum perito de celeritate glorianti, & ostensa tabula dicenti, hæc modo pinxi, Etiam si tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur quod eam ex tempore subito pinxeris.

34
Spes boni
futuri.

Apelles quum Laidem adhuc uirginem uidisset ex Pireeo ferentem aquam, admiratus in signem formã, duxit illam in conuiuium sodalium, Cæterum irrisus ab illis, quod pro meretrice uirginem adduxisset in conuiuium, Ne miremini, inquit, ego eam alo, ut aliquando fruatur. Nam priusquam totum exceperit triennium, eam formosam reddam.

35
Morosa diligentia.

Idem dicere solet sibi cum Protogene omnia esse paria, aut illi etiam meliora, uno se præstare, quod ille manum de tabula nesciret tollere. Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam morosam appellant, quæ frequenter officit, non pictori tantum sed & oratori. Huic uitio affinis fuit uir eximie doctus Paulus Aemilius Veronenfis, qui sibi nunquam satisfaciebatur, sed quoties recognoscebat sua, mutabat pleraq; dices opus non correctum, sed aliud: idq; subinde faciebat. Quæ res in causa fuit, ut citius elephantum pariant, quam ille quicquam edere posset. Nam historiam quam ædidi, plusquam triginta annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactum ut euulgaret. Nec multum absuit ab hoc uitio Thomas Linacrus
Anglus

Anglus, uir undequaq; doctissimus.

Nunquam tam occupatus fuit, ut diem prætermitteret in quo nihil omnino pingeret artem exercens. Unde subducens Artis exercitum a negocijs dicere solet, hodie nullam lineam duxi. Quæ uox citatio, abijt in prouerbium, de quouis officio prætermisso.

Idem tabulas in pergula proponere solet, postq; eas latitans, quid prætereuntes reprehenderent auscultabat. Sutor Iudicare de quidam reprehendit, quod in crepidis pauciores una intus fecisset ansas. Tulit hoc tacitus Apelles: postridie quum idem circa cruce aliquid notaret, Apelles indignatus prospexit, denunciando illi, ne sutor ultra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium uenit.

Protogenes Rhodi uinebat. Eo Apelles uidendi eius gratia profectus est: continuoq; petit officinam, in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anicula quædam custodiebat. Ea Protogenem negauit esse domi, rogauitq; à quo quæsitum diceret reuerso. Ab hoc, inquit Apelles, arripitq; peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quæ gesta erant anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuo dixit, Profecto Apelles Rhodum uenit. Nec enim in alium cedit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, aniq; mandauit ut si rediret hospes, diceret ostensa lineam, hic est quem queris. Reuersus Apelles & uinci erubescens, tertio colore lineam secuit nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes uictum se confessus in portum deuolat, hospitem querit domumq; ducit uictus uictorem. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis respondit ea quæ cito fiunt, cito perire: contra quæ paulatim exacta
cura

Cito nata nō durant. cura absoluerentur, et ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Cito nata, cito pereunt, dum elaborata ferunt ætatem. Beta cito nascitur, buxus paulatim.

40 Zeuxis certanē artis exercuit cum Parrhasio. Quum enim Zeuxis tam scite effinxisset uuas, ut in scenam aues aduolarent. Parrhasius detulit linteum pictum, ita ueritate representata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore, Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues sefellī, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

41 **Imitatio.** Idem postea pinxit puerum uuas ferentem, ad quas quum aues aduolassent, processit iratus operi, Vuas, inquit, melius pinxi, quā puerum. Nam si hoc consummassem, aues puerum timere debuerant. Ingenuitatis exemplum. At aues uiderunt in puero nullum esse motum, itaq; aut mortuum aut dormientem arbitrate sunt.

42 **Superuacua.** Scopas Thessalus statuarum artifex demiranti quur in ædibus suis tantum haberet rerum superuacanearum & inusitatærum, Imò his, inquit, superuacaneis felices sumus ac beati, non illis necessarijs. Quum ea quæ sunt uitæ necessaria sint suapte natura preciosissima, tamen quia quotidiana sunt, multisq; cōmunia, contemnuntur. Ceterum quanti sint precij, declarat extrema necessitas, quæ si incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulea & aurum suum dans, uno pane cōmutet: Cetera magis ad ostentationem pertinent, quā ad salutem.

43 **Philosophia ars.** Polycletus statuarius dicere solet eorum opificium esse molestissimum, quibuscumq; lutum perueniret ad unguis. Plastas opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercendas, unde non conspurcarentur opifex. Tale nimirum philosophiæ studium.

44 Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad
artis

artis iudicium, alteram ad opinionē uulgi, & ad cuiusuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectus admittit turbam. Prior Populi illam quam ex arte fecerat, magnopere laudata est, altera non dicitur, item. Tum Polycletus, atqui scitote, inquit, quod hanc quam tantopere laudatis, ego feci, eam quam uituperatis uos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamen artis species imprudentes. Si moniti fuissent, utram ad illorum iudicium finxisset, eam prætulissent.

Arato destinanti tyrannorum communi odio abolere tabulam insignis artificij, quæ Aristratum in curru uictorem habebat, Nealces supplex intercessit, ut opus incolume seruaretur, dicens cum tyrannis non cum tyrannorum imaginibus belligerandum esse.

Quum Philippus locum quandam Ithomatam non minus munitum, si præsidium imponeretur, quā erat Acrocorinthus occupasset, & sacrificio peracto per uatē ad ipsum exta essent delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit: & ipse animi dubius rogabat eos quid exta portenderent, utrū Mesenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridens, Si animum, inquit, uatis geris locū dimittes: sin regis, utroq; cornu bouem retinebis. Peloponesum bouis ænigmate signans, quā facile tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hunc in modum respondit: Permulti sunt ò Philippe Cretensium mōtes, permulti Bœotiorū, ac Phocensium tumuli terra prominentes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamen quum horum nullum ceperis, omnes tamen sponte imperata faciunt: latrones rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur. Regi autem nihil beneuolentia firmius aut munitius esse potest.

Philip

- 47 **Regum amicitia.** Philippus Arato uenenum dandum curarat, quod non repente occideret, sed lenta tabe consumeret. Id ubi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dissimulauit, & ingressus cubiculum uni tantum ex familiaribus dixit, O Cephale hec sunt præmia regie amicitie? Non semper tutum regibus optima dare consilia.
- 48 **Ocium.** Quum ex Atheniensium socijs quidam contumelia causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubissent, fuissent strenui uiri. Magni profecto, inquit Lacon, faciendum fufum, sagittam sentiens, si strenui ignauiq; discrimen nosset. Significans illic ubi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis & ignaui discrimen: sed ubi coninus res geritur, ibi demum apparet, qui sint uiri, qui non.
- 49 **Modeste.** Turbo Adriani Caesaris præfectus, admonitus ab eo, ut curam haberet sue uoletudinis, sibiq; daret uacationem à negocijs. Respondit, non decere Caesaris præfectos nisi stantes mori, Ignauum esse sentiens in lecto decumbentem expirare.
- 50 **Animi bona.** Idem quum adhuc nihil aliud esset quàm centurio, & ante præfectos à Cesare uocaretur in consilium. Turpe est, inquit, ò Caesar, exclusis præfectis cum centurione agere.
- 51 **Nuncijs fidelis.** Milo Crotoniates athleta iam senex quum uidisset athletas alios in curriculo sese exercètes, fertur inspexisse lacertos suos, lachrymansq; dixisse, At hi iam mortui sunt. Merito fleuit, qui felicitatem, corporis uiribus metiebatur. Animi uigor serius senescit, si tamen senescit unquam.
- 52 **Nuncijs fidelis.** Philippides dictus ἡμερόδωμος, quod uno die mille quingenta stadia uno die Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum uictoriam Atheniensium aduersus Medos in Marathonem partam, senatui de pugna exitu sollicito nunciaret, μέγα χεῖρετε, inquit, νικώμεθα, id est, multum ualete, uinctimus, moxq; expirauit.

Perseus

- Perseus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in firo apud mensarium. Hanc diligentiam quum amicus admirans diceret, adeo ne legaliter Persæ? Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, nec legaliter repositam. Fit enim sepenumero, ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est in Græcis, νομικῶς, & ὀλιγκῶς.
- 53 **Cautio tuta.** Timon Atheniensis dictus μισάνθρωπος, interrogatus quur omnes homines odio prosequeretur, Malos, inquit, merito odi, cæteros ob id odi, quod malos non oderint. Sentiens nõ esse uere probos, qui non detestantur improbos.
- 54 **Malorum fons.** Eidem ascribunt, quod dicere solitus sit, duo præcipua esse malorum omnium elementa, auaritiam atq; ambitionem. Ambitio male profundit, quod male collegit auaritia.
- 55 **Laus conciliat amicos.** Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit in Stilpontem Megarensim: cæterum ubi quispiam eorum qui aderant dixisset, Atqui ille te nuper laudauit. Per Iouem, inquit, uir enim optimus est ac præstantissimus. Tam facile ex obtrectatore factus est laudator, non ob aliud nisi quod ab eo laudatus esset.
- 56 **Senectus uiridis.** Gorgias Leontinus sophista, centesimum septimum agens annu, rogatus quare tandiu uellet in uita manere, Quia nihil, inquit, habeo, quod accusem senectutem.
- 57 **Malum disse-** Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem à natura seiunxisset. Naturam appellat honesti rationem homini à natura insitam.
- 58 **Malum disse-** Philotimus medicus cuidam ostendenti digitum exulceratum, quum epar haberet tabidum: id enim ex colore deprehendit, Non est tibi, inquit, ò bone periculum ab unguium uitio. Idem ferè fit ab hominibus, ut de leuioribus malis quærantur, grauiora dissimulent.

Archy

- 59 Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit nullam pestem esse
Voluptas. pituliorē hominibus à natura datam, quàm uoluptatem. Ex
hoc enim fonte prodit quicquid est in hominum uita scelerum
& calamitatum.
- 60 Prodicus dicere solet, optimum condimentum esse ipsam
Frugalitas. ignem. Sentiens bono stomacho satis esse opsonium esse coctū,
etiā si nihil accedat deliciarum.
- 61 Menedemus quum audisset quod frequenter ab Alexino lau
Laude incor daretur, At ego, inquit, illum semper uitupero: declarans se non
ruptus. posse corrumpi laudibus, quo minus eum reprehēderet, qui re
prehensione dignus erat.
- 62 Cuidam qui in foro Rome loriceatus ambulabat, prætexens
Ab inexpectato. id se metu facere, perquam scite dixit Vibius Crispus, Quis ti
bi sic timere permisit? Ludēs ex inopinato. Expectabatur enim,
ut obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam
armatus incederet. At ille increpuit hominem, quod sic time
ret, quum liceret manere domi, si quid timeret.
- 63 Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum ui
disset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser, quomodo
Commiseratio in malis. hoc potius agendum, quomodo hinc possim educi. Hoc refer
tur à diuo Augustino.
- 64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoq; sum
pto conualuit ægrotus. Euenit ut aliquanto post idem morbus
recurreret, ægrotus quum ad idem pharmacum quo prius con
Medicina à ualuerat confugeret, nec sentiret remedium, accersit medicum
medico dāda admirans qui factum esset, ut eadem medicina, quæ prius depu
lisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam scia
scitanti medicus facete respondit, Fateor idem fuisse pharma
cum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medi
corum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo
dandum

- dandum. Quæ profunt iuueni, nocent seni: & contrā, quæ iu
uant celo tepido, lædūt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.
- Euclidi cum fratre similtas erat: is quum minitans dixit
set, Dispeream ni te ultus fuero: Euclides contrā, Dispereā, in
Recōciliatio qui, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est similtas, & redi
tum est in gratiam.
- Aristo dicere solet eos uentos esse nobis molestissimos, qui
abstrahunt pallia. Nam his contra uentos munimur. Ita gra
uissime lædunt amici, qui expiscantur arcana.
- Gnathæna meretrix reprehensa à Stilpone philosopho,
quod adolescentes corrumpere, Tu, inquit, egoq; Stilpon in Philosophus
eodem heremus crimine, qui adolescentes tecum uersantes in
uilia quædam & amatoria sophismata doces, ut nihil referat similtas.
cum philosopho uersentur an cum meretrice.
- Eadem parasito quem alebat anus, eratq; obeso corpore,
elegantem, inquit, o adolescens es affectus corpore. At ille, Ab inexpectato.
Quid igitur futurum putas, si non secundus in lecto dormi
rem? Fame, inquit, Gnathæna, perisses: subnotans illum uetula
concubitu ali.
- Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans in
cadum incidisset, Lacus, inquit, in cadum incidit. Nam Græci
lacum uocāt quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet,
lacum in cadum incidere absurdum est.
- Eadem quum quidam uini paulum infudisset in psycterium,
id est uasculi genus refrigerando uino paratum, diceretq; hoc Parsimonia.
uinum sedecim annorum est, Pusillum est, inquit, pro tot anno
rum ætate. Hoc ipsum ascribitur Phryne.
- Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se
lignarent, uictum ita consolata est, Bono animo es puer non Certamen ar
guta est certamen coronarium, sed argentariū. Sentiens in alijs gentarium.
certaminibus uictorem ferre coronam, hic uictori numerandam

- pecuniam, ut melior sit conditio uicti quam uictoris.
- 72 Eadem ei qui filiae ipsius nannam dederat, nec postea quae
Petrix me- quam adfererat ipsi, nihilo minus solito more ad eam uenia
retrix. tans, H. us, inquit, puer, num putas te, quemadmodum semel
data munera ad Hippomachum pædotribam, ita semper ad me
commeaturum?
- 73 Eadem adolescenti qui sua spõte uenerat ad conuiuium, præ
Conuiuia ul- bibit his uerbis, Cape, inquit, superbe: quum ille commotior di
troncus. xisset, Qui superbus, inquit, inquit Gnathæna, quis te superior,
qui nec uocatus uenias. Iocus est ex ancipiti: nec uocatus uenit,
qui non uocatus uenit, quod est impudentia: & nec uocatus ue
nire dicitur, qui uocatus uenire recusât, quod est superbia.
- 74 Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles,
alter mastigias seruus. Milite uero per contumeliam illam ap
pellante lacum, an, inquit, quia duo annes in me influunt, Ly
cus & Elcutherus? Lycus & Elcutherus fluuiorum nomina
sunt, sed illa allusit ad seruum amatorem & liberum. Lupus
esurit, liber arrogans est.
- 75 Nico meretrix, cui cognomen erat capra, parasitum quæ
Ab inexpe- ptam obuium habens à morbo gracilem, quam maclëtus inquit,
lato. Quum is respondisset, quid me putas triduo comedisse? aut le
cythum, inquit, aut soleas. Parasitus sentiebat se nihil aut mi
nimum edisse, illa respondet quasi de cibi genere interrogata.
- 76 Callistion cognomento Ptochelena, quum à quodam esset
conducta seruo, isq; quoniam aestiuo tempore nudus accumba
bat, ostēderet in corpore notas plagarū, Vnde inquit illa ma
fer: quumq; is dixisset se puerū iure fuisse perfusum. Tum illa,
Nimā ū uitulino, sentiens esse flagrorum uestigia. Ex carnis
uitulinis coqui faciunt ius, ex pelle uitulorum fiunt lora.
- 77 Thais glorioso cuidā amatori, qui cum multa pocula sum
Ex ambiguo psisset comedato, diceret se uelle illa constringere, aliaq; para
re

re: Perdes, inquit, quod cuiq; proprium est. Ambiguo sermone
notans esse commodatitia. Poterat autem intelligi, si consen
tur, perire quod cuiq; populo proprium est.

Lais Corinthia cuidam amatori, qui missō sigillo, iubebat 78
illam uenire, non possum inquit, lutum est. Olim terræ genere Ex ambiguo
signabant, at illi lutum esse dixit, quasi ob lutum utarum non
posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur, argentum
querebat.

Leontium, quoniam ipsa cum amatore discumbente, ingres
sa est Glycerā, & amator ad hanc uidebatur procliuior, sede
bat moesta. Hæc quum notus quispiam appellasset, dicēs, Quæ
mæres Leontii? Vterus, inquit, mihi dolet. Vtæq; Græcis ute
rum siue uulua sonat, & eadem uox sonat posterior: significa
bat autē posteriorē Glycerā magis placuisse, idq; sibi dolere.

Phryne iam anus, dixit à multis fecē emi, propter uini glo
riam. Sentiens multos ideo secum congregari ut gloriari possent, Vetula
cum Phryne rem habuisse. Sicut uini magni nominis etiam sex amata,
emittitur, ut iactare possint se tale uinum habere domi. 80

Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant foe
mine, quæ iuxta morem ioci conuiuialis quod unus quispiam fa
ceret, idem omnes facere cogentur, prior manū bis aquæ im
mersam admouit fronti. Quoniam autem omnes erant fucatae,
aqua per lituram fucorum defluens, rugatum specie uultus o
mnium deformabat, quum ipsa interim Phryne quæ naturali
forma pollebat speciosior etiam appareret diluta facie.

Quum amatores quoniam gratis non admittēbantur, filie 82
domum expugnaturi, uectes, ligones, & balistas admouerent, Precium ex
Phryne prodijt, Quæ ista, inquit, haberetis domi, quin potius pugnat.
adferetis precium? Sentiēs ita facilius expugnari meretricum
aedes, dando quam fodiendo.

Phryne Praxitelē à quo deamabatur rogauit, ut ex operi= 83

bus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem Callide. amās, sed illa sensit a. t. ficem dissimulare quod esset optimum. Itaq; subornauit seruum qui Praxitelem in foro sua uendenti nūciaret incendium in officinam incidisse, ac pleraq; illius opera conflagrasse, non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil sibi relictum, si Satyrum & Cupidinem flamma corripuisset. At Phryne occurrēs iussit illum bono esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset, & Cupidinem abstulit.

84 Phryne cuidam iuueniliter iactanti quod multas haberet, se studio tristem exhibebat: ac roganti causam ob hoc ipsum irascor, inquit, quod multis inuolutus fueris, de plagarum notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit: erat enim seruus: at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

85 Eadem auaro cuidam amatori, blandienti dicentiq; Tu Praxiteles Venuscula es, & tu, inquit, Phidiae Cupido. Blandimentum blandimento pensans, & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias a parsimonia nomē habere uidetur.

86 Lamiam meretricem Demetrius rex adamabat parū sobrie. Ea quum iam senescens in conuiuio tibijs cecinisset, Democtato. & Magnia dicta est, interrogata a Demetrio, quid uideretur Lamia: Anus, inquit: aliud respondens atq; expectabat rex. Nā ille sciscitabatur, quam scite uideretur canere.

87 Anicula Theophrasto licitanti quiddam, idq; admodum Atticetate, hospes, inquit, non uendo tanti. Notans illum quasi non esset Atticus natura, qui supra modum affectaret Atticissimum. Id enim solēt hospites, dū in aliena lingua uolūt uideri disertī.

88 Phocionis cognomento Probi uxor dicere solebat, suum mundum esse praecleara gesta mariti. Ita frugalitatem suam excusant, alijs matronis obijcientibus quod parum pro dignitate culta esset.

Quum

Quum Cyprij aduersus Astyagem Medorum regem in- 89 feliciter pugnasent, mulieres in urbem fugientibus obuiam ire- Animose. runt, ac nudatis uentribus, Quò, inquit, ignauissimū ruitis? An nescitis uos huc iterum intrare non posse, unde semel natura lege egressi fuistis? Inuerso ordine matres animant mares, quae solent a periculis auocare.

Poppea quae prius adultera Neronis, mox repudiata Octa- 90 uia, marito potens facta, subornauit quendam ex Octauiæ mini- Animose. stris, qui ei seruilem amorē obijceret. Ancillis Octauiæ ad quaestiones pertractis, quaedam cruciatu uicta saisis annuerūt, quaedam perstiterunt dominæ suae sanctitatem praedicantes. Ex his una instanti Tigillino respondit, castiora esse Octauiæ mulieribus, quam os eius. Significans illum esse felatoribus obsequentem, aut cummilingum.

Chiomata Ortiagontis uxor, quum misso precio a suis re- 91 duceretur, ac tribunus illum officij gratia ad flumen profectus Pudicitia ma- retur, clam mandauit uni seruorum, ut Romanum illum se pro- tronalis. sequentem occideret. Id ubi caput praecisum sub ueste tectum ad maritum detulit, & ad illius pedes abiecit, Marito admirante dicenteq; num praeclearum duceret seruare fidem, Praeclearum inquit, sed hoc praeclearius, unum dumtaxat qui mecum concubuerunt uerere. Femina aliquanto prudentior Lucretia, quae non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam.

Canna Sinorito Galatae nupsit. Eam Synorix iuuenis 92 praepotens adamabat, & clam interfecit Sinorito, de nuptijs Pudica uxor Cannam sollicitare coepit. Illa quo coniugis mortem ulcisceretur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem praebuit. Tandem Synorigem ad se uenire iubet in templum Dianae, cui erat dicata, quasi uellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu deae libatura è poculo bibit, moxq; tradidit Synorigi: qui simul atq; reliquū ebibisset, uenerata deam, Te, inquit, dearam pra-

I 3 stan

stantissima testor, me huius tantum dici gratia haecenus Sino-
rito fuisse superstitem.

93 Olympias Alexandri mater, indigne ferēs quod Alexander
Iouis filius. pateretur se dici filium Iouis: Non desinet, inquit, Alexander
me Iunoni inuisam facere. Solent enim uxores extremo odio
persequi pellices.

94 Eadem quā accepisset Alexandrum, ut alij, Philippum mari-
Mores pro tum, adamare foemina à qua putabatur amatorijs uenenis cor-
phultris. ruptus, accersit ad se mulierem: quumq; prater insignem for-
mam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregie
dextrum, Valant, inquit, qui te insultant ueneficij. Nam tute
quidem pharmacum in teipsa ac philtum habes.

95 Eadem quum accepisset adolescentem quendam alicum
Bona fana. duxisse uxorem, elegante quidem forma, sed fana parum secun-
de: ille, inquit, non sapit, qui uxorem oculis, non etiam auribus
duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus, deprehenditur.
Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt. So-
lam spectantes dotem.

96 Intaphernis uxor, Dario permittente, ut unum è suis elige-
Frater ma- ret, cuius uitam sibi donari uellet, fratrem elegit: demirante re-
rito potior. ge causamq; sciscitante, Alius, inquit, maritus, alij liberi si deus
uolet possunt contingere: alium fratrem parentibus uita, de-
functis non est quod sperem.

97 Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona il-
Matrona or lius hospitio utens, ornamenta sua quibus illud seculum nihil
namenta. habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec
redirent è schola. Tum, & hæc, inquit, ornamenta mea sunt.
Sentiens matrona nihil esse pulchrius, neq; preciosius, quam
liberos recte educatos.

98 Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecantibus, una
foemina anus quotidie diluculo deos comprecari solet, ut esset
inco

incolumis sibiq; superstes. Accita à rege mulier, rogata est, unde
tanta in regem beneuolentia. Quoniam, inquit, quum puella In deterius
esset, & grauem tyrannū haberemus, optabam mortem illius. omnia.
Eo interfecto deterior arcē occupauit. Et huius exitium opta-
bam. Nunc quum te habeamus, superioribus etiam grauiorem,
uereor ne si tu peres, succedat etiam deterior, eoq; caput meū
pro tua salute deuoueo. Tam facetan audaciam Dionysius
punire erubuit.

Cuculo minores auiculas percontanti, quur ipsam fugerent: 99
quoniam, inquebant, suspicamur te aliquando futu um accipi- Tyranni
trem. Cocyx enim specie non multum differt ab acci- species.
pitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis spe-
cimen moribus edunt. Hoc ad Lysia-
dem accomodauit Plutarchus
in uita Arati.

APOPTHEGMATVM SEXTI
ET VLTIMI LIBRI
FINIS.

INDEX SENTENTIARVM.

A B inuentione persone 463	Affectus priuati	388
Ab altero pettum, alteri datum 326	Agamemnone maior	339
Ab inexpectato 299, 442, 443	Agere sagere	441
465, 498, 497, 478, 477	Agricultura militaris	318
496	Agri modus	284
Ab impetibili 465	Albus asinus	416
Ab ambiguo 477	Aliena curare	346
Abstinentia 344	Aliena dulciora	213
Abstinentia ducis 378	Aliena a causa	442
Acerbe 301, 306	Alius alio prestat	419
A crasis minus periculi 376	Ab menducio manifesto	442
A carmine Homeri 487	Amanter	469
Actio totum 307	Amator blandus	500
Admonitio grata 233	Amari sine contemptu	150
Admonitio libera 237	Amor gloriæ	449
Admonitio sera 381	Ambigue 210, 218	
Adulatio 217, 246, 250	Ambigue dictum	410
Adulator 486	Ambitio 237, 274, 386, 411	
Adulator impius 486	Ambitio insatiabilis	249
Adulatio repulsa 270	Ambitio notata	61, 202
Adulans libertas 455	Amici 387	
Adulterium 92, 210, 238, 447	Amice 29, 453	
Adulterium in regis filio 320	Amici exploratio	99
Ad'ωατα 148	Amicis fidendum	225
Aequitas 546	Amicitia fiducia	466
Aequalitas 80, 85, 340, 457	Amicitia	291
Aestimatio prepositera 195	Amicitia regum	332
Affabilitas 314, 418, 457	Amicitia iuncta inimicitia	151
Affectatio 500	Amico fido nihil preciosius 300	
Affectus cohibiti 153	Amicorum fides	323
	Amicus 244, 310	
	Amicus	

INDEX SENTENTIARVM.

Amicus consolator 150, 227	Aqua pro uino	423
Amicus deligendus 183	Ardelio	445
Amicus uerus & syncerus 147, 155, 160,	Argute 17, 27, 33, 43, 44, 46,	
	50, 53, 54, 64, 67, 68, 69, 74	
Amor 381	76, 81, 92, 93, 100, 101, 106,	
Amor animi 127	109, 110, 111, 112, 116, 117, 120	
Amor castus 169	124, 148, 153, 173, 181, 224,	
Amor insanus 316	294, 378, 392,	
Amor ob malum 349	Argutie friuola 198, 212	
Amor patriæ 281	Arma non audiunt leges 393	
Amor turpis 209	Arma nesciunt leges 279	
Anathema 216, 324	Armata preces 285	
Anima immortalis 171	Armata timiditas 339	
Animi uera bona 186, 418, 494	Arrogantia 57	
Animose 21, 29, 35, 44, 72,	Arrogantia felix 451	
75, 92, 93, 96, 115, 140, 247,	Ars conuiuij 373	
250, 278, 281, 314, 346, 372,	Ars alit ubiq; 409	
386, 393, 394, 396, 431, 450,	Ars gubernandi 155	
453, 501,	Ars imitatrix 442	
Animus presens 368	Ars imbellis 334	
Animus imperterritus 275	Ars inhonesta 205	
Animus incorruptus 289	Ars inutilis 56, 62, 66, 77, 121	
Animus metu liber 184	Artes 246	
Animus inexpugnabilis 362	Artis exercitatio 491	
Animus uere regius 245	Artes inutiles 56, 86, 187	
A nomine 480, 481, 407	Arte tractata plebs 467	
Antuuerpia 481	Arte retortum 475	
Applausus 478	Artes rege indigna 237	
Apta 440	Artes regie 318	
Apte retortum 327	Assensio simulata 298	
Aquila in nubibus 335	Assuetudo mitigat 165	
	Assue	

INDEX

<i>Affuescendum optimis.</i>	563	<i>Bellum cum graculis</i>	254
<i>Auaritia</i>	207.301	<i>Bellum iniustum</i>	251
<i>Auaritia delusa</i>	310	<i>Benedicendi studium</i>	298
<i>Auaritia non pecuniæ tantum</i>		<i>Beneficentia</i>	233
<i>est</i>	185	<i>Beneficentia ultronea</i>	162
<i>Auaritia in principe</i>	414	<i>Beneficium meritum</i>	219
<i>Auare</i>	415	<i>Benefacta pro liberis</i>	360
<i>Audacia</i>	75.275	<i>Benuolentia uirtute parãda</i>	237
<i>Audacia ex periculo</i>	277	<i>Benuolentia munimentũ</i>	493
<i>Audacia periculosa</i>	57	<i>Benignitas</i>	191.204.426
<i>Aurum in templis</i>	425	<i>Benignitas in hostes</i>	336
<i>Auri amor</i>	210	<i>Benigniter</i>	360
<i>Auro bene uti</i>	322	<i>Benigne</i>	426.439
<i>Auro nihil inexpugnabile</i>	231	<i>Bibacitas</i>	109.179
<i>Auro pugnare</i>	448	<i>Bibit et fugit</i>	475
<i>Aurum index</i>	146	<i>Blandiloquium</i>	62.209
<i>Aurum spretum</i>	302	<i>Bona fama</i>	502
<i>Auri contemptus</i>	456	<i>Bona fortunæ</i>	226
<i>Autoritas</i>	260.344.347.	<i>Bona præcipua</i>	248
384.422.		<i>Boni similes aijs</i>	209
<i>Autoritas persone</i>	464	<i>Bonis uti, malis abuti</i>	232
<i>Aut uincere, aut mori</i>	401	<i>Bonorum paucitas</i>	448
B <i>Alnecum sordidum</i>	480	<i>Bonum naclus ne mutet</i>	228
<i>Babæ inutilis</i>	340	<i>Bos lyæ</i>	484
<i>Barbarice</i>	466	<i>Breuiloquentia senectiosa</i>	272
<i>Barbaries</i>	478	<i>Breuter</i>	38
<i>Barbati medici</i>	324	<i>Breuis æri</i>	420
<i>B. ille retortum</i>	77.287.327	<i>Breuis potestas</i>	436
<i>Belli disciplina</i>	123	C <i>Æsar innocens</i>	416
<i>Belli incerta</i>	38	<i>Æsaris affabilitas</i>	416
<i>Belli studium</i>	316	<i>Calceus quã torqueat</i>	433
		<i>Callide</i>	

SENTENTIARVM.

<i>Callide</i>	20.32.39.106.132.	<i>Citharœodus malus</i>	407.478
	307.393.398.500.		484.497
<i>Calumnia</i>	68	<i>Ciuilitas</i>	274
<i>Caluitium accersitum</i>	269	<i>Ciuilitas prudens</i>	353
<i>Candide</i>	182.249	<i>Ciuiliter</i>	65.242.246.
<i>Candor</i>	103		264.327.347.352.385
<i>Canicies</i>	109	<i>Ciuilis ultio</i>	404
<i>Canini mores</i>	205	<i>Ciuitas lupanar</i>	480
<i>Canis conuitium</i>	200	<i>Claudicatio honesta</i>	438
<i>Canis Diogenes</i>	214	<i>Clemeter</i>	30.42.63.231.255.
<i>Cantharis</i>	258. ap. 74		257.260.264.271.282.312.
<i>Carptores alienæ famæ</i>	219		370.401.408.421.432.456
<i>Caste</i>	309	<i>Clementia</i>	418
<i>Castigatio</i>	128	<i>Clementia simulata</i>	294
<i>Catonis testimonium</i>	387	<i>Clemens uictor</i>	484
<i>Causatio</i>	278	<i>Clypeus gladius</i>	466
<i>Cautio aduersus omnia</i>	350	<i>Clodicare</i>	438
<i>Cautio</i>	351	<i>Cœlibatus damnatus</i>	90
<i>Cautio tuta</i>	495	<i>Coitus moderatus</i>	91
<i>Cautio sui</i>	149	<i>Coma</i>	94
<i>Celeritas inepta</i>	490	<i>Comœdiæ libertas</i>	170
<i>Celeritas consciendi</i>	276	<i>Comitas in uenatu</i>	312
<i>Censor bibulus</i>	302	<i>Comiter</i>	107.163.183.313
<i>Cephus</i>	52	<i>Commiseratio in malis</i>	496
<i>Certamen argentarium</i>	497	<i>Commoda interpretatio</i>	260
<i>Certamen uere regium</i>	244	<i>Communia neglecta</i>	457
<i>Certare cum rege</i>	482	<i>Communitas</i>	86.128.132
<i>Chara</i>	425	<i>Compilari uenire</i>	462
<i>Chori tres</i>	130	<i>Concessio abuti</i>	188
<i>Cicer pro Cicerone</i>	291	<i>Concordia</i>	472
<i>Cito nata nõ durant</i>	492	<i>Confessio per ironiam</i>	442
		<i>Coniunctæ</i>	

*Græ
 Gran^{us} Decanus elodio*

I N D E X

Coniunctæ vires	340	Coniutium retortum	357
Conscientiæ puritas	146	Corruptum in peius	462
Consiliarius	444	Corruptela munerum	337.288
Consilium in bellis	133	Corruptela	428
Consilium præcipiatum	288	Crassa ueritas	446
Consilium præsens	260	Crimen tectum	302
Consilium optimum	379	Crimen retortum	457
Consilium prudens	342	Crudelitas	262.404
Constanter	24.48.425	Crudeliter	404.405.408.
Consul ridiculus	384	452	
Consulatus breuis	296	Culcitra oberati	265
Consulatus maiestas	365	Cultus	271
Consultor non calūniator	304	Cultus animi	162.167.216
Consilium multorum	421	Cultus augustarum	429
Contanter dare	214	Cum dijs	483
Concordia fratrum	317	Curatio morbo grauior	392
Contatio	364	Cura præpostera	189
Contatio mala	161	Cura militis	394
Continētia	21.23.49.56.242	Curare friuola	381
Contumeliose	440	Curiositas	157.419.446
Conuena	480	D E arte artifex	490
Conuiuia pudica	401	De arte iudicet artifex	
Conuictus arguit mores domi-		236	
nae	269	Decorum persone	166.455
Conuictus improbus	217	Decorum	76.103.476.479
Conuiuia ultroneus	498	Decorum ubiq;	197
Conuitiator utilis	230	Deformitas exprobrata	293
Conuutium apertum	295	Deformis ingeniosus	442
Conuutium mutatum in peius		Degeneratio	58.211
439		Degeneres	353
Conuutiu in laudē retortū	292	Dei arcana consilia	386

Delica

S E N T E N T I A R V M

Delicatus reus	438	Diuinitio futurorum	284
Delitie	91.171.203.	Diuinitio	149.494
210.217.311		Diuitiarum usus	177
Delitie emolliunt	309	Diuitiarum contemptus	86
Delitie indignæ principe	248	Doctrina sine moribus	221
Delitiarum contemptus	283	Dolor dissimulatus	205
Delitie uerse in amarorē	411	Dolum dolum uincit	366
Delitie spretæ	213	Domini præsentia	446
Deo debetur gratia	473	Dos regnum	421
Deprauatum	439	Duabus sedere sellis	296
Deprauatio nominis	482	Ducis peritua	351
Destitutus undiq;	410	Duces præcipua uictorie spes	
Desperatio	285	359	
Deus imitandus	152	Dure	423
Dexteritas Caesaris	416	Dux bonus	102.350
Dextre	433	Dux egregius	351.362
Dicacitas molesta	285	Dux & idem miles	282
Dissentia	348.460	Dux aliorum seruator	361
Dignitas industria parta	325	Dux usu rerum callidus	373
Dignitas uilescit in plures dif-		Dux omnia facit	391
fusa	272	E Brietatis loquax	407
Dignitas	429	Ebrietati condonatur	321
Dij armati	133	Educatio	84.200
Dij,uis, & suasio	341	Educatio frugalis	191
Dij miseri	489	E factis iudicium	155
Dissimulatio	214	Eloquentiæ uis	334
Disciplina ciuillis	31	Eloquentiæ certamen	468
Disciplina militaris	373.390	Eloquentia popularis	303
Disciplina puerorum	128	Eloquentia uictor nō causa	300
Dissimulatio	447	Eloquentia uictrix	350
Dissimulanter	441	Empta	484
		Epi	

INDEX

Epitaphium quid	54	Extorta liberalitas	269
Error meritis cōdonatus	364	Extorta uenia	263
Error correctus	215	Exul in patriam pius	305.338
Error iuuenilis	215	Ex uerbis aliter exceptis	463
Eruditio utilis	175.177.179.	Ex uocum affinitate	479
	225	F Abulae populi	340
Eurota	52	Facere praestātius quā di-	
Ex absurdo	442	cere	445
Ex ambiguo	442.488.476.	Faceta exprobratio	267
	499.484	Faceta rapacitas	324
Exactio moderata	404	Facete	26.28.31.34.77.160.
Exceptio iocosa	443		187.207.216.220.255.364
Excusatum in peius	440		387
Excusatio	442	Facetum iudicium	231
Exempla insignia	195	Facta dictis potiora	450
Exemplum ducis	248	Factiones & sodalitates	341
Ex eodē ore frigidum & cal-		Factio uitata	385
dum	300	Factum	113.114
Exercitatio moderata	171	Fama quomodo paranda	132
Exercitatio	93.126	Fames condimentū	314.327
Exercitus praede aptus	367	Fame uincere	279
Exilium excusatum	332	Fatuis omnia licent	314
Exilium optabile	479	Fauor arte captatus	309
Exiliū utile & felix	207.240	Fauor regum temporarius	315
Ex iisdem uerbis retortū	465	Felicitas timidos facit	256
Ex linea iudicare	491	Feliciter	30. Felicitas 395
Ex mutata litera	483	Festina lente	271
Exordium ab aetate	298	Festinatio	161
Experientia	65	Festiuua negatio	270
Exprobratio faceta	267	Festiuiter	251
Extra causam	343	Festiuue	414. Festiuuum
			200
			Festiuum

SENTENTIARVM.

Festum semper sapienti	227	114.118. 121. 139. 140. 142.
Fidenter	28	149.144.306.387.394.400
Fides erga patriam	413	411.456.474
Fides in milite	413	Fortitudo uera
Fides amici	253.324	Fortitudo intempestiua
Fides in deditum	244	Fortuna
Fides in hostem	363	Fortuna aduersa prudentes fa-
Fides in duce	287	cit
Fides uxoriam	402	Fortune uicissitudo
Fides hostium legatis seruata	454	Frater marito potior
	239.312.337	Fratrum humanitas
Fiducia	452	Frenum receptum
Fiducia senectutis	453	Frugalitas
Fiducia aetatis & orbitatis	166	153.159.161.163.167
Fiducia benefactorum	359.369	196.213.239.271. 354.373.
Fiducia meritorum	470.471.472	387.390.496
Fiducia artis	247.208.372	Frugalitas regia
Fiducia euentus	272	Frugaliter
Fiducia fallax	274.311.362.396	24.64.88.117.127
Fiducia sui	310	Fucata
Fidus amicus	241	Fuco non credendum
Filij deorum qui	422	Fucus utilis
Filius solatium mortis	379	Fuga excusata
Filius improbus	397	Fugienda quae in uita
Filius patri similis	358	Funi uenditor
Finis ut se spectandus	89	Funericus cura
Femina mascula	168	Furacitas
Femineus scelus ad omnia do-	26.34.38.47.57.	Furandi ars
cus	60.68.78.82. 84. 94. 103.	Furax magistratus
Fortiter		Furax
		Garrulitas
		Garruli
		Gaudium temporarium
		Generose

INDEX

Generose	14.43.59.62.67.	Homines pauci	277
	105. 112. 113. 114. 115. 116.	Homines pecudum similes	191
	144.370.374	Homo animal stultissimum	187
Gloria	356	Homo rarus inuentu	200
Gloria dulcis	340	Honor potior mercede	450
Gloria amor	276	Honor precio prior	456
Gloria stimulus	255. 346	Honesti labores	419
Glorie studium	337	Honos arti habitus	328.387
Glorie tedium	285	493	
Gloria tecta	188.201	Honos uirtutis	376
Gloria uita charior	243	Honos negatus	277
Gloria potior pecunia	356	Honos alit uirtutem	379
Gloriose	96	Honos pro meritis iuuat	281
Gratitudo	151. 233	Honos semper iisdem	493
Gratitudo principis	267	Hostis pudendus	365
Gratiter	15.16.23.24.25.	Hostis populi	406
	27.31.33. 35.48. 49.52.69.	Hostis aut perdendus, aut de-	
	81.83.107.III.141.265. 365.	merendus	454
	370.424	Humanitas fratrum	333
Graue damnari à probis	385	Humanitas plus ualet quàm	
Græcorum mores	461	uis	311
Hæredipeta	464	Humanitas cicurat optime	365
Hæredipeta	464	Humaniter & grate	369
Hæredipeta	464	Humaniter	22. 32. 40.
Hæredipeta	464	54.68.83.250	
Hic est ille	194	Humane	421
Hilaritas in re tristi	168	Hydropicus	435
Hilaritas in morte	168	Hypocrisis	204.241
Homericorum carminum	com	Instantia elusa	365
Homericorum paratio	249	Ignauis non expectandi.	345
Homines non homines	200	Ignauia	370

Ignota

SENTENTIARVM.

Ignota loqui	199	Indoles malefica	404
Imitatio	492	Industria lucrosa	453
Imitatio mala	476	Industrie	429
Illo mala	480	Inexpectata	336
Impar principatui	419	Infamia non deletur	407
Imperator castus	368	Ingeniose	181.469
Imperiose	246	Ingenium uarium	300
Imperium in liberos	345	Ingenue	249.400.431
Imperium nescit pietatis iura	280	Ingratitudo	266.284.339
Imperium breue	431	441.451	
Imperare difficile	432	Ingratitudo tolerata	390
Impietas	222	Inhumaniter	349
Impietas felix	324	Inimici utiles	467
Impie	424	Initiari non est satis	199
Impigre	26	Initium bellum	478
Improbe	48	In nobis est ut bene audiamus	
Improba cura	392	229	
Improbitas	452	In pusillum	295
Impunitas	376	Infamie genera	195
Impudentia	405	In senem	301
Impudicitia	459	Insolenter	256
Impunitas mala	375	Insolentia	148
Incessus decorus	296	Institutio	334.340.466
Incorrupte	36	Institutio recta	177
Incorruptus animus	289	Integre	49.51.66.356.423
In deterius omnia	503	Integritas	247.342.468
Indoles in puero mira	427	Integritas militis	
Indoles agilis	238	Integritas damnata	345
Indoles erecta	157	Intempestiua	350
Indoles excelsa	246.274.280	Intendendū honesti studiū	134

K In ter

Yuna ga
hi' hals
ma
reman
muys
ma
calan dario
nuo boyu
codeget
hais mo G
6 let esta
nerd
elio
delet

I N D E X

In terrestri praelio apparet uir	Iocus è fabula	464
tus	397 Iocus in principem retortus	
Interpretatio commoda	340 265	
260, 294	Iocus crudelis	412
Intrepide	29 Iocus obliquus	267
In Vatinium	299 Iocus intempestiuus	459
Inuidia	435 Iocus insanus	406
Inuidia ob benefacta	380 Iouis filius	502
Inuidia fortunæ	229 Ira impotens	454
Inuidia in alium deriuata	322 Ironia	441
Inuidia notata	45 Irrisio	302, 439, 458
Inuidia quomodo uitetur	376 Irrisio detorta	465
Inuidia eleuat	399 Irrisio contempta	216
Iocose	261, 435 Iræ remedium	238
Iocus ab ambiguo	225, 262 Iræ subducenda occasio	316
297, 437	Iudex attentus	235
Iocus ab inexpectato	212 Iudex incorruptus	247
Iocus ex addito	302 316	
Iocus ex deprauatione	404 Iudex seuerus	236
Iocus ex nomine	300, 407 Iudicare de arte aliena	491
436, 440, 458	Iudex non accusat	388
Iocus ex similitudine uocis	297 Iuste	17, 19, 32, 34, 35, 43
Iocus ab absurdo	438 45, 48, 50, 55, 72, 81, 312,	
Iocus submorsus	464 332, 338, 384, 418, 462	
Iocus ex uocabulis	231 Iustitia	376
Iocus ex Homero	414 Iustitia dirimit fines	282
Iocus ex specie corporis	461 L Achryme seræ	366
Iocus in morbo	230 L Lamia meretrix	319
Iocus in morte	226, 416 Lamia regis	331
Iocus in mortuum	412 Largitio	448
	Lat.	

S E N T E N T I A R V M.

Latinus Græce	378 Liberaliter	21
Laude incorruptus	496 Libera monitio	467
Laus ab hominibus	97 Libere	25, 47, 109, 113, 119, 178
Laudando uituperare	480 180, 181, 203, 206, 217, 266	
Laus conciliat amicos	495 361, 371, 385, 391, 397, 403	
Laus immodica	221 406, 408, 412, 420, 421	
Lauticiæ	180 425, 429, 438, 449, 476	
Lectio mortua	206 Liberi degeneres	185
Legum autoritas	55, 102, 149 Liberi mali	273
Lenitas	166, 223, 237, 268 Liberi pro simijs	277
272, 273, 342	Libertas	172, 173, 185, 187, 215
Lenitas mira	272 216, 218, 225, 226, 361, 489	
Lenitas praua	134, 227 Libertas aduulatrix	485
407	Libertas in dicendo	96
Lenitas principis	267 Libertas exitiabilis	431
Lenitas regia	328 Libertas innocentia	267
Leniter	165, 327, 384 Libertas magno empta	352
403, 414, 432	Libertas oppressa	297
Lenocinium uirtutis	169 Libertas stulta	319
Lepide	46, 53, 60, 78, 80 Licentia	110, 122, 408
82, 101, 122, 123, 162, 165, 173	Licentia principum	424
174, 175, 182, 184, 198, 199	Lingua præceps	147
258, 260, 261, 262, 265, 326	Literarum interpretatio	464
414, 416, 418, 434, 430,	Literarum amor	248
459, 475	Locum ornat homo	178
Lepide negare	261 Locus non contaminat	220
Liberalitas extorta	269 Locus eligendus urbi	470
Liberalitas nimia	189 Loquacitas in conuiuio	147
Liberalitas regia	310 Loquacitas notata	45, 46, 49
Liberalitas regum	254, 312 75, 78, 107, 111, 120, 135, 302	

I N D E X

Lurco	377	Maleolus	434
Lucernam olet	303	Male præcinctus	295
Lucri auditas	447	Malos inuisere in carcere in-	
Lucrum turpe	147	cundum	287
Ludibriũ sacrilegio additũ	324	Malorum fons	495
Ludi magistri	347	Malum dissimulatum	495
Lusus in morte	419	Matrimonium	161
Luxus	163, 206, 211, 375	Matrimonium uitandum	211
	471, 475, 479	Matris lachrymæ	249
Luxus damnatus	390, 484	Matronæ ornamenta	502
Macedonia	481	Medici barbati	324
Magnanimiter	17, 25	Medicina	404
Magnifica promissa, sed in-		Medicina contempta	102
nia	288	Medicina à medico dāda	496
Magno empta uoluptas	306	Medicorum turba	417
Magniloquentia irrita	421	Medicorum osor	102
Magno paranda	334	Mediocritas	475
Magnus non fortis	351	Medicus malus	219
Magnus stultus	483	Medicus optimus quis	103
Maiestas nominis	273	Melior dextra	298
Mala uera	199	Memoria	171, 340
Maledico cedendum	175	Mendacium	64
Maledicus contemptus	229	Mendacium elusum	300
Maledicus prodest	165	Mendacium urbanum	233
Maledicus male audit	460	Mendicus à mendico	482
Maledicentia	80, 146, 315,	Mendicitas	208
	325, 381	Mendicitas occulta	224
Maledicere regi non tutum		Mercedis amor	468
	314	Metus malus diuturnitatis cu-	
Maledici	110	stos	229

Miles

S E N T E N T I A R V M.

Miles diues	350	160, 243, 252, 273, 278, 403	
Miles ditatus	358	422, 430, 494	
Miles dicto audiens	368	Modus	171, 177
Milites innoxij	280	Modus in honoribus	379
Miles bonus	375	Mollicies	204, 212
Milites prompti	393	Molesti	478, 480
Militariter	396	Monarchia	340
Militaria	400	Monopolia foeda	409
Militum cura	426	Mora noxia	276
Miles ociosus	427	Morbus exprobratus	301
Miles innoxius	427	Morbus utilis	252
Miles sine gladio	435	Mores in publico	149
Militia misera	231	Mores pro philtris	502
Militia laboriosa	357	Mores peregrini	132, 135
Militis officium	289	Morosa diligentia	490
Militaris ferocia	366	Mors spontanea	398
Minae	357	Mors an mala	224
Minae inutiles	147, 446	Mors ex somnus	172
Minae potentum	421	Mors peregrinatio	422
Mina in principem	417	Mors contempta	70, 71
Miser ante tempus	351		73, 81
Miseria multiloqua	357	Mors empta	291
Moderate	15, 28, 29, 32, 33	Mors liberat à cruciatu	228
	35, 41, 46, 51, 63, 68, 71, 75	Mors destinata	401, 413
	76, 81, 87, 98, 101, 104, 105	Mors quatenus contemnen-	
	108, 120, 145, 146, 148, 158	da	150
	164, 183, 201, 284, 326, 391	Mors inuitabilis	163
	413, 423, 455	Mors non deslenda	164
Moderatio poenæ	243	Mors sancta	169
Modeste	30, 33, 34, 40, 51, 69	Mors generosa	360

K 3

Mors

I N D E X

Mors in bello	354	Nihil de uitello	447
Mors principis	420	Nihil parati	295
Morsus tectus	359.436	Nil medium	340
Mortis memoria	446	Nimia familiaritas	385
Mortis contemptus	61.361	Nobilitas uera	350.388
Mortis metus	176	Nobilitas uirtute parata	291
Mortis solatium	290	Nomenclator obliuiosus	264
Mortuis parcendum	148	Nomen habet momentum	350
Mortui non mordent	440	Nominis deprauatio	476
Mundus matronæ	500	Non semper pugnandum	256
Munera	488	Noua sententia	380
Munera contempta	162	Noxia tollenda	345
Munera regum	222	Nudus non metuit	320
Munerū corruptela	288.337	Nulla proportio	295
Munus inutile	158	Nuncius fidelis	494
Munus in tempore datum	314	Nuptia intempestiue	321
315		Nux pinea	436
Muscas abige	437	O besitas	215
Musica contempta	348	O besus	380
Musica digna duce	250	Obesus miles	354
Musicæ genus	130	Obiurgatio	227
N atura uaria	422	Obliuiosus nomenclator	264
Necessitate delatus	10=	Obscuritas	338
nor	372	Obsequium humile	444
Negatio festiua	270	Obsoletorum affectatio	434
Neglectus iniuriarum	213	Occasio neglecta	338
Neronis extremæ uoces	411	Ocium	108.149.360
Neutra pars placet	294	445.494	
Nihil gratis	363	Ocium sapientis	368
Nihil scire	293	Ocium honestum	160
		Ociū	

SENTENTIARVM.

Ocium inutile	459	P alato sapere	380
Ocium liberale	136	Parricidium exprobratum	
Ocium molestum	435	410	
Ocium rege indignum	321	Par pari	201
Ocium turpe	157.283	316.323	
Oculus domini	330	Parfimonia	134.242.497
Odium pertinax	368	Parfimonia sordida	445
Odium furum	428	Parta tueri maximum	259
Omen	485	Pater pro filio punitus	114
Omen commode interpretatum		Pater iudex	407
220		Patienter	158
Omen exitij	410.413	162.383	
Omne solum forti patria	220	Patientia	170.290
Omnia expertus	422	Patria dulcis	401
Optima decernenda	289	Patriæ charitas	374.445
Optima negligimus	221	Patriæ desiderium	304
Optima primum	184	Patriæ studium	106
Optimi eijciuntur	341	Patriæ uita charior	283
Opus immortalitate dignū	489	Patronus malus	444.453
Oraculum	347	Pauci boni	189
Oracula à nobis pendent	355	Pauci pro omnibus	305
Oratio aliena	254	Paupertas expedita	94
Oratio speculum animi	167	Paupertas tragica	197
Orator clamorosus	292	Pax bello potior	470
Oratores	187	Pax domestica	473
Osor foeminarum	211	Pax bello parata	359
Ostentatio inanis	371	Peculatus dissimulatus	407
Ostentum commode interpre-		Pecunia contempta	138.170
tatum	355.395	361.389	
Ostentorum interpretatio	415	Pecunia pestifera res	137
		K 4	Pecū

I N D E X

<i>Pecunia qualis</i>	163	<i>Philosophus homo</i>	214
<i>Peregrinatio inutilis</i>	162	<i>Philosophi uita</i>	197
<i>Perfidiose</i>	96	<i>Philosopho honos habitus</i>	329
<i>Periculum praeisum</i>	434	<i>Philosophus meretrici similis</i>	
<i>Periculum uitare satius</i>	348	497	
<i>Personae respectus</i>	355	<i>Philosophus oratore praestantior</i>	178
<i>Petax meretrix</i>	498		
<i>Pertinacia uincit</i>	366	<i>Philosophus diues</i>	184
<i>Phalangium</i>	203	<i>Philosophus nullius eget</i>	184
<i>Phaselitæ</i>	482	<i>Pie</i>	36.427
<i>Philosophia</i>	193.353	<i>Pietas in fratrem</i>	333
<i>Philosophia in aduersis</i>	325	<i>Pie in patrem</i>	107
<i>Philosophia regi necessaria</i>	234	<i>Pie in patriam</i>	38
		<i>Pietas</i>	318
<i>Philosophia ars</i>	492	355.451	
<i>Philosophia regina</i>	184	<i>Pietas in patrem</i>	330.381
<i>Philosophiæ studium</i>	181	<i>Pietas in patriam</i>	121.144
<i>Philosophiæ fructus</i>	174	472.473	
<i>Philosophia naturam mutat</i>	169	<i>Pietas in matrem</i>	460
		<i>Pietas in parentes</i>	468
<i>Philosophia necessaria</i>	174	<i>Pietas in præceptorem</i>	247
<i>Philosophia rusticana</i>	126	<i>Pietas mira in filium</i>	330
<i>Philosophia medicina animo= rum</i>	175	<i>Pingere fingere</i>	436
<i>Philosophia oratoria præstantior</i>	177	<i>Placere bonis</i>	331
<i>Philosophiæ simulatio</i>	220	<i>Podagra</i>	298
<i>Philosophus</i>	219	<i>Poenitenda</i>	381
<i>Philosophus aulicus</i>	188	<i>Pœna ridicula</i>	431
<i>Philosophus paucis eget</i>	198	<i>Pœtica fictio</i>	472
		<i>Pompa inepta</i>	187
		<i>Popu</i>	

S E N T E N T I A R V M.

<i>Populi iudicia</i>	493	<i>Princeps qui uirtute præcellit</i>	
<i>Populus qualis</i>	379	308	
<i>Populus nocentissima bestia</i>	305	<i>Princeps auriga</i>	409
		<i>Princeps scenicus</i>	409
<i>Potentia innoxia</i>	345	<i>Princeps indulgens</i>	417
<i>Potestas abdicata</i>	277	<i>Princeps</i>	417
<i>Potestas emptæ</i>	279	<i>Principis delectus</i>	420
<i>Potestas moderata</i>	376	<i>Priuatus affectus</i>	474
<i>Potestas spectæ</i>	458	<i>Principatus amor</i>	275
<i>Potentia inuidiosa</i>	466	<i>Probrum commune</i>	351
<i>Præco rerum gestarum</i>	246	<i>Prodesse pluribus</i>	154
<i>Præcones poëtæ</i>	337	<i>Proditio grata</i>	257
<i>Præconum turba</i>	483	<i>Proditio turpis</i>	43
<i>Præde contemptus</i>	240.341	<i>Profusio</i>	205.217.223.239
<i>Præfectus uigilans</i>	236	382.406.425.436.437	
<i>Prælongi</i>	457	<i>Proles amor</i>	384
<i>Præposteræ mores</i>	472	<i>Proles debetur patriæ</i>	470
<i>Præpostera studia</i>	190	<i>Promissa magnifica, sed inania</i>	
<i>Precium expugnat</i>	499	288	
<i>Præsens consilium</i>	260	<i>Prouisio necessariorum</i>	179
<i>Præstantia</i>	367	<i>Prouidentia</i>	354.370.385
<i>Præces abiectæ</i>	183	396	
<i>Præscientia</i>	420	<i>Prudenter</i>	17.27.38.41
<i>Prima coitio</i>	450	50.73.79.88.139.325.386	
<i>Princeps aditu facilis</i>	261	424.470	
<i>Principis est ornare ditionem</i>	270	<i>Publica utilitas</i>	62
		<i>Pudicitia coniugum</i>	53.449
<i>Principatus sollicita res</i>	448	<i>Pudicitia matronalis</i>	501
<i>Princeps nulli molestus</i>	419	<i>Pudica uxor</i>	501
<i>Princeps legum obseruator</i>	259	<i>Pudice</i>	71.144.313.332.346
		K 5	<i>Pueri</i>

INDEX

Pudor inutilis	195.196.402	Regni stabilitas	251.428
Pueritia dura	135	Regnum uirtute ambiendum	
Punire in alij quod ipsi committimus	156	Regum amicitia	332.494
Pura sacra	220	Regum est audire omnes	237
Pusilla curare cū periculo	380	Regum humanitas	232
Quo Vando bellandus	370	Relaxandus animus	469
Que in uita fugienda	190	Relictis gaudendum	182
Que nos admonent mortalitatis	248	Religiose	18. 41
Quid optandum à deo	323	Reipub. prima cura	429
Qui malus ubiq; malus	228	Reip. neglectus	430
Quod superest sacris impendendum	287	Remp. fuge	305
RApacitas	408.414	Res uerbis contraria	482
RApacitas faceta	324	Res uerbis efficator	325
Ratio	188 292	Resupini	438
Ratio reddita populo	348	Retortum in laudem comitium	
Reconciliatio	186	Retortus iocus	448
Recriminatio	399	Retortum	443.457
Regulariter	245	Retortum dictum	439
Regum natiuitas	482	Retortum crimen	337
Reconciliatio	497 393.434	Retortum mire	353
Reditus è bello	378	Retortum conuicium	460
Reditus in gratiam	301	Rex equum fricans	317
Regem regia decent	238	Rex insensus Democratia	379
Reges non admittendi	335	Rex segnis	389
Regibus honesta tantum licent	253	Rex cogitabundus	477
Regdandi ulcedo	320	Ridicula praeferuntur salutaribus	189

Ridicu

SENTENTIARVM.

Ridiculus asuescere	374	Somma	278
Ridicule	367.443.461.477	Somma ex ambiguo	303
Ridiculum	199.200.215.224	Scortator	223
Risus interimens	435	Scorta	226
Robur corporis	429	Scortum	218
Rustice	140	Scortum imperiosum	220
SAcra pura	220	Secūdis moderate gaudēdū	356
Sacrificia frugalia	92.153	Secreta regum	471
Sacrilegium	211	Scythia ἄμουσος	317
Saenitia castigata	272	Senectus animosa	278
Salse	16.36.44.50.52. 100	Senectus	209.376
101.102.110.119.158.171.201		Senectus honoranda	148
204. 206. 208. 209. 214		Senectus uiridis	495
223.261.279.292.294.299		Senectus honorata	121
306.329.372.380.381.410		Senectus iuuenilis	151
412. 424. 439. 441. 444		Senes neglecti	378
462.463.465		Senex bellator	400
Salse retortum	292	Senex adificator	399
Salubritas iuncta fecunditati		Sensus communis	159
451		Sepultura uiui	411
Sancte	427.432	Sepultura	192.211.226
Sanctitas non ficta	342	Sera monitio	200
Sapiens diues	197	Sermo breuis & efficax	303
Sapiens sub stulti persona	335	Sermo index animi	191
Sapientes inuisti tyrannis	322	Sero	206.297
Sapienter	23.26.35.49.52	Seruire tempori	248
69.83.101.105.108.127		Seruire uoluptatibus	154
Scelerosis uti	396	Serui ueri	194
Schema male affectatum	297	Seruitus grata	317
Somma contemptum	351	Seruitus uitiorum	223

Seruo

I N D E X

Vicarij graues	425	Vis pro iure	279
Vicinus bonus	339	Vita anxia	278
Vicijsitudo rerum	145	Vitam nemo contemnit	456
Victor benignus	328	Vitæ contemptus	27
Victor ferrox	397	Vita pura	460
Victoriæ moderatio	94	Vita misera	213, 460
Victoria magno emptâ	334	Vita sine literis mors	222
Victoria dulcis	450	Vitia pensata	446
Victoria speciosa	58	Virtus principis	422
Victor & uictus	366	Vini docendi nō laudandi	423
Victoria uti	275	Vltio decorum	401
Vigilantia	357	Vltio	463
Vincere sine cæde	390	Vltronea beneficentia	102
Vindicta	348	Vltra malleum	480
Vindicta ciuilib	193	Vmbra	489
Vindictæ odium	290	Vnguenta	91, 223
Vindicta optima	227	Vnguentum olere	268
Vindictæ neglectus	344	Vnus eximius	417
Vini patiens	433	Vocalitas	302
Vinum uetus	295	Voluptas	203, 218
Violente	96		224, 496
Virgo mulier	298	Voluptas temporaria	474
Vir magistratum ornat	360	Voluptas doloris comes	168
Viri fortis fiducia	224	Voluptas ex uirtute	154
Vir pecunia potior	339	Voluptas magno emptâ	306
Virtus laudata tantum	193	Voracitas	488
Virtus infelix	457	Vota	133
Virtus querenda	161	Vota qualia	152
Virtus succedit	333	Votum	259
Virtutis præmia	97, 145	Vota morientis	418

Vota

P E R S O N A R V M.

Vota stulta	202	Vti uictoria	366
Vox in bello	177	Vulgi nihil sanum	286
Vox tyrannica	405	Vulgo nihil recte placet	222
Vrbane	16, 36, 47	Vxor casta	322
	65, 74, 76, 235	Vxor eligenda	90
Vrbantitas	255	Vxor humilis	147
Vfus ad aras	345	Vxor molesta	443
Vfus lenit molestiam	208	Vxor quare ferenda	166
Vtunq; uincere	347	Vxorum imperium	375
Vtilitas	387	Vxoris reuerentia.	420.
Vtilitas uirtute potior	95		

I N D E X P E R S O N A R V M.

A	Adrianus Cæsar	417	Alexander seuerus	425
A	Aegyptij	316	Anaxander Euricratidis	51
A	Aeschines	185	Anaxandridas Leontis	49
A	Agasticles	14	Anaxilas	51
A	Agathocles	325	Androclidas Lacon	51
A	Agésilauus	15, 98	Annibal	365
A	Agésilatrata	144	Antagoras poëta	255
A	Agésilauus Ephorus	48	Antalcidas	51
A	Agésilopolis Cleombroti	42	Antenodorus philosophus	258
A	Agésilopolis Pausanie	43	Antigonus rex Macedonũ	251
A	Agis primus	43	Antigonus secundus	330
A	Agis secundus	47	Antiochus	336
A	Agis ultimus	47	Antiochus Ephorus	53
A	Alcamenes Telecri filius	49	Antiochus tertius	332
A	Alcander	87	Antiochus quartus	333
A	Alcibiades	347	Antipater	332
A	Alexander Magnus	238	M. Antonius	397
			Anto	

I N D E X

Antonius pius	420	C. Marius	392
Antonius Heliogabalus	425	C. Popilius	393
Antonius Geta	424	Callicratides	125
Antonius Caracallus	424	Callicratidas	71
Amus libera uox	304	Callipide	33
Arcefilus	125	Cassius	471
Archelaus	55, 326	Cato senior	374
Archidamus Zeuxidami	55	Cato Uticensis	383
Archidamus alter	57	Catulus Luctatius	393
Archileonides foemina	60	Chabrias	351
Argeus	53	Charillus sive Charilaus	55
Aristides iustus	341	107	
Aristippus	172	Chilo Lacon	145
Aristo	54	Claudius Caesar	406
Artoxerxes	312	Clearchus	74
Artoxerxes alter	314	Cleombrotus Pausania	74
Astycratidas	59	Cleomenes Anaxandride	74
Ateas Scythia	317	Cleomenes alter	78
Augustus	257	Commodus Aelius uerus	420
Aurelianus	431	Cotys Thraciae rex	366
Bias Lacedaemonius	60	Curtius eques Romanus	266
Bonosus	433	Cynisca	31
Brafidas	60	Cyrus iunior	313
M. Brutus	401	Cyrus Maior	308
Buris	121	Damidas	61
Caecilius Metellus	392	Damis	61
C. Caligula	405	Damonidas	61
C. Domitius	372	Damatria	139
C. Fabritius	362	Darius	309
C. Iulius Caesar	273	Demaratus	62

Deme

P E R S O N A R V M.

Demetrius Antigoni filius	329	Hegesippus Crobelus	352
Demetrius Phalereus	353	Herondas	67
Demonides	125	Hieron	319
Demosthenes orator	303	Hippocratidas	71
Dercillidas	61	Hippodamus	71
Diogenes Cynicus	186	Dathyrfus Scytharum rex	
Dion	326	317	
Dionysius	320	Iphicrates	349
Dionysius iunior	324	I Abotus	78
Domitianus	416	Lacedaemonij	14
E Merepes Ephorus	64	Lacedaemoniorum prisca insti-	
E Epaminondas	354	tuta	125
Epanetus	64	Lacenaum apoph.	138
Epicharmus	319	Laconum aliquot ἀνωρύμωρ	
Eteocles	118	apoph.	109
Eudamidas Archidami	64	Lacydes	125
Eudemonicus	246	Lamachus	349
Euboiclas	64	Laphyropole	20
Eumenes	333	Larissai	29
Euricratidas Anaxandride	67	Leon Euricratidis	80
F Abius Maximus	363	Leonidas Anaxandride	81
F C. Fabritius	362	Leonides	239
Firmus	433	Leontychidas primus	79, 88
G Alienus	430	Leontychidas alter	80
G Gelo Syracusanus	318	P. Licinius	372
Gerado Spartanus	92	Lochadus Polyenidae	84
Gorgo	138	Lucullus	394
Gorgo Leonidae uxor	89	Lycurgus	84
Gyrtias	139	Lysander	95
		Lysimachus	331

L Ma

Handwritten notes in the left margin, including a large 'F' and 'S' and some illegible scribbles.

INDEX

M Anius Curius	362	Phocion Atheniensis	286
Marcus Brutus	401	Pisistratus	352
Marcus Crassus	471	Plistarchus Leonida	304
M. Tullius Cicero	291	Plistonax Pausania	104
C. Marius	392	Pollio	266
Maximinus	429	Polys rex	316
Marinus	431	Polycratidas	106
Maender	77	Polydorus Alcanenis	105
Megabates	21	Pompeius Magnus	280
Memnon dux	315	C. Popilius	393
Menebrates medicus	34	Porus rex	243
Myronides	345	Probus	432
N Amertes	99	Ptolemaeus Lagi filius	327
Nerva coccei	417	P. Licinius	372
Nicander	99	Pyrrhus rex	333
Nicostratus dux	353	Pytheas	352
O ctavius Caesar Augustus		T. Quintius	371
257		S. Aturninus	431
Orontes	315	Scipio maior	368
Otho Syluius	413	Scipio minor	386
P aedaretus	103	Scilurus Scytha	317
Panthoidas	100	Semiramis regina	310
Parysatis Cyri mater	115	Seruilus	281
Paulus Aemylus	372	Sertorius	400
Pausanias Cleombroti	100	Seuerus Imperator	422
Pausanias alter	102	Sextus Nero	407
Pelopidas	361	Socrates	152
Pericles	345	Soebidas	106
Pescenninus Niger	423	Spartis	121
Philippus Macedo	228	Strato	73

Sylla

PEREONARVM.

Sylla	395	Tiberius Caesar	403
T achus rex	38	Timon Atheniensis	349
Tacitus	432	Timotheus dux	351
Taxiles India	243	Tisaphernes	19
Telecrus	107	Traianus	417
Telesia	141	Taronius	268
Teres	316	Tynnichus	118
Tescha Dionysij soror	323	V Atinius in Cicerone	296
Thasij	24	Vespasianus pater	413
Theano	145	Vespasianus filius	416
Thearidas	67	X enaectus	351
Tectamenes	70	Xenophanes Lagi	328
Temistreas uates	68	Xerxes alter	310
Themistocles	337	Z enobia	431
Theopompus	68	Zenophantus	251
Therycion	70	Zeuxidamus	99

F I N I S.

L 2

NE VACARENT PAGELLAE ALI-
quot placuit illud Plutarchi opusculum: Vtrum grauiores sint
animi morbi, quam corporis, Eras. Roterodamo interprete,
commode subtexere. Rati multo gratius studiosis futurum, eru-
ditum aliquid adnexum, quam nudam papyrum obijci.

VTRVM GRAVIORES SINT ANI-
mi morbi, quam corporis, Plutarchus, Erasmo
Roterodamo interprete.

Homine cala-
mitosius ni-
hil.

HOMERVS quidem, ubi mortalium
animantium genera contemplatus esset,
horumq; uitae rationem & statum inter
se contulisset, in hanc uocem erupit, o-
mnium quae in terris & spiraret, & ser-
perent, nihil esse calamitosius homine,
principatum haud sanè felicem homini
tribuens, ut in malorum expensione primas teneat, atq; excel-
lat. At nos hominem tanquam iam uincens calamitate, iamq;
animantium omnium pronunciatum miserrimum, ipsum cum se
ipso conferimus, ut proprijs malis secum ipse certet, eum in cor-
pus atq; animum partientes. Quod quidem negotij nequaquam
fuerit inutile, sed uehementer ad rem pertinens, nimirum ut in-
telligamus, utrum per animum, an per nos ipsos miserrus uiua-
mus. Nam morbus quidem natura corpori innascitur, uitium
uero & malitia primum actus est ab animo proficiscens, de-
inde morbus eiusdem. Quanquam non paulo equiore animo se-
rendum erat, si uel id quod peius est, esset medicabile, uel le-
uius esset quod est immedicabile. Proinde quum uulpes Aesopi
ca de uariiegata maculis pelle cum pardali certaret (nam haec
corpus summa cute florulentum, uarijsq; picturatum notis ostē-
tabat

De uulpe
Aesopica.

tabat: illi contra, flauor quidam erat squalidus, minimeq; iucū-
dus aspectu) Atqui inquit, si me introspexeris iudex, uidebis
me pardali magis uersicolorem, significans morum dexteritatē
ad complures usus respondere. Dicamus igitur ipsi nobis, com-
plures quidem o homo morbos ac mala corpus tuū, & gignit
ac prodit ex sese, & foris incidentes accipit, uerum si corpus
intus aperueris, uarium quoddam, ac multis repletum malis pe-
num reperies, ac mundum quendam miseriarum reconditum,
quem admodum inquit Democritus, non quidem foris inciden-
tium, sed ipso in solo, ipsiq; in terra suos habentiu fontes, unde
scaturiant. Hos elicit malitia, copiosum ac largum fluxum præ-
bens affectibus. Quod si corporis morbi pulsibus arteriarum,
aut coloris rubore deprehendantur, hosq; seruator aut facilis lasi-
tudo solet arguere, contra animi mala pleriq; ita fallunt, ut nō
habeantur pro malis, nimirum ob id ipsum periculosiora sunt, latere.
quod sui sensum adimunt aegrotanti. Siquidē corporis morbos
ratio sana percipit, at animi morbos ipsa simul aegrotans non
potest de suis iudicare malis quibus laborat, propterea quod
aegrotet ea pars, cuius erat iudicare. Proinde inter primos ac
maximos animi morbos ponenda est dementia, per quam fit, cipiua a nimi-
ut pleriq; immedicabilis ac domestica fit, & conuiuat, & cō-
morbus. Etenim sanitatis inuētiū est, si qui laborat, sen-
tiat sibi opus esse remedio. Rursum qui non uidet quibus eget,
propterea quod non credat sese aegrotum, etiam si praesto sit
qui medeatur, tamen recusat, nec admittit curationē. Nam inter
corporum morbos perniciosiores sunt hi, qui sui sensu uacant,
quod genus sunt Lethargus, capitis dolor, morbus comitialis,
febres, atq; hæ potissimum febres, quae uitiosum humorem uehe-
menter exacerbant, ac sensum uelut in organo perturbātes, mo-
uent chordas non mouendas mentium. Quapropter medici, cō
cedunt quidem ut aegrotet homo, at ita, si qui aegrotet, nō igno-
Sententia aurea.
Animi mala
Demētia præ

ret se male habere, id quod in omnibus animi morbis solet usu venire. Neque enim qui desipiunt, neque qui sunt temulenti, neque qui faciunt iniuriam sibi uidentur peccare: ueruetiam sunt qui tum officiose se facere putant. Febrim enim nemo uocat sanitatem, neque talem quisquam appellat bonam habitudinem, neque podagram pedum uelocitatem, neque pallorem nomen ruborem: at iracundia multi fortitudinis nomen imponunt, amorē amicitiae nomine palliant, inuidiam emulationis, timiditatem diligentiae, qua res in tuto collocentur. Hinc fit, ut illi quidem medicos accersant, quippe qui intelligant quid morbus postulet: ediuerso hi fugiant philosophos, ueriti ne non assequantur eas res, in quibus delinquant. Atque his quidem rationibus adducti, dicimus Ophthalmiam, id est oculorum morbum, esse leuorem insaniam, podagram phrenesi, propterea, quod ille morbum intelligens uociferans accersit medicum, cui cum adest, faciem inungendam, capitisque uenam secandam praebet: porro Agacem insanientem audis ob morbum etiam sibi charissimum non agnouisse. Adducimus domum e monte pampinum recens decisam, felicem exitum. Nam qui corporis morbo tenetur, is protinus in lectulum sese conijcit, atque interim dum curatur, quietem agit. Quod si paululum exerat sese, commoueatque corpus exagitante aestu, asidentium aliquis blande dicens, Mane miser quietus in stratis tuis, cohibet hominem atque compefcit. Contra qui animi morbis laborant, tum maxime sunt in negotio, minimeque quiescunt. Nam ut agas aliquid ab animi impetu proficiscitur, at impetum uehementia a morbo nascitur. Itaque non sinit animus esse quietum, adeo ut quum maxime opus est homini tolerantia, silentio atque secessu, tum maxime pertrahant illum sub dium operantque irae, contentiones, amores, dolores, cogantque multa tum facere nefaria, tum loqui nequaquam accommodata tempori. Itaque quem admodum periculosior est tempestas quae uetat in portum appel-

Ex poeta
quopiam.

*aperiantque

appellere, quam ea quae cohibet a nauigando, itidem quae in animo accidunt tempestates, grauiores erunt, quae non sinunt hominem contrahi, neque rationem perturbatam consistere, sed nullo gubernatore, nullis futuris in perturbatione atque errore, pernicioso cursu procul auecta, praecipit in metuendum aliquod incidit naufragium, suamque ipsius uitam illisa comminuit. Proinde his quoque de causis grauius est animo, quam corpore aegrotatur, propterea quod hi tantum patiantur, illi non solum patiantur, uerumetiam faciant male. Denique quorsum attinet de morbis multa uerba facere? ipsum tempus nos admonet. Videtis ingentem hanc multitudinem, et confusaneam, omnique ex hominum genere permixtam turbam hic circum tribunal et forum congregatam? Non in hoc conuenerunt isti uti dijs patrijs rem diuinam faciant, non ut communia inter se sacra peragant, non uti Aescraeo Ioui Lydorum fructuum primitias ferant, non Baccho furosum thyrsus, sacris noctibus, et communibus epulis orgia celebrantes, quin magis ceu morborum uiuibus animis recrudescente, huc ad lites et condicta certamina ueniunt suas facultates collaturi. Porro causarum multitudo, negotiorumque ueluti collectae pituitae, in unum incidit forum inflammatque et constipat illud perdentibus, ac percuntibus. Quae febres ista faciunt? qui epialiae? quae insistentiae, aut incidentiae? aut quae caloris intemperantiae? quae humoris exundantiae? Si litem uiamquamque uelut hominem perconteris unde nata sit, unde uenerit, hanc ira praefracta peperit, illam insana contentio, aliam iniqua cupiditas.

F I N I S.

LVGDVNI APVD GRYPHVM,
ANNO M. D. XXXI.